

Ebu-Jusuf Midbat b. Hasan Ali-Ferradž

PRAVDANJE NEZNANJEM POD LUPOM ŠERIJATA

Es Sunne

Pravdanje neznanjem pod lupom Šerijata

Ebu Jusuf Midhat b. Hasan Alu Ferradž

العذر بالجهل تحت المجهر الشرعي

مدحت آل فراج

Prijevod:	Emsad Pezić, prof.
Redaktor:	Idriz Biliban, prof.
Lektor:	Saraj
Korektura i DTP:	Saraj
Dizajn:	Saraj
Izdavač:	Es-Sunne, Rožaje
Štampa:	Bemust, Sarajevo

Tiraž: 300 primjeraka

Rožaje,

PRAVDANJE NEZNANJEM POD LUPOM ŠERIJATA

Ebu Jusuf Midhat b. Hasan Alu Ferradž

Predgovor napisao:

Abdullah b. Abdurrahman el-Džibrin

PREDGOVOR

Hvala Allahu Gospodaru svjetova. Allaha molimo za dobar završetak bogobojažnim a neprijateljstvo nasilnicim. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Jedinog, Koji nema sudruga, Onog koji održava nebesa i Zemlju, i svjedočim da je Muhammed njegov rob i poslanik, iskreni i povjerljivi, neka je salavat i selam na njega, njegovu porodicu i sve njegove drugove.

A zatim:

Naš Uzvišeni Gospodar je stvorio stvorenja kako bi mu činila ibadet i naredio im je da ispoljavaju i svjedoče Njegovu jednoću, te da Mu budu pokorni. U tu svrhu je objavljivao knjige i slao poslanike. Objasnio je Pravi put kako ljudi ne bi imali opravdanja pred Njim nakon slanja poslanika. Obavezao je svoje robove da Ga obožavaju i da Mu nikoga i ništa ne smatraju ravnim. Obećao je onom ko mu bude izražavao tevhid nagradu, a zaprijetio je kaznom onome ko Mu bude pripisivao sudruga. Prenosi se od Njegovih poslanika da su narode pozivali ka spoznaji njihova Gospodara i pokornosti Njemu, pa je spasio one koji bi ih slijedili a uništavao bi one koji su se suprostavljali. Zatim je obavjestio da među onima koji su uništeni ima sljedbenika i predvodnika ili vođa. Svi će se oni međusobno u vatri džehennemskoj prepirati. U tom kontestu

Uzvišeni kaže: **"Ona druga skupina će reći prvoj: 'Gospodaru naš ovi su nas u zabludu odveli'"** Oni koji su slijedili druge reći će: **"Gospodaru naš mi smo se pokoravali našim prvacima i glavešinama pa su nas skrenuli sa Pravog puta."** On im to neće prihvatiti kao opravdanje. Otuda su neki savremeni učenjaci pokušali naći opravdanje onima kojima nije dolazio poslanik i džahilima unatoč postojanju šerijatskih tekstova koji upućuju na obavezu praktikovanja vjere svim ljudima. Otuda je cijenjeni brat Ebu Jusuf Midhat b. Hasan Alu Ferradž napiso ovu studiju, koju je nazvao *Pravdanje neznanjem pod lupom Šerijata*, u kojoj je sabrao dokaze i mišljenja uleme i imama. Pojasnio je dokaze o eventualnim *šubhama*-sumnjama i nejasnoćama koje navode oni suprotnog mišljenja. Otuda dolazimo do zaključka da svaki čovjek, na bilo kom djelu Zemlje, kome je Allah dao blagodat razuma, spoznaje, sluha i vida, uz mogućnost da istražuje, pita i da spozna istinu i obaveze, ukoliko bude nemaran i ne bude nastojao doći do istine, a za to ima mogućnost, u tom slučaju neće imati opravdanja. Tako da je u tom kontekstu ova studija najopširnije djelo iz ovog poglavlja. Neka Allah nagradi pisca, istraživača ovog djela, i neka ovo djelo i njemu slična učini korisnim i

neka njegove napore blagoslovi. Na kraju Allah najbolje zna i neka je salavat i selam na Muhammeda ﷺ, njegovu porodicu i ashabe.

Abdullah b. Abdurrahman el-Džibrin

UVOD

Zaista zahvala pripada Allahu, Njega hvalimo i od Njega pomoć molimo. Molimo Ga za oprost i utječemo mu se od zla naših duša i naših loših djela. Koga Allah uputi nema tog ko će ga odvesti u zabludu, a koga ostavi u zabludi nema tog ko će ga na Pravi put uputiti. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Jedinog, Koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik.

A zatim:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

“O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani!” (Ali-Imran, 102)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

“O ljudi, bojte se Gospodar svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allah se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vam bdi.” (En-Nisa, 1)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٥٧﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

“O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao – postići će ono što bude želio.” (El-Ahzab, 70-71)

Najistinitiji govor je Allahov govor, a najbolja uputa je uputa Muhammeda, ﷺ. Najgore stvari (u vjeri) su novine, svaka novina je novotarija, a svaka novotarija je zabluda, a svaka zabluda vodi u vatru.

U vremenu u kojem živimo se puno proširio govor o *tekfiru*-ugonjenju u nevjerstvo, tako da su mnoge stvari u pogledu propisa tekfira, proglašavanja stvari novotarijom i grijehom pobrkane i ispreturane između dvije krajnosti: pretjerivanja i omaložavanja, i potcjenjivanja ovih stvari. Ovo se dešava zbog nepreciziranja tematike imana. Jer upravo ispravno definisanje imana predstavlja vagu za propise koji traže da se o njima govori kroz prizmu imana a ne na neki drugi način. Ideja *irdža'a*¹ se proširila po velikom dijelu islamskih zemalja, za kojom su se povelili mnogi učenjaci, daije i studenti. Tako da su tagutizam, kufr i zagovornici sekularizma i demokratije našli zaštitu i zaklon za svoje djelovanje i pozive, što je rezultiralo uzdizanjem njihovih bajraka nad muslimanskim kućama. Tako da se u svakoj kući priča o njima. U ovakvom sistemu i okruženju odrasta mladež, a odrasli doživljavaju starost. S druge strane povećao se *gurbet*-usamljenost islama i raširila tama smutnji. Tako da se zapalo u stanje u kojem se *tekfiri* čovjek iskrenog tevhida, a novotarom se proglašava onaj ko slijedi sunnet. Dobro djelo se proglašava lošim i obratno. Taguti su obukli odjela muslimanskih vođa, a *zindici*-heretici zaodjenuše ogrtač skromnika i onih koji uspostavljaju red. Novotari obukoše odjeću ehliš-sunneta, a grješnici i nepravednici odjeću pravednih i bogobojaznih. U tom kontekstu Uzvišeni Allah kaže:

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ

“Zbog onoga što ljudi rade, pojavio se nered (fesad) i na kopnu i na moru.” (Er-Rum, 41)

Međutim, treba istaći da nije prestala postojati skupina u ummetu koji su ustrajni na istini i koji se bore protiv zabludjelih i onih čija su srca željna smutnje. Neće im naškoditi onaj ko ih napusti niti ko ih ostavi, sve dok ne dođe Allahova odredba a oni na tome. Allaha molimo da nas učini od njih.

Svakodnevno slušamo o različitim oblicima očitog nevjerstva i bezboštva. Islamski pokreti su vezanih ruku i nisu u stanju da zaustave ovaj prljavi bezbožnički trend jer su njegovi zagovornici iz naših redova i govore našim

¹ Vjerovanje da djela nisu od imana. (Op.pr) Od ovoga je i izraz murđžije. Jedna od zabludjelih sekti. Pojavili su se u vremenu tabiina. Ima ih više podskupina, a ono što im je zajednička karakteristika jeste mišljenje da djela udova nisu rukn imana. (Op. rec.)

jezikom. To je iz razloga jer su pogrešno shvatili kako su knjige objavljene, poslanici slati, džihad propisan, u kojem su skidane glave i rat koji je potpaljen između muslimana i nevjernika, samo zbog pukog i formalnog izgovaranja riječi: "*La ilahe illallah Muhammedun resulullah*" bez odricanja od širka, kufra i taguta. Nisu svatili da je suština tevhida u ispoljavanju Allahove jednoće i u odricanju od širka i mušrika, i to kroz pokornost Njemu Jedinom, Koji nema sudruga. Tako da je musliman, po njima, onaj ko izgovori dva šehadeta pa makar i ne znao njihovo značenje, i makar i ne radio po onome što šehadet podrazumjeva, i makar i ne napuštao širk i ne odricao ga se. Ova bolesna ideja je rezultirala time da se Zemlja napuni mnoštvom širka i mušrika, a *džehl* se proširi tako da umalo ne potisnu znanje, pogotovo *ilm*-znanje u vezi tevhida, koji je osnova svih osnova vjere. Ovakvo pogrešno vjerovanje podrazumjeva da je *džehl* bolji od *ilma*-znanja. Ovo dalje podrazumjeva da je rob koji formalno izgovori šehadet – a on ga od kako ga je izgovorio pobija svojim djelom kruživši oko kabura, tražeći pomoć od mrtvih u blagostanju i teškoćama, voli ih kao što se Allah voli, daje prednost zakonu taguta nad zakonima Jedinog, itd. - opravdan zbog svog *džehla*. Te ako bi umro u tom širku i džehlu, umro bi kao musliman i bio bi od stanovnika Dženneta. A ako bi mu došao dokaz i znanje, pa ako se ne bi pokorio bio bi nevjernik, te ako bi umro na tome bio bi mu zabranjen ulazak u Džennet prije ili kasnije¹. Opće je poznato da se većina ljudi ne pokorava i ne odaziva pozivu u tevhid, tako da na osnovu ovog neispravnog mišljenja neznanje njihove nosioce sigurno uvodi u Džennet a znanje ponekad možda odvede u Vatru i vječni boravak u njoj. Otuda su mnoge daije zastale u svom pozivu u tevhid kako ne bi dostavile dokaz protiv ljudi, što bi ih uslovno rečeno moglo odvesti u propast. Da ovakva ideja nema nikakvih drugih nastranosti osim ove dovoljno bi bilo protiv nje i njene udaljenost sa Pravog puta. Zato sam i napisao ovu risalu uz pomoć Jedinog Boga, Koji nema sudruga, a koja obrađuje pomenutu mes'elu. A to je pitanje: "Da li mušrik ima opravdanje za svoj širk zbog svog džehla ili ne?" Knjigu sam podijelio u četiri poglavlja.

U prvom poglavlju sam pojasnio kako su osobina širka i propis koji se odnosi na njega validni prije dostavljanja dokaza poslanice, te da je u tom slučaj dokaz protiv takvog *misak*-obaveza koju su ljudi davno preuzeli, razum i zdrava ljudska narav, a što se tiče kazne na oba svijeta ona ne biva osim nakon dostavljanja poslanice i donošenja dokaza.

¹I žele takvi da kažu da ovaj spomenuti čovjek iako bude kažnjen zbog svog djela (koji je ovdje kufr i širk) on će na kraju ipak biti spašen od Džehennema i uveden u Džennet.

U drugom poglavlju sam govorio o islamu kojeg je čovjek dužan ostvariti da bi njime čovjek izišao iz kruga nevjerstva i širka u krug islama, i to u pogledu vanjštine, a Allah zna naše tajne i šta nosimo u srcima. Ovo poglavlje sam završio spomenom teme imana i pravilima po tom pitanju, te preciziranju veze između suštine imana i islama.

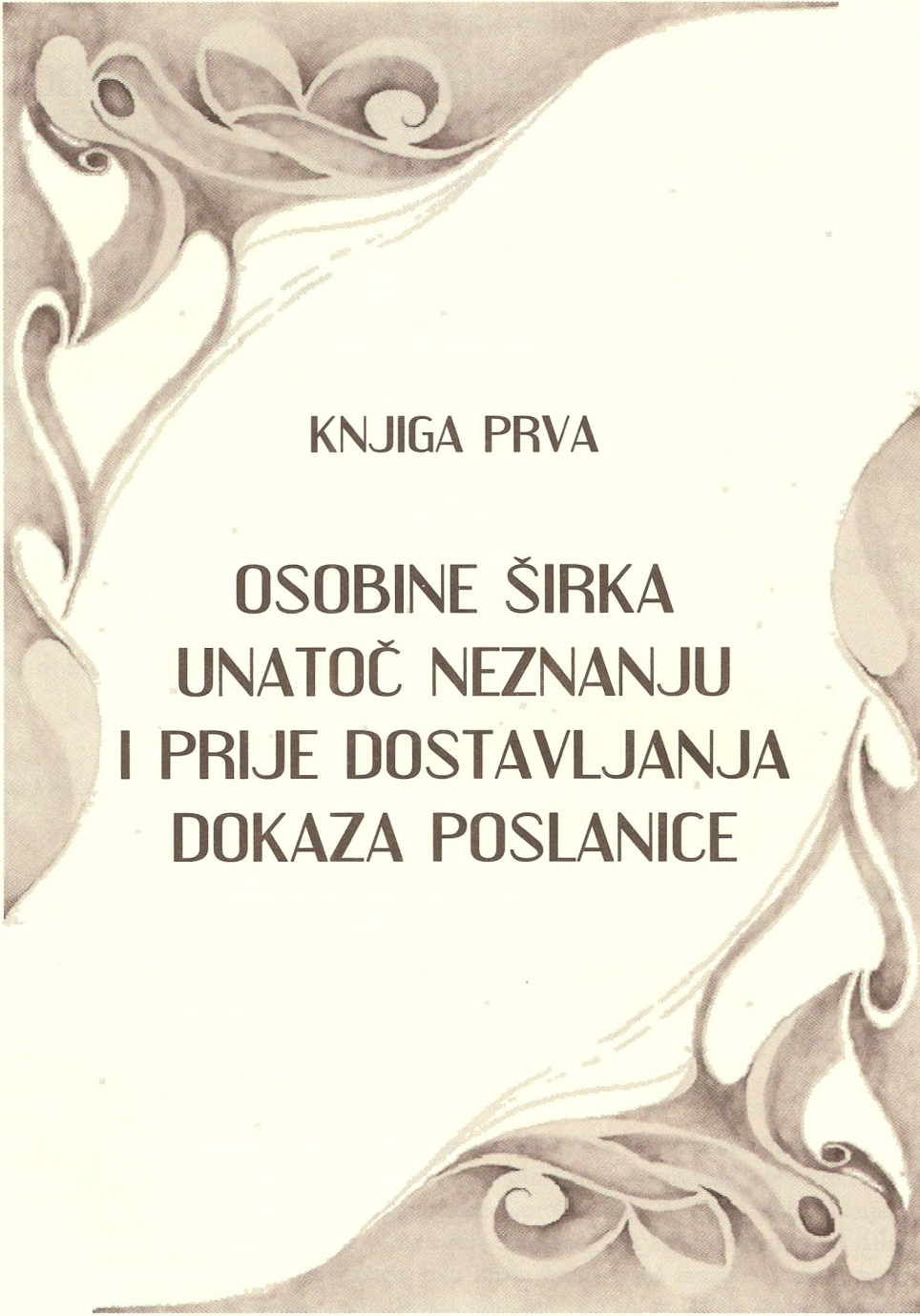
Treće poglavlje. U njemu sam spomenuo propis onoga ko provede neko vrijeme u islamu svojom vanjštinom, a zatim padne u otpadništvo i novotarije zbog džehla, neispravnog tumačenja i greške.

U četvrtom poglavlju je odgovor na šubhe po ovom pitanju i pojašnjenje stava imama: Ibn Tejmije, njegova učenika Ibn Kajjima, i Muhammeda b. Abdulvehhaba u tom pogledu.

Još bih želio napomenuti na jako važnu stvar, a to je da veliki broj knjiga koje su napisane na ovu temu najveću pažnju posvećuje tome da li neki od alima smatra ispravnim pomenuto opravdanje ili ne. Zatim navede dokaze iz Kur'ana i sunneta koji opravdavaju stav tog alima, što predstavlja presudu nad tim ajetima i hadisima umjesto da se oni uzmu za sudiju, dokazuje se za njih a ne njima.

Zbog toga sam nastojao da u ovoj studiji - od početka do kraja - dokaze, mes'ele i propise iz Kur'ana i sunneta navedem shodno shvatanju *selefa* (prvih generacija) i imâma ovog ummeta. Da ti tekstovi iz Kur'ana i hadisa budu sudije a ne oni nad kime se presuđuje, te da se njima dokazuje shodno tumačenju selefa i imâma ovog ummeta, oko čijeg imameta se svi slažu. Također nisam navodio mišljenja onih koji su osumnjičeni za činjenje novotarija ili pripadnika zalutalih sekti. Maksimalno sam nastojao da većina hadisa koje navodim budu iz dva *Sahiha*, Buharije i Muslima, kako bi i same mes'ele i dokazi bili ispravni uz Allahovu pomoć.

Ne tvrdim da je nepogrešivo sve ono što sam napisao jer nema nepogrešivih nakon smrti Poslanika, ﷺ. Sve što sam pogodio od istine to je od Allaha i Poslanika, ﷺ, a eventualne greške su od mene i od šejtana, Allah i Njegov Poslanik su od toga čisti. Neka ti je prijatno, brate čitaocu, ono što je nejasno u knjizi to se vraća piscu a ne tebi. Molim Allaha, Gospodara veličanstvenog Arša da mi to oprosti, a ja sam, zaista, uložio maksimum svog truda. Molim Uzvišenog Allaha da primi od mene ovo djelo i da ga učini iskrenim radi samo Njegova zadovoljstva i Njegova lica. Neka je salavat i selam na Muhammeda, njegovu porodicu, ashabe i sve koji ga u dobru slijede do Sudnjeg dana. Moja posljednja dova je hvala Allahu Gospodaru svjetova.

KNJIGA PRVA

**OSOBI NE ŠIRKA
UNATOČ NEZNANJU
I PRIJE DOSTAVLJANJA
DOKAZA POSLANICE**

Ova knjiga sadrži dva poglavlja:

Prvo poglavlje: *Dokazi o potvrdi osobine širka unatoč neznanju i prije dostavljanja dokaza poslanice.*

Drugo poglavlje: *Razlog zbog kojeg je pripisivanje osobine širka važeće prije dostavljanja dokaza*

PRVO POGLAVLJE

DOKAZI O POTVRDI OSOBINE ŠIRKA UNATOČ NEZNANJU I PRIJE DOSTAVLJANJA DOKAZA POSLANICE

Ovo poglavlje obuhvata dvije studije:

Prva studija: Iščezavanje poslanica prije Muhammedova, ﷺ, poslanstva

Druga studija: Spojenost osobine širka sa džehlom

PRVO POGLAVLJE

POTVRDA OSOBINE ŠIRKA UNATOČ NEZNANJU I PRIJE DOSTAVLJANJA DOKAZA POSLANICE

Prvi dokaz

Riječi Uzvišenog:

وَأِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ

"Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštititi da bi saslušao Allahov govor, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega. Jer su oni narod koji ne zna." (Et-Tevba, 6)¹

Imam Taberi kaže: "Govoreći svome Poslaniku Allah, ﷺ, kaže: 'Ako neko od mušrika, u pogledu kojih sam ti naredio da se protiv njih boriš, nakon

¹ Neki se ne slažu da pomenuti ajet upućuje na ono zbog čega ga navodimo kao dokaz zbog toga što je, kako kažu, kasno spušten. Tako se po njima riječi Uzvišenog "Jer su oni narod koji ne zna" ne mogu uzeti shodno vanjskom značenju. Kažem im, a Allaha molim za uputu, s ciljem prekidanja rasprave: Vratite se na riječi Uzvišenog: "A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni – a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili." (El-Bekare, 89). *Pisac ovim želi reći da je Allah Kurejšije nazvao nevjernicima (mušricima) unatoč njihovom neznanju prije dolaska Poslanika, ﷺ. (Op rec.)*

isteka svetih mjeseci od tebe zatraži zaštitu, o Muhammede, kako bi saslušao Allahov govor od tebe - a to je Kur'an koji ti je Allah spuštao - zaštititi ga dok ne sasluša Allahov govor, a zatim ga otpremi na sigurno mjesto za njega.” Komentarišući ajet on dalje kaže: “Zatim ga odbaci nakon što sasluša Allahov govor ako odbije da prihvati islam i ne uzme pouku iz onoga što si mu proučio od Allahova govora, te ga otpremi na sigurno mjesto...” Njegove riječi: **“Jer su oni narod koji ne znaju.”** kaže: “Sa njima postupi tako, dajući im zaštitu, kako bi saslušali Kur'an, a odbaci ih i otpremi na sigurno mjesto iz razloga jer su oni neznanice koji ne poimaju dokaze od Allaha. Ne znaju i nisu svjesni šta ih očekuje ako povjeruju u Allaha niti poimaju kakav grijeh čine ako nepovjeruju.”

Imam Begavi kaže: “Riječi Uzvišenog: **‘Dok ne sasluša Allahov govor’**, znače ono što se na njega odnosi u pogledu nagrade i kazne... A riječi: **‘Jer su oni narod koji ne zna’**, tj. ne poimaju Allahovu vjeru i Njegovu jednoću, te je zbog toga potrebno da sasluša Allahov govor.

Hasan kaže: “Ovaj ajet je važeći (ar. *muhkem*) do Sudnjeg dana.”

Imam Ševkani u pogledu riječi Uzvišenog: **“Jer su oni narod koji ne zna”** u svom tefsiru kaže: “To jeste, zbog toga što se kod njih izgubilo korisno znanje pomoću kojeg se razlučuje dobro od zla.”

Kažem: “Ovo je važeći (tj. nije derogiran) kur'anski tekst čije značenje potvrđuje propis širka unatoč nečijem teškom *džehlu* - neznanju u vremenu kada je sa lica Zemlje zbrisan trag Božije upute i Šerijata, a fitna toliko izražena da kada bi Božiji rob pružio ispred sebe ruku skoro da prsta ne bi vidio od tame. Zbog velikog mraka i neznanja taj period je prozvan periodom *džahilijeta* - period neznanja i neznanoštva.

U komentaru na hadis Ibn Džed'ana imam Nevevi kaže: “Džahilijet koji je bio prije poslanstva tako je nazvan zbog veličine njihova neznanja.”¹

Opisujući ga (džahilijet) Ibn Tejmiđe kaže: “Znaj, kada je Allah poslao Muhammeda stvorenjima već je bio zamrzio stanovnike Zemlje, kako Arape tako i nearape, osim kad su u pitanju ostaci kitabija - a većina takvih bijaše već izumrla prije njegova poslanstva. Ljudi su se tog dana djelili na dvije skupine: Kitabija, koji se čvrsto držao svoje Knjige, koja je bila ili izmjenjena ili derogirana ili su se pridržavali vjere koju su djelimično poznavali a djelimično napustili, i drugi koji su bili nepismeni - Arapi i nearapi - koji obožavaše ono što

¹ *Sahihu Muslim*, 3/87.

im se činilo lijepim i korisnim od zvijezda, kipova, kaburova i sl. Ljudi su u džahilijetu bili neznalice u pogledi njihovih izreka koje su oni smatrali znanjem - a u stvari su predstavljale *džehl*-neznanje. Radili su djela koja su smatrali dobrim - a ustvari su bila loša. Najviše što bi učen među njima znao je onaj ko je posjedovao nešto znanja od prijašnjih poslanika, koje je uglavnom bilo izmjenjeno i pomješano sa strastima i prohtjevima novotara i onih koji su to mijenjali, tako da bi obično istina u tom slučaju bila pomješana sa neistinom. Ponekad bi takav raspolagao sa znanjem čiji je mali dio bio vjerom propisan a većina tog znanja je bila izmišljena, tako da mu skoro ništa nije koristilo. Ako je imao priliku da proučava filozofiju njegov duh bi se predao stvarima prirode i duhovnih vježbi u nastojanju da popravi svoj ahlak da bi na kraju postigao, ako uopće postigne, veoma mali nivo znanja, koje je bilo nesigurno i međusobno kontradiktorno, tako da njime nije mogao žednog napojiti niti bolesnog izliječiti niti je spram Božanskog znanja nešto vrijedilo. Uz sve to nosioci tog znanja su bili međusobno podjeljeni i razjedinjeni, a njihovi dokazi nesigurni i kontradiktorni.” Završen citat.¹

Drugi dokaz

Riječi Uzvišenog:

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْيَسِينَةُ

“Nisu se nevjernici između sljedbenika Knjige i mnogobošci odvojili, sve dok im nije došao dokaz jasni.” (El-Bejjine, 1)

Kaže Ibn Tejmijje: Od onih koji ovo spominju je i Ebu Feredž Dževzi. On kaže: “Riječi: **‘Nisu se nevjernici između sljedbenika Knjige’** se odnose na na židove i kršćane, a riječi **‘i mnogobošci’**, sa odnose na one koji su obožavali idole. Arapski izraz *munfekkin* znači izdvojiti ili odvojiti se. To jest, nisu se odvojili od kufra i širka sve dok im nije došao jasni dokaz. Ajet dolazi u obliku budućeg vremena a značenje se odnosi na prošlost. A jasni dokaz je poslanik Muhammed, ﷺ, koji im je obznanio njihovu zabludu i njihov džehl...

Begavi kaže slično tome: “Nisu prestali biti na svom kufru i širku dok im nije došao dokaz jasni. Riječi u ajetu **‘dok im nije došao jasni dokaz’** (na arapskom) su navedene u budućem vremenu a značenje se odnosi na prošlost.

¹ Pogledaj *Iktidau siratil-mustekim* od Ibn Tejmijje, str 2. (ili u našem izdanju na bosanskom jeziku na 21. i 22. str.).

Ar. riječ *bejjine* znači jasni dokaz, a to je Muhamed koji im je došao sa Kur'anom. On im je pojasnio njihov džehl i njihovu zabludu, te ih pozvao u iman, pa ih je Allah pomoću njega spasio od džehla i zablude.”¹ Završen citat.

Imam Ševkani kaže: “Rekao je imam Vahidi: ‘U ajetu je obavještenje od Allaha ﷻ o nevjernicima da nisu prestajali sa nevjerstvom i širkom dok im nije došao Muhammed, sallallahu alejhi ve selleme, sa Kur'anom koji im je objasnio njihovu zabludu i njihovo neznanje. Zatim ih je pozvao u iman, što je dokaz da Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, predstavlja blagodat kojom je Allaha spasio ljude od džehla i zablude.

Kažem: Tekst ovog ajeta jasno upućuje potvrdu osobine širka i kufra i prije Muhammedova poslanstva i dolaska kur'anskih dokaza. Zbog toga ćeš primjetiti da *selef*, prvaci ovog ummeta, navode spojeno osobine džehla i širka. Kur'an, također, na mnogim mjestima govori o tome kako su bili u džehlu i *gafletu* (nemaru). U tom konreksu Uzvišeni Allah kaže:

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

“On je neukima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči, jer su prije bili u očitoj zabludi.” (El-Džumu’a, 2)

Imam Taberi u komentaru ajeta kaže: “Ovi neuki o kojima govori Kur'an su prije poslanstva bili na krivom putu koji koji je predstavljao zabludu i neistinu.”

Ibn Kesir kaže: “Allah ﷻ, ga je poslao, a Njemu pripada hvala, kao zadnjeg poslanika nakon vremena u kojem je bilo prekinuto slanje poslanika a putevi upute zameteni. Potreba za njim (poslanikom) je bila ogromna jer je Allah bio zamrzio stanovnike zemlje - Arape i nearape - osim nekolicine kitabija, tj. malog broja onih koji su slijedili ono sa čim je došao Isa, alejhi selam.”

Kažem: “Neko bi mogao prigovoriti: ‘Propis nečijeg širka je potvrđen njegovom nosiocu prije Muhammedova poslanstva zbog toga što je nad njima uspostavljen dokaz poslanice, a džehl i *gaflet*-nemarnost spram vjere u koji su zapali je zbog njihova okretanja od dokaza a ne zbog zagubljenja istih. Moleći od

¹ Pogledaj *Medžmu’ fetava*, 16/483-486.

Allaha uputu kažem sljedeće: "Gore spomenute riječi selefa pobijaju ovu mogućnost jer su oni jasno opisali ovaj period kao vrijeme kada je bilo prekinuto slanje poslanika(vrijeme *fetre*), i kada se izgubio Pravi put. Unatoč tome, navest ću dva ajeta koji ukazuju na izgubljenost dokaza poslanice u vremenu prije njegova poslanstva, kako kod Arapa tako i kod *adžema* (nearapa)."

1. studija

NESTANAK I ISČEZAVANJE POSLANICA PRIJE DOLASKA MUHAMMEDA ﷺ

Prvi ajet u tom kontekstu su Njegove riječi:

يٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلُنَا يُبَيِّنْ لَكُمْ عَلٰٓى فَرْقٍ مِّنَ الرُّسُلِ اَنْ تَقُوْلُوْا مَا جَآءَنَا مِنْ بَشِيْرٍ وَّلَا نَذِيْرٍ
فَقَدْ جَآءَكُمْ بَشِيْرٌ وَّنَذِيْرٌ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰٓى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

“O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš - nakon što je neko vrijeme prekinuto slanje poslanika – da vam objasni, da ne biste rekli: "Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!" Pa, došao vam je, eto, onaj koji donosi radosne vijesti i koji opominje. A Allah sve može.” (El-Maide, 19)

Kurtubi kaže: “Riječi **‘da vam objasni’** znače pobijanje njihovih argumenata, kako ne bi sutra rekli: 'Nije nam došao poslanik'. A riječi *ala fetretin miner-rusul* znače nakon zatišja, a može značiti i vremenski prekid između dva poslanika. Ovo se prenosi od Ebu Alija i grupe učenjaka, a prenosi ga Er-Remani.”

Ibn Kesir kaže: “Želi se reći da je Allah ﷻ, poslao Muhammeda ﷺ, nakon što je neko vrijeme bilo prekinuto slanje poslanika (ar. *ala fetretin miner-rusul*), i nakon što se izgubio Pravi put a vjere izmijenile. Većina je obožavala kipeve, vatru, krst, tako da njegov dolazak predstavlja najveću blagodat u situaciji kada je vladala velika potreba za poslanikom. *Fesad*-nered, neznanje i bezboštvo bijaše obuhvatilo svu Zemlju, osim malobrojnih koji su slijedili djeliće vjere prijašnjih poslanika... “Zatim Allah je bio pogledao u stanovnike Zemlje, te ih je zamrzio - kako Arape tako i nearape - osim nekolicine od Beni Israila...” Bilježi ga Muslim, Ahmed i Nesai i drugi u nešto drugačijoj verziji...

Otuda je vjera kod stanovnika Zemlje postala nejasna i zbrkana dok Allah nije poslao Muhammeda, ﷺ, koji je uputio stvorenja i izveo ih iz tmina na svjetlo i ostavio ih na jasnom putu i blistavom Šerijatu. Zbog toga Uzvišeni Allah kaže: **“Da ne biste rekli: ‘Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!’”** To jest, da ne biste rekli i kao dokaz navodili: "O vi koji ste promjenili vašu vjeru nije nam došao donosioc radosnih vjesti da nas obavjesti o dobru i opominjač da nas upozori na zlo", eto, došao vam je *bešir i nezir*-donosioc radosnih vjesti i opominjač, to jest Muhammed ﷺ.

Taberi kaže: "Riječi '*ala fetretin miner-rusul*' znači nakon što je bilo prekinuto slanje poslanika. Riječ *fetretun* na ovom mjesto znači prekid." Kaže: "Došao vam je poslanik da vam pojašni istinu i uputu, nakon što je neko vrijeme bilo prekinuto slanje poslanika. A riječi: **"Da ne biste rekli: 'Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!'"** To jest da ne biste rekli nije nam dolazio donosioc radosnih vjesti niti opominjač kako bi nas podučio. On je, azze ve džell, ukinuo mogućnost pravdanja time tako što je poslao Svog Poslanika ﷺ, koji im je dostavio dokaz protiv njih."

U komentaru riječi: **"Da ne biste rekli: 'Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!'"** Ševkani kaže: To jest, ružno bi bilo da se pravdate u pogledu vašeg nemara spram vjere nakon što vam je došao Poslanik nakon prekida u poslanstvu. Ne pravdajte se, eto došao vam je opominjač i donosioc radosnih vjesti - a to je Muhammed.

Drugi ajet. Riječi Uzvišenog:

وَلَوْلَا أَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

"I da ne reknu kad ih nedaća stigne zbog onoga što su počinili: 'Gospodaru naš, zašto nam nisi poslao poslanika, pa da dokaze tvoje slijedimo i vjernici budemo?'" (El-Kasas, 47)

Taberi u komentaru ajeta kaže: "Poslao sam te ovima, o Muhammede, kako ne bi rekli u slučaju da ih je prije tebe zadesila naša kazna: 'Gospodaru naš zašto nam nisi poslao poslanika prije kazne i Tvoje srdžbe, pa da slijedimo Tvoje upute i Tvoju knjigu, koju si poslao po Svome poslaniku? I da budemo vjernici u Tvoj *uluhijjet* (božanstvo) i da vjerujemo Tvojim poslanicima u pogledu onog što si nam naredio i zabranio.' Mi smo im mogli ubrzati kaznu zbog njihova širka prije tvog poslanstva, ali smo tebe poslali kao donosioca radosnih vjesti i onog koji će upozoriti na Našu kaznu zbog njihova kufra, kako ljudi ne bi imali opravdanja nakon slanja poslanika." Završen citat.

Imam Ševkani kaže: "...Kaže Zudžadž: 'Razlog slanja poslanika je uklanjanje njihovih opravdanja, kao što je u Njegovim rječima: **"Kako ljudi ne bi imali opravdanja nakon slanja poslanika."**... Tako da bi značenje ajeta bilo: "Da smo ih kaznili oni bi rekli: 'Oduljilo se vrijeme od kako nam nije poslan poslanik, Allah nam nije poslao poslanika.'" Misle da im je to opravdanje, a

ustvari za njih nema pravdanja nakon što su do njih stigle vijesti od prijašnjih poslanika. Međutim, Mi smo dokaz protiv njih upotpunili i uklonili razlog kojim bi se pravdali i tvojim slanjem, o Muhammede, jasno smo im obznanili (da neće imati opravdanja).

Imam Kurtubi kaže da arapski izraz u ajetu "*lev la*" znači "*hella*", tj. "zašto nisi". Pa je poslao poslanike kako bi uklonio pravdanje kafira.

Kušejri kaže: "Ispravno shvatanje je da riječi 'zašto nam nisi' ne upućuju na novo slanje poslanika, tj. ovi kafiri nemaju opravdanja jer su do njih doprli prijašnji šerijati i poziv u tevhid (jednoboštvo). Međutim, prošlo je mnogo vremena (od posljednjeg poslanika) pa da smo ih kaznili neki od njih bi rekli: "Oduljilo se vrijeme slanja poslanika", misleći kako je to validno opravdanje. Ispravno je da za njih nema opravdanja nakon što su do njih doprle vijesti (prijasnjih) poslanika. Međutim, nevalidnost takvog pravdanja mi smo potvrdili i upotpunili tvojim slanjem, o Muhammede, i upotpunili smo obznanu. Jer je Allah odredio da neće kazniti Svoga roba dok mu u potpunosti ne objasni i dostavi dokaze i pošalje poslanike." Završen citat.

Ibn Kesir kaže: "To jest, poslali smo te njima kako bi dostavio dokaz protiv njih, te kako ne bi imali opravdanja ako bi ih pogodila Allahova kazna zbog njihova nevjerstva, kojom prilikom bi se pravdali da im nije došao poslanik niti opominjač." Završen citat.

Begavi kaže: "Pod riječima '**kada ih stigne nedaća**' se misli na kaznu, a riječi '**zbog onog što su počinili**' se odnose na kufr i grijehenje. Rječica *lev la* u ajetu znači "zašto nisi". Odgovor na *lev la* je izbrisan, a podrazumjeva preduhitrili bi ih kaznom. To jest da kao argument navedu neslanje poslanika Mi bi ih preduhitrili kaznom zbog njihova kufra. A kao drugo mišljenje se navodi: "Nismo te bez razloga njima poslali već smo te poslali iz razloga kako ljudi ne bi imali dokaza i opravdanja pred Allahom, ﷻ, nakon slanja poslanika."

Kažem: "Iz ova dva kur'anska teksta se može zaključiti; Da je Allah, ﷻ, požurio sa kažnjavanjem nevjernika zbog njihova grijeha i širka oni bi se pravdali da su živjeli u vremenu kada je bilo prekinuto slanje poslanika (ar. *fetretun miner-rusul*), te da im nije došao poslanik kako bi im prenio radosne vijesti u pogledu dobra i da ih upozori na zlo, pa je Allah poslao Muhammeda kako bi im izblio taj argument u slučaju kažnjavanja. Unatoč tome *selef*-prvaci ovog ummeta se slažu da su oni i pored tog pravdanja bili mušrici i nevjernici a ne muslimani, međutim ne kažnjavaju se osim nakon dostave poslaničkih dokaza, iako se oko

ovog zadnjeg razilaze. (Tj. da li će se nevjernik kazniti i prije i poslije slanja dokaza)

Ovi ljudi su živjeli u vremenu kada je bilo prekinuto slanje poslanika. Nalazili su se u velikom džehlu i pored toga su okarakterisani kao mušrici.

Treći dokaz

Treći dokaz je širk koji se pojavio u Nuhovom ﷺ, narodu. To je prvi širk koji se pojavio na licu zemlje. Zna se zasigurno da je Adem ﷺ, svoje potomstvo ostavio na čistom tevhidu. Zatim se polahko počeo pojavljivati širk shodno šejtanskim spletkama koje je pleo na tom polju, a o čemu nas u predaji obavještava veliki alim ovog ummeta Ibn Abbas رضي الله عنه. Tako da je njegov narod vremenom postao mušrički narod. Otuda je Allah ﷻ, poslao Nuha - a on je prvi poslanik koji je poslan stanovnicima Zemlje, shodno tekstu vjerodostojnog hadisa koji govori o šefa'atu-poslanikovom zauzimanju na Sudnjem danu. Isto tako je poznato da se Nuh ﷺ, svom narodu obraćao kao mušricima a ne kao muslimanima. Gdje je u ovom slučaju poslanik koji je poslan prije Nuha, ﷺ, kako bi im se mogla pripisati osobina i propis širka?

Uzvišeni kaže:

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ
بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ

“Svi ljudi su sačinjavali jednu zajednicu, i Allah je slao vjerovjesnike da donose radosne vijesti opomene, i po njima je slao Knjigu, samu istinu, da se po njoj sudi ljudima u onome u čemu se ne bi oni slagali.” (El-Bekara, 213)

Ibn Kesir navodi da je Ibn Džerir rekao: "Prenosi se od Ibn Abbasa رضي الله عنه, da je rekao: 'Između Nuha i Adema je bilo deset vjekova i svi su bili u znaku istinskog Šerijata. Poslije toga su se razili pa je Allah poslao poslanike kao donosioc radosnih vijesti i opominjače.' I kaže: 'To je kiraet Abdullaha...' Svijet je bio u *milletu*-vjeri Adema dok nisu počeli obožavati kipove, pa im je Allah ﷻ, poslao Nuha, ﷺ. On bijaše prvi poslanik na Zemlji." Završen citat.

Ibn Tejmije, Allah mu se smilovao, kaže: "Jer su ljudi poslije Adema a prije Nuha, alejhim selam, bili na čistom tevhidu i iskrenom ibadetu Jedinom Allahu, kao što to bijaše njihov otac Adem, otac čovječanstva, sve dok nisu izmislili širk i obožavanje idola. To je novotarija koju su oni sami izmislili. Allah o tome nije spustio knjige niti je s tim (s takvim vjerovanjem) poslao nekog

poslanika. U širk su pali shodno šubhama, filozofiji i neispravnoj analogiji za kojom su se povodili. Tako su neki od njih mislili kako su kipovi zvjezdani zapisi ili talismani, te da predstavljaju deredže u kosmosu i da su uzvišene duše. Drugi su ih pravili u liku svojih poslanika i dobrih ljudi. Treći su ih smatrali niskim dušama od džina i šejtana, a bilo je i drugih poimanja u tom pogledu. Većina njih je po tom pitanju slijedila svoje vođe i tako bi skretali sa Pravog puta. Potom je Allah poslao Svog poslanika Nuha عليه السلام, koji ih je pozivao da samo Allahu Jedinome čine ibadet, Koji nema sudruga, a zabranjivao im je obožavanje nečega mimo Njega bez obzira što su smatrali da se klanjanjem kipovima približavaju Allahu i da će im oni kod Njega biti zagovornici.”¹ Završen citat.

Bilježi Buharija u svom *Sahihu* od Ibn Abasa رضي الله عنه: "Idolopoklonstvo koje je bilo u Nuhovom narodu prenijelo se među Arape... U Nuhovom narodu su bili dobri ljudi, pa kada su oni umrli šejtan je objavio njihovom narodu da na mjestima gdje su se okupljali postave kipove koje su prozvali po njima, pa su to i učinili. Nisu ih obožavali dok ovi nisu izumrli i dok nije nestalo znanja.”²

Kažem: Pogledaj, Allah se smilovao tebi i meni, da oni - tj. kipovi - nisu prvobitno obožavani, te da je razlog njihova obožavanja nestanak znanja i proširenje džehla. To iz razloga jer mušrik gdje god bio misli da ono što praktikuje od vjere predstavlja približavanje Allahu. Kako da se rob približi Allahu putem nečeg za što vjeruje da je neispravno? Razlog tome što je izvor širka ubjeđenje za razliku od grješenja

Čiji je pokretač prvenstveno strast.

Tako zinalučar, kradljivac i pijanica su svjesni ružnoće svog postupka, kao i njegove zabrane, ali ih na to navodi nekontrolisana i neobuzdana strast. Za razliku od prinošenja žrtve, zavjeta, dove i *istigaseta*-traženja pomoći, čiji je pokretač *i'tikad*-ubjeđenje a ne strast.

Zbog toga nećeš naći čovjeka koji je svjetan ružnoće i zabrane širka, te činjenice da isti odvodi svog vlasnika vječno u Vatru, da mu zabranjuje ulazak u Džennet, poništava djela u potpunosti, a da ga unatoč tome čini kako bi se približio Allahu.

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 28/603-604.

² Pogledaj *Fethul-bari*, 8/535.

2. studija

SPOJENOST OSOBINE ŠIRKA SA DŽEHLOM

Znaj da je širk sudrug džehla, a da je tevhid sudrug znanju i da se nikada ne razdvajaju.

Allah, ﷻ, kaže:

ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“To je jedino prava vjera, ali većina ljudi ne zna.” (Jusuf, 40)

Ibn Kesir kaže: “Zbog toga su većina njih bili mušrici.”¹ Ovo značenje se provlači kroz veliki broj ajeta. Otuda Uzvišeni kaže:

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

“A ti reci: 'Hvaljen neka je Allah!' – samo što većina njih ne zna.” (Lukman, 25)

Zatim Njegove riječi:

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

“Mi smi ih stvorili sa ciljem, ali većina ovih ne zna.” (Ed-Duhan, 39)

Zatim u suri El-Enfal kaže:

إِنْ أُولَآئِئَاؤُهُ إِلَّا الْآمِتُونَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

“Čuvari njegovi treba da budu samo oni koji se Allah boje, ali većina njih ne zna.” (El-Enfal, 34)

Ovo se spominje u velikom broju ajeta, to jest da je većinu ljudi opisao osobinom džehla i kao neznalice. Kur'an, također, u mnogo ajeta spomenuo da su većina ljudi mušrici, oni koji su zalutali sa Pravog puta, kao što su riječi Uzvišenog:

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ

“Većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego druge Njemu smatra ravnim.” (Jusuf, 106)

Zatim Njegove riječi:

¹ Tj. zbog svog neznanja su činili širk i time postali mušrici. (Op. rec.)

وَأِنْ تَطِيعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

“Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji; oni bi te od Allahova puta odvratili.” (El-En'am, 116)

Tako da mnogobrojni kur'anski tekstovi, nakon iščitavanja i analiziranja, jasno ukazuju da većina ljudi kod sebe zajedno posjeduje osobinu džehla i širka. Ako bi smo rekli da su Njegove riječi: **“Allah neće oprostiti da mu se drug pripisuje..”** odnose na samo na one koji znaju a koji su inadžije onda bi pojava bila veoma rijetka i odnosila bi se na rijetke, a opće je poznato da su šerijatski tekstovi objavljeni kako bi obuhvatili opće i većinske pojave a ne pojedinačne i rijetke stvari i slučajeve.

Imam Ebu Bettin je naveo riječi Ibn-Tejmije da kaže: "Onaj ko učini širk je mušrik. Od njega se traži pokajanje, pa ako se pokaje spasio se; u protivnom ubija se." Kaže (Ebu Bettin): "On jasno na više mjesta *tekfiri* - proglašava nevjernikom onoga ko počini vrste širke koje je spomenuo i po tom pitanju navodi *idžma'* -konsenzus muslimana i ne izdvaja po tom pitanju džahila i njemu slične.

Uzvišeni kaže:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ

“Allah neće oprostiti da mu se drug pripisuje..”

A o Isau kaže:

إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ

“Ko Allahu širk čini Allah će mu zabraniti Džennet i njegovo prebivalište će biti Vatra.” (El-Maida, 72)

Onaj ko ovaj ajet ograniči samo na inadžije a iz toga izdvoji džahile, one koji to tumače u prenesenom značenju, kao i one koji su zavedeni pa slijede svoje vođe, takav se suprostavlja Allahu i Njegovu Poslaniku i time je skrenuo sa puta vjernika. Fekih započinju poglavlje "Propis *murteda*-otpadnika", sa onim koji je učinio širk, pri čemu se nisu ograničili samo na inadžije. Ovo je hvala Allahu jasna stvar."¹ Završen citat.

¹ Pogledaj *El-intisar lihizbillahil-muvehhidin*.

Iz ovoga se vidi veličina Ibn Abasovog *fikha*-razumijevanja vjere, kada je u pogledu Nuhova naroda pojavu širka vezao za vrijeme nestanka znanja, pa kaže: "Nisu se obožavali (kipovi) sve dok nisu preselile prve generacije, pa kada je nestalo znanja počeli su ih obožavati. Ovaj narod je u svom početku bio na tevhidu i bijahu potomci *muvehhida*, zatim se među njih uvukao širk zbog džehla i *te'vila*-prenešenog tumačenja vjere, kao i njihovog poimanja i nastojanja da se preko kipova približe Allahu. To je bila novotarija od njih samih o kojoj Allah nije objavio nikakvog dokaza, tako da su postali mušrici. U takvim okolnostima Allah, ﷻ, im šalje Nuha, النوح, kao donosioca radosnih vijesti i opominjača, kako bi im dostavio obavezujuće dokaze o kazni na oba svijeta za onog ko mu se suprostavi. U tom kontekstu u suri Hud On kaže:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٦٠﴾ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ

"I Nuha poslasmo narodu njegovu. 'Ja sam tu' – govorio je on – 'da vas otvoreno opominjem, da ne obožavate nikog drugom osim Allaha; ja se, zaista, plašim za vas patnje na nesnosnom danu.'" (Hud, 25-26)

Ibn Kesir kaže: "Allah, ﷻ, obavještava o Nuhu, النوح, kao prvom poslaniku kojeg je poslao stanovnicima Zemlje od mušrika, a koji su obožavali kipove.

On je svom narodu rekao: **"Ja sam vam jasni opominjač."** To jest ja vas jasno upozoravam na Allahovu kaznu ako budete obožavali druge mimo Allaha... Zatim njegove riječi: **"Ja se za vas bojim patnje na nesnosnom danu."** To jest ako nastavite sa tim na čemu se nalazite Allah, ﷻ, će vas kazniti bolnom i teškom kaznom na drugom svijetu."

Kažem: "Ono što je rečeno za Nuhov narod može se reći za svaki narod koji je živio u vremenu između dva poslanika jer se poslanici šalju narodima koji su u širku i džehlu. Dolazili su im sa općim islamom, pa bi većina uznevjerovala a povjerovali bi im oni koje bi Allah uputio na uputu, a onda bi Allah presudio između njih i njihovih naroda, da bi na koncu ostali *muvehhidi* nakon što bi Allah uništio kafire. Poslije toga bi ostajali na tevhidu dokle je to Allah htio. Kada bi se među njima izgubilo znanje ponovo bi se pojavio širk. U svom širku bi govorili o Allahu ono o čemu On nije spustio dokaz. U takvoj situaciji Allah bi poslao poslanika da ih izvede iz tame na svjetlo, iz širka u tevhid, iz džehla u

znanje. Zaprijetio bi im kaznom ako ustraju na širku i kufr nakon dokaza poslanice. Otuda Allah, ﷻ, kaže:

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لَعَلَّاءَ يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

“O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. – A Allah je silan i mudar.” (En-Nisa, 165)

Iz ovoga se može zaključiti da se naziv ”mušrik” potvrđuje i prije dolaska poslanice, a kazna koja slijedi na oba svijeta biva tek nakon dostave poslanice.

Prenoseći od Muhammeda b. Nasra Mirvezija, Ibn Tejmije kaže: “Kažu ‘Pošto znanje o Allahu predstavlja iman a nepoznavanje Njega kufr, otuda je znanje o farzovima od imana a neznanje o njima - prije objavljivanja istih - ne predstavlja kufr. Jer su i ashabi Allahova Poslanika potvrdili ono prvo sa čim ga je Allah poslao a nisu poznavali(u tom trenutku) farzove koji su im nakon toga propisani. Tako da njihov džehl u pogledu tih farzova nije kufr. Da bi Allah nakon nekog vremena propisao farzove pa je njihovo priznanje i izvršavanje istih postalo dijelom imana. A nevjernikom se smatra onaj ko ih (farzove) zaniječe jer time ugoni u laž vijesti od Allaha, tj. objavu. A da nije stigla vijest od Allaha onda zbog džehla (farzova) ne bi bio kafir. Također i nakon dolaska nečeg od objave ako neko ne čuje za to od muslimana, tj. ne dospije do njega, zbog tog džehla ne biva kafir. **A džehl u pogledu Allaha u svakom slučaju - prije i poslije objave - predstavlja nevjerstvo.**”¹ Završen citat.

Autor *Bedai’a sana’ia* kaže da Ebu-Jusuf prenosi od Ebu-Hanife sljedeću izjavu, pa kaže: “Ebu-Hanife, Allah mu se smilovao, je znao reći: ‘Nema opravdanja niko od stvorenja u pogledu spoznaje svoga Stvoritelja, jer je *vadžib* (obaveza) na svim stvorenjima da spoznaju Gospodara i da Mu ispoljavaju tevhid zbog toga što vide stvaranje nebesa i Zemlje, stvaranje samoga sebe, kao i ostalih Allahovih stvorenja. A što se tiče farzova, onaj ko ne zna za njih niti su do njega dospjeli - na njega se ne odnosi propis dokaza.”² Završen citat.

Ibn Tejmije kaže: "U tom kontekstu nas je obavjestio o Hudu, pa kaže: **“...A vi samo izmišljate.”** On ih oslovljava kao one koji izmišljaju prije donošenja presude o njima, te da su oni ti koji mu se suprostavljaju jer su pored Allaha uzeli druga božanstva. Tako da je naziv mušrik potvrđen prije poslanice.

¹ *Medžmu’ fetava*, 7/325.

² *Bedai’a sana’ia*, 7/123, Darul-kutub ilmije.

On čini širk Allahu, izjednačava (nekoga) sa Njim, pored Njega uzima druga božanstva i pripisuje Mu suparnike prije poslanice. Potvrđeno je da su ovi nazivi bili prije poslanice. Isti je slučaj se džahilijetom. Kažemo, džahilijet i džahil i prije dolaska Poslanika ﷺ, - tj. taj naziv je za njih važeći i u vremenu prije poslanice, ali se ne kažnjavaju prije dolaska poslanice. I okretanje od pokornosti, kao što stoji u Njegovim riječima: **"Nije vjerovao nije molitvu obavljao, nego je poricao i leđa okretao."** Ovo ne biva (tj. nije važeće) osim nakon dolaska poslanice."¹

Četvrti dokaz. Riječi Uzvišenog:

ذَٰلِكَ أَن لَّمْ يَكُن رَّبُّكَ مُهْلِكَ الْفَرَىٰ بَطْلَمٍ وَأَهْلُهَا عَنِفُونَ

"Tako je, jer Gospodar tvoj nije uništavao sela i gradove zbog zuluma njihova – bez prethodne opomene njihovim stanovnicima." (El-En'am, 131)

Kurtubi kaže: "...To jest tako smo postupili sa njima jer Ja ne uništavam stanovnike naselja zbog njihova zuluma, tj. širka, prije slanja poslanika njima kako ne bi rekli nije nam dolazio opominjač i donosioc radosnih vijesti. A u pogledu tumačenja ajeta još se kaže: 'Nisam uništavao stanovnike sela zbog širka onih koji su ga činili'. Poput Njegovih riječi:

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ

"Da nijedan grešnik tuđe grijehe neće nositi." (El-Isra, 15.)

A kada bi ih i uništio prije slanja poslanika na to ima pravo." Završen citat.

Begavi kaže: "To jest, ono što Smo ti pričali u pogledu poslanik, kao i kažnjavanja onih koji su ih u laž ugonili, jer Gospodar tvoj ne uništava stanovnike sela zbog zuluma, tj. širka, onih koji čine širk, u slučaju kada nisu opomenuti. Pa bi im Allah slao poslanike kako bi ih opomenuli." Završen citat.

Ševkani kaže: "Riječ u ajetu "bizulmin" znači radi zuluma. Tj. nisam kažnjavao stanovnike sela zbog zuluma onih koji su ga činili u situaciji kada nisu bili opomenuti, tj. kada im nije bio poslan poslanik. Znači - Allah, dželle šehnuhu, je slao poslanike svojim robovima jer On ne uništava one koji su u grijehu čineći kufr, u momentu dok su stanovnici u gafletu, tj. nisu im slati poslanici niti su im objavljivane knjige." Završen citat.

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 20/37.

Rekoh: "Ovo je *nas*-tekst koji se prenosi od selefa da se svojstvo širka potvrđuje tj. da je validno i prije poslanstva, u momentu kada su ljudi u gafletu, tj. neopomenuti, s tim da ih ne sljedi kazna dok im se ne dostavi poslanica.

A sada ću uz Allahovu pomoć spomenuti ajet iz Allahove knjige koji je presudan u ovoj mes'eli i iz kojeg se vidi razlog ovog propisa.¹ To je opći propis koji obuhvata sva stvorenja i sve narode, a to je ajet o misaku-preuzetoj obavezi. Prije nego započnemo govor o tom ajetu, napominjem da se ulema složila da je ovo poseban dokaz u pogledu širka. Razilaze se da li je to izdvojen dokaz u pogledu kazne ili ne i to na dva mišljenja. Također se razilaze da li je pomenuti misak istinski i govorno preuzeta obaveza ili je riječ o međžazu-prenesenom značenju. I ovde se razilaze na dva mišljenja. Ovo spominjem kako ne bio došlo do miješanja shvatanja i kako bi precizirali propise u tom pogledu.

¹ Tj. Potvrde osobine širka samim činjenjem širka, bez uspostavljanja dokaza poslanice. (Op.rec.)

DRUGO POGLAVLJE

RAZLOG ZBOG KOJEG JE PRIPISIVANJE OSOBINE ŠIRKA VAŽEĆE PRIJE DOSTAVLJANJA DOKAZA

Ovo poglavlje sadrži četiri studije:

Prva studija: Dokazivanje misakom-preuzetom obavezom.

Druga studija: Tevhhid rububijeta za sobom povlači tevhid uluhijjeta i dokaz je njemu (tj. tevhidu uluhijjeta).

Treća studija: Misak je dokaz o neispravnosti širka i kažnjavanja za isti nakon dokaza poslanice.

Četvrta studija: Racionalno poimanje lijepog i ružnog, u pogledu djela, prije dostavljanja Šerijata.

DRUGO POGLAVLJE

RAZLOG ZBOG KOJEG JE PRIPISIVANJE OSOBINE ŠIRKA VAŽEĆE PRIJE DOSTAVLJANJA DOKAZA

1. studija

DOKAZIVANJE MISAKOM-PREUZETOM OBAVEZOM

U suri El-E'araf Uzvišeni Allah kaže:

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۖ قَالُوا بَلَىٰ ۖ شَهِدْنَا ۚ أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ ۖ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾ وَكَذَٰلِكَ نَفْصَلُ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

"Kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" – oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo" – i to zato da na Sudnjem danu ne

reknete: "Mi o ovome ništa nismo znali" ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas širk činili, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?" I tako, eto, Mi opširno iznosimo dokaze, da bi oni došli sebi." (El-E'araf, 172-174)

Imam Ševkani kaže: "...To smo uradili kako se vi ne bi pravdali gafletom ili nedolaskom poslanika, i kako ne bi širk pripisivali svojim očevima, mimo vas, ili kako se ne biste pravdali da ste bili njihovi nasljednici, jer će se pravdati da su oni generacija koja je došla poslije, kao što stoji u ajetu: **"a mi smo pokoljenje poslije njih"**, nismo upućeni na istinu niti znamo šta je tačno i ispravno u tom pogledu. I da ne bi rekli: 'Zar ćeš nas uništiti zbog onog što su lažljivci činili između naših očeva, a mi u tome nemamo grijeha zbog našeg neznanja i slabosti poimanja i slabosti spoznaje, te slijeđenja onog na čemu smo pretke zatekli.' Allah, dželle še'nuhu, objašnjava mudrost objavljivanja ovih ajeta. Zbog te mudrosti je izveo potomstvo iz Ademove kičme i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe kako ne bi ovako nešto rekli na Sudnjem danu, i kako ne bi navodili ovaj neispravni razlog i pravdali se ovakvim nevažećim opravdanjima." Završen citat.

Kurtubi navodi riječi Tartušija pa kaže: "Ova obaveza (misak) je punovažna i obavezujuća za ljude iako se oni toga ne sjećaju, kao što je razvod obavezujući u pogledu onog koji zaboravi a drugi protiv njega to posvjedoči... Ibn Abbas i Ubej b. Ka'b kažu: "Riječi **'jesi mi svjedočimo'** su riječi Ademovih potomaka, to jest svjedočimo da si Ti naš Gospodar i naš Bog. A riječi **"Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?"** znače: 'ti to nećeš učiniti' tj. 'nećeš nas kazniti zbog grijeha drugih'. Nema opravdanja za onog koji druge slijedi u pogledu tevhide." Završen citat.

U pogledu riječi Uzvišenog: **"Ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali."**, imam Taberi kaže: "Allah, dželle še'nuhu, kaže posvjedočili smo protiv vas o vi koji potvrđujete da je Allah vaš Gospodar kako ne biste na Sudnjem danu rekli mi ovo nismo znali ili da ne kažete naši su očeви još prije činili širka a mi smo bili potomstvo poslije njih. U neznanju smo slijedili njihov put i pravac." Završen citat.

Ibn Kesir kaže: "Allah, dželle še'nuhu, obavještava da je izveo Ademovo potomstvo iz njihovih kičmi te da su posvjedočili protiv sebe kako je Allah njihov Gospodav i Vladar te da nema drugog boga osim Njega, i da je to dio ljudske naravi i nešto što je urođeno u njima. Otuda neki prijašnji ali i kasniji učenjaci kažu da se ovo svjedočenje odnosi na njihovu prirodu koja ih upućuje

na tevhid... (u daljnjem tekstu je nastavio navoditi dokaze u korist ovog mišljenja). Također, na to¹ upućuje i činjenica da je ovo svjedočenje učinio dokazom protiv njih u pogledu činjenja širka. Pa ako se to zaista² desilo, onako kako to ovi tvrde, onda je ovo ajet za svakog onog kojeg su spomenuli. Ako bi neko rekao: 'To što nas Poslanik obavještava o njegovom postojanju je dovoljno', odgovorit ćemo: "Poricatelji od mušrika u laž ugone sve sa čim je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, kako ovo tako i druge stvari. Zato je ovo (ajet o misaku) poseban ili odvojen dokaz protiv njih." Ajet, također, upućuje da priroda u kojoj su stvoreni potvrđuje tevhid. Zbog toga je rekao: **"Kako ne biste rekli"**, to jest, da ne kažete na Sudnjem danu **"Mi o ovome ništa nismo znali"**, to jest, o tevidu ili da ne biste rekli: **"Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali"**. Završen citat.

Begavi kaže: "...Ako bi neko rekao kako se dokaz može odnositi na nekoga ko se ne sjeća misaka?" Reći će se: "Allah, dželle šeh'nuhu, je pojasnio svoju jednoću i iskrenost svojih poslanika u onome o čemu su nas obavjestili. Onaj ko to zaniječe smatra se inadžijom i onim koji narušava preuzeti ugovor tj. misak, tako da se na njega odnosi dokaz. To što su zaboravili, i što nisu zapamtili, ne skida odgovornost sa njih, nakon što nas je o tome obavjestio iskreni glasnik, onaj koji je posjedovao mudžize. Njegove riječi: **"Ili da ne reknete: 'Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih.'**" Kaže: "On je *misak* uzeo od vas kako ne biste - o mušrici, rekli: "Naši su očevi prije nas činili širk i preklinuli ugovor a mi smo pokoljenje koje je došlo poslije njih." To jest, mi smo bili njihovi sljedbenici i za njima smo se povodili. Kako ne biste to sebi uzeli za opravdanje, i rekli **"Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?"** To jest, zar ćeš nas kazniti zbog prekršaja naših očeva, koji su bili na neistini. Neće imati pravo da ovakve riječi navedu kao dokaz, nakon što ih je Allah, dželle šeh'nuhu, opomenuo i od njih uzeo *misak* u pogledu tevvida. **"I tako, eto, Mi opširno iznosimo dokaze."** To jest, pojašnjavamo ajete kako bi o njima razmislili robobvi. **"Da bi oni došli sebi."** To jest, kako bi se povratili iz kufra u tevhid." Završen citat.

¹ Ibn Kesir ovdje govori o razilaženju među selefima po pitanju *misaka* – obaveze, da li je ona bila istinska u značenju da je Allah zaista izvadio potomstvo iz kičmi Ademovih sinova i oni riječima potvrdili da je Allah njihov Gospodar, ili je to svjedočenje, koje je od njih uzeto, svjedočenje stanja a ne riječi, u značenju da je Allah ljude stvorio u čistom tevidu. ibn-Kesir brani drugo mišljenje i smatra ga ispravnijim.

² Tj. ako je *misak*-obaveza bila riječima a ne stanjem.

Ibn Kajjim kaže¹: "Njegove riječi **"I zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe "Zar Ja nisam Gospodar vaš?"**", povlače za sobom priznanje Njegovog rububijeta-gospodarstva na takav način da to biva dokazom protiv njih. To je priznanje koje će navesti kao dokaz protiv njih na jezicima Svojih poslanika, kao što stoji u Njegovim riječima: **"Poslanici njihovi su govorili: "Zar se može sumnjati u Allaha?"... "Ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju reći će Allah."** Zatim Njegove riječi: **"Reci čija je Zemlja i ono što je na njoj ako znate? Odgovorit će Allahova."** I mnogo je sličnih ajeta kojima će se svjedočiti protiv njih jer su stvoreni u *fitri*-takvoj prirodi koja potvrđuje njihova Gospodara i Stvoritelja tako da ih ovo priznanje samo po sebi zove da čine ibadet samo Allahu Jedinom i da Mu nikoga ne smatraju ravnim i kao sudruga ne pripisuju. Ovo je Kur'anski metod i način u dokazivanju. U tom kontekstu je i ovaj ajet iz sure E'araf gdje na kraju pomenutog ajeta kaže: **"Kako ne biste na Sudnjem danu rekli mi o ovome ništa nismo znali."** Tako da je kao dokaz protiv njihova širka i ibadeta kojeg čine drugima, naveo to što su potvrdili Njegov rububijet, i da se ne bi pravdali time kako nisu poznavali pravu istinu ili kako su slijepo slijedili zalutale. Jer, dva su uzroka zablude, to je ili gaflet (nemarnost po pitanju istine) ili slijepo slijedenje zabludjelih...

I kaže na 562. str. "On Uzvišeni ih podsjeća na vrijeme kada su bili izvedeni iz kičmi njihovih očeva, a nakon toga dao da fitrom priznaju Allaha kao svog Stvoritelja, i posvjedoče protiv sebe da je Allah njihov Gospodar. Ova potvrda je dokaz protiv njih na Sudnjem dan."

Njegove riječi: **"I to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome ništa nismo znali"**, znače kako ne biste rekli mi o ovom priznanju Allahova rububijeta nismo ništa znali, niti o našoj obavezi da ga obožavamo... Njegove riječi: **"Ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih."** Ovdje je Allah, dželle še'nuhu, spomenuo njihova dva dokaza koja ovo svjedočenje pobija. Jedan od njih je kako ne bi rekli mi o ovome ništa nismo znali. Otuda On pojašnjava da je to urođeno znanje, kao sastavni dio ljudske prirode, koje svaki čovjek poznaje. To sadržava Allahov dokaz u pobijanju *ta'tila*-nijekanja, a s druge strane govor o postojanju tvorca spada u nužno znanje i prirodnu osobenost čovjeka, što predstavlja dokaz o negaciji *ta'tila*.

Drugo. 'Da ne bi rekli naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih, zar ćeš nas kazniti za ono što su

¹ *Ahkam ehli-zime*, 2/527

lažljivci činili?' To jest, 'naši su očevi bili mušrici, zar ćeš nas kazniti zbog tuđih grijeha?' Ako bi se pretpostavilo da oni nisu znali da je Allah njihov Gospodar, te da su njihovi očevi bili mušrici, a oni njihovo potomstvo, i da je priroda stvari takva da čovjek slijedi svoga oca čak u pogledu nastambi, proizvodnje, u pogledu odjeće i hrane, jer ga je on odgojio. Otuda je otac taj koji svoje dijete učini kršćanom, židovom ili međžusijom (shodno hadisu). Ako je sve ovo zaista posljedica običaja i ljudske naravi, te ako u njihovoj prirodi i pameti na postoji ono što bi to negiralo, onda će oni svakako reći kako su opravdani a naši očevi su ti koji su širk činili a mi smo potomstvo poslije njih. Ne posjedujemo ono što bi nam ukazalo na njihovu grešku. Međutim, ako je u njihovoj prirodi urođeno ono što su posvjedočili, da je Allah jedini njihov Gospodar, onda je to stvar ili znanje koje posjeduju a koja im ukazuje na neispravnost širka. A to što posjeduju je tevhid koji su sami protiv sebe posvjedočili. Pa ako u svoju odbranu navedu običaj i prirodu u pogledu slijeđenja očeva onda će dokaz protiv njih biti urođena ljudska narav i priroda koja prethodi gore spomenutom običaju. Tako da ta urođena priroda koja ih obavezuje na islam prethodi odgoju (njihovih očeva), kojeg navode kao dokaz. To je dokaz da je isti onaj razum putem kojeg spoznaju tevhid, dokaz o neispravnosti širka, tako da ta spoznaja ne zahtjeva slanje Poslanika (kako bi to pojasnio). Tako da je ono o čemu smo prethodno govorili dokaz protiv njih. Ovo se ne suprostavlja riječima Uzvišenog: **"A mi nismo kažnjavali dok ne bi poslali poslanika."** Jer, poslanik poziva u tevhid ali je *fitra*-ljudska narav, racionalni dokaz pomoću kojeg se spoznaje Tvorac u protivnom u samoj poslanici ne bi bio dokaz protiv njih. Ovo svjedočenje nad sobom, da je Allah njihov Gospodar, je važeće i obavezujuće za sve Ademove potomke, a predstavlja i dokaz o iskrenosti poslanika. Tako da niko ne može reći na Sudnjem danu: "Ja ništa o tome nisam znao", niti će moći reći: "Grijech je na mome ocu, mušriku, a ne na meni." Jer je on znao da je Allah njegov Gospodar, Koji nema sudruga, tako da nema opravdanja u pogledu nijekanja i širka. Naprotiv, njemu je dostavljeno ono na osnovu čega zasluđuje kaznu. A zatim, Allah dželle šehnuhu, iz svoje savršene milosti i dobra, neće kazniti nikoga prije nego mu pošalje poslanika, pa makar i radio ono zbog čega zasluđuje kaznu i prijekor. Tako da Allah nad robom ima dva dokaza, i neće kazniti roba prije nego mu ih dostavi. Prvi dokaz je ljudska narav ili *fitra*, u kojoj je čovjek stvoren, a koja se sastoji od priznanja da je On njegov Gospodar, Vlada i Stvoritelj i da ima pravo kod njega. Drugi dokaz je slanje poslanika robu kako bi mu to razjasnili i upotpunili. Otuda se protiv njega objedinjavaju dva dokaza, dokaz

fitre i dokaz Šerijata, tako da će sam priznati da je bio kafir. U tom kontekstu Uzvišeni Allah kaže:

وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَافِرُونَ

“I oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici.” (El-En'am, 130)

Nad njim se neće sprovesti propis osim nakon priznanja i dva svjedoka što predstavlja vrhunac pravde.”¹ Završen citat.

Priroda u kojoj su stvorena stvorenja se ogleda u predanosti Jedinom Allahu

Ibn Tejmije, Allah mu se smilovao, kaže: “...hvala Allahu, a što se tiče njegovih, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: “*Svako dijete se rađa u fitri (prirodnoj vjeri), pa ga roditelji učine židovom, kršćanom ili međžusijom.*” Ispravno je da se radi o prirodi na kojoj su stvoreni ljudi, a to je priroda islama. To je priroda u kojoj ih je stvorio na dan kada je rekao: **“Zar Ja nisam Gospodar vaš?” – oni su odgovarali: “Jesi, mi svjedočimo”** To je *fitra* selameta ili spasa od neispravnih ubjeđenja a prihvatanja ispravnog akaida. Suština islama se ogleda u predanosti samo Allahu, a ne nekome drugom, što je i značenje riječi 'la ilahe illallah'. U tom pogledu Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, je naveo primjer pa kaže: “*Kao što životinja rađa (fizički) sposobno i potpuno mladunče, da li se dešava da ga rodi sakato bez djelova tjela?*” Objasnio je da je ispravnost srca od mahana poput ispravnosti tjela, te da je mahana nešto što nastaje kasnije. Bilježi Muslim u svom *Sahihu* od Ijada b. Himara da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, prenoseći od svog Gospodara rekao: “*Ja sam Moje robove stvorio u čistoj vjeri (ar. hunefae), pa su ih zaveli šejtani te su im zabranili ono što sam im dozvolio i naredili im da Meni širk čine, u stvarima o kojima im nisam spustio dokaz.*”

Zbog toga je poznato mišljenje imama Ahmeda da kada djetetu umre jedan od roditelja koji su kafiri, dijete se tretira kao musliman, jer je nestalo stvari koja je uzrokovala obaveznu promjenu u odnosu na osnovu fitre. Prenosi se od njega i od Ibn Mubareka da su rekli: “Rađa se u onome za šta je stvoren od sreće i nesreće.” Ovaj govor se ne suprostavlja onom prvom. Dijete se rađa u fitri. Allah, dželle šehenuhu, je znao da će on kasnije uznevjerovati tako da će neminovno ići onim putem koji mu je zapisan u glavnoj knjizi. Kao što se životinja rađa zdrava i sposobna a Allah, dželle šehenuhu, je znao da će

¹ *Ahkamu ehliz-zime*, 2/527-570

osakatiti... Da bi rekao(tj. Ibn Tejmije): "To što se rađaju u *fitri*-prirodnoj vjeri, ne znači da prilikom rođenja nose ubjeđenja islama u djelima, jer kada nas Allah izvadi iz stomaka naših majki mi ne znamo ništa, međutim naše srce i volja su čisti i spremni za prihvatanje istine. Sâmo to stanje po sebi je islam, tako kada bi čovjek ostao u takvom stanju bez negativnih uticaja i promjena ne bi bio ništa drugo do musliman. Ovo je naučna i praktična snaga iz koje proizilazi islam, sve dok mu se nešto ne suprostavi. Eto to je *fitra* -prirodna vjera, u kojoj su stvoreni ljudi."¹ Završen citat.

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, riječi Šejhul-Islama koji kaže da *fitra* na kojoj su stvoreni ljudi predstavlja *ahd*-ugovor, te da je Allah svaku dušu stvorio sklonom ka prihvatanju istine, čistom od neispravnih vjerovanja i ubjeđenja, te kada bi ljudi ostali u ovoj *fitri* - bez promjena, bili bi muslimani. Iz ovoga možemo zaključiti da je mušrik prekinuo ugovor i *misak* koji je uzet nad njim. Nakon svega što je rečeno, u pogledu ovog ajeta, pitam se da li nakon ovog dokaza treba drugi dokaz, i nakon ovog pojašnjenja drugo pojašnjenje? Svi prethodno spomenuti mufessiri se slažu da je ovaj ajet zaseban dokaz u pogledu širka. Tako Kurtubi kaže: "Nema opravdanja za onog koji nekog slijepo slijedi (ar. *mukallid*) u pogledu tevhida. Taberi obara mušričko pravdanje neznanjem i slijeđenjem drugih ajetom o misaku. Također Ševkani i Begavi. Ibn Kesir kaže: "Ovaj ajet je zaseban dokaz protiv njih u pogledu širka. Ibn Kajjim kaže: "Njihovo priznanje Božijeg rububijeta je dovoljno kao dokaz protiv njih koje je Allah na jezicima Svojih poslanika uzeo kao dokaz protiv njih, te ih poziva da priznaju Njegov uluhijet - tj. Njegovu jednoću u pogledu obožavanja." On kaže da je to Kur'anski metod. On, također, negira njihove dokaze u kojima se pozivaju na gaflet, džehl i slijeđenje očeva sa jasnim dokazima koji se ne mogu pobiti. I kaže: "Pamet s kojom spoznaju tevhid je dokaz o neispravnosti širka, za tu spoznaju nije potreban poslanik. I to im je dovoljno da zasluže kaznu. Međutim, zbog svoje potpune i savršene milosti, On im je odgodio kaznu do dolaska dokaza poslanice.

Ovaj ajet je dokinuo i obezvrijedio različite vrste opravdanja koja ljudi navode pri činjenju ibadeta drugima pored Allaha, dželle še'nuhu.

Allah, dželle še'nuhu, je stvorio kosmos radi ibadeta Njemu Jedinom, Koji nema sudruga. To je stvar zbog koje su slati poslanici i objavljujane knjige. Zbog toga postoji drugi svijet i zbog toga je pripremljen Džennet - kao nagrada

¹ *Medžmu' fetava*, 4/245

za one koji to ispoštuju, i Vatra - za one druge koji prekinu pomenuti ugovor. Prije nego završim govor o ovom ajetu želim da se osvrnem na jednu šubhu koja se pojavila kod neke braće, neka Allah oprostí meni i njima. A to je da se pomenuto svjedočenje (u ajetu o misaku), odnosi na rububijet bez ilahijeta, što znači da je ajet dokaz u pogledu širka rububijeta a ne i širka u uluhijetu.¹

Tražeci od Allha uputu kažem sljedeće: Većina prijašnjih i kasnijih učenjaka, na čelu sa Ibn Tejmijjom, Ibn Kajjimom i Ibn Kesirom, su stava da spomenuto svjedočenje, svjedočenje stanja (a ne riječi) a koje se ogleda u fitri u kojoj je Allah stvorio ljude, pobija ovu tvrdnju. Jer, fitra predstavlja predanost (Allahu) kao što sam to prenio od Ibn Tejmijje i kao što je to prenio Ibn Kajjim od Ibn Abdulbera u prethodnom izvoru kada smo govorili o tumačenju ajeta o misaku. Složili su se, tj. mufessir, da je fitra ustvari predanost, što potvrđuju jasni i vjerodostojni hadisi. Od njih su riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme: "Pa ga njegovi roditelji učine židovom, kršćaninom ili vatropoklonikom.", a nije rekao ili ga učine muslimanom. Zatim rivajet koji navodi Muslim u svom Sahihu,² a koji je presuđujući za millet u pogledu dokazivanja po ovoj stvari, kao i drugi hadisi. Zatim tumačenje Ebu Hurejre ؓ u pogledu ajeta: **"Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, Allahovoj fitri prema kojoj je On ljude načinio."**, gdje kaže da je to predanost. Zbog poznatosti ovog pitanja kao i mnoštva dokaza ne želim da se zadržavam na ovoj mes'eli jer nema potrebe da se ona dokazuje.

Drugo. Veliki broj prijašnjih i kasnijih učenjaka kažu da je pomenuto svjedočenje hakika-tj. da se uistinu desilo.³

¹ Tevhid ilahijje ili uluhijje je tevhid priznanja Allahove jednoće u pogledu robovanja samo Njemu. A tevhid rububijeta je priznanje Allahove jednoće u pogledu stvaranja i gospodarenja itd. Otuda i širk može biti širk rububijeta i širk uluhijeta. (Op. pr.)

² Cilja se na hadis: "Ja sam svoje robove stvorio čistim (tj. čistim od širka i spremnim za prihvatanje tevhida), pa su ih šejtani zaveli i zabranili im ono što sam im dozvolio i naredili im da Meni širk čine, u čemu Ja nisam dokaz objavio." (Op. rec.)

³ Tj. da se radi o svjedočenju riječima i da je Allah zaista izvadio potomstvo iz kičmi Ademovih sinova i upitao ih: "Jesam li Ja vaš Gospodar" a oni su odgovorili "Jesi - mi svjedočimo"

2. studija

TEVHHID RUBUBIJJETA ZA SOBOM POVLAČI TEVHID ULUHIJJETA, I DOKAZ JE NJEMU

Ja kažem da nema nijednog roba koji je osjetio slast Kur'ana a da ne zna da tevhid rububijje za sobom povlači tevhid uluhijje, te da ih Kur'an (tj. mušrike) poziva i putem rububijjeta protiv njih donosi dokaze za uluhijjet.

Imam Šenkiti u *Edva'ul-bejanu* kod riječi Uzvišenog: **"Ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu."**, kaže: "Mnogo je primjera gdje se u Kur'anu protiv nevjernika navodi kao dokaz njihovo priznanje Allahova rububijjeta-tj. gospodarstva, što upućuje na obavezu priznanja Njegove jednoće u pogledu činjenja ibadeta. Zbog toga im se obraća upitno odričnim oblikom u pogledu tevhida rububijjeta, pa kada potvrde Njegov rububijjet onda im Allah ukazuje da njihovo priznanje rububijjeta iziskuje da On jedino zaslužuje da mu se čini ibadet. Otuda ih kori nijekajući njihov širk jer priznaju da je On jedino njihov Gospodar koji stvara opskrbljuje itd. Jer, onaj ko prizna da je On jedino Gospodar na njemu je obaveza priznati da On jedino i zaslužuje da se obožava. U tom kontekstu su sljedeći ajeti: **"Upitaj: "Ko vas hrani s neba i iz zemlje, čije su djelo sluh i vid..."**, da bi na kraju ajeta rekli. **"Allah!" – reći će oni -, a ti reci: "Pa zašto Ga se onda ne bojite?"** Pa pošto priznaju Njegov rububijjet onda ih On kori zbog toga što Mu širk čine pa kaže: **"Pa zašto Ga se onda ne bojite?"** Zatim riječi Uzvišenog: **"Upitaj: "Čija je Zemlja i sve ono što je na njoj, znate li?" "Allahova!" – odgovoriće, a ti reci; "Pa zašto onda ne dodete sebi?"** Pa nakon što priznaju ukori ih negirajući njihov širk riječima: **"Pa zašto onda ne dodete sebi?"** Zatim dalje kaže: **"Upitaj: "Ko je Gospodar sedam nebesa i ko je Gospodar Arša veličanstvenog?" "Allah!" – odgovoriće, a ti reci: "Pa zašto se onda ne bojite?"** Nakon što priznaju On ih ukori nijećući njihov širk riječima: **"Pa zašto se onda ne bojite?"** U ovom kontekstu je i sljedeći ajet: **"Upitaj: "U čijoj je rucu vlast nad svim, i ko uzima u zaštitu, i od koga niko ne može zaštićen biti, znate li?" "Od Allaha!" – odgovoriće, pa kada su priznali ukorio ih je riječima: "Pa zašto onda dopuštate da budete zavedeni?"** Zatim Njegove riječi: **"Reci ko je Gospodar nebesa i Zemlje: "Reci Allah!"** Nakon što su priznali On ih je ukorio nijećući njihov širk riječima: **"Pa zašto ste onda umjesto Njega kao zaštitnike prihvatili one koji sami sebi ne mogu neku korist pribaviti niti od sebe kakvu štetu otkloniti?"** Zatim sljedeći ajet: **"A da ih upitaš: "Ko je nebesa i Zemlju stvorio i ko je Sunce i Mjesec potčinio – sigurno bi rekli: "Allah"** Nakon što su priznali ukorio ih je riječima: **"Pa kuda se onda odmećete"**. Zatim sljedeći ajet: **"A ako ih upitaš:**

"Ko s neba kišu spušta i njome mrtvu zemlju oživljava?" – sigurno će reći: "Allah!" Nakon što priznaju On ih ukori niječući njihov širk riječima: **"A ti reci; "Hvala Allahu!" ali većina njih ne shvaća."** Zatim Njegove riječi: **"A da ih upitaš: "Ko je stvorio nebesa i Zemlju?" – sigurni bi rekli: "Allah!"** Nakon što priznaju On ih ukori niječući njihov širk riječima : **"A ti reci: "Hvaljen neka je Allah!" – samo što većina njih ne zna."** I Njegove riječi: **"Šta je bolje: Allah ili oni koje Njemu ravnim smatraju, onaj koji je nebesa i Zemlju stvorio i koji vam spušta s neba kišu pomoću koje Mi dajemo da ozelene bašče prekrasne, - nemoguće je da vi učinite da izraste drveće njihovo."** Nema sumnje da je odgovor pored kojeg nikako ne postoji drugi odgovor, da je Allah jedino u mogućnosti da stvori nebesa i Zemlju i ono što je spomenuto sa njima i da je On bolji od predmeta koji nisu ništa u mogućnosti stvoriti. Pošto to moraju priznati, On ih ukori niječući njihov širk riječima: **"Zar pored Allaha postoji drugi bog? ne postoji, nego većina njih u neznanju živi."**... I mnogo je drugih ajeta koji govore o ovoj temi. Zbog toga smo spominjali i na drugim mjestima da sva mjesta koja se vežu za tevhid rububijje dolaze u upitno potvrdnom obliku. Njima se želi postići njihovo priznanje da bi poslije uslijedio prijekor i negacija na to priznanje, jer onaj ko prizna rububijjet to priznanje ga obavezuje na nužno priznanje uluhijjeta. Primjer toga su Njegove riječi: **"Zar u pogledu Allaha ima sumnje?"** Kao i Njegove riječi: **"Zar mimo Allaha da želim drugog gospodara?"** Završen citat.

Imam Taberi u pogledu riječi Uzvišenog:

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ
أَتُنْتَوِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَرٍ مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"Reci: "Kažite vi meni ili pokažite mi šta su stvorili na Zemlji i da li imaju ikakva udjela u nebesima oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate? Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove ili samo kakav ostatak znanja, ako istinu govorite." (El-Ahkaf, 4),

Kaže: "Allah, dželle še'nuhu, kaže reci o Muhammede mušricima od tvog naroda: 'Kažite Mi šta su vaša božanstva i kipovi koje obožavate stvorili od Zemlje, pa da vam to posluži kao dokaz i povod za njihovo obožavanje; moj Gospodar je stvorio čitavu Zemlju i to je moj dokaz što Mu činim ibadet i što priznajem Njegov uluhijjet. On je Zemlju stvorio iz ničega. Zatim Njegove riječi: **"I da li imaju ikakva udjela u nebesima oni kojima se vi, pored Allah, klanjate?"** To jest, o ljudi da li vaša božanstva, koja obožavate, imaju udjela sa Allahom u (stvaranju) sedam nebesa, tako da vam to može biti dokaz i razlog za njihovo

obožavanje. Ono što je dokaz mog obožavanja samo Allaha Jedinog je to što je On jedini bez sudruga stvorio nebesa. Zatim kaže: **“Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove.”** To jest, donesite mi knjigu, ako je posjedujete, koja je objavljena prije ovog Kur'ana koji je objavljen meni, od božanstava i kipova koje obožavate a da u njoj stoji da su ta božanstva stvorila neki dio Zemlje ili da su Allahovi saučesnici u stvaranju nebesa, kako bi vam to poslužilo kao dokaz u njihovom obožavanju. Ako su oni saučesnici u stvaranju nebesa i zemlje onda je opravdano njihovo saučesništvo u ibadetu i onda je na vama obaveza da im zahvaljujete i imaju pravo kod vas da im služite i hizmetite. Jasno je da oni nemaju udjela u svemu tome i da ne zaslužuju da im se čini ibadet.” Završen citat.

Ibn Kesir u pogledu riječi Uzvišenog:

يَتَأَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ

“O ljudi obožavajte svopga Gospodara koji vas je stvorio, do riječi, zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim!” (El-Bekara, 22),

Kaže: “Znači da je On njihov Stvoritelj, Opskrbitelj i Vladar njihovih kuća i njihovih stanovnika, zbog toga zaslužuje da On jedini bude obožavan i da mu se niko ne smatra ravnim.” Završen citat.

Begavi u pogledu riječi Uzvišenog: **“Obožavajte”**, kaže: “To jest obožavajte samo Njega. Ibn Abbas kaže da sve što se navodi u Kur'anu od riječi ibadet-tj. obožavanje znači tevhid. **“Zato ne činite druge svjesno Allahu ravnim.”**, tj nemojte ih obožavati kao što se Allah obožava. On je jedini stvoritelj ovih stvari.” Završen citat.

Ibn Tejmijje kaže: “Ovaj tevhid (tevhid uluhijjeta) predstavlja razliku između mušrika i muvehida-jednobožaca, na osnovu njega se dobiva nagrada ili kazna kako na ovom tako i na onom svijetu. Onaj ko ne dođe s njim biće mušrik koji će vječno ostati u vatri. Allah neće oprostiti da mu se čini širk a oprostiti će što je mimo toga kome hoće. A što se tiče tevhida rububijjeta, njega su priznali mušrici a pored Allaha su obožavali druge i voljeli ih kao što se Allah voli, otuda je taj tevhid (rububijje) dokaz protiv njih. Ako je Allah Gospodar svega, Njegov Vladar, Stvoritelj i Opskrbitelj zašto onda obožavaju druge pored Njega a koji ne mogu ni stvoriti ni opskrbiti niti mogu dati niti uskratiti. Naprotiv, i oni su

robovi i stvorenja, ne mogu pomoći, naštetiti, ne raspolazu životom niti sa smrću niti mogu koga proživiti.”¹ Završen citat.

Ibn Kajjim kaže: “Ilahijet u kojeg su pozivali poslanici svoje narode - u jednoću svog Gospodara (tevhid)- se ogleda u činjenju ibadeta samo Njemu. Ova vrsta za sobom povlači tevhid rububijje, koji su priznavali mušrici, a što je Allah naveo kao dokaz protiv njih. Priznanje tevhida rububijjeta za sobom povlači priznanje tevhida ilahijje.”² Završen citat.

Muhammed b. Abdulvehab kaže: “Allah, dželle še'nuhu, je njihovo priznanje tevhida rububijje naveo kao dokaz neispravnosti njihova pravca (u vjerovanju). Jer, ako On jedini svime upravlja a drugi mimo Njega ne posjeduju ni koliko iznosi trun, kako onda da se, i pored pomenutog priznanja, (istovremeno) Njemu klanjaju i da se klanjanju drugima uz Njega?” Završen citat.³

Kažem: Ovo su navodi uleme iz kojih se vidi da tevhid rububijje za sobom povlači tevhid uluhijje te da je njega Kur'an naveo kao dokaz protiv mušrika. Kao što je vjerovanje da gospodarstvo pripada nekom drugom pored Njega neispravno isto se može reći i za uluhijjet. Opće je poznato da priznanje rububijjeta sadrži priznanje da smo mi robovi. Riječ *rabb*-gospodar je izvedena iz ar. riječi *terbijje* što znači odgoj. Odgoj podrazumjeva zakon tj. naredbe i zabrane, halal i haram. Taj zakon za sobom povlači dostavljanje tj vjerovanje u poslanike. Rububijjet za sobom, također, povlači pokornost i izražavanje jednoće ovom Gospodaru kroz ibadet i obraćanje samo Njemu Jedinom. Sve ovo je sadržano u riječima Uzvišenog: **“Zar ja nisam vaš Gospodar?”** Ovdje ima jedna opaska na koju je ukazao šejh Muhammed Abdulvehhab pa kaže: “Znaj da uluhijjet i rububijjet dolaze nekada spojeno a nekada razdvojeno,⁴ kao što stoji u riječima Uzvišenog: **“Reci utječem se Gospodaru ljudi, Vladaru ljudi, Bogu ljudi”**. Ovo je poput izreke “Gospodar svjetova i Bog poslanika (ar. *Rabbul alemine ve Ilahul murselin*). Ako ovo znamo, onda možemo reći da pitanje koje će čovjeku postaviti dva meleka u kaburu: “Ko je tvoj Gospodar?” znači u stvari: “Ko je tvoj

¹ *Medžmu' fetava*, 14/38.

² Pogledaj *Igasetul-lehfan*, 2/1354. Dar ma'rife, Bejrut.

³ *Kitab resail šahsijje min tarih Nedžd*, str 432.

⁴ Šejh Muhammed Ibn Abdulvehhab ovim želi da kaže da je primjer uluhijjeta i rububijjeta poput primjera imana i islama, tj. ukoliko se spomenu zajedno u istom kontekstu onda riječ Rabb znači Gospodar a riječ Ilah – Onaj koji se obožava. (Op.rec.)

Bog kojeg si obožavao?" Jer, rububijet koji su već priznali mušrici nema potrebe da zbog njega budu ispitivani i iskušavani.

Zatim Njegove riječi:

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِينِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ

"Onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: "Gospodar naš je Allah!" (El-Hadždž, 40)

Kao i Njegove riječi:

قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغَىٰ رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ

"Reci: "Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha?" (El-En'am, 164)

Zatim u suri Fussilet kaže:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا

"Onima koji govore: "Gospodar naš je Allah" pa poslije ostanu pri tome." (Fussilet, 30)

Rububijet koji se spominje na ovim mjestima ustvari znači uluhijet a nije njegova druga polovica, kao što je to slučaj na drugim mjestima (u Kur'anu). Zato ovo s pažnjom prostudiraj.¹ Završen citat.

Kažem: Ovo su riječi znanog alima koji poznaje ciljeve i postulate Kur'ana. U tom kontekstu se tumače i riječi Uzvišenog: **"Zar ja nisam vaš Gospodar?"** Tj. 'Zar ja nisam vaš Bog kojeg treba obožavati?' Na ovo jasno i precizno upućuje i hadis koji se prenosi u dva *Sahiha* u pogledu čovjeka od stanovnika vatre kojem će se reći: *"Kada bi imao dolini zlata da li bi se otkupio njome?"* "Da", odgovoriće on. Pa će mu Gospodar reći: *"Ja sam od tebe tražio ono što je manje od toga, još dok si bio u Ademovoj kičmi, da Mi širk ne činiš, pa si odbio i širk učinio."* Hafiz kaže da je Ijad rekao da to upućuje na riječi Uzvišenog: **"Kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo."** Ovo je misak koji je uzet protiv njih u Ademovoj kičmi. Ko ga ispoštuje, nakon što se pojavi na dunjaluku, on je mu'min², a ko ga ne ispoštuje on je kafir. Značenje hadisa bi

¹ Pogledaj *Tarihul-Nedžd*, str 259.

² Poznato je da onaj ko prizna samo tevhid Er-rububijje time ne postaje mu'min. S toga, iz riječi Hafiza: "Ko ga (tj. misak) ispoštuje nakon što se pojavi na dunjaluku on je mu'min" se shvata da je misak uzet u tevhidu Er-rububijje koji nužno iziskuje tevhid el-uluhijje.

bilo: "To sam tražio od tebe kada sam od tebe uzimao *misak*-ugovor, pa kada sam te izveo na dunjaluk ti si to odbio a činio si Mi širk."¹ Završen citat.

Tekst hadisa jasno upućuje da se ugovor koji je uzet od Ademova potomstva odnosi na tevhid i na ostavljanje širka u uluhijetu i rububijetu zbog uopćenosti riječi Uzvišenog u hadisu: "*Da Mi ne činiš širk.*"

Sve prethodno što smo naveli je dovoljno za pobijanje pomenute šubhe. A ko dobro izuči Kur'an odmah će na prvi pogled uočiti njenu neispravnost i neosnovanost.

Prije nego li završim govor o ovom plemenitom ajetu želim da spomenem vezu između ovog ajeta i riječi Uzvišenog: **"A mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali"**. To zbog toga što puno uvažene braće misli da između ova dva ajeta ima kontradiktornosti.

¹ *Fethul-bari*, kitab «Rikak», 11/411.

3. studija

MISAK JE DOKAZ O NEISPRAVNOSTI ŠIRKA I KAŽNJAVANJA ZA ISTI NAKON DOKAZA POSLANICE

Moleći Allaha za uputu kažem sljedeće: Pomenuto svjedočenje u ajetu misaka je odvojen (poseban) dokaz protiv ljudi u pogledu širka, s tim da Allah ne kažnjava - ni na jednom od dva svjeta, prije nego dostavi dokaz poslanice. U Kur'anu stoji: **“A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!”** Nije rekao: “Mi ih nismo osudili kao mušrike sve dok ne bi poslali poslanika.” Naprotiv, selef se složio da onaj ko padne u širk postaje mušrikom,¹ bez obzira da li je kod njega prisutan ili ne dokaz poslanice. Oni se razilaze da li zbog svoga širka mušrik zaslužuje kaznu ako mu nije dostavljen dokaz, ili mu se mora dostaviti dokaz da bi zaslužio kaznu?

Najveći dokaz za prethodno, u pogledu ajeta, je shvaćanje *selefa* - prvaka ovog ummeta. Imam Šenkiti u pogledu riječi Uzvišenog: **“A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!”**, kaže: “Ajet vanjštinom upućuje da Allah neće nikog kazniti od stvorenja, ni na dunjaluku niti na ahiretu, dok im ne pošalje poslanika koji bi ih opomenuo. Onda, ako budu nepokorni poslaniku i ustraju u nevjerstvu i grijehenju, i nakon opomene, onda zaslužuju kaznu. Ovo značenje je pojasnio u više ajeta, kao što su Njegove riječi: **“O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali.”** Zatim je nastavio navoditi ajete u kontekstu ovog značenja.

Ajeti koje smo spomenuli i njima slični upućuju na to da su pripadnici fetre-tj. oni do kojih nikada nije dospio dokaz poslanice opravdani zbog toga što im nije došao opominjač pa makar umrli u nevjerstvu. Ovo mišljenje zastupa jedna skupina učenjaka. Druga skupina zastupa mišljenje da će svako ko umre u nevjerstvu ući u Vatru bez obzira da li mu je dolazio opominjač. Kao dokaz navode vanjsko značenje ajeta i hadisa. Od ajeta kao dokaz navode riječi Uzvišenog:

¹ Ishak b. Abdurrahman b. Hasan Alu-Šejh kaže: «Što se tiče onih koji su umrli u vremenu fetre, tj. onih do kojih nije doprla poslanica i Kur'an te su umrli u džahilijetu, oni se po idžmau ne oslovljavaju muslimanima niti se za njih traži oprost. Učenjaci se razilaze u pogledu njihova kažnjavanja. Pogledaj *Hukmu tekfir muajjen*, šesta risala, u knjizi *Akidetul-muvehhidin ver-reddu ala ed-dalali el-mubtedi'in*, str 151.

وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

“A i onima koji umru kao nevjernici. Njima smo bolnu patnju pripremili.” (En-Nisa, 18)

Zatim je nastavio navoditi ajete i hadisa na ovu temu poput hadisa: “Moj otac i tvoj otac će u vatru.”... Kao i druge hadise koji upućuju na nepostojanje opravdanja za mušrike fetre. Ovo razilaženje je poznato među islamskim teolozima, tj. učenjacima akide, a to je da li će mušrici koji su umrli u vremenu fetre, obožavajući kipove, biti u vatri zbog svog kufra ili su opravdani fetrom.¹ U knjizi *Meraki su’ud* se u stihu navodi:

*O pripadnicima fetre u sporednim stvarima vjere se ne polemíše
a u pogledu temelja vjere spram njih se razilaze*

Od onih koji zastupaju mišljenje da će pripadnici fetre koji umru u nevjerstvu ući u Vatru je i imam Nevevi u komentaru Muslima. U tom pogledu Karafi pripovjeda idžma’ u *Šerhu tenkih* kako to od njega prenosi autor *Nešrubunud*. Kurtubi, Ebu Hajan, Ševkani i drugi u svojim tefsirima ovo mišljenje pripisuju *džumhuru*-tj. većini islamskih učenjaka.

Mukajjid (tj. komentator – šejh Šenkiti), Allah mu oprostio kaže: “Verifikacija ove mes’ele, tj. mes’ele da li su mušrici fetre opravdani ili ne, bi glasila da su na dunjaluku opravdani a na Sudnjem danu Allah ﷻ, će ih iskušati tako što će im narediti da uđu u vatru. Pa ko uđe u vatru ući će u Džennet, i to su oni koji bi da su na dunjaluku susreli poslanike povjerovali u njih. A ko odbije ući u vatru, to su oni koji bi na dunjaluku u laž ugonili poslanike da su im došli, jer Allah zna kako bi oni postupili da su im došli poslanici.” Završen citat.

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, kako se ulema složila da onaj ko padne u širk postaje mušrikom pa makar mu i ne došla poslanica i dokaz. Razilaze se da li takav zasluđuje kaznu na onom svijetu i to na dva mišljenja.

¹ Pogledaj plemeniti čitaocé kako šejh Šenkiti otpočinje mes’elu riječima: “Da li se mušrici ...” nazivajući one koji su činili širk mušricima samim činjenjem širka, pored toga što su bili u vremenu fetre. Ako je ulema takve ljude nazvala mušricima, šta onda reći za današnje “muslimane” koji obožavaju turbeta i umrle ljude, ili pak brane i pozivaju u demokratiju itd. Ulema je takve ljude nazvala mušricima pored toga što su se oni obožavanjem kipova htjeli približiti Allahu ﷻ, a danas ćeš, nažalost, vidjeti one koji se ustručavaju psovača Allaha, vjere ili Poslanika, ﷺ, nazvati kaфирom..., *inna lillahi ve inna ilejhi radžiun*, u kakvom se samo gurbetu vjera danas nalazi. (Op. rec.)

Preovladavajuće je mišljenje da se takav neće kazniti, na oba svijeta, dok mu se ne dostavi dokaz poslanice. U pogledu ove meš'ele mnogi su zalutali misleći kako riječi Uzvišenog: **"A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!"**, predstavljaju opravdanje za onog ko učini širk Allahu te da takav i dalje ostaje musliman-*muvehhid* i pored toga što je utonuo u širk, te su čvrstog ubjeđenja da će se spasiti na oba svijeta osim ako mu se dostavi dokaz poslanice. Upravo ova studija, koja je pred nama, pobija ovo neispravno shvatanje iz kojeg se vidi da se ulema složila u pogledu pripadnika *fetre*, koji žive u vremenu odsutnosti Šerijata i Božanske upute, koji padnu u širk da postaju mušricima. Jer, ljudska narav i ajet o *misaku* su dokazi protiv ovakve osobe, iako se razilaze na dva mišljenja da li takav zaslužuje kaznu na oba svjeta? U svakom slučaju ulema se slaže da neće ući u Džennet i naslađivati se u njemu zbog riječi Uzvišenog: **"Jedino priznata vjera kod Allaha je islam."** Kao i Njegovih riječi: **"Onaj ko želi neku drugu vjeru pored islama to mu se neće primiti a na onom svijetu će biti od onih koji su propali."** Ljudi poput ovih nisu muslimani, a u Džennet ne ulazi osim musliman-mu'min, kako se to prenosi u vjerodostojnom hadisu. Što se tiče mušrika, njemu je Allah zabranio ulazak u Džennet. U tom kontekstu On kaže: **"Ko Allahu širk čini, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti."**

Ibn Tejmijje kaže: "Neće se spasiti od Allahove kazne osim onaj ko Allahu bude iskreno ispovijedao vjeru i samo Njemu iskreno činio ibadet. Onaj ko ne čini širk Allahu ali Ga i ne obožava taj je *muattil*, tj. onaj ko se usteže od robovanja Njemu i robovanja drugima pored Njega, kao što je primjer faraona i njemu sličnih. Takav je u gorem položaju od mušrika. Obaveza je svakom čovjeku da činiti ibadet Allahu Jedinom i to je vadžib koji ne spada nikada ni sa koga. To je opći islam pored kojeg Allah ne prima drugu vjeru. Međutim, Allah neće nikoga kazniti dok mu ne pošalje poslanika. Ali, kao što ga neće kazniti isto tako treba znati da u Džennet neće ući osim vjernička duša. U njega neće ući mušrik niti onaj ko Mu iz oholosti ne čini ibadet. Onaj do koga da'va ne dopre na dunjaluku biće ispitan i iskušan na ahiretu. U Vatru neće ući osim onaj ko bude slijedio šejtana. Onaj ko nema udjela u grijehu neće ući u vatru. Allah Vatrom neće kazniti nikoga osim nakon što mu pošalje poslanika. Onaj do koga ne dospije poslanička da'va, kao što je slučaj sa malom djecom, luđakom i onima

koji su umrli u periodu kada je bilo prekinuto slanje poslanika, ovakvima će se postaviti ispit na Ahiretu kao što je to prenešeno u predajama.”¹ Završen citat.

Kažem: Ovo su jasni tekstovi uleme u pogledu pripadnika fetre do kojih nije dospio dokaz u vremenu kada je bilo prekinuto slanje poslanika i kada su bili zameteni putevi upute. To je vrijeme u kojem se džehl bio proširio a znanje izbrisalo. Nisu posjedovali nebesku knjigu, na koju bi se vratili i po kojoj bi radili, niti su imali nekoga ko bi ih podučio tevhidu. I pored toga ulema se slaže da su oni mušrici, a razilaze se u pogledu njihova kažnjavanja na dva mišljenja. Ako ajet misaka nije poseban dokaz u pogledu njihova širka onda se postavlja pitanje: Koji to dokaz su učenjaci upotrijebili u presudi njihova širka? Zatim postavlja se veoma važno pitanje: Šta je sa onim ko padne u širk nakon Muhamedova, sallallahu alejhi ve selleme, poslanstva, ako se zna da je sva njegova ostavština (nauka s kojom je došao) sačuvana? I ako znamo da se Allahovi ajeti i hadisi Allahova Poslanika njima uče danonočno te da u svakoj kući od njihovih kuća ima muvehhida-jednobožaca?

Prethodno spomenuto ćemo rezimirati kroz sljedeće tačke:

1. Svjedočenje koje je obavljeno nad ljudskim rodом u pogledu rububijeta, a koje za sobom povlači i priznanje tevhida uluhijeta, predstavlja dokaz protiv njih.
2. Ajet misaka je odvojen dokaz u pogledu širka ali ne i u pogledu kažnjavanja.
3. Potvrđuje se propis nečijeg širka prije dolaska poslanice. To je ružna i pokuđena stvar za koju se prijeti kaznom nakon što do dotičnog dospije dokaz poslanice. Ako i pored toga ustraje na širku zasluđuje kaznu na oba svijeta.
4. Ulema se složila u pogledu pripadnika *fetre*,² koji su obožavali druge mimo Allaha, da su mušrici a ne muslimani, jer, islam predstavlja izražavanje Allahove jednoće kroz činjenje ibadeta samo Njemu Jedinom, a napuštanje ibadeta nekom drugom bez obzira o kome se radi. Te ako umru na tome neće ući u Džennet jer je Džennet određen za muslimane-mu'mine. Molimo Allaha Gospodara veličanstvenog Arša da svi budemo od njih.

¹ *Medžmu' fetava* 14/477

² Propis pripadnika fetre na dunjaluku jeste da se oni ne kažnjavaju, isto tako i na ahiretu ne kažnjavaju se niti nagrađuju sve dok ne budu iskušani, pa ko se pokori ući će u Džennet, a ko odbije ući će u Vatru, kako je već spomenuto u predajama.

5. Ne postoji veza između negiranja kazne na jednoj strani i potvrde propisa širka na drugoj strani. Svako ko će biti kažnjen na oba svijeta, on je mušrik-kafir, a neće mušrik biti kažnjen osim nakon dostavljanja dokaza. Između te dvije stvari postoji uopćenost i posebnost (ar. *umum ve husus*) zato dobro obrati pažnju na ovu stvar, a uputa je od Allaha.

4. studija

RACIONALNO POIMANJE LIJEPOG I RUŽNOG U POGLEDU DJELA PRIJE DOSTAVLJANJA ŠERIJATA

Prije nego završimo govor u pogledu *illeta*-razloga potvrde osobine širka u vremenu prije dostavljanja dokaza, želim se osvrnuti na temu koja je usko vezana za ovu našu mes'elu a koja će upotpuniti ovu studiju. To je mes'ela racionalnog poimanja lijepog i ružnog u pogledu djela prije dostavljanja Šerijata. U pogledu ove mes'ele imaju tri mišljenja, dva koja idu u krajnost i jedno koje predstavlja sredinu.

Prvo mišljenje. Potvrđuje se svojstvo ružnog i lijepog u djelima prije poslanice, što za sobom povlači odgovornost i kaznu.

Drugo mišljenje. Ne može se djelima pripisati osobina ružnog i lijepog u periodu prije dolaska poslanice, tako da za njih ne slijedi kazna.

Treće mišljenje. Ovo mišljenje zastupa velika većina ehli-sunneta, a to je da se djela mogu okarakterisati kao lijepa ili ružna prije Šerijata ali kazna ne biva osima nakon dostavljanja dokaza.

Ibn Tejmije kaže: "Na čovjeku je da čini istigfar i da se pokaje zbog onoga što je uradio ili ostavio u stanju džehla, prije nego je spoznao da je dotično djelo ružno i da spada u loša djela a prije nego mu je poslan poslanik i dostavljen dokaz. Jer Uzvišeni kaže: **"A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!"**¹ Grupa apologetičara (ar. *ehlul-kelam*), kažu da se to odnosi na šerijatske vadžibe mimo onih racionalnih. Ovakvo mišljenje zastupaju mu'tezile, neki prijatelji Ebi Hanife, Ebu Hatab i još neki. Međutim, ovaj ajet je opći, ukazuje da Allah nikoga neće kazniti osim nakon slanja poslanika. U ajetu je dokaz da Allah neće kazniti osim za grijeha, nasuprot džebrija - sljedbenika Džehma, koji kažu da Allah kažnjava i bez grijeha. Za njim se povela skupina koja se deklarirše kao ehli-sunnet, kao što je Eš'arija i drugi, a takvo mišljenje zastupa Kadi Ebu Ja'la i drugi... Njegove, dželle še'nuhu, riječi: **"Kad god se koja gomila u nj baci, stražari u njemu će je upitati: "Zar nije niko dolazio da vas opominje?"** su dokaz da je ono što su radili prije dolaska poslanika ružno i zlo, međutim, nema dokaza protiv njih osim poslije slanja poslanika i to je mišljenje *džumhura*-većine učenjaka. Neki su mišljenja da to što su radili ne predstavlja ružno, osim ako se radi o zabranama. To je mišljenje onih koji ne potvrđuju

¹ Sura El-Mulk 8

osobinu ružnog i lijepog u tom periodu, osim ako se radi o naredbama i zabranama. To mišljenje zastupa Džehm, Ešarija i neki od njegovih sljedbenika koji se dekalrišu kao ehli-sunnet, Malikovi, Šafijini i Ahmedovi prijatelji kao što je Kadi Ebu Ja'la, Ebu Velid Badži, Ebu Me'ali, Džuvejni i drugi.

Džumhur selefa i kasnijih učenjaka su stava da ono što su radili u periodu prije dolaska poslanika od širka i džahilijeta predstavlja ružnoću, zlo i loša djela ali i pored toga ne zaslužuju kaznu osim nakon dolaska poslanika. Otuda u pogledu svijeta koji je bio u širku, nepravdi, laži i nemoralu (u vremenu džahilijeta) postoje tri mišljenja: Prvo. Ružnoću tih stvari moguće je spoznati putem pameti te zbog toga zaslužuju kaznu makar im i ne došao poslanik kao što to zastupaju mut'ezile i mnogi prijatelji Ebu Hanife, a pripovjedaju to od samog Ebu Hanife. To je mišljenje i Ebu Hataba i drugih. Zagovornici drugog mišljenja kažu da u tome nema ružnoće, ljepote niti zla prije objave. Ružno djelo je ono u u pogledu kojeg se kaže: "To djelo ne radi!" A lijepo je ono za koje se kaže: "To uradi", ili ono što je dozvoljeno da se čini kao što to kažu ešarije i drugi koji se sa njima slažu između ove tri skupine. I prenosi se mišljenje da je to što su radili loše, zlo i ružno u vremenu prije dolaska poslanika ali da kaznu zaslužuju tek nakon dolaska poslanika. Ovakvo mišljenje zastupa većina selefa i većina muslimana, a na njega upućuje Allahova knjiga i Sunnet Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme. U njima se nalazi objašnjenje da je ono na čemu se nalaze kafiri ružno i loše pa makar se radilo o vremenu prije dolaska poslanika, iako samu kaznu ne zaslužuju osim nakon dolaska poslanika. Prenosi se u *Sahihu* od Ebu Huzejfe da je rekao: "O Allahov Poslaniče, mi smo bili u džahilijetu i zlu pa nam je Allah poslao ovo dobro, da li poslije ovog dobra ima zlo?" Reče: "*Da, daije-pozivači na vratima Džehennema, ko im se odazove strovalit će ga u njega.*" Također nas Uzvišeni obavještava o ružnoći djela kafira u periodu prije nego im je došao poslanik. U tom kontekstu kaže Musau: "**Idi faraonu on se osilio.**" I kaže: "**Faraon se u zemlji bio ponio i stanovnike njezine na stranke bio izdjelio,** sve do Njegovih riječi: "**Doista, je smutljivac bio.**" Ovo je vijest o njegovom stanju prije nego se rodio Musa i u vremenu dok je on još bio mali i dok mu još ne bijaše došao sa poslanicom. U tom periodu on se osilio i činio je nered i smutnju na zemlji. Uzvišeni kaže: "**Pa će ga i Moj i njegov neprijatelj prihvatiti.**" Dakle, radi se o faraonu kojeg je Allah oslovio Svojim neprijateljem a još mu nije bila došla poslanica. Također, Allah, dželle šeh-nuhu, je naredio da traže oprost i da se kaju za ono što su počinili (u periodu džahilijeta). Da su oni koji su činili loše i ružne stvari u džahilijetu na stepenu djece i luđaka Allah, dželle

še'nuhu, im ne bi naredio traženje oprosta i činjenje tevbe. Tako da se može zaključiti da te stvari i u džahilijetu važe kao ružna i loša djela, a Allah, dželle še'nuhu, ne kažnjava dok se ne dostavi ljudima dokaz poslanice. Otuda kaže: **“Elif-lam-ra. Ovo je Knjiga čiji se ajeti pomno nižu i od vremena do vremena objavljuju, od Mudrog i Sveznajućeg, da samo Allaha obožavate, - ja sam vam od Njega, da opominjem i da radosne vijesti kazujem - da od Gospodara svoga oprosta tražite i da se pokajete.”** Kao i Njegove riječi: **“Meni se objavljuje da je vaš Bog samo jedan Bog, zato se Njemu iskreno klanjajte i od Njega oprosta tražite!”** I kaže: **“Mi smo Nuha poslali Njegovom narodu, pa sve do riječi: Allaha obožavajte i Njega se bojte i meni poslušni budite, On će vam grijehе vaše oprostiti...”** Ajet upućuje da su njihova djela okarakterisana kao grijesi i prije nego ih je on počeo opominjati. Za Huda kaže: **“I Adu- brata njihova Huda. "O narode moj", - govorio je on – "Allaha obožavajte, vi drugog boga osim Njega nemate, vi samo neistine iznosite.”** Do riječi Uzvišenog: **“O narode moj, molite Gospodara svoga da vam oprosti, i pokajte Mu se.”** Na početku svog govora nas obavještava da većina onog na čemu je bio njegov narod predstavlja laž i izmišljotine. A u drugom ajetu im kaže: **“Zar sa mnom da se prepirete o imenima nekakvim kojima ste ih vi i preci vaši nazvali...”** Također je Lut govorio svom narodu: **“Vi činite takav razvrat kakav prije vas niko na svijetu nije činio.”** Što upućuje da je to bio razvrat i prije nego im je on to zabranio, za razliku od onih koji kažu da to nije predstavljalo ni razvrat ni loše i ružno djelo sve dok im to on nije zabranio. Ibrahim, Allahov prijatelj, kaže: **“O oče moj, zašto obožavaš onog koji nit čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?”** Ovo predstavlja kvalifikaciju tog djela ružnim prije zabrane. Također kaže: **“Vi se, mimo Allaha, kumirima klanjate i laži smišljate.”** Obavjestio je da su izmišljali laži prije zabrane. Zatim riječi Allahova prijatelja njegovom narodu: **“Čemu se to vi klanjate? Zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete?”** Sve ovo upućuje na ružnoću onoga na čemu su bili (od vjere i morala) i prije zabrane i negiranja istog. Da ljudska pamet ne prepoznađe ljepotu tevhide i ibadeta Allahu Jedinom, na jednoj strani i ružnoću širka na drugoj strani, te da to samo po sebi nije prepoznatljivo ljudskom mozgu, onda im se Allah, dželle še'nuhu, ne bi obraćao ovako, jer po njima oni ništa nisu uradili ružno već su njihova djela poput jela i pića a (po njima) te stvari postaju ružnim tek nakon zabrane. Po njima značenje riječi ružno se svodi na ono što je zabranjeno, a tog su mišljenja i mudžebire. Također, Kur'an na više mjesta negira i objašnjava ružnoću onoga na čemu su bili od širka i drugih stvari i to putem racionalnih dokaza, otuda se u Kur'anu često navode primjeri. Tako Uzvišeni kaže: **“Allah prima pokajanje samo od onih koji učine kakvo rđavo djelo samo iz lakosmislenosti (neznanja)...”** I kaže: **“Ako neko od**

vas kakvo ružno djelo iz lakosmislenosti učini, pa se poslije pokaje i popravi, - pa, Allah će doista oprostiti i samilostan biti." I još kaže: "Onima koji urade zlo iz neznanja, pa se kasnije pokaju i poprave, Gospodar tvoj će poslije toga sigurno oprostiti i samilostan biti. Ovo se odnosi na onog koji nije bio upoznat sa zabranom, što znači da je on radio loša djela ne znajući za njihovu zabranu te da se za isto treba pokajati pa će mu Allah oprostiti i smilovati se. Iako treba istaći da su ashabi i tabi'ini svakog grješnika oslovljavali džahilom, što je opširnije pojašnjeno na drugom mjestu. Ali, ipak, grješnik ne zaslužuje kaznu dok do njega ne dopre objava i dok mu se ne dostavi dokaz. Ako se zna da se tevba i istigfar traže kod ostavljanja vadžiba i kod stvari za koje čovjek nije znao da su grijeh, to nam ukazuje na mnogobrojnost onoga što podpada pod tevbu i istigfar. Kada se mnogim ljudima spomene tevba i istigfar, oni kroz opće znanje osjete ružnoću onog što su uradili, kao što je npr. razvrat, zulum i sl. A što se tiče stvari koje su uzete za vjeru neznajući da je to grijeh - osim onog ko zna da je to neispravno, kao što je vjera mušrika i izmjenjena vjera kitabija - to su stvari za koje je obaveza pokajati se i tražiti oprosta iako njeni nosioci misle da su na uputi. Također je obavezno pokajanje od svih novotarija.

Ova kategorija, u kojoj počinioc djela nije svjestan da je to djelo ružno, je mnogobrojna kada su u pitanju sljedbenici kible, dok je to kod drugih opća stvar. Također, mnogo je vadžiba koje čovjek ostavi neznajući da su to vadžibi zatim kada spozna koja je dobra djela ostavio - u pogledu tevhide, vjere u Allaha, kao i od loših djela za koja mu je naređeno da čini tevbu i traži oprosta, pravi pokajnik se pokaje zbog onog što je propustio u pogledu Allahovih prava, kao što se kaje i zbog loših djela. Pa ako je sve to i činio prije dostavljanja poslanice, treba znati da sa dostavljanjem poslanice zaslužuje kaznu. Spomenuli smo dva mišljenja; mišljenje onih koji negiraju prijekor i kaznu i mišljenje onih koji potvrđuju prijekor i kaznu.

Ako bi neko rekao: "Ako se ne kažnjava zbog tih djela (u vremenu prije poslanice), kako se onda ta djela mogu okarakterisati kao loša? Reći će se: "To sadrži dva značenja. **Prvo.** To djelo je uzrok i daje povoda za kaznu, ali ta kazna je u zastoju zbog pomanjkanja jednog šarta-uslova a to je podizanje dokaza protiv dotičnog. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: "**I bili ste na ivici vatrene jame, pa vas je On nje spasio.**" Da ih nije spasio oni bi pali u vatru, jer onaj ko stoji na ivici vatre propao je. Njegova propast je vezana za njegov pad za razliku ako bi se odmakao od vatre time bi se udaljio od uzroka koji ga vodi u propast. Tako da su ovi bili blizu propasti i kazne.

Drugo. Oni zbog toga zaslužuju prijekor i to im se uzima za mahanu. Njihova deredža se zbog toga smanjuje. Ako bi smo pretpostavili da neće biti kažnjeni, ipak ne zaslužuju ono što zaslužuje onaj ko je čist od tih loših djela, kada su u pitanju počasti i nagrade kod Allaha, dželle še'nuhu. To je kazna lišavanja hajra i to je jedna od dvije vrste kazni... a na 690 stranici kaže: "Allah, dželle še'nuhu, u Kur'anu često navodi spojeno tevhid i istigfar pa kaže: **"Znaj da nema boga osim Allaha! Traži oprost za svoje grijeha i za vjernike i za vjernice!"** Vjernici traže oprost za ono što su ostavljali prije islama od ispoljavanja tevvida i ibadeta samo Allahu, iako im u tom vremenu nije bio došao poslanik, kao što je to prethodilo."¹ Završen citat.

Također kaže: "Allah ﷻ je razdvojio period prije poslanice i onaj poslije u pogledu imena i propisa, a i spojio je između njih dvoje u imenima i propisima. To je dokaz protiv dvije skupine: onih koji smatraju da se djela (u džahilijetu) ne mogu smatrati lijepim ili ružnim, i onih koji kažu da njihovi počinioči zaslužuju kaznu. Što se tiče prvog,² On ih je nazvao zalimima, silnicima, onima koji čine nered, što se vidi iz riječi Uzvišenog: **"Idi faraonu on se osilio."** Zatim Njegove riječi: **"Kada je Gospodar tvoj zovnuo Musa'a: 'Idi narodu koji se sam prema sebi ogriješo.'** I Njegove riječi: **"Doista, je smutljivac bio."** Obavještava nas da je on zalim, silnik smutljivac, kako on tako i njegov narod također. Korištenjem ovakvih imena označava pokudenost njihovih djela, a kuđenje dolazi za loša i ružna djela. Sve to upućuje da su djela važila kao loša i ružna i prije dolaska njihovog poslanika, a kaznu ne zaslužuju osim nakon što im se pošalje poslanik. Jer Uzvišeni kaže: **"A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!"** A u pogledu Hudova naroda kaže: **"A vi samo laži izmišljate."** On ih je proglasio lašcima prije nego je donio sud kojem bi se suprostavili zbog toga što su pored Allaha uzimali druga božanstva. Zaključujemo da ime mušrik ima potvrdu prije poslanice, jer takav (mušrik) Allahu pripisuje druga, izjednačava ga sa Njim i pored njega uzima druga božanstva, prije poslanika. Ova imena su navedena prije dolaska poslanika i poslanice. Također se i ime *džehl*-neznanje i džahilijet spominju prije dolaska poslanika ali ne i kazna. Što se tiče okretanja od pokornosti kao što su Njegove riječi: **"Nije vjerovao nije molitvu obavljao, nego je poricao i leđa okretao."** to se odnosi na period poslije dolaska poslanika, kao što su i Njegove riječi o faraonu: **"Ali je on porekao i nije poslušao."** Za njega još

¹ *Medžmu' fetava* 11/675-690

² Tj. da se djela smatraju ružnim i prije dokaza

kaže: **“Onda mu je najveće čudo pokazao, ali je on porekao i nije poslušao.”**
Završen citat.¹

Ibn Kajjim² kaže: “Ovdje su dvije nespojive stvari koje nisu povezane: Prvo. Da li sama radnja sadrži osobinu koja za sobom povlači njenu ljepotu ili ružnoću tako da ljepota i ružnoća proističe iz nje ili ne? Drugo. Da li nagrada koja je posljedica lijepog djela i kazna koja je posljedica ružnog djela se potvrđuje shodno razumu i pameti ili to ne biva osim uz potvrdu Šerijata?... Ono što je ispravno i u čemu nema kontradiktornosti je da ove dvije stvari nisu usko povezane te da su djela sama po sebi lijepa ili ružna, kao što mogu sama po sebi biti korisna i štetna... Ali, na njih se ne odnosi kazna i nagrada osim nakon propisivanja naredbe ili zabrane u pogledu istih. A što se tiče perioda prije propisivanja zabrane ili naredbe, u pogledu dotičnog djela, to djelo se ne smatra ružnim kako bi se zbog njega kažnjavalo iako je ono u svojoj osnovi samo po sebi ružno. Iako se nekada radi o najružnijim djelima ipak Allah neće kazniti osim nakon što pošalje poslanike. Činjenje sedžde šejtanima kipovima, laž, zulum, blud, razvrat itd. su djela koja su sama po sebi ružna, ali je kazna za njih uslovljena dostavom Šerijata.

Oni koji niječu ružnoću djela kažu: “To djelo samo po sebi nije ružno. Njihovo karakterisanje ružnim i kažnjavanje za ista proizilazi iz Šerijata. Dok mut'ezile kažu: “Njihovu ružnoću kao i opravdanost kazne za njih potvrđuje razum i pamet. Mnogi fekihi, a između njih su i četiri skupine (mezheba), su mišljenja da ružnoću i pokudenost tih djela potvrđuje sam razum a da se kazna uslovljava dostavljanjem Šerijata. Ovo spominje Sad b. Alij Zendžani od šafija, od hanbelija Ebu Hatab, spominju ga i hanefije i pripisuju ga lično Ebi Hanifi. Međutim, mut'ezile smatraju da i kazna ima racionalno opravdanje. Kur'an ukazuje da te stvari nisu usko povezane te da nema kazne dok se ne pošalju poslanici, te da su djela sama po sebi ili lijepa ili ružna. Mi ćemo to navesti kroz dvije stvari.

Prvo. Riječi Uzvišenog: **“O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali.”**³... **“Tako je, jer Gospodar tvoj nije uništavao sela i gradove zbog zuluma**

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 20/37-38.

² *Medaridžus-salikin*, 1/246-256, Darul-kutub arabi.

³ En-Nisa, 165.

njihova – bez prethodne opomene njihovim stanovnicima.”¹ Prema jednom mišljenju značenje ajeta bi bilo: “Ne bi ih uništavao zbog njihova zuluma prije slanja“, tako da shodno tome ajet upućuje na dvije osnove: Da njihova djela i širk predstavljaju ružno djelo prije poslanstva ali ih zbog toga neće kazniti dok im ne pošalje poslanike. Tako da je ovaj ajet po svom značenju isti kao ajet u suri El-Kasas, gdje kaže: **“I da ne reknu kad ih kazna stigne zbog onoga što su počinili: "Gospodaru naš, zašto nam nisi poslao poslanika, pa da dokaze tvoje slijedimo i vjernici budemo?”**² Ovo upućuje da je razlog silaska kazne bio zbog onog što su svojim rukama uradili. Da to što su radili nije bilo ružno onda to ne bi bio uzrok kazne. Međutim, kazna je u zastoju zbog ne postojanja uslova, a to je ne dolazak poslanika. Po dolasku poslanika uzrok kazne biva validnim jer se time ispunjava pomenuti šart pa ih je snašla kazna zbog onoga što su radili od prijašnjih i kasnijih djela.

A što se tiče druge stvari, to je značenje da takve radnje same po sebi izgledaju lijepe ili ružne, a primjera za to je mnogo...Činjenica da se ružna djela opisuju kao razvrat, grijeh te da se za širk kaže da je to širk (u vremenu prije poslanice) nam govori da je to samo po sebi širk i prije i poslije zabrane. Onaj ko kaže da razvrat, ružna djela, grijesi takvima kakvi jesu postaju tek nakon zabrane isti taj je kao onaj koji kaže da širk postaje širkom tek nakon zabrane istog. Na stranici 253. kaže: “Zatim Njegovo, subhanehu ve teala, negiranje širka kao nečeg ružnog u pogledu Njegova ilahijeta, kao i obožavanja drugih pored Njega, te navođenje primjera u tom pogledu, zatim navođenje racionalnih dokaza o neispravnosti širka, povlači sljedeće pitanje a to je: Da su ružna djela okarakterisana takvim tek po dolasku šerijata, onda navođenje pomenutih dokaza ne bi imalo smisla. Oni koji niječu ljepotu ili ružnoću djela prije poslanstva, po njima ispada da je razumski dozvoljeno da Allah naredi širk i obožavanje drugih mimo Allaha, jer se suština te ružnoće otkriva tek nakon zabrane istog. Kakvog li čuda! Pa kakva je onda korist od navođenja primjera i dokaza koji upućuju na njegovu pokudenost(tj. širka), a na to jasno upućuje i razum i *fitra*-ljudska narav, te da je to najružnija stvar i najveći zulum? Da li išta ispravno funkcioniše u pameti ako čovjekova pamet ne poima ružnoću širka u njegovoj biti? Znanje o ružnoći širka je općepoznata stvar u ljudskoj pameti a poslanici su samo skrenuli pažnju narodima na ono što već postoji u ljudskoj pameti i fitri... Kur'an je krcat racionalnim dokazima o pokudenosti i

¹ El-En'am, 131.

² El-Kasas, 47.

neispravnosti širka i razvrata, za onog ko razmišlja o njegovom značenju, kao što su riječi Uzvišenog:

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنْفُسِكُمْ ۖ هَلْ لَّكُمْ مِّنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي مَآ رَزَقْنَكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

“On vam kao primjer navodi vas same: da li su oni koji su u posjedu vašem izjednačeni s vama u onome što vam Mi dajemo, pa ste u tome isti, i da li ih se bojite kao što se vi jedni drugih bojite. Eto, tako Mi, podrobno, izlažemo dokaze Naše ljudima koji razmišljaju.” (Er-Rum, 28)

Allah ﷻ kao dokaz koristi njihov osjećaj o poimanju ružnog pa ih pita da li onaj ko je u njihovom posjedu-tj. rob može sa njima biti partner u onome sa čim ih je On opskrbio? Pa ako neko od njih osjeća odvratnost i ružnoću takvog postupka i ne slaže se s tim, kako onda Njemu od Njegovih robova uzimate suparnike koje obožava kao što se Allah obožava? Ovo pojašnjava da je obožavanje drugih pored Allaha ružna stvar koja je duboko usađena u ljudskoj pameti i prirodnoj osobenosti, a objava je ta koja je samo probudila ljudski razum i uputila ga na ono što je već usađeno u njemu od poimanja ružnih stvari. U kontekstu ove teme su i riječi Uzvišenog:

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ ۖ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا ۚ الْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

“Allah navodi kao primjer čovjeka koji je u vlasti ortaka oko koga se oni otimaju, i čovjeka koji je u vlasti samo jednog čovjeka, - da li je položaj njih dvojice isti? Hvaljen neka je Allah, nije, ali većina njih ne zna.” (Ez-Zumer, 29)

Allah, dželle šehenuhu, je o ružnoći širka naveo dokaz koji poima ljudska pamet u pogledu razlike između roba koji je u vlasti više ortaka koji se otimaju oko njega i drugog roba koji je u vlasti samo jednog čovjeka. Da li se po ljudskom razumu stanje ove dvojice može izjednačiti? Isti je slučaj mušrika i muvehhida koji je svoj ibadet usmjerio istinskom Bogu, oni se ne mogu izjednačiti.”¹ Završen citat.

U pogledu iste mes'ele, Allah mu se smilovao kaže: “Allah, ﷻ, kaže: **“I da ne reknu kad ih nedaća stigne zbog onoga što su počinili: “Gospodaru naš, zašto**

¹ Pogledaj *Medaridžu salikin*, 1/246-256.

nam nisi poslao poslanika..." Uzvišeni nas obavještava da je ono što su počinili svojim rukama, prije poslanstva, razlog spuštanja nedaća te da ih je u tom momentu kaznio zasluženom kaznom oni bi se pravdali kako im nije poslao poslanika i kako im nije spustio knjigu. Zbog toga im je izbio ovaj argument tako što im je poslao poslanike i spustio knjige kako ljudi poslije slanja poslanika ne bi imali dokaz protiv Allaha. Ovo je jasan dokaz da su njihova djela i prije poslanstva važila kao ružna jer su zbog njih bili zaslužili kaznu, ali On, dželle šeh'nuhu, ne kažnjava dok ne pošalje poslanike. Ovo je presudan dokaz u ovom meš'eli... da bi na jedanestoj stranici u pogledu riječi Uzvišenog: **"Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se. Pa nek je uzvišen Allah, Gospodar Arša veličanstvenog od onoga što Mu pripisuju."** To jest, da na Zemlji i nebesima postoje božanstva koja se obožavaju mimo Njega oni bi se poremetili i došlo bi do raspada sistema, a nije rekao da postoje drugi gospodari već je rekao božanstva. Jer riječ "ilah", to jest božanstvo, označava onog koji se obožava. Ovo upućuje na činjenicu da je razumski gledano nemoguće da Allah propiše činjenje ibadeta nekom drugom mimo Njega, te da zaista pored Njega postoji drugo božanstvo onda bi se nebеса i Zemlja poremetili i propali. Činjenje ibadeta drugome pored Njega je ružna stvar koja je duboko usađena u ljudskom razumu i fitri pa makar na to i ne upozorio poslanik i Šerijat. Sam razum rezonuje da je to najružnija stvar i da je nemoguće da Allah tako nešto propiše. Opstanak svijeta se ogleda u tome da Allah jedino bude obožavan a njegova propast se ogleda u tome da se pored Njega obožavaju drugi. Nemoguće je da Allah propiše svojim robovima ono u čemu se ogleda propast svijeta, naprotiv On je čist i Uzvišen od toga... Da bi na dvanaestoj stranici rekao u pogledu riječi Uzvišenog: **"Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i da Nam se nećete povratiti? I neka je uzvišen Allah, Vladar istiniti, nema drugog boga osim Njega, Gospodara Arša veličanstvenog!"** Allah, ﷻ, se ogradio od takvog mišljenja i Njemu, neka je Uzvišen, to ne dolikuje zbog ružnoće te stvari i jer bi to bilo kontradiktorno Njegovoj mudrosti, božanstvenosti i Njegovom načinu vladanja. Zar ne vidiš kako se u razumu otkriva svjedočanstvo u pogledu Njegove vjere, Šerijata, nagrade i kazne. Ovo upućuje da razum potvrđuje onaj svijet kao što to potvrđuje objava. Također, Njegov din i Šerijat i ono s čim su došli poslanici je potvrđeno u ljudskim pametima u potpunosti da bi objava to još potvrdila i pojasnila. Razum i objava zajednički svjedoče o Njegovoj jednoći i Šerijatu kao i o istinitosti Njegovih prijetnji i obećanja. On je, subhanehu ve teala, na jezicima svojih poslanika pozvao robove u ono za što je već postojala podloga u njihovim mozgovima od vjerovanja u Njega uopćeno gledajući. Zatim je došla objava kao potvrda toga i opominjač koja je precizno pojasnila ono što se već nalazilo u

ljudskoj pameti i fitri... Da bi na trideset devetoj stranici rekao: "Verifikacija (ar. *tahkik*) ove tematike bi bila: Uzrok za kaznu postoji i važi i u vremenu prije poslanstva, međutim, prisutnost uzroka kazne ne povlači obavezu spuštanja kazne, jer je Allah, dželle šehuru, ovaj uzrok vezao za šart-uslov a to je slanje poslanika, a već je obavijestio da neće kazniti prije poslanstva. Dakle, kažnjavanje je odgođeno zbog neispunjavanja pomenutog šarta a ne što ne postoji razlog za to. Ovim se završava razgovor u pogledu ovog pitanja."¹ Završen citat.

Kažem: Shodno ajetu o misaku i propisima koji se mogu izvući iz njega, zatim shodno ovoj studiji o poimanju lijepih i ružnih djela u vremenu prije poslanstva, možemo zaključiti sljedeće:

"Ime i propis nečijeg širka su važeći i potvrđeni u vremenu prije dostavljanja: poslanice, znanja i pojašnjenja u tom pogledu." Dokaz za to je razum i ajet o misaku, zatim znamenja u svemiru koja upućuju na Njegovu jednoću te ljudska narav (fitra) na kojoj su stvoreni ljudi.

Širk je i prije poslanstva okarakterisan kao ružna pojava, predstavlja mahanu i nedostatak za njegova nosioca, te da se takvi nalaze u velikoj opasnosti i na ivici džehennemske provalije, jer širk predstavlja najveći zulum a istovremeno je i razlog za kažnjavanje. Međutim, kazna je u zastoju zbog drugog šarta, a to je dostava dokaza poslanice što opet predstavlja Allahovu dobrotu i milost spram Njegovih robova. Ljudi su u periodu prije poslanstva i dostavljanja dokaza opravdani u pogledu nekih propisa a u pogledu nekih i nisu. Opravdani su zbog toga što se neće kažnjavati na dunjaluku i na ahiretu dok im se ne dostavi dokaz poslanice, što predstavlja Allahovu milost i dobrotu. Nemaju opravdanja u pogledu imenovanja (nazivanja) i opisivanja kao mušrika i propisa koji se grade na tome, kao što je zabrana ukopavanja u mezarja muslimana i zabrana klanjanja dženezu i traženja oprosta nad njihovim kaburovima. Meso životinja koje zakolju nije dozvoljeno, kao što nije dozvoljeno ženiti njihove žene i neće ući u Džennet, a to je najvažniji propis od gore pomenuti koji se odnosi na njih.

Ibn-Tejmije kaže: "Opća opomena je korisna. Tako ima ljudi koji se opomenu i to im koristi. Protiv drugog se dostavi dokaz tako da zasluži kaznu zbog toga. Njegov slučaj time postane pouka drugima tako da u njegovom

¹ *Miftahu daris-sea'de*, 2/7-39, Mektebetu er-Rijad el-hadise

opominjanju na kraju opet bude koristi. Jer, njegovim opominjanjem se iznosi dokaz protiv njega, tako da ga je poslije toga dozvoljeno kazniti putem džihada ili na neki drugi način. Svaka opomena kojom je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opominjao mušrike je rezultirala korist. Dakle postojala je opća korist iako su mu'mini iz toga uzeli posebne pouke i borili se protiv mušrika protiv kojih je dostavljen dokaz."¹ Završen citat.

To znači da džihad i rat protiv mušrika biva nakon dostavljanja dokaza, a oni su mušrici (činjenjem širka) još prije dostavljanja dokaza. Također kaže: "Ako se opomene to znači da je protiv svih dostavljen dokaz. Nesretan je onaj ko napusti opomenu, a njome je dostavljen dokaz protiv njega, i na taj način zasluži kaznu i na dunjaluku i na ahiretu."² Završen citat.

I rekao je: "Kufr na kojem čovjek ustraje poslije dostavljanja dokaza obavezuje kaznu, a prije toga blagodat se umanjuje a ne uvećava se."³ Završen citat.

Kažem: "Ovo je jasan tekst koji upućuje na potvrdu kufra prije dostavljanja dokaza ali ne povlači kaznu za sobom."

Također (Ibn Tejmije) kaže: "Neće se spasiti od Allahove kazne osim onaj ko Allahu bude iskreno ispovijedao vjeru i samo Njemu iskreno činio ibadet. Onaj ko ne čini širk Allahu ali ga i ne obožava taj je *muattil* tj. onaj ko se usteže od robovanja Njemu i robovanja drugima pored Njega, kao što je primjer faraona i njemu sličnih. Takav je u gorem položaju od mušrika. Obaveza je svakom čovjeku da činiti ibadet Allahu Jedinom i to je vadžib koji ne spada nikada ni sa koga. To je opći islam pored kojeg Allah ne prima drugu vjeru. Međutim, Allah neće nikoga kazniti dok mu ne pošalje poslanika. Ali, kao što ga neće kazniti isto tako treba znati da u Džennet neće ući osim vjernička duša. U njega neće ući mušrik niti onaj ko Mu iz oholosti ne čini ibadet. Onaj do koga da'va ne dopre na dunjaluku biće ispitan i iskušan na ahiretu. U Vatru neće ući osim onaj ko bude slijedio šejtana. Onaj ko nema udjela u grijehu neće ući u Vatru. Allah Vatrom neće kazniti nikoga osim nakon što mu pošalje poslanika. Onaj do koga ne dospije poslanička da'va, kao što je slučaj sa malom djecom, luđakom i onima koji su umrli u periodu kada je bilo prekinuto slanje poslanika

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 16/162.

² Pogledaj *Medžmu' fetava*, 16/169.

³ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 16/254.

ovakvima će se postaviti ispit na Ahiretu kao što je to prenešeno u predajama.”¹
Završen citat.

Kažem: Oдавde se vidi da mušrik neće ući u Džennet, pa makar bio i neznalica i makar mu ne došla poslanica. Jer je određeno da u Džennet ne ulazi osim muslimanska duša. A islam je iskreno ispoljavanje vjere samo Allahu, a mušrik ne ispovjeda iskreno vjeru Allahu.

Ovo su opći propisi koji obuhvataju čitav ljudski rod. U tom pogledu nema razlike među pojedinim narodima jer je *misak*-ugovor uzet od svih. Ovi propisi se odnose na sve ljude pa makar oni bili oni koji se vežu za vjeru, poslanicu ili knjigu, ako su upali u širk, bez obzira da li se radilo o neznanju ili pogrešnom tumačenju stvari. Za sve njih važe ovi propisi pa makar bili od Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, ummeta ili od kitabija.

Ibn Tejmije kaže: “Da, mnoge zbunjuju predaje koje ne razumiju zbog njihove slabosti (tj. slabosti ljudi) da pojme njihova značenja. U Kur'anu ne postoji ono što se jasno suprostaavlja razumu i osjećajima a da istovremeno u njemu ne postoji i objašnjenje tog značenja. Jer je Allah Kur'an učinio lijekom za ono što je u našim prsima i učinio ga je jasnim za ljude. Međutim, ponekad se u nekom vremenu i nekim mjestima izgubi trag poslanice tako da ljudi ne znaju ono sa čime je dolazio određeni poslanik. Desi se da ne znaju neki tekst ili možda znaju tekst ali ne poimaju njegovo značenje. Otuda zapadnu u džahilijet zbog nepostojanja poslaničkog nura. Tako se pojavi širk, a ljudi se u pogledu vjere izdijele na stranke. Otuda se pojave mnoge smutnje, govorne i praktične zbog džahilijeta u koji su zapali i zbog nedostatka poslaničkog nura. U tom kontekstu Malik b. Enes kaže: “Uvijek kada bude manjkalo znanja raširi se bezosjećajnost i grubost, a kada se smanji znanje o predajama prošire se zablude.” Zbog toga se *fitne*-smutnje porede sa hodom u mračnoj noći. Svjestan ove opasnosti imam Ahmed u svojoj hutbi između ostalog kaže: “Hvala Allahu koji je u svakom vremenu ostavio nosioce znanja”, tj. ulemu. Uputa koje se drže stanovnici Zemlje vodi porijeklo od poslaničkog nura, kao što to kaže Uzvišeni:

﴿فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى﴾

“Od Mene će vam uputa dolaziti, i onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesrećan biti.” (Ta Ha, 123)

¹ *Medžmu' fetava*, 14/477

Spašeni i sljedbenici upute su oni koji slijede poslanike, a to su muslimani mu'mini u svakom vremenu i prostoru. A zabludjeli koji zaslužuju kaznu su oni koji poslanike ugone u laž. Ostaje još kategorija džahila do kojih nije dospjela poslanička da'va. Ova kategorija je u širku, zabludi i zlu ali Allah, dželle šehnuhu, kaže: **“A mi nismo kažnjavali dok ne bi poslali poslanika.”** I rekao je: **“O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali.”** I još kaže: **“A Gospodar tvoj nikada nije naselja uništavao dok u njihov glavni grad poslanika ne bi poslao, koji im je dokaze Naše kazivao.”** Tako da ovu kategoriju Allah neće uništiti niti kazniti dok im ne pošalje poslanika na nekom od mjesta Sudnjeg dana.”¹ Završen citat.

Kažem ovo je tekst koji se prenosi od njega u Muhammedovom ummetu. U pogledu kitabija i kršćana kaže: “Korimo ih zbog njihova širka i zastranjivanja u vjeri koje su oni izmislili kao i zbog ugonjenja u laž poslanika i zbog monaštva koje su oni izmislili a koje im Allah nije propisao. Ne hvalimo ih zbog njihova monaštva jer je to novotarija, a svaka novotarija je zabluda. Međutim, ako je njegov vlasnik time namjeravao istinu možda će mu se oprostiti, ali to njegovo djelo će propasti i od njega neće imati koristi. To je zabluda čiji nosioc ima opravdanje, neće biti nagrađen ali neće biti ni kažnjen... Židovi su žešćeg nevjerstva od kršćana iako su kršćani dublje utonuli u neznanje i više zalutali. Oni (tj. jevreji) će biti kažnjeni zbog svojih djela jer su spoznali istinu a zatim su je napustili iz inata. Otuda oni su ti na koje se On rasrdio. A ovima (tj. kršćanima) je zbog njihove zablude uskraćena nagrada marljivih, prokleti su i udaljeni od onoga što zaslužuju upućeni. Zatim, kada im se dostavi dokaz a ne povjeruju time zasluže kaznu. Otuda je ime zablude uopćeno.”² Završen citat.

Ovo je tekst koji se odnosi na kitabije. Kršćani spadaju pod mušrike i u to nema sumnje, naprotiv, to je od opće poznatih stvari u vjeri islamu. Ali njihovo kažnjavanje je uslovljeno dostavljanjem dokaza poslanice a taj dokaz je uspostavljen poslanstvom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.”

Ovo su tekstovi od njega, Allah mu se smilovao, kao i mnogi drugi koji se mogu naći u njegovim knjigama. Oni pojašnjavaju uopćenost ovih propisa za sve narode. Nema izuetka među narodima po tom pitanju. Niti je neko mjesto ili vrijeme izuzetak u odnosu na drugo već je to opći propis koji glasi: širk se

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 17/307-308.

² Pogledaj *Medžmu' fetava*, 19/190-191.

deklariše (naziva-imenuje) širkom i u vremenu prije poslanice a kažnjavanje je uslovljeno njome- tj. poslanicom. Nosioci širka ne mogu biti nikako muslimani jer su poništili svoj islam i ne ispovjedaju vjeru iskreno i jedino Allahu. U tom kontekstu On kaže:

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ

“A naređeno im je da samo Allaha obožavaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovjedaju.” (El-Bejjine, 5)

Također jer su zaniijekali *misak*-ugovor i fitru na kojoj su stvoreni. Misak, fitra i razum su izdvojeni-posebni- dokazi Allahove jednoće. Protiv svih ljudi je uzet ugovor-*misak* i to je dovoljan dokaz. Allah ﷻ, ih je sve stvorio na *fitri*-prirodnoj sklonosti ka islamu i da vjeruju i obožavaju jednog Boga. Otuda On kaže:

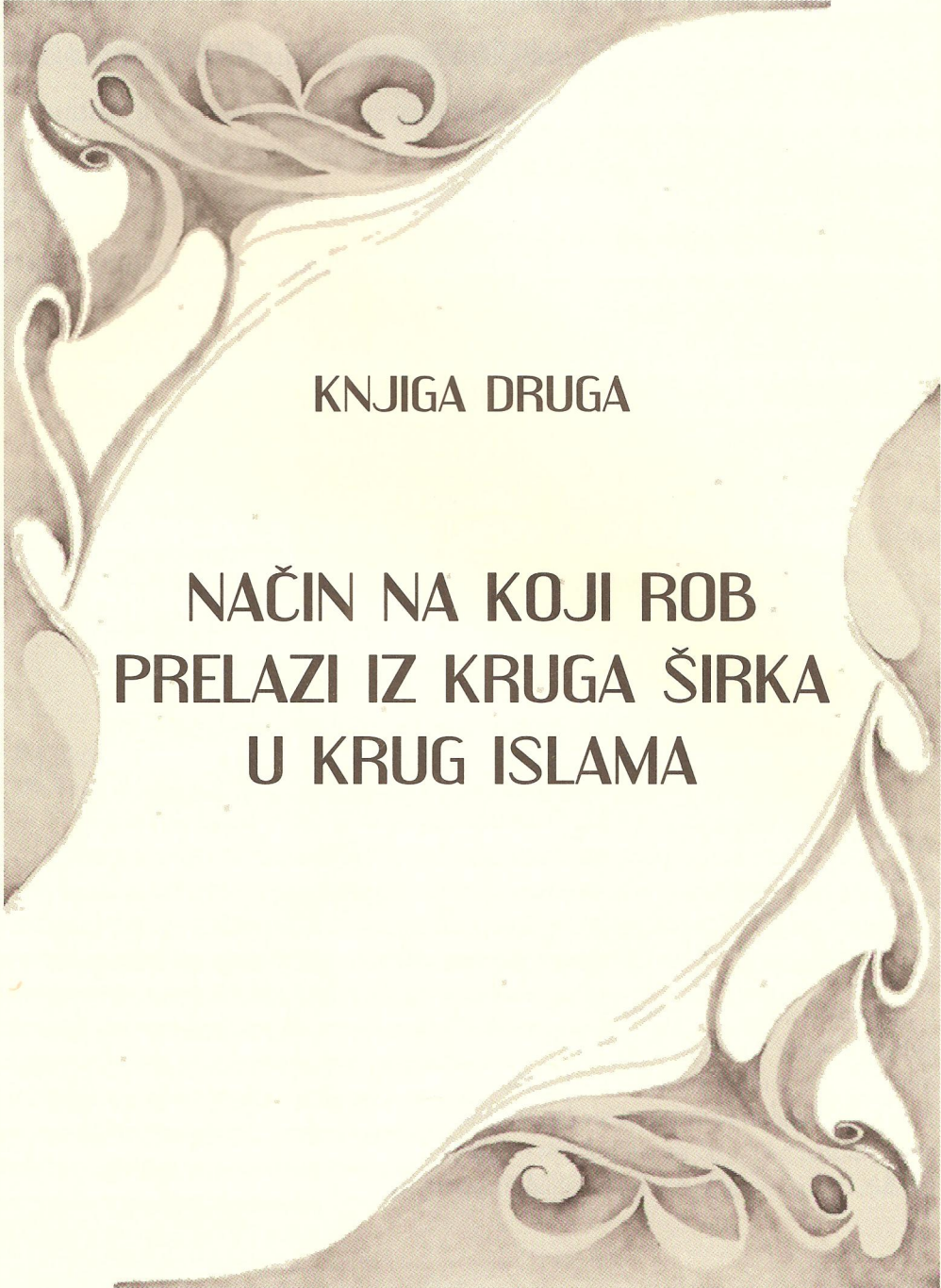
فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, djelu Allahovu (Allahovoj fitri), prema kojoj je On ljude načinio, - ne treba da se mijenja Allahova vjera, ali većina ljudi to ne zna.” (Er-Rum, 30)

Ajet o misaku nije izdvojio nijedan narod već je objavljen u općem i neograničenom obliku. Također, *selef*-prethodnici ovog ummeta nisu u tom pogledu nikoga izdvojili što sve zajedno upućuje na uopćenost ovih propisa.

Mislim da je prethodno navedeno dovoljno kao potvrda teze o potvrđivanju osobine širka i propisa koji za sobom povlači unatoč džehlu ili pogrešnoj interpretaciji stvari (pojedinih ljudi ili naroda), i unatoč ne dostavljanju dokaza. To se odnosi i na period džahilijeta kada su sa lica zemlje nestali Božanski zakoni a putevi upute bili zameteni i nedostupni. Međutim, treba istaći da se pomenuta kategorija Allahovom dobrotom i milošću ne kažnjava osim nakon dostave dokaza poslanice.

KNJIGA DRUGA

**NAČIN NA KOJI ROB
PRELAZI IZ KRUGA ŠIRKA
U KRUG ISLAMA**

Ova knjiga sadrži četiri poglavlja:

Prvo poglavlje: *Dokazi iz časnog Kur'ana o razumijevanju suštine islama*

Drugo poglavlje: *Dokazi iz vjerodostojnog sunneta o poimanju suštine islama*

Treće poglavlje: *Opis suštine islama od strane uleme*

Četvrto poglavlje: *Temelji imana i njegove granice*

DOKAZI IZ ČASNOG KUR'ANA O RAZUMIJEVANJU SUŠTINE ISLAMA

Ovo poglavlje obuhvata tri studije:

Prva studija: Ostavljanje širka je uslov za ulazak u islam

Druga studija: Kufr u taguta (nije kanje taguta) je šart za vjerovanje u Jedinog Allaha

Treća studija: Ispoljavanje Allahove jednoće u propisima je uslov potvrde islama

1. studija

OSTAVLJANJE ŠIRKA JE USLOV ZA ULAZAK U ISLAM

Prvi dokaz.

Allah, dželle šehnuhu, u suri Et-Tevba kaže:

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ

Pa ako se pokaju i budu molitvu obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru.”

(Et-Tevba, 5)

Kurtubi kaže: “Riječi **“pa ako se pokaju”** znače ako se pokaju od širka. Ovaj ajet sadrži duboko značenje koje se ogleda u tome da je vezao ubijanje za širk (u ajetu prije ovog), a zatim kaže **“pa ako se pokaju”**. Ako ubistvo biva zbog širka onda ta dozvola nestaje sa nestankom širka, i to je osnova. Pravo na ubijanje nestaje sa tevdom, bez uzimanja u obzir obavljanje namaza i davanje zekata. Samom tevdom spada pravo na ubijanje prije namaskog vremena i vremena izdvajanja zekata. Međutim, Uzvišeni Allah je za tevbu vezao još dva šarta¹ i nema osnove da se oni ponište. Slična konstrukcija dolazi u sljedećem hadisu: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne izgovore la ilahe illallah i dok ne budu obavljali namaz i davali zekat. Kada to urade time su od mene zaštitili svoje živote i imetke, osim kada je u pitanju pravo (šehadeta la ilahe illallah), a kod Allaha

¹ Tj. obavljanje namaza i davanje zekata. (Op.rec.)

će *polagati račun*.” Ibn el-Arabi kaže: “Kur’an i sunnet se slažu i dopunjavaju.” Završen citat.

Pogledaj, Allah se smilovao meni i tebi, riječi imama Kurtubija koji kaže da se gore pomenuta tevba odnosi na pokajanje od širka i da pravo na ubijanje ne spada sve dok se čovjek ne odrekne širka. Isto tako obrati pažnju na riječi imama Ibn el-Arabija koji ukazuje na međusobnu ujedinenost značenja Kur’ana i sunneta. Kur’anski tekst ukazuje da je tevba uslov za napuštanje ubijanja mušrika, njihova zarobljavanja, te ostavljanje istih na miru. Dakle, misli se na *tevbu*-pokajanje od širka, te da pomenuti ajet i hadis imaju jednako značenje.

Imam Begavi u pogledu značenja riječi **“pa ako se pokaju”**, kaže: “To jest, da se pokaju od širka. A riječi **“i budu molitvu obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru.”** Znače ostavite ih neka idu u svoja mjesta i dozvolite im ulazak u Mekku.

Ibn Kesir u pogledu riječi Uzvišenog: **“Opsjedajte ih i na svakom prolazu dočekujte!”**, kaže: “To jest, nemojte se zadovoljiti njihovim traženjem već ih tražite i opsjedajte u njihovim naseljima i utvrđenjima, postavljajte im zasjede po putevima, tako da ih stijesnite i na kraju ubijete ili neka prihvate islam. Zato je i rekao **“a ako se pokaju i budu molitvu obavljali i zekat davali.”** Ovaj ajet i njemu slične je Ebu Bekr es-Siddik uzeo kao osnovu za borbu protiv onih koji su odbili da daju zekat, jer je njihovo ne ubijanje uslovljeno činjenjem ovih djela, tj. ulaskom u islam i obavljanjem onoga što on zahtijeva, te je upozorio i krenuo od najvišeg ka najnižem. Na puno mjesta namaz i zekat dolaze spojeno. Prenosi se u dva *Sahiha* da je Poslanik ﷺ, rekao: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, da obavljaju namaz i daju zekat.” Ebu Ishak kaže: “...prenosi se od Ibn Mesuda ؓ, da je rekao: “Naređeno im je da obavljaju namaz i daju zekat. Ko ne bude davao zekat taj nema ni namaza.”

Abdurrahman b. Zejd b. Eslem kaže: “Allah odbija da primi namaz osim zajedno sa zekatom, neka se Allah smiluje Ebu Bekru kakav je samo on bio fekih.” Imam Ebu Džafer b. Džerir Taberi kaže: “Prenosi se od Rebi’e b. Enesa da je rekao: “Onaj ko napusti dunjaluk a iskreno je ispovjedao vjeru Allahu Jedinom i samo Njemu činio ibadet i ne bude Mu širk činio, takav napušta dunjaluk u Allahovom zadovoljstvu.” Kaže: “Enes je rekao: “To je Allahova vjera s kojom su dolazili poslanici i dostavljali je ljudima od svoga Gospodara prije nego se pojavio nered i strasti. Potvrda toga je u Allahovoj Knjizi i to u ajetu koji je među zadnjim objavljen: **“Pa ako se pokaju i budu molitvu obavljali i**

zekat davali, ostavite ih na miru.” Njihova tevba se ogleda u napuštanju idola, obožavanju Allaha, obavljanju namaza i davanju zekata. Zatim je naveo drugi ajet: **“Ali ako se oni budu pokajali i molitvu obavljali i zekat davali, braća su vam po vjeri.”** Hadis bilježi Ibn Merdevejh a bilježi ga i Muhammed b. Nasr Mirvezi u *Kitabus-sala.*” Završen citat.

Imam Taberi u pogledu riječi Uzvišenog **“pa ako se pokaju”**, kaže: “To jest, ako se povrate od činjenja širka Allahu ﷻ, i nijekanja Muhamedova poslanstva ka Allahovoj jednoći i iskrenom obožavanju samo Njega mimo drugih božanstava te da iskreno priznaju Muhammedovo ﷺ, poslanstvo.” Završen citat.

Kažem: Isto je i sa riječima Uzvišenog: **“Ali ako se oni budu pokajali i molitvu obavljali i zekat davali, braća su vam po vjeri.”**

Kurtubi u pogledu ovog ajeta kaže: “To jest ako se pokaju od širka i čvrsto prihvate propise islama time postaju vaša braća po vjeri. Ibn Abbas ؓ, kaže da je ovaj ajet učinio krv pripadnika kible svetim.” Završen citat.

Imam Begavi u pogledu riječi **“pa ako se pokaju”** kaže: “To jest ako se pokaju od širka, a riječi **“braća su vam po vjeri”** znače njih sljedeće i na njih se odnosi ono što vas sljedeće i što se na vas odnosi.” Završen citat.

Kažem: “Ovaj ajet jasno upućuje da obaveza rata protiv mušrika ne spada sve dok se ne pokaju i dok ne budu obavljali namaz i davali zekat. Selef ovog ummeta se slaže da se pomenuta tevba odnosi na odricanje od širka i napuštanje ibadeta idolima, kipovima, tagutima i svega drugog što se obožava mimo Allaha a da se počnu pridržavati propisa islama. Pomenuti ajet zajedno sa pomenutim hadisom (naređeno mi je...) imaju isto značenje. Složnost mufessira da prilikom tumačenja ovog ajeta navedu spomenuti hadis i njemu slične je najbolji dokaz da ovaj hadis potvrđuje isto značenje, a to je da rat protiv mušrika ne spada sve dok se ne odreknu širka i ne prihvate propise islama. Na to se odnose riječi Poslanika ﷺ: *“osim s pravom”*. Ovo značenje potvrđuje drugi vjerodostojan hadis: *“Onaj ko kaže la ilahe illallah i zanijeće sve što se obožava mimo Allaha njegov imetak i krv su zabranjeni a račun će sviđati kod Allaha.”* Otuda Ibn el-Arabi u svojoj knjizi *Ahkamul-Kur'an* kaže: “Kur'an i sunnet jedan drugog slijede i nadopunjuju.” Imam Buharija je jedno poglavlje u svome sahihu oslovio sljedećim naslovom: “Pa ako se pokaju i budu molitvu obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru.” Zatim je naveo sened preko Ibn Omera da je Poslanik, ﷺ, rekao: *“Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne izgovore la ilahe illallah i dok*

ne budu obavljali namaz i davali zekat. Kada to urade time su od mene zaštitili svoje živote i imetke osim kada to zahtjeva pravo islama a račun će polagati Allahu.”

Hafiz (Ibn Hadžer) je rekao: “...Hadis je došao kao pojašnjenje ajeta jer se pod tevbom ovdje misli na povratak iz kufra u krug tevhida, tako da tefsir ovog ajeta predstavlja hadis: “*Dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik.*” Ajet i hadis imaju i drugu podudarnost. Naime, riječi Uzvišenog “**ostavite ih na miru**” i riječi u hadisu “*zaštitio je od mene.*” imaju isto značenje.”¹ Završen citat.

Kažem: Iz ovoga možemo zaključiti da zaštita krvi i imetka biva izgovaranjem dva šehadeta, te radom po onome što za sobom oni povlače, a to je ispoljavanje Allahove jednoće pri činjenju ibadeta a napuštanje ibadeta onih kojima se ljudi klanjaju mimo Njega. U protivnom, ako bi rob izgovorio šehadet a ne bi po njemu radio u tom slučaju ne bi zaštitio svoju krv i imetak ako bi prilikom izgovaranja šehadeta kod njega bio prisutan širk. Zato, ako rob iskreno izgovori šehadet na njemu biva obaveza da to i praktično kroz svoja djela potvrdi, s tim da mora posjedovati znanje o značenju ta dva šehadeta. Ako se pokaže da radi suprotno tome onda se smatra otpadnikom.

Imam Ševkani kaže: “Samo formalno izgovaranje šehadeta la ilahe illallah bez rada po njegovom značenju ne predstavlja ništa za islam. Da neko od pripadnika džahilijeta izgovori šehadet a zatim nastavi obožavati svoje kipove to ne bi predstavljalo prelazak na islam.”² Završen citat.

I još kaže: “Nema sumnje da onaj ko izgovori la ilahe illallah i ne uradi nešto što bi se suprostavljalo značenju tevhida, takav se smatra muslimanom zaštićene krvi i imetka, ako dođe sa ruknovima islama koji su spomenuti u hadisu “*Naređeno mi je da se borim...*” Zatim, treba reći da onaj ko izgovori šehadet pa umre prije nego što uspije uraditi neki od islamskih ruknova obaveza je takvog svrstati među muslimane na osnovu onog što je potvrdio svojim jezikom i obaveza je obavijestiti o njegovom islamu onoga ko se protiv njega želi boriti. Zbog toga je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, ukorio Usamu zbog čovjeka kojeg je u borbi ubio a koji je prije pogibije izgovorio šehadet. A što se tiče onih koji izgovore riječi tevhida (šehadet) a zatim urade djela koja se suprostavljaju tevhidu, kao što je akida ovih u pogledu mrtvaca, (onih koji veličaju i obožavaju kaburove), nema sumnje da njihovo stanje očituje

¹ *Fethul-bari*, 1/94-95, knjiga o Imanu.

² Pogledaj *Ed-dur nedid fi ihlasi kelimeti tevhid*, str. 40.

suprotnost spram onog što su izrekli svojim jezicima od potvrde tevhida. Kada bi puko izgovaranje riječi tevhida značilo ulazak u islam i izlazak iz kruga nevjerstva, bez obzira da li onaj ko je to izgovorio radi ono što se slaže sa riječima tevhida ili se suprostavlja, onda bi tako nešto koristilo židovima unatoč njihovim riječima da je Uzejr Allahov sin. Da je to tako, a nije, onda bi takav odnos koristio i kršćanima unatoč njihovim riječima da je Mesih Allahov sin. Da je tako, koristilo bi i munaficima koji svojim jezicima govore ono što nije u njihovim srcima.”¹ Završen citat.

Pobijajući stav onih koji drže da je dovoljno izgovoriti dva šehadeta bez djela koja proizilaze iz njihova značenja on, Allah mu se smilovao, kaže: “Kao rezime kažemo da je pomenuti gospodin svoju tezu u svojoj studiji koja je prethodila gradio na vanjskom priznanju tevhida. On je obratio pažnju samo na formalno izgovaranje riječi tevhida ne obraćajući pažnju na djela koja negiraju riječi tevhida, kao i na ubjeđenje koje se suprostavlja postulatima tevhida a koje ovi posjeduju u pogledu mrtvih. Otuda ova studija i ovakvo mišljenje ne zavređuje da se razmatra i da mu se posveti pažnja. Jer, Allah subhanehu ve teala, gleda u srca i djela koja su plodovi akideta i ubjeđenja a ne samo u puko izgovaranje tih riječi. U protivnom ne bi pravili razliku između munafika i mu'mina.”² Završen citat.

Kažem: Ovo značenje se provlači kroz Kur'an, sunnet i kroz govor selefa ovog ummeta, to jest, da je ostavljanje širka i nevjerovanje u sve ono što se obožava mimo Allaha te pridržavanje propisa islam šart za ostavljanje mušrika na miru te da je to garancija u zaštiti imetka i života. Ovo je cilj ratovanja protiv mušrika. S pojavom širka započinje rat a sa nestankom širka prestaje. Šejh Abdurrahman b. Muhammed b. Kasim Hanbeli Nedždi kaže: “Oni (Buharija i Muslim) prenose od Ibn Omera , kao merfu' predaju, to jest da je Poslanik, *sallallahu alejhi ve selleme*, rekao: “*Naređeno mi je da se borim protiv ljudi...*” To jest, protiv mušrika između ljudi, “*sve dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha...*” To znači nužno znanje o značenju tog šehadeta i rad po onome što iz toga proizilazi. “*I da obavljaju namaz i daju zekat*”, to su dva rukna islama bez kojih robova vjera ne može biti ispravna, “*pa kada to urade*”, to jest, kada posvjedoče ta dva šehadeta i budu obavljali namaz i davali zekat, “*zaštitili su od mene svoje imetke i živote*”. To jest, nije se dozvoljeno protiv njih boriti sve dok ne

¹ Prethodni izvor, str. 42.

² Prethodni izvor, str. 67-68.

dođu sa nečim što negira ta dva šehadeta, “osim kada je u pitanju pravo islama”, to jest, osim kada su u pitanju propisi islama. Otuda je Ebu Bekr, radijellahu anhu, govorio: “Kada bi mi uskratili jedno jare koje su davali Poslaniku ja bih se zbog toga borio protiv njih.”¹ Završen citat.

Drugi dokaz. Drugi dokaz su riječi Uzvišenog:

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلَّهُ لِلَّهِ

“I borite se protiv njih dok fitna (širk) ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane.” (El-Bekara, 193 i El-Enfal, 39)

U pogledu ajeta u suri El-Enfal Ibn Kesir veli: “...Prenosi Dahhak od Ibn Abbasa da je u pogledu ovog ajeta rekao: “To jest, borite se protiv njih sve dok ne nestane širka (u ajetu se širk naziva fitnom). To isto kažu: Ebu Alije, Mudžahid, Hasan, Katade, Rebi’a b. Enes, Suddi, Mukatil b. Hajan i Zejd b. Eslem. Muhammed b. Ishak kaže: “Do mene je doprlo od Zuhrija od Urveta b. Zubejra i drugih naših učenjaka da riječi **“sve dok ne iščezne fitna (širk-mnogoboštvo)”**, to jest, da ne bi musliman pao u smutnju u pogledu svoje vjere. A za Njegove riječi **“i dok samo Allahova vjera ne ostane”** Dahhak od Ibn Abbasa prenosi: “To jest, dok se iskreno ne bude ispoljavao tevhid ili monoteizam Allahu jedinom. U pogledu ovog dijela ajeta Hasan, Katade i Ibn Džurejdž kažu: “Dok ne izgovore la ilahe illallah.” A Muhammed b. Ishak kaže: “Dok ispovjedanje tevhida ne bude potpuno iskreno bez primjesa širka te da se u potpunosti odreknu drugih božanstava.” Abdurrahman b. Zejd b. Eslem u tom pogledu kaže: “Da u vašoj vjeri ne bude primjesa kufra, a to potvrđuje i hadis koji se prenosi u dva sahiha “naređeno mi je da se borim...” Završen citat.

Begavi za riječi Uzvišenog: **“Borite se protiv njih”**, kaže to jest protiv mušrika, **“sve dok ne iščezne fitna (mnogoboštvo)”**, to jest dok ne iščezne širk. Odnosno borite se protiv njih sve dok ne prihvate islam, jer Allah od mušrika ne prima ništa osim islama, pa ako odbije ubija se. I riječi **“i dok samo vjera”** znače pokornost i ibadet, a riječi **“Allahova ne ostane”** to jest, Njemu jedinom tako da se ne obožava ništa mimo Njega. **“Pa ako prestanu”**, to jest, ako se okane kufra i private islam **“nema neprijateljstva”** znači nema osnove za neprijateljstvo **“jedino protiv nasilnika ostaje”** kako to tumači Ibn Abbas.” Završen citat.

Također, kod pomenutog ajeta u suri El-Enfal kaže: **“Borite se protiv njih sve dok fitna ne iščezne”**, to jest širk. Rabia kaže: “To jest kako mu’min ne bi

¹ *El-Ihkam šerh usuli ahkam*, 4/400.

pao u smutnju u pogledu vjere.” **“I dok samo vjera Allahova ostane”** to jest, iskreno samo Njemu bez primjesa širka. **“Pa ako se okane”**, to jest od nevjerstva. I na kraju kaže: **“Pa Allah dobro vidi šta oni rade”**. Završen citat.

U pogledu ovog ajeta u suri El-Bekare Kurtubi kaže sljedeće: “Ovdje postoje dvije stvari:

Prva se odnosi na riječi Uzvišenog: **“Borite se protiv njih”**. Oni koji smatraju da je ovaj ajet derogirajući¹ kažu da ajet naređuje borbu protiv svakog mušrika na svakom mjestu. Oni koji kažu da nije derogirajući kažu da znači: “Borite se protiv onih za koje je Uzvišeni rekao: “Pa ako se oni budu protiv vas borili...”. Prvo značenje koje podrazumjeva naredbu za borbu je očiti je, to jest opća naredba za rat bez uslovljavanja da ga oni prvi započnu. Dokaz tome su riječi Uzvišenog: **“I dok samo vjera Allahova ne ostane”**, i riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme: *“Naređeno mi je da se borim protiv ljudi...”* Ajet i hadis upućuju da je uzrok pokretanja rata protiv mušrika kufr, jer je rekao **“i dok fitna** (mnogoboštvo) **ne iščezne”**, to jest kufr. Tako da je cilj rata nestanak kufra i to je očigledno. Ibn Abbas, Katade, Rabia i drugi kažu da se riječ *fitna* na tom mjestu odnosi na širk i sve drugo što iz njega proizilazi od ezijeta mu'mina.

Druga stvar. Njegove riječi: **“Pa ako se oni okane”**, to jest ako se okane nevjerstva prihvatanjem islama kao što je to prethodilo u ajetu ili da daju džizju što se opet odnosi samo na kitabije.” Završen citat.

Kažem: Da li poslije ovog pojašnjenja treba drugo pojašnjenje? Da li poslije ovako jasnih dokaza treba neki drugi dokaz? Kur'an jasno ukazuje da se rat protiv mušrika ne obustavlja sve dok se u potpunosti ne odreknu i ne okane svega što se obožava mimo Allaha ﷻ, te da se ibadet čini Jedinom i Moćnom Allahu, a pomenuti ajeti i hadis “naređeno mi je da se borim...” upućuju na to. Također, selef ummeta je stava da ovi dokazi upućuju na to značenje a ne kao što su to mnogi danas protumačili da je cilj izgovoriti dva šehadeta makar ih to ne izvelo iz širka u tevhid i iz kufra u vjerovanje i obožavanje Allaha Jedinog. Naravno ovi neborivi dokazi pobijaju takvo mišljenje.

¹ Tj. da je ovaj ajet derogirao sve ajete koji govore o podnošenju ezijeta od strane mušrika, prelasku preko njihovih ružnih postupaka i okretanju od njih i njihovih djela. Op. Rec.

Posjedovanje znanja o ružnoći i zabrani širka je uslov za pokajanje od istog

Opće je poznato da je *šart*-uslov za napuštanje širka o kojem govore ajeti, te ostavljanje na miru dojučerašnjih mušrika - znanje o ružnoći širka, kako bi odricanje od širka bilo upotpunjeno. U tom kontekstu Ibn Kajjim kaže: "Na ovoj velikoj stvari (ljubavi prema Allahu) se temelje postulati vjere, zbog toga je određena kibla, to je duševna osovina kod stvorenja, stvar oko koje se sve okreće. Nema načina da se u to uđe osim putem *ilma*-znanja jer je ljubav prema nečemu ogranak osjećanja spram njega... Poslanici nisu slati niti su knjige objavljivane osim s znanjem. Allah Jedini se ne može obožavati niti slaviti i veličati osim s znanjem. Halal i haram se ne može spoznati osim s ilmom, ne može se znati vrijednost islama nad drugim vjerama osim s *ilmom*-znanjem."¹ Završen citat.

Također kaže: "Međutim, stvar je onakva kako je to rekao Omer ibn Hattab: "Spone islama će se postepeno rušiti (kidati) kada u islamu odraste (generacija) koja ne poznaje džahilijet." To je zbog toga što ne poznaje džahilijet i širk i stvari koje je Kur'an ukorio pa će pozivati njima i smatrati ih lijepim i ispravnima on ne zna da su na tome ili blizu tome ili možda na još gore od toga bili oni koji su živjeli u džahilijetu, pa će se islam postepeno gubiti iz njegova srca. Tako da će se na kraju loše djelo predstavljati kao dobro a dobro kao loše. Novotarije će se prikazivati kao sunnet a sunnet kao novotarija. Čovjek od imana i tevhida će se proglašavati kafirom a smatrat će se novotarom onaj ko slijedi Poslanika i koji se čuva prohtjeva i novotarija."² Završen citat.

Kažem: Ovo je govor velikog eksperta u oblasti Šerijata i ciljeva Šerijata. Kako je moguće da se čovjek pokaje od širka ako ne poznaje suštinu širka, njegovu ružnoću i štetnost njegovih posljedica? Kako će obožavati Allaha onaj ko ne poznaje granicu između tevhida i pokornosti na jednoj strani i širka na drugoj strani? Upravo na to se odnose riječi šejha: "Allah Jedini se ne može obožavati niti slaviti i veličati osim s znanjem." Kao zaključak iz ova dva ajeta možemo reći da se ubijanje i rat protiv mušrika ne obustavlja i da se ne ostavljaju na miru sve dok se ne pokaju i u potpunosti ne odreknu od širka i dok čvrsto private tevhid.

¹ *Miftah darus-seade*, 1/87.

² *Medaridžus-salikin*, 1/351-352.

2. studija

KUFR U TAGUTA JE ŠART ZA VJEROVANJE U JEDINOGL ALLAHA

Treći ajet(dokaz) su riječi Uzvišenog:

فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِرْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

“Onaj ko ne vjeruje u taguta, a vjeruje u Allaha – drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti. – A Allah sve čuje i zna.” (El-Bekara, 256)

U pogledu ovog ajeta Kurtubi kaže: “Ovo je potvrda s šartom. Tagut je ženski rod od glagola taga-jatga što bi jezički značilo preći granicu. Njegove riječi **“drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti”** su odgovor na šart. Mudžahid kaže riječ “urve”-veza znači iman. Suddi kaže: “To se odnosi na islam”. Ibn Abbas, Seid b. Džubejr i Dahhak kažu: “Misli se na *la ilahe illallah*.” Sva ova tumačenja svode se na jedno značenje.” Završen citat.

Begavi za riječi **“Onaj ko ne vjeruje u taguta”** kaže: “To jest ko ne vjeruje u šejtana. A prenosi se i drugo mišljenje da sve što se obožava mimo Allaha, dželle še'nuhu predstavlja taguta. A riječi **“a vjeruje u Allaha – drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti.”** To jest, taj se prihvatio za čvrsto uže vjere. Ar izraz “*lenfisame leha*” znači koje se neće prekinuti.” Završen citat.

Šenkiti u pogledu riječi Uzvišenog: **“Mi smo svakom narodu poslali poslanika “Allaha obožavajte a klonite se taguta”** kaže: “Neće koristiti obožavanje Allaha osim pod uslovom da se čovjek kloni obožavanja svega mimo Njega, kao što to Uzvišeni kaže: **“Onaj ko ne vjeruje u taguta, a vjeruje u Allaha – drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti.”** i Njegove riječi: **“Većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego druge Njemu smatra ravnim.”** Kao i mnogi drugi ajeti u tom kontekstu.” Završen citat.

U pogledu riječi Uzvišenog: **“Onaj ko ne vjeruje u taguta, a vjeruje u Allaha”** Ibn Kesir kaže: “To jest, ko ostavi lažna božanstva, kipove i sve ono u što poziva šejtan od ibadeta mimo Allaha te prihvati Allaha Jedinog i samo Njega bude obožavao i posvjedoči *la ilahe illallah* na takvog se odnose Njegove riječi **“drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti.”** To jest, takav je zauzeo ispravan stav i takav ide pravim putem...Mišljenje Faruka (Omera ؓ) da se tagut odnosi na šejtana je itekako jako, jer ono obuhvata svako zlo na kojem su bili predstavnici džahilijeta, od obožavanja idola, uzimanja njih za sudiju i pomagače...

Mudžahid kaže: “Njegove riječi “ **drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti.**” znače iman. Suddi kaže da je to islam. Seid b. Džubejr i Dahhak kažu da se to odnosi na riječi *la ilahe illallah*. Sva ova mišljenja su tačna i među njima nema kontradiktornosti.” Završen citat.

Imam Taberi kaže: “Ispravno mišljenje u pogledu taguta po meni je da je to sve što se uzdiže iznad Allaha da bi se zatim obožavlo mimo Njega, svejedno bilo to primjenom sile od njega (taguta) ili pokornošću onih koji ga obožavaju, bez obzira da li je to šejtan, insan, kip ili nešto drugo. Tako da bi se ajet mogao ovako protumačiti: “Onaj ko zaniječe rububijet svih božanstava mimo Allaha i uznevjeruje u njih (a povjeruje u Allaha) i iskreno posvjedoči da je Allah njegov Bog i Gospodar i onaj kojega obožava, taj se prihvatio za najčvršću vezu koja se neće prekinuti.” Onaj ko traži spas za sebe od Allahove kazne prihvatio se za nešto najjače i najčvršće. **“A Allah sve čuje i sve zna”**, to jest, čuje robovo priznanje i vjerovanje u Allahovu jednoću i nijekanje taguta, kao i odricanje od idola i lažnih božanstava i svega drugog što se obožava mimo Allaha, dželle šehadu. Zatim, Allah zna ono što je rob odlučio u svom srcu od iskrenog priznanja Allahove jednoće i gospodarstva, kao i odricanja od drugih božanstava, kipova i taguta. Zna i druge stvari koje svako stvorenje krije. Njemu ne promakne ničija tajna i nikakva stvar tako da će svakoga pitati na Sudnjem danu za ono što je govorio i krio u sebi, pa ako bude dobro onda je dobro a ako zlo onda je zlo.” Završen citat.

Šejh Muhammed b. Abdulvehhab kaže: “Znaj da čovjek ne može postati vjernikom u Allaha dok ne zaniječe taguta. Dokaz tome su riječi Uzvišenog: **“Onaj ko ne vjeruje u taguta, a vjeruje u Allaha – drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti.”** Riječ “*rušd*” koja se spominje malo prije ovog dijela ajeta označava vjeru s kojom je došao Muhammed, sallallahu alejhi ve selleme, a riječ “*gaj*” (zabluda) je vjera Ebu Džehla. A “*urvetul-vuska*”-čvrsta veza je šehadet *la ilahe illallah* koji sadrži potvrdu i negaciju. Negira sve vrste ibadeta nekome mimo Allaha a potvrđuje da svi ibedeti pripadaju samo Allahu Jedinom, Koji nema sudruga.”¹ Završen citat.

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, zar ima ajet sa važnijim propisom od ovog i sa jačim i važnijim značenjem? Prihvatanje za najčvršću vezu, a to je po svim mufesirima islam, kao što to kaže Šenkiti, Kurtubi, Muhammed b. Abdulvehhab i drugi uslovljeno je kufrom u taguta na jednoj a imanom u Jedinog Allaha na drugoj strani. Opće je poznato da izostanak uslova-šarta za

¹ *Medžmuatu tevhid*, str 15. Darul-fikr.

sobom povlači gubljenje onog što se njime uslovljava. Da bi nečiji islam bio validan, kod čovjeka se mora naći odricanje, nijekanje i kufr u sve ono što se obožava mimo Allaha. Te izražavanje Allahove jednoće kroz obožavanje Njega Jedinog, Koji nema sudruga. U protivnom dolazi do pucanja najčvršće veze u ruci onog koji se drži za nu. Jer su iman u Allaha i iman u taguta dvije oprečne stvari koje se nikako ne mogu spojiti kod čovjeka, niti je moguće da se obije izgube kod čovjeka. U srcu roba se ne može naći iman u Allaha i iman u taguta. Jer čim se jedno od to dvoje nađe, u srcu čovjeka, otjera ono drugo. Tako da će biti ili iman u Allaha ili iman u taguta, bez obzira o kojoj se vrsti taguta radi. Nemoguće je da se kaže za nekoga da pripada stranki Milostivog i stranki taguta ili da se kaže taj i taj je muvehhid i mušrik, kafir i mu'min. To je suština islama za koji nam je naređeno da ga dostavljamo ljudima i da sa njih (mušrika) bukvalno ne podižemo sablju dok ga ne private i po njemu ne počnu raditi. Onaj ko u to sumnja njegova krvi i imetak nisu zabranjeni.

Ostaje pitanje na koje želim da čitaoci daju odgovor, a to je slučaj čovjeka koji nije napustio idole i lažna božanstva ili robovanje tagutu ili je zadovoljan da tagut bude na vlasti i da im sudi po svojim propisima kako on hoće mimo Allahovih propisa i propisa Njegova Poslanika ﷺ, da li je takav zanijekao taguta ili je vjernik u njega? Zatim da li se takav drži za najčvršće uže ili se ono prekinulo?

3. studija

ISPOLJAVANJE ALLAHOVE JEDNOĆE U PROPISIMA JE USLOV POTVRDE ISLAMA

Četvrti ajet(dokaz). Riječi Uzvišenog:

قُلْ يَتَاهَلْ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ إِلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

"Reci: "O sljedbenici Knjige, dodite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da samo Allaha obožavamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo!" Pa ako oni ne pristanu, vi recite: "Budite svjedoci da smo mi muslimani!" (Ali-Imran, 64)

Kurtubi kaže: "U pogledu ajeta postoje tri mes'ele:

Prva: Po Hasanu, Ibn Zejdu i Suddiju govor se odnosi na stanovnike Nedžrana. Po Katadi, Ibn Džurejdžu i drugima govor se odnosi na židove Medine. Njima se obraća na taj način zbog toga jer su uzeli svoje svećenike za bogove, kroz pokornost njima. Također se prenosi da se to odnosi i na židove i na kršćane zajedno. U pismu koje je Poslanik ﷺ poslao Heraklu stoji: *"Bismillahirrahmanirrahim. Od Muhammeda, Allahova poslanika, velikom vladaru bizantinaca. Neka je selam na onoga ko slijedi uputu. A zatim: Ja te pozivam u islam. Primi islam bit ćeš spašen. Allah će ti dati dvostruku nagradu. Ako odbiješ nosit ćeš grijeh "Erisina". O sljedbenici knjige, dodite da se okupimo oko jedne riječi..."* Ovaj lafz(citat) hadisa pripada Muslimu.

Druga se odnosi na riječi Uzvišenog **"da jedni druge pored Allaha bogovima ne držimo"**. To jest, da ne slijedimo onoga koji nešto dozvoljava ili zabranjuje osim ako je to Allah učinio halalom ili haramom. Ovo je poput riječi Uzvišenog: **"Uzeli su monahe i svećenike svoje za gospodare mimo Allaha."** To znači da su ih stavili na nivo njihova Gospodara tako što prihvataju ono što oni ohalale ili oharame a što Allah u osnovi nije ohalalio ili oharamio...

Treća: Njegove riječi **"pa ako oni ne pristanu"** to jest, ako se okrenu od onoga u što ih pozivate, onda im recite: **"onda posvjedočite da smo mi muslimani"**. To jest, mi se deklariramo kao pripadnici islama, povinujemo se njegovim propisima, priznajemo sve ono što nam je Allah podario od blagodati i nikoga pored Njega ne smatramo gospodarem, ni Isa'a, ni Uzejra, niti meleke jer

su oni stvorenja koja su kao i mi stvoreni. Ne prihvatamo ništa od svećenika što su oharamili, ako to nije Allah učinio haramom, u protivnom time bi smo ih učinili gospodarima. Ikrima kaže: "Riječ *jettehiž*-uzeti ovde označava činjenje sedžde, a već je prethodilo da je činjenje sedžde bilo prisutno do vremena Poslanika ﷺ. Zatim je Poslanik ﷺ zabranio Mu'azu, pošto je htio da učini sedždu, kao što je pojašnjenje toga prethodilo u El-Bekari." Završen citat.

Ibn Kesir kaže da je ovo obraćanje uopćeno te da obuhvata kitabije ali i sve druge koji idu njihovim pravcem. Njegove riječi **"O sljedbenici knjige dođite da se okupimo oko jedne riječi"**, ta riječ upućuje na korisnu rečenicu, kako ovdje spominje, a zatim je opisao tu riječ **"i nama i vama zajedničke"** to jest, koja predstavlja pravdu i ravnopravnost u kojoj smo i mi i vi jednaki, da bi u nastavku pojasnio **"da ne obožavamo nikoga osim Allaha."** Da ne obožavamo: idole, kipove, krst, tagute, vatru niti bilo što drugo već da obožavamo jedino Allaha, Koji nema sudruga, a to je bio poziv svih poslanika. Otuda je rekao: **"Mi smo svakom narodu slali poslanika: 'Allaha obožavajte a klonite se taguta.'** Da bi u nastavku ajeta rekao **"i da jedni druge pored Allaha bogovima ne držimo."** Ibn Džurejdž kaže: "Da se jedni drugima ne pokoravamo u onome što je grijeh prema Allahu. Ikrima kaže: "To jest, da jedni drugima ne činimo sedždu." Zatim nastavlja pa kaže: **"Pa ako oni ne pristanu, vi recite: 'Budite svjedoci da smo mi muslimani!'"** Ako se okrenu od ove pravde i od ovog poziva vi ustrajte na islamu i Allahovom Šerijatu koji vam je propisao. Zatim je naveo hadis o Heraklu." Završen citat.

Imam Taber kaže: "To jest, reci o Muhammede kitabijama, a oni su sljedbenici Tevrata i i Indžila, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke, riječi pravde između nas i vas. Ta riječ istine i pravde je da priznamo Allahovu jednoću te da ne obožavamo druge pored Njega, da se odrekemo svakog božanstva mimo Njega i da Mu nikoga ne smatramo ravnim. Njegove riječi **"i da jedni druge bogovima pored Allaha ne držimo"** to jest, da se jedni drugima ne pokoravamo u onome što je grijeh prema Allahu i da jedni druge ne veličamo činjenjem sedžde onako kao što se sedžda čini Gospodaru. **"Pa ako oni ne pristanu"**, ako se okrenu od onoga u što ste ih pozvali, a to je okupljanje oko zajedničke riječi u koju sam ti naredio da ih pozoveš, i ako se ne odazovu onda vi, o vjernici, recite onima koji se okreću od tog: **"Posvjedočite da smo mi muslimani..."**

A što se tiče Njegovih riječi: **"I da jedni druge ne držimo bogovima pored Allaha"** to se ogleda u pokornosti glavešinama u stvarima koje im naređuju a

koje predstavljaju grijeh prema Allahu te u izvršavanju onog što im zabranjuju a što je u osnovi pokornost Allahu. U tom kontekstu On kaže: **“Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesiha, sina Merjemina, a naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju.”** Zatim je sa svojim senedom naveo riječi Ibn Džurejdža: “Riječi da jedni druge ne uzimamo bogovima pored Allaha znače da se jedni drugima ne pokoravamo u onome što je grijeh prema Allahu. To predstavlja rububijet, to jest, da se neko stavi na stepen gospodara ako se pokorava svojim vođama i glavešinama u robovanju drugome mimo Allaha, pa makar im i ne klanjali namaz... A što se tiče Njegovih riječi: **“ako oni ne pristanu, vi recite: “Budite svjedoci da smo mi muslimani!”** Ako se okrenu od poziva na zajedničku riječ i ako uznevjeruju onda im, o vjernici, recite: “Posvjedočite da smo mi na onome što ste odbili od ispoljavanja tevhida i iskrenog činjenja ibadeta Njemu, pored kojeg nema drugog boga, te da smo muslimani. To jest, ponizno i predano potvrđujemo Njegovu jednoću, kako svojim jezicima tako i svojim srcima.” Završen citat.

Ševkani kaže: “Riječi **“da jedni druge ne držimo bogovima pored Allaha”** su ukor onima koji Mesihu i Uzeiru pripisuju rububijet što je istovremeno išaret da su oni ljudi poput ostalih ljudi. Ajeta, također, upućuje da oni koji slijepo slijede druge, u pogledu vjere, i smatraju halalom što im oni ohalale i haramom što im oni oharame, time uzimaju slijedenog za boga. U tom kontekstu su i riječi Uzvišenog: **“Oni pored Allaha bogovima smatraju monahe svoje i svećenike svoje”**... zatim je naveo hadis o Heraklu. Završen citat.

Kažem: Ovaj časni ajeta precizira i objašnjava u kojem omjeru i na koji način se treba ispoljavati tevhid kako bi ljudi zaštitili krv i imetak te da se vanjštinom povinuju propisima islama, a Allahu će odgovarati za ono što im je u srcima. Taj tevhid se ogleda u činjenju ibadeta jedinom Allahu i napuštanju ibadeta drugim božanstvima, tagutima i raznim gospodarima te da svi budemo robovi samo Jedinog i Moćnog Allaha, da nikoga od ljudi ne stavljamo na stepen boga i gospodara u pogledu pokornosti i slijedenja istog. To što mufessiri kod tumačenja ovog ajeta navode hadis Herakla je najveći dokaz da je upravo ovo islam na osnovu kojeg su propisani propisi na dunjaluku te da sva ova značenja obuhvata maksima (šehadet) koja štiti krv i imetak. Tako Šerijat nekada od ljudi traži ono što se navodi u pomenutom ajetu: **“O sljedbenici knjige dođite da se okupimo oko jedne riječi...”**, dok na drugom mjestu Šerijat pripovjeda: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi... U oba ova slučaja traženo se ne razlikuje a hadis i ajeta se poklapaju po značenju. Iz ovoga se može zaključiti da je islam na osnovu kojeg se vežu propisi u pogledu nekog čovjeka, gledajući

vanjštinom, ustvari ispoljavanje tevhida a odbacivanje širka-govorno i praktično. Opće je poznato da pridržavanje tevhida i odricanje od širka podrazumjeva prethodnu spoznaju o ružnoći širka i ljepoti tevhida.

Ovdje postavljam pitanje cijenjenim čitaocima: Kada bi kršćanin ili židov rekao Poslaniku, ﷺ: "Prihvatiću i potvrditi sve s čim si došao u pogledu obožavanja Jedinog Allaha i napustit ću ibadet stvorenjima osim Isau i Uzejru." Ili da kaže: "Prihvatam islam i vjerujem", a da ga zatim zatekne kako se klanja nekome mimo Allaha te da ga stavio na stepen boga koji mu ohalaljuju i oharamljuju stvari i trasiraju način življenja koji se razlikuje od onoga što su Allah i Njegov Poslanik propisali, kakvo je stanje ovakvog? Pustit ćemo imama Begavija da nam odgovori na ovo pitanje.

Tumačeći dvadeseti ajet sure Ali-Imran koji glasi: **"Ako se oni budu prepirali s tobom, reci: "Ja se samo Allahu pokoravam, a i oni koji me slijede." I reci onima kojima je data Knjiga i neukima: "Primate islam!" Ako prime islam, onda su na pravom putu. A ako odbiju, tvoje je jedino da pozivaš. – A Allah dobro vidi robove Svoje."**, on kaže: "Njegove riječi **"ako se budu s tobom prepirali"** to jest ako se s tobom budu prepirali o Muhamedu u stvarima vjere. To je zbog toga što kršćani i židovi kažu: "Mi nismo onakvi kako nas vi nazivate o Muhammedu, kršćanstvo i židovstvo predstavljaju porijeklo, a što se tiče vjere islama mi smo na njemu." Uzvišeni kaže: **"Reci ja se samo Allahu pokoravam."** To jest, svojim srcem, jezikom i svim organima pokoravam se jedino Allahu. Zatim Uzvišeni dalje kaže: **"I reci onima kojima je data Knjiga i neukima: "Primate islam!" Ako prime islam, onda su na pravom put."** Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, proučio ovaj ajet kitabije su rekli: "Prihvatamo islam." Onda on reče židovima: "Da li svjedočite da je Uzejr Njegov rob i poslanik?" Bože sačuvaj da Uzejr bude rob, rekoše oni. Zatim reče kršćanima: "Da li svjedočite da je Isa Allahova riječ, Njegov rob i poslanik?" Bože sačuvaj da Isa bude Božiji rob, odgovoriše. Onda Allah ﷻ kaže: **"A ako odbiju, tvoje je jedino da pozivaš."** To jest, da dostaviš poslanicu a nije na tebi uputa." Završen citat.

Kažem: Allahovom dobrotom završit ćemo govor o ovom ajetu i rezimirati. Formalno napuštanje širka i prihvatanje tevhida ne diže sablju iznad mušričkih glava sve dok iskreno ne potvrde tevhid i povinuju se propisima koje on za sobom povlači. Zadovoljićemo se sa spomenom ovog ajeta a inače u Kur'anu ima još dosta ajeta koji su objavljeni u ovom kontekstu, kao što su riječi Uzvišenog:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ

“Mi smo svakom narodu slali poslanika: “Allaha obožavajte a klonite se taguta.” (En-Nahl, 36)

Zatim Njegove riječi:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ

“Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, zato Mene obožavajte!" (El-Enbija, 25)

Zatim Njegove riječi na jeziku svakog poslanika svome narodu:

“Allaha obožavajte, vi nemate drugog boga osim Njega.”

Zatim Njegove riječi:

أَلَّا تَعْلَمُوا عَلَىٰ وَاتُونِ مُسْلِمِينَ

“Ne pravite se većim od mene i dodite da mi se pokorite!” (En-Neml, 31)

Zatim Njegove riječi u suri Jusuf:

إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ۚ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da obožavate samo Njega. To je jedino prava vjera, ali većina ljudi ne zna.”

Kao i mnogi drugi ajeti koji govore o suštini islama, koje su dostavljali poslanici svojim narodima, a koji se svode na ispoljavanje Allahove jednoće kroz obožavanje te odbacivanje ibadeta drugima mimo Njega. Priznanje i potvrda ovoga čovjeka uvodi u krug islama a Allah dobro zna šta je u našim srcima. Takav se svrstava u one koji su povjerovali u poslanike. Po toj vanjštini sudimo o nečijem islamu i na osnovu toga donosimo islamske presude nekome. Ovo je vanjski islam koji može da se razlikuje od imana čovjeka koji će svog nosioca spasiti vječnog boravka u vatri.

Molimo Allaha da nas sve iz Svoje milosti i dobrote sačuva džehennemske vatre. Ovo je iman na koji se odnose riječi Božijeg Poslanika, ﷺ: *“Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne izgovore la ilahe illallah i dok ne budu obavljali namaz i davali zekat. Kada to urade time su od mene zaštitili svoje živote i imetke osim kada je u pitanju pravo (šehadeta la ilahe illallah) a kod Allaha će polagati račun.”* Hadis bilježi Muslim.

DRUGO POGLAVLJE

DOKAZI IZ VJERODOSTOJNOG SUNNETA O POIMANJU SUŠTINE ISLAMA

Ovo poglavlje obuhvata sedam studija:

Prva studija: Znanje o značenju dva šehadeta je uslov za zaštitu krvi i imetka

Druga studija: Ubjeđenje i rad po onome što za sobom povlači šehadet je uslov njegove ispravnosti.

Treća studija: Nijekanje svega što se obožava mimo Allaha je uslov za zaštitu krvi i imetka

Četvrta studija: Maksimalna tevhida (šehadet) čuva onog ko je izgovori pod uslovom ako se odrekne širka.

Peta studija: Srž tevhida se ogleda u spoznaji Allaha

Šesta studija: Nevalidnost (neispravnost) ibadeta Allahu ako ima primjesa širka

Sedma studija: Znanje je prije govora i djela.

1. studija

ZNANJE O ZNAČENJU DVA ŠEHADETA JE USLOV ZA ZAŠTITU KRV I IMETKA

Prvi hadis. Bilježi Muslim u svom Sahihu da je Ebu Hurejre رضي الله عنه obavjestio Seida b. Musejeba da je Poslanik ﷺ rekao: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne izgovore la ilahe illallah. Onaj ko izgovori la ilahe illallah zaštitio je od mene svoj imetak i svoj život, osim kad je u pitanju pravo (islama), a račun će polagati kod Allaha."

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Poslanik ﷺ: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha, da povjeruju u mene i u ono s čim sam došao. Kada to urade od mene su zaštitili svoje živote i imetke osim kad je u pitanju pravo (šehadeta), a račun će polagati kod Allaha."

Prenosi se od Abdullaha b. Omera da je Poslanik ﷺ rekao: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne posvjedoče la ilahe illallah i dok ne budu obavljali

namaz i davali zekat. Kada to urade time su od mene zaštitili svoje živote i imetke osim kada je u pitanju pravo (šehadeta la ilahe illallah), a kod Allaha će polagati račun."

Prenosi se od Ebu Malika od njegovog oca da je rekao: "Čuo sam Poslanika ﷺ kako kaže: "Onaj ko kaže la ilahe illallah i zaniječe ono što se obožava mimo Njega njegova krv i imetak su zabranjeni, a račun će polagati kod Allaha." U drugoj predaji se navodi kako je čuo da kaže: "Ko prizna Allahovi jednoću", zatim je spomenuo isti hadis.¹

Kažem: "Ove predaje jasno ukazuju da je borba protiv mušrika propisana sve dok ne kažu, po drugom rivajetu dok ne posvjedoče a u trećem rivajetu se kaže "ko prizna Allahovu jednoću" a u četvrtom rivajetu se dodaje "a zaniječe ono što se obožava mimo Allaha", u jednom od rivajeta se dodaje "da povjeruju u ono sa čim sam došao". Svi ovi rivajeti ukazuju da je znanje o značenju dva šehadeta preduslov u pogledu zaštite života i imetka.

Govor je dokaz nečijeg ubjeđenja-akideta

Prvo da razmotrimo značenje riječi "govor". U riječniku *Lisanul-arab* se kaže: "To što nečiji akidet i ubjeđenje nazivaju govorom je iz razloga što je ubjeđenje skriveno i ne može sa znati nečije ubjeđenje osim putem govora. Pošto se akidet ne može očitovati osim putem govora zbog toga je i nazvan govorom. To jest, on je njegov uzrok i govor je taj koji upućuje na nečije ubjeđenje. Tako se neke stvari imenuju nekom drugom stvari koja je usko povezana s tom stvari a govor na to upućuje..."

Šemer kaže: "Kavveleni fulan" to jest, 'podučio me je i naredio mi da rekнем...' U hadisu Ibn Musejbeba kada je bio upitan: "Šta kažeš o Osmanu i Aliji?" On reče: "O njima kažem ono što me je podučio (ar. *kavveleni*) Allah", zatim je proučio riječi Uzvišenog:

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ

"Oni koji poslije njih dolaze – govore: "Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla." (El-Hašr, 10)

Kažem: Da bi bio validan ovaj govor, (to jest samo izgovaranje šehadeta), mora biti sa znanjem ili spoznajom značenja istog. Na osnovu toga možemo zaključiti da riječi Božijeg Poslanika: "Naređeno mi je da se borim protiv

¹ Pogledaj *Sahih Muslim* sa komentarom od Nevevija, 1/210-212.

ljudi dok ne izgovore..." znače dok jezikom ne izgovore i saznaju i spoznaju da nema drugog boga osim Allaha.

Znanje je uslov ispravnosti šehadeta

Što se tiče značenja riječi šehadeta u istom izvoru se navodi: "Ibn Sejjideh je rekao: 'Šahid-svjedok je znalac koji govori i obznanjuje o onom što zna... Ebu Bekr b. Enbari u pogledu riječi muezina 'Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha' kaže: 'To jest znam da nema drugog boga osim Allaha i obznanjujem da nema drugog boga osim Allaha.' A njegove riječi: 'Svjedočim da je Muhammed Božiji poslanik' znače znam i obznanjujem da je Muhammed Božiji poslanik. U pogledu riječi Uzvišenog: **"Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega"**, Ebu Ubejde kaže: "Riječi '**Allah svjedoči**' znače Allah je odredio da nema drugog boga osim Njega, a suština tog značenja bi bila: "Allah zna i obznanjuje. Jer šahid-svjedok je znalac koji obznanjuje svoje znanje. Tako se kaže da šahid-svjedok kod sudije svjedoči, to jest obznanjuje ono što zna i što je vidio..."

Munziri je pitao Ahmeda b. Jahju o riječima Uzvišenog: **"Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega."** Pa je rekao: "Gdje god se spominje "Allah svjedoči" to znači Allah zna. Ibn el-Arabi kaže: "Značenje toga bi bilo: Kaže Allah, zna Allah, Allah propisuje. Ibn Enbari kaže: "Značenje toga bi bilo: 'Allah obznanjuje da nema drugog boga osim Njega.'"

Kurtubi u pogledu riječi Uzvišenog: **"Oni kojima se oni, pored Njega, klanjaju – neće moći da se za druge zauzimaju, moći će samo oni koji istinu svjedoče, oni koji znaju"**, kaže: "Značenje toga je da ovi neće moći da se zauzimaju osim za one koji svjedoče istinu (tj. priznaju istinu) i znanstveno vjeruju uz adekvatno znanje. To kaže Seid b. Džubejr i drugi. I kaže: "Svjedočenje istine (u ajetu) je ustvari svjedočenje la ilahe illallah... Njegove riječi: **"oni koji znaju"**, to jest, znaju i poimaju suštinu onoga što svjedoče.

Drugo. Riječi Uzvišenog: **"moći će samo oni koji istinu svjedoče, oni koji znaju"**, upućuju na dva značenja. Prvo: Da je svjedočenje istine nekorisno osim ako je sa znanjem te da slijepo slijeđenje ne pomaže ako ne postoji znanje vjerodostojnosti izreke. Drugo: I kod ostalih vrsta svjedočenja u pogledu ljudskih prava uslovljava se da šahid-svjedok posjeduje znanje u pogledu svjedočanstava. U tom kontekstu Poslanik ﷺ kaže: *"Ako si vidio (to što svjedočiš) kao što se sunce vidi onda svjedoči; u protivnom ostavi."* Završen citat.

Ibn Kesir kaže: "U ajetu se navodi izdvajanje, to jest, ali oni koji svjedoče istinu sa jasnim znanjem o tome, u tom slučaju njegovo zauzimanje će koristiti kod Njega (Allaha) sa Njegovom dozvolom." Završen citat.

Imam Taberi kaže: "Neki kažu da je značenje ajeta sljedeće: "Ni jednog trenutka neće posjedovati pravo na zauzimanje kod Allaha Isa, Uzejr, ni meleki koje obožavaju ovi mušrici osim ko svjedoči istinu pa obožava jedino Allaha i pokorava Mu se u tevhidu i sa ispravnim znanjem koje su donijeli poslanici. Njegove riječi: **"Moći će samo oni koji svjedoče istinu"** kaže: To je kelima iskrenosti (kelime i šehadet), **"oni koji znaju"** to jest, koji znaju da je Allah istina te da se Isa, Uzejr i meleki neće ni za koga zauzimati osim ako bude svjedočio istinu i spoznao tu istinu." Završen citat

Ibn Tejmije kaže: "Kod svjedočenja se uslovljava znanje svjedoka pojašnjenje i iskrenost. Vjerodostojnost šehadeta ne može biti validna osim s ovim stvarima." ¹

Također je rekao²: "Ebu Feredž o značenju ajeta kaže: 'U pogledu ajeta postoje dva mišljenja. Prvo je da Njegove riječi: **"Oni kojima se oni, pored Njega, klanjaju"** to jest, misli se na njihova božanstva, zatim je izdvojio Isa'a, Uzejra i meleke rekavši **"moći će samo oni koji istinu svjedoče"**, to jest, svjedoče da nema drugog boga osim Allaha, **"oni koji znaju"**, to jest, njihova srca znaju ono što njihovi jezici svjedoče. Ovo mišljenje zastupa većina, među njima je i Katade. Drugo mišljenje je da se pod riječima **"Oni kojima se oni, pored Njega, klanjaju"** odnose na Isa'a, Uzejra i meleke koje su obožavali mušrici. Ovi ne posjeduju pravo na šefa'at nikome osim onima koji istinu svjedoče, a to je kelima iskrenosti. A riječi **"oni koji znaju"** to jest, znaju da je Allah stvorio Isa'a, Uzejra i meleke. Ovo je mišljenje jedne skupine učenjaka a među njima je i Mudžahid.... Da bi na strani 409 rekao: "Ovo obuhvata i onog koji se zauzima i onog za koga se zauzima. Neće se moći zauzimati osim oni koji svjedoče istinu, oni koji znaju. Meleki, poslanici, dobri ljudi iako ne posjeduju u svojoj moći šefa'at-zauzimanje međutim, kada im Gospodar dozvoli oni će se ipak zauzimati. Njima se neće dozvoliti šefa'at osim kad su u pitanju vjernici koji svjedoče da nema drugog boga osim Allaha, tako da su oni ti koji svjedoče istinu i koji znaju. Oni se neće zauzimati za one koji su riječi šehadeta izgovorili zbog slijepog slijeđenja svojih očeva i šejhova, kao što se prenosi u sahihu: "Čovjek će se u svom kaburu ispitivati: 'Šta kažeš za ovog čovjeka?' Vjernik će reći: "On je Allahov rob i

¹ *Medžmu' fetava*, 14/187

² *Medžmu' fetava*, 14/400; 411

Njegov poslanik, došao nam je sa dokazima i uputom.” A onaj ko je sumnjao reći će: “Ha-ha-ah, ne znam čuo sam ljude kako nešto govore pa sam i ja to rekao.” Zbog toga je i rekao: “**Osim onih koji svjedoče istinu, oni koji znaju.**” Već je prethodio govor Ibn Abbasa o onome ko iskreno iz srca izgovori la ilahe illallah. Svi vjerodostojni hadisi koji se prenose u pogledu šefa'ata pojašnjavaju da se šefa'at odnosi na nosioce šehadeta la ilahe illallah.” Završen citat.

Kurtubi kaže: “Njegove riječi 'Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Jedinog, Koji nema sudruga' to jest, izgovaram ono što znam (što sam spoznao) i u što sam uvjeren. Osnova svjedočanstva je obavjest o onome što je čovjek doživio svojim čulima.”¹

Komentarišući ove rivajete Nevevi kaže: “Uslov ispravnosti imana je potvrda dva šehadeta zajedno sa ubjeđenjem u njihovu istinitost kao i iskreno vjerovanje u sve ono sa čime je došao Poslanik ﷺ. Sve to je sadržano u njegovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: *'Boriću se protiv ljudi dok ne izgovore la ilahe illallah, dok mi ne povjeruju i dok ne povjeruju u ono sa čime sam došao'*.”² Završen citat.

Kažem: Opće je poznato da vjerovanju u dva šehadeta prethodi znanje o njihovim značenjima. Jer, vjerovanje u nešto i poimanje nečega dolazi kao ogranak znanja. Možemo se zapitati kako će rob nešto ispravno vjerovati ako je neznalica o suštini te stvari?!

¹ *El-Mufhim šerh sahih Muslim*, prvi tom, u objašnjenju hutbe u potrebi (hutbetul-hadže) od imama Muslima.

² *Sahih Muslim* sa komentarom od Nevevija, 1/212.

2. studija

UBJEĐENJE I RAD PO ONOME ŠTO ZA SOBOM POVLAČI ŠEHADET JE USLOV NJEGOVE ISPRAVNOSTI

Objašnjavajući značenje šehadeta autor knjige *Fethul-medžid*¹ kaže: “Ko kaže la ilahe illallah”, to jest, ko ga izgovori poznavajući njegovo značenje radeći po onome što iz njega proizilazi, kako vanjštinom tako i unutrinom. Kod čovjekova svjedočenja Allahove jednoće (tevhida) mora postojati ubjeđenje i rad po značenju šehadeta, kao što Uzvišeni kaže: **“Znaj da nema boga osim Allaha.”** zatim Njegove riječi: **“Moći će samo oni koji istinu svjedoče, oni koji znaju”** Što se tiče samog formalnog izgovora šehadeta bez poznavanja njegova značenja, bez ubjeđenja i bez rada po onome što za sobom povlači, od napuštanja širka te iskrenog činjenja ibadeta u govoru i djelu, bez srčanog priznanja, izgovora jezikom i potvrdom organima, ako šehadet sve ovo ne posjeduje, onda je takav šehadet po idžmau' beskoristan.

Kurtubi u *Mufhimu* na Sahih Muslim u poglavlju 'Nije dovoljno formalno izgovaranje dva šehadeta, već se uslovljava srčano ubjeđenje', kaže: “Naslov ovog poglavlja ukazuje na neispravnost mezheba ekstremnih murđžija koji su zastranili a koji govore da se pukim izgovaranjem dva šehadeta realizuje iman i da je to dovoljno onome ko na tome ostane. Ovo poglavlje upućuje na neispravnost takvog mišljenja. Šerijat jasno ukazuje na neispravnost ovakvog stava, jer iz ovakvog poimanja imana proističe dozvoljenost nifaka i okarakterisavanje munafika kao vjernika, a to je bez ikakve sumnje batil (neispravno). Riječi hadisa “*Ko posvjedoči*” ukazuju na neispravnost takvog mišljenja. Naime, svjedočenje nije ispravno ako mu ne prethodi znanje, ubjeđenje i iskrenost. ... Vezir Ebu Muzafer u *Ifsahu* kaže: “Njegove riječi 'svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha' podrazumijevaju da svjedok zaista zna da nema drugog boga osim Allaha. Otuda Uzvišeni kaže: 'Znaj da nema drugog boga osim Allaha.' Ime Allah (u šehadetu) je uzdignuto poslije riječi “osim” jer predstavlja vadžib-obavezu.

On posjeduje *ilahijet* -pravo na obožavanje koje ne zaslužuje niko drugi. Ova rečenica podrazumjeva i sadrži kufr u taguta a iman u Allaha. Tako ako negiraš obožavanje drugih mimo Allaha a to potvrdiš Njemu postaješ od onih

¹ Tj. Abdur-Rahman ibn Hasan ibn Muhammed ibn Abdul-Vehhab, unuk Muhammeda ibn Abdul-Vehhaba. Op. rec.

koji su zaniževali taguta a povjerovali u Allaha. ... Ibn Redžeb kaže: “Bog je onaj kome se pokorava i prema kome se ne griješi iz poštovanja, ugleda, veličanja, ljubavi i straha... Onaj ko pripiše Allahu sudruga, od stvorenja u ovim stvarima koje su od osobenosti ilahijeta time poništava svoju iskrenost u pogledu šehadeta la ilahe illallah, i na taj način izražava robovanje tom stvorenju onoliko koliko mu je ispoljio pomenute stvari.

Bekai kaže: “Šehadet la ilahe illallah sadrži veliku negaciju da niko nema pravo na obožavanje osim najveći Vladar. Ova spoznaja je najvažnija stvar koja će čovjeka spasiti na Sudnjem danu. To će se smatrati spoznajom i znanjem ako bude korisno, a korisno će biti ako se izgovori i radi po tome, u protivnom to će predstavljati džehl-neznanje. Šehadet la ilahe illallah neće koristiti onome ko ne zna njegovo značenje, koje se ogleda u negaciji i potvrdi, da je u to ubjeđen te da ga prihvata i radi po tome. A što se tiče onog ko ga izgovori bez znanja i ubjeđenja i ne radi po njemu, to predstavlja džehl i to će bez sumnje biti dokaz protiv njega a o čemu smo već navodili govor uleme.”¹ Završen citat.

Autor knjige *Tejsirul-azizil hamid*² kaže: “Riječi u hadisu 'onaj ko posvjedoči la ilahe illallah' znače onaj ko izgovori ove riječi poznavajući njihovo značenje i radeći po njima, kako vanjštinom tako i unutrinom, kao što na to upućuju riječi Uzvišenog:

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

“Znaj da nema boga osim Allaha” (Muhammed, 19)

I Njegove riječi:

إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

“Moći će samo oni koji istinu svjedoče, oni koji znaju” (Ez-Zuhruf, 86)

A što se tiče samog izgovaranja bez poznavanja značenja i rada po njima po idžmau'-konsenzusu neće koristiti. U samom hadisu je dokaz koji to potvrđuje. Naime riječi “Ko posvjedoči” povlače pitanje: 'kako je moguće nešto svjedočiti što se ne poznaje'? Puko i formalno izgovaranje nečega ne naziva se svjedočenjem.”

¹ *Fethul-medžid šerh kitabu tevhid*, str 35-39.

² Tj. Sulejman ibn Abdullah Alu-Šejh.

Kažem: Ovi dokazi iz Kur'ana i sunneta kao i svatanje selefa ummeta, i njegovih imama, upućuju da šehadet ne može biti vjerodostojan osim uz izgovor, priznanje i iskreno vjerovanje u ono na šta se odnosi. A sam izgovor nečega bez poznavanja istog nikako se ne može okarakterisati kao svjedočenje. Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Naređeno mi je da se borim..."* jasno upućuju na uslovljavanje znanja o značenju dva šehadeta kako bi na taj način bila zaštićena krv i imetak, te da se na dotičnog mogu primjeniti pravila islama. Zato neka niko ne misli kako se pomenuta zaštita odnosi na puki izgovor i znanje bez rada po njima, jer se prenosi i treća predaja u kojoj stoji: *"Ko kaže la ilahe illallah i zaniječe sve što se obožava mimo Allaha njegova krv i metak su zabranjeni a račun će polagati kod Allaha."*

3. studija

NIJEKANJE SVEGA ŠTO SE OBOŽAVA MIMO ALLAHA JE USLOV ZA ZAŠTITU KRV I IMETKA

Šejh Muhammed b. Abdulvehhab komentarišući hadis *"Ko kaže: 'La ilahe illallah' i zanijeće sve što se obožava mimo Allaha, njegova krv i metak su zabranjeni a račun će polagati kod Allaha."* kaže: "Ovaj hadis je najvažnija stvar koja pojašnjava značenje la ilahe illallah. Ovaj hadis upućuje da samo izgovaranje tih riječi kao i izgovaranje zajedno sa spoznajom istih, zatim sama potvrda toga, činjenica da obožava Allaha Jedinog, Koji nema sudruga, sve ovo njegovu krv i imetak neće učiniti svetim i zabranjenim dok ne zanijeće sve što se obožava mimo Allaha. Pa, ako posumnja ili zastane, njegova krv i imetak ne bivaju zabranjenim. Ovo je zaista najveća i najvažnija meš'ela koja istovremeno ima jasne i kategoričke dokaze za onoga ko misli suprotno od navedenog.

Komentator (tj. Abdur-Rahman ibn Hasan) kaže: "Iz hadisa *'ko kaže: 'La ilahe illallah' i zanijeće sve što se obožava mimo Allaha'*... se može zaključiti da je Poslanik ﷺ zaštitu krvi i imetka vezao za dvije stvari. Prvo je: izgovor riječi la ilahe illallah, sa znanjem i ubjeđenjem, kao što je to prethodilo u više hadisa. Drugo je: nijekanje svega što se obožava mimo Allaha. Tako da se nije zadovoljio formalnim izgovaranjem bez poimanja značenja, već se, naprotiv, uslovljava i izgovor i rad po tim riječima.

Kažem: U njemu (hadisu) se ogleda značenje ajeta **"Onaj ko ne vjeruje u taguta, a vjeruje u Allaha – drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti. – A Allah sve čuje i zna."** Zatim je spomenuo govor šejha Muhammeda b. Abdulvehhaba vezan za komentar pomenutog hadisa, a zatim je rekao:

Kažem: "Ovo je uslov koji se nadovezuje na izgovor riječi la ilahe illallah. Izgovor ovih riječi neće biti validan bez ovih pet stvari koje je spomenuo autor. Uzvišeni kaže: **"I borite se protiv njih sve dok širk (mnogoboštvo) ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane."** I kaže: **"Ubijajte mnogobošce gdje god ih nadete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu molitvu obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru."** Allah ﷻ je naredio borbu protiv njih sve dok se ne pokaju od širka i dok djela ne budu iskreno činili u ime Allaha, obavljali namaz i davali zekat, pa ako to potpuno ili djelimično odbiju onda se po idžma'u bori protiv njih. Prenosi Muslim u svom *Sahihu* od Ebu Hurejre merfu' predaju u kojoj stoji: *"Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha, da vjeruju u mene i u ono sa*

čim sam došao...” U oba *Sahiha* se od Ibn Omera رضي الله عنه, prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha...” Ova dva hadisa *tefsire*-pojašnjavaju dva pomenuta ajeta, tj. ajet u suri El-Enfal i drugi u suri Et-Tevba. Postoji konsenzus uleme da onaj ko izgovori riječi šehadeta bez srčanog ubjeđenja u njihovo značenje, i ne radi po njima, da se protiv takvog bori sve dok ne bude radio po onome na šta upućuje ova maksima-riječ, od negacije i potvrde.

Ebu Sulejman Hatabi u pogledu riječi “naređeno mi je da se borim...” kaže: “Opće je poznato da se ovo odnosi na one koji obožavaju idole a ne na kitabije, jer oni izgovaraju la ilahe illallah, zatim se protiv njih pokreće rati i sa njih se ne podiže sablja.”

Kadi Ijad kaže: “To što se spominje zaštita života i imetaka u pogledu onog ko izgovori la ilahe illallah ukazuje na odziv u iman. Pod tim se prvenstveno misli na mušrike od arapa. Što se tiče ostalih, mimo njih, koji potvrđuju tevhid-monoteizam u pogledu njihove zaštite nije dovoljno samo izgovaranje la ilahe illallah jer ih je izgovorio u svom nevjerstvu...” Skraćeni citat.

Njegove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “A račun će polagati kod Allaha” znače da je Allah ﷻ Taj Koji bdi nad onim ko izgovori šehadet svojim jezikom, ako bude iskren u tome nagradit će ga Džennetom, a ako bude munafik kaznit će ga bolnom kaznom. A na dunjaluku mi mu sudimo na osnovu onoga što pokazuje vanjštinom. Onaj ko ispolji tevhid, i ne dođe s nečim što bi ga negiralo vanjštinom, te prihvati propise islama, u pogledu njega je obaveza ustuknuti i prihvatiti ga kao muslimana.

Kažem (tj. autor *Fethul-medžida*): “Hadis upućuje na to da onaj ko izgovori la ilahe illallah a ne kloni se onog što se obožava mimo Allaha, taj nije došao sa onim što će mu zaštititi imetak i život, kao što na to upućuju jasni ajeti i hadisi.”¹ Završen citat.

Kažem: Ovo su pojašnjenja i jasni dokazi o značenju ovih hadisa u pogledu zaštite imatka i života, kao i jasan dokaz da su znanje i spoznaja značenja dva šehadeta te ispoljavanje tevhida a odricanje od širka uslov da bi na nekoga mogli primjeniti propise islama, odnosno da ga možemo tretirati kao muslimana, tako da mu taj šehadet može koristiti na oba svjeta, i to po idžmau' uleme.

¹ Pogledaj *Fethul-medžid*, str 111-115.

Autor *Fethul medžida* je naveo govor dva imama - Ebu Sulejmana Hatabija i Kadi Ijada koji se svodi na to da onaj ko u momentu izgovaranja šehadeta pri sebi bude imao primjesa širka tj. ne ostvari pomenuti uslov - "a zaniječe sve što se obožava mimo Allaha"- za takvog ne važi pomenuta zaštita. A što se tiče onoga ko ispolji tevhid i ne dođe sa nečim što bi ga negiralo na takvog se odnosi pomenuta zaštita, tretira sa kao musliman u pogledu propisa a račun će polagati kod Allaha, dželle še'nuhu.

Imam Muhammed b. Hasan Šejbani spominje od Hasana, radijellahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Naređeno mi je da se borim...*" Kaže: "Poslanik ﷺ se borio protiv obožavaoca idola, a oni su narod koji nisu ispoljavali tevhid Allahu, pa ko bi od njih izgovorio la ilahe illallah to je uzimano kao dokaz njegovog islama, to jest, misli se da ga je tretirao kao muslimana, ako bi priznao i potvrdio tevhid. Jer, mi nemamo načina da prodremo u suštinu njegova ubjeđenja i vjerovanja te kao dokaz uzimamo ono što čujem od njegova priznanja o njegovom vjerovanju. Ako bi priznao nešto drugo, suprotno onome na čemu je bio, zaključujemo da je promijenio vjerovanje. Obožavaoci idola su priznavali Allaha kao što kaže Uzvišeni.

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولَنَّ اللَّهُ ۖ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ

"A ako ih zapitaš ko ih je stvorio, sigurno će reći: "Allah!" Pa kuda se onda odmeću?" (Ez-Zufruf, 87)

Međutim, nisu priznavali Allahovu jednoću. U tom kontekstu On kaže:

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ

"Kad im se govorilo: "Samo je Allah Bog!" – oni su se oholili." (Es-Saffat, 35)

Također o njima kaže:

أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ

"Zar on da bogove svede na Boga jednog? To je, zaista, nešto veoma čudno!"
(Sad, 5)

Pa kada neko od njih (mušrika za vrijeme Poslanika ﷺ), kaže la ilahe illallah, time nas je obavijestio o onome što je oprečno njegovom prijašnjem vjerovanju, s toga je Poslanik ﷺ, to uzimao kao dokaz njegova imana, pa kaže u

tom smislu: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne kažu la ilahe illallah."¹ Završen citat.

¹ Pogledaj *Šerh sejrul-kebir*, 1/150.

4. studija

MAKSIMA TEVHIDA (ŠEHADET) ČUVA ONOG KO JE IZGOVORI POD USLOVOM AKO SE ODREKNE ŠIRKA

Ebu Bettin kaže: “Riječi la ilahe illallah podrazumijevaju odricanje od širka i činjenja ibadeta drugima mimo Allaha. Mušrici od Arapa su znali šta podrazumijevaju te riječi jer su dobro poznavali jezik. Oni su dobro znali da kada neko izgovori la ilahe illallah da to povlači odricanje od širka i činjenja ibadeta drugima pored Allaha. Ako bi neko izgovorio la ilahe illallah, i pored toga ustraje na ibadetu drugim božanstvima, u tom slučaju njegov šehadet bi bio bezvrijedan, shodno riječima Uzvišenog: **“Borite se protiv njih sve dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane.”** Kao i Njegove riječi: **“Borite se protiv mušrika gdje god ih nađete... do riječi “pa ako se pokaju i budu obavljali namaz i davali zekat ostavite ih na miru.”** I riječi Poslanika ﷺ: *“Poslan sam sa sabljom pred Sudnji dan sve dok se ne bude obožavao Jedini Allah, Koji nema sudruga.”* U tom značenju su i riječi Uzvišenog: **“Borite se protiv njih sve dok mnogoboštvo ne iščezne...”** U tome se ogleda značenje šehadeta la ilahe illellah.”¹ Završen citat

Autor knjige *Tejsirul-azizil-hamid* kaže²: “Ko uprazni(uradi) nekome nešto što pripada samo Allahu, u pogledu ibadeta, takav se smatra mušrikom pa makar i izgovarao la ilahe illallah. Jer, takav ne radi po onome što za sobom povlači tevhid. Na 58. stranici kaže: “Poslanik ﷺ u svojim riječima *Jedinog, Koji nema sudruga*’ skreće pažnju da čovjek nekada može izgovoriti te riječi a da i pored toga ostane mušrik, kao što je slučaj sa židovima, munaficima i obožacaocioma kaburova. Pošto su vidjeli da Poslanik ﷺ svoj narod poziva u la ilahe illallah, oni su mislili da se taj poziv odnosi samo na formalno izgovaranje jezikom. Ovo predstavlja veliki džehl, jer ih je Poslanik ﷺ pozivao da izgovore šehadet i da rade po njegovom značenju a da napuste činjenje ibadeta drugima mimo Allaha. Otuda su kako nas o tome obavještava Uzvišeni rekli:

وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَارِكُوا إِلَهَئِنَّا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ

“I govorili: “Zar da napustimo božanstva naša zbog jednog ludog pjesnika.” (Es-Saffat, 36)

¹ *Medžmuatu er-resail vel mesail*, 5/495

² *Tejsirul-azizil hamid*, 54; 60

I govorili su:

أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ

“Zar on da bogove svede na Boga jednog? To je, zaista, nešto veoma čudno!”
(Sad, 5)

Zbog toga su odbijali da izgovore riječi šehadeta. U protivnom da su ih izgovorili a ostali pri činjenju ibadeta Latu, Uzi i Menatu ne bi se ubrajali među muslimane, i u tom slučaju Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi se borio protiv njih sve do napuštanja njihovih božanstava, kao i napuštanja ibadeta istim te dok počnu činiti ibadet Allahu Jedinom, Koji nema sudruga. Ovo je opće poznata stvar iz Kur'ana i sunneta i u tom pogledu postoji konsenzus.

Na 60. stranici kaže: “Isto tako, nema sumnje kada bi neko od mušrika izgovorio "kelime i šehadet" i kada bi posvjedočio da je Muhammed Božiji Poslanik a da isti ne zna značenje riječi bog i značenje riječi poslanik a da isti klanja, posti i obavlja hadždž, a ne zna suštinu tih stvari kao ibadeta već ih obavlja zbog toga što je vidio svijet da to radi, takav se ne bi smatrao muslimanom pa makar i ne činio ništa od širka.” Ovo je fetva koju su jednoglasno izdali fekihi Magriba na početku jedanaestog stoljeća. Ovo spominje i autor knjige *Ed-Duru semin fi šerhi muršidi muin'*, a prenosi da je to stav uleme malikijskog mezheba. Komentator pomenutog djela kaže: “Ovo je potpuno jasno i oko toga se ne razilaze dvojica.” Nema sumnje da su obožavaoci kaburova u još gorem položaju jer pripisuju ilahijet raznim božanstvima.” Završen citat.

Kažem: Njegove riječi 'nema sumnje da se takav ne smatra muslimanom', to jest, ne posjeduje islam koji bi ga spasio na Ahiretu. Mada on vanjštinom posjeduje islam na koji se odnose propisi islama i koji mu štiti imetak i krv na dunjaluku jer se svojom vanjštinom odrekao širka i pokorio Šerijatu, a mi na dunjaluku sudimo po vanjštini. Ovo je islam koji fekihi oslovljavaju terminom *islam hukmi* tj. islam koji je vanjštinom u pravnom pogledu validan.

Ibn Tejmije kaže: “Većina muslimana se rađa od roditelja muslimana, tako da postaju muslimani *hukmijen* (pravno). Otuda mnogi praktično ne posjeduju iman. Zatim kada postanu punoljetni neki od njih praktično, iako u stvarnosti ne posjeduju iman. Zatim kada postanu punoljetni neki od njih praktično ispoljavaju iman i obavljaju farzove, a drugi te farzove obavljaju i poimaju kao čisti običaj slijedeći time svoje rođake i pretke. Tako npr. mnogi izdvajaju zekat jer je običaj da sultanovi ljudi dođu i uberu zekat izvršavajući time vjersku obavezu. Onaj ko ga izdvaja ne osjeća da je to ibadet, tako da u

tom pogledu ne razlikuje prisilno uzimanje i novotariju od šerijatski propisanog zekata. Isti je slučaj sa stanovnicima Mekke koji svake godine odlaze na Arefat, jer je to kod njih običaj, a da pri tom mnogi ne osjećaju da se odlazak na Arefat smatra ibadetom. Ili da se bori protiv kafira jer se njegov narod borio protiv njih i slično tome. Ibadet ovakvih osoba bez sumnje nije validan. Na to upućuju Kur'an i sunnet. Idžma' ummeta je na stavu da ova djela ne skidaju obavezu farza. Zatim, većina svijeta posjeduje *islam hukmi* a iman u srca ulazi tokom vremena, ako uopće uđe. Ako ih ne bi obavezivali nijetom u pogledu ovih djela (tj. da pomenuta djela nijete kao ibadete a ne kao adete), te ako bi njihova srca ostala bez ovih nijeta postali bi munafici a pomenute ibadete bi u tom slučaju radili iz običaja i sijepog sljeđenja drugih, kao što je to slučaj sa mnogima danas.”¹ Završen citat.

Vanjština islama-islam hukmi

Kažem: Čovjek kojem se može pripisati ovaj epitet je čovjek, a Allah najbolje zna, koji vanjštinom pokazuje tevhid i odricanje od širka i ispunjavanje farzova s tim što se ne nada nagradi od Allaha činjenjem tim djela niti se boji Njegove kazne zbog njihova ostavljanja. Islam praktikuje kao običaj koji je naslijedio od svojih očeva, te se nada njihovoj nagradi (nagradi predaka) i strahuje od njihove kazne. Da nije toga ne bi ni radio niti bi ostavljao stvari koje se vežu za islam. Ovo je pokuđeni *taklid*-slijepo slijedenje koji se odnosi na prihvatanje tuđeg mišljenja, bez dokaza o tome. Za razliku od onoga ko slijedi istinu i ko se predao Allahu Jedinom, Koji nema sudruga. To shvata kao Allahov din, nada se Njegovoj nagradi i strahuje od Njegove kazne. Vjeruje da je obaveza slijediti Poslanika ﷺ. Takav pita, uči i slijedi iz želje za Allahovim zadovoljstvom na dunjaluku i ahiretu, a ne slijedi to iz razloga što je to vjera njegovih predaka, bez obzira kakva ona bila. Ako ne zna dokaze za mes'ele koje slijedi nema sumnje da je takav musliman i oko toga nema razilaženja u ummetu ako se izuzmu novotari, a na njihovo razilaženje se ne osvrće. Prvi traga za vjerom očeva i slijedi je bez obzira da li se to podudara sa Allahovom vjerom. Za takvog kažemo da je *mukallid*-onaj koji slijepo slijedi druge.

Drugi, također, traga za vjerom ali onom vjerom koja se temelji na onome što je Allah propisao i Njegov Poslanik ﷺ. Ovakav je također *mukallid*, međutim on je ostvario islam vanjštinom i unutrašnom. Prvi pokazuje islam

¹ *Medžmu' fetava*, 26/30-32.

vanjštinom (tj. musliman je vanjštinom), u slučaju da ne dođe sa nečim što bi ga negiralo, ali ne i unutrinom. Na njega se odnosi hadis Allahova Poslanika ﷺ, koji bilježi Buharija, a Allah najbolje zna. A što se tiče munafika i kafira njemu će se reći: "Šta si govorio o ovom čovjeku?" Pa će reći: "Ne znam, govorio sam ono što su govorili ljudi" Hafiz kaže: "Hadis ukazuje na pokuđenost *taklida* u pogledu vjerovanja i ubjeđenja, jer se u hadisu kaže 'čuo sam svijet kako nešto govori pa sam i ja to govorio'".¹ Završen citat.

Ibn Tejmije je još prije rekao: "...Neće se zauzimati za onog ko izgovori ove riječi (šehadet) slijepo sljedeći pri tome očeve i šejhove. Opće je poznato da je munafik od onih koji su čuli da ljudi izgovaraju kako je Muhammed Božiji Poslanik te je i on slijedeći svijet to govorio i zbog lijepog ili ružnog poimanja te stvari od strane njihovih očeva. Isto tako, da su nekim slučajem njihovi očevi za Musejlemu Kezaba, Allah ga prokleo, tvrdili da je poslanik oni bi ih u tome slijepo slijedili."

Postoji i druga skupina koja govori da je on Allahov Poslanik i to pokazuju vanjštinom a svojom unutrinom vjeruju u neispravnost poslanice. Ovo je drugi ogranak munafika, a što se tiče pomenutog hadisa on obuhvata sve vrste munafika, a Allah najbolje zna.

Na ovaj način dolazimo do zaključka da rob koji vanjštinom pokazuje islam, ali bez znanja i ubjeđenja da se neće spasiti unatoč ostavljanju širka i pridržavanju Šerijata vanjštinom. A šta tek reći za onog koji nije pojmiio značenje dva šehadeta i koji pri sebi ima primjesa širka, čini ga i poziva k njemu, prijateljuje s njima (mušricima) a mrzi muvehide i ljude odvrća od tevhida?

¹ *Fethul-bari*, 3/284.

5. studija

SRŽ TEVHIDA SE OGLEDA U SPOZNAJI ALLAHA

Drugi hadis. Prenose dva šejha,¹ a lafz pripada Buhariji od Ibn Abbasa ؓ da je Poslanik ﷺ rekao Mu'azu b. Džebel, kada ga je slao u Jemen: *"Ti ćeš doći narodu od kitabija. Kada im dođeš pozovi ih da posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov Poslanik, pa ako ti se pokore u tome obavjesti ih da im je Allah propisao pet namaz u toku dana i noći..."*

Hafiz kaže: "U rivajetu Ruha Ibn Kasima se prenosi da je rekao: *"Prvo u što ćeš ih pozvati je obožavanje Allaha, pa kada spoznaju Allaha..."* A u rivajetu Fadla ibn Ala'a se kaže: *"Da Allahu tevhid ispoljavaju..."* Spoj ove dvije predaje bi bio da se pod obožavanjem Allaha misli na njegovu jednoću (tevhid), a pod vjerovanjem u Allaha (u drugoj predaji) se misli na izgovaranje šehadeta o Njegovoj jednoći i šehadeta o Muhammedovom poslanstvu. Hadis je započeo pomenutim riječima (traženjem da posvjedoče dva šehadeta) jer je upravo to osnova naše vjere i bez te dvije stvari ništa drugo neće koristiti. Pa ko od tih ljudi bude mušrik onda se od njega traži da prizna oba šehadeta pojedinačno. A što se tiče onih koji su u osnovi jednobošci (kitabije) od njih se traži da priznaju Allahovu jednoću i da priznaju Poslanicu, mada oni u svom akidetu imaju ono što potpada pod širk, kao što je vjerovanje da je Uzejr Allahov sin ili vjerovanje u Božiju sličnost sa stvorenjima. Otuda zahtjev u pogledu njihova tevhida je usmjeren na negiranje onoga što proizilazi iz njihova akaida. Dio uleme ovo uzima kao dokaz da nije potrebno odricanje od svake vjere koja se suprostavlja islamu, za razliku od ostalog dijela uleme koji za onoga koji vjeruje u dio islama a drugi niječe kažu da takav ne može ući u islam dok ne napusti akaid koji se odnosi na nevjerstvo.

Odgovor. *Akaid*-ubjeđenje dva šehadeta za sobom povlači napuštanje akaida *tešebbuha*-poistovjećivanja stvorenja sa Bogom, te napuštanje ubjeđenja da je Uzejr ili neko drugi Božiji sin. Iz hadisa se da zaključiti da sam šehadet *la ilahe illallah* nije dovoljan dok se njemu ne doda i šehadet Muhammedun resulullah, i to je stanovište džumhura uleme. Neki su mišljenja da sa prvim

¹ Buharija i Muslim

šehadetom postaje musliman a da se drugi potražuje od njega. Posljedice ovog razilaženja dolaze do izražaja u propisima riddeta (otpadništva)¹.

Njegove riječi u hadisu: "*Ako ti se pokore u tome*", to jest, ako posvjedoče i pokore se. A u rivajetu od Ibn Huzejme se kaže: "*Ako se odazovu tome...*" a u rivajetu Fadla se kao što smo već naveli kaže: "*Kada to spoznaju...*" Glagol *eta'a*-pokoriti se u hadisu je naveden zajedno sa harfom *lam* kao prelazni glagol iako je on sam po sebi prelazni jer sadrži značenje pokoravanja. Njega uzimaju kao dokaz da kitabije ne poznaju Allaha ispravno, iako Ga u osnovi obožavaju i vanjštinom pokazuju da Ga poznaju. Oštroumni apologetičari kažu: "Nije spoznao Allaha onaj ko ga poistovjećuje sa stvorenjima, ili ko mu pripisuje ruku², ili sina. Takvo božanstvo koje oni obožavaju nije Allah iako ga oni tako oslovljavaju."³ Završen citat.

O komentaru prethodne rečenice šejh Ibn Baz je kazao veoma važne stvari, zato ih s pažnjom pročitaj u fusnoti knjige, on kaže: "Nema sumnje da je džahil u pogledu Allaha onaj ko Allaha poistovjeti sa stvorenjima ili ko mu pripiše dijete. Takav Allaha ne poznaje kako treba. Njemu, subhanehu ve te'ala, niko nije sličan i On nije Sebi uzeo drugu niti dijete. Što se tiče pripisivanja svojstva ruke to treba pojasniti. Onaj ko Allahu pripisuje ruku tako što je poredi sa rukom stvorenja treba istaći da je to zabludjelo poređenje. A što se tiče pripisivanja ruke Allahu na način kako to Njemu dolikuje, bez poređenja sa rukama stvorenja, onda treba reći da je to istina. Potvrda Njegove ruke na ovaj način je vadžib, kao što to potvrđuje Kur'an i vjerodostojan sunnet i to je stav ehli-sunneta. Zato obrati pažnju na ovo, a Allah upućuje na pravi put."

¹ Ulema koja kaže da čovjek prvim dijelom šehadeta (la ilahe illallah) postaje musliman, donosi propis riddeta na takvu osobu ukoliko nakon toga učini djelo koje ruši njegov islam. Kod drugog dijela uleme takav uopšte nije postao musliman sve dok uz la ilahe illallah ne posvjedoči da je Muhammed Allahov poslanik, pa ako nakon izgovora ova dva šehadeta učini djelo koje ruši islam tada kod njih ova osoba postaje murted. (Op.rec.)

² Hafiz Ibn Hadžer je po pitanju Allahovih svojstava na menhedžu ešarija koji su izvitoperili značenja većine svojstava Uzvišenog, a takav je slučaj i sa rukama Uzvišenog. Smatraju da pripisivanje ruku Uzvišenom Allahu znači poređenje Allaha sa Njegovim stvorenjima pa su ih protumačili kao snagu i moć, na taj način su postali kontradiktorni jer i stvorenja posjeduju snagu i moć. Ukoliko kažu da Allahova moć nije poput moći njegovih stvorenja, kažemo isto tako i dvije ruke koje ehli-sunet pripisuje Allahu nisu poput ruku Njegovih stvorenja, već su to ruke koje dolikuju Njemu Uzvišenom. Kaže Uzvišeni: "Niko nije kao On, On sve čuje i sve vidi." (Eš-Šura 11.)

³ *Fethul-bari*, 3/418-420, knjiga o zekatu.

Kažem: Obrati pažnju na pouke iz ovih predaja, kako su tevhid i svjedočenje poslanstva temelj vjere te da je obaveza početi od njih, jer, mimo njih ništa ne vrijedi bez njih.

Allah Jedini i Svemoćni ima svojstva bez kojih se ne može pojmiti Njegovo biće niti razumjeti Njegovo božanstvo. Onaj ko je džahil po pitanju Njegovih svojstava taj ne može znati Allaha i past će u širk, pa makar tvrdio suprotno od toga. Božanstvo koje bude obožavao na takav način neće predstavljati Allaha a mi muslimani se odričemo od njegova božanstva, jer Uzvišeni veli: **“Reci: 'O nevjernici ja neću obožavati one koje vi obožavate'”**

Komentarišući ovaj hadis Nevevi prenosi od Kadi Ijada da je rekao: “Ovo ukazuje da oni (kitabije) ne poznaju Allaha, to je stav oštroumnih apologetičara u pogledu židova i kršćana, iako vanjštinom pokazuju da Ga znaju jer ostaci objave kod njih govore o tome. Iako sâm razum ne negira da čovjek može znati za Allaha makar u laž ugonio Poslanika. Kadi Ijad kaže: “Jehudije koji poistovjećuju Allaha sa stvorenjima ne poznaju Allaha istinski. Također, oni koji Allahu određuju početak, sina, ženu, oni koji smatraju da su stvorenja utopljeni u Njega od kršćana, ili ga opisuju na način kako Mu to ne dolikuje ili oni koji mu pripisuju sudruga, također inadžije od *medžusija* i *sanevija*; božanstvo koje oni obožavaju nije Allah pa makar ga tako oslovljavali, to jest, ne posjeduje te osobine koje mu pripisuju. Takvi ne znaju Allaha i nisu ga ispravno spoznali. Zato obrati pažnju na ovu tačku i osloni se na nju. Vidio si njeno značenje kod naših prethodnih šejhova. U tom pogledu je kategorički zauzeo stav Imran Farisi od stanovnika Kajrevana prilikom rasprave o ovoj mes'eli. Ovo je zadnji govor Kadija, Allah mu se smilovao”¹ Završen citat.

¹ *Sahih Muslim* sa komentarom od Nevevija, 1/199-200.

6. studija

NEVALIDNOST IBADETA ALLAHU AKO IMA PRIMJESA ŠIRKA

Komentarišući riječi Uzvišenog: **“Reci: 'O nevjernici’**“, kao i Njegove riječi **“Vi nećete obožavati ono što ja obožavam”** Ibn Tejmijje kaže: “To podrazumijevaju njihov širk i ne predstavlja ibadet Allahu jer Allah ne prima djelo koje nije iskreno radi Njega učinjeno. Ako mu pripisuju sudruga onda ne mogu biti od onih koji ga obožavaju pa makar Ga i dozivali i klanjali mu se. Također, oni ne obožavaju ono što on (Muhammed ﷺ) obožava, ovo predstavlja opis Njegova obožavanja na poseban način. I ne samo to, već ovo obuhvata ibadet Njemu jedinom, i podrazumjeva Gospodara o kojem je obavjestio, Koji ima imena i svojstva. Ko mu ne povjeruje u nešto od onoga o čome nas je obavjestio u pogledu Gospodara taj ne obožava ono što obožava Muhammed sa svih aspekata. Također šerijati su kroz istoriju bili raznovrsni u pogledu ibadeta, ali je Onaj kome su činjeni ibadeti Jedan. Ako njihov ibadet nije bio kao naš, mi se njih ne odričemo. Svako ko je iskreno obožavao Allaha, ispovjedajući samo Njemu vjeru, je musliman bez obzira o kojem se istorijskom vremenu radi, ako je njegov ibadet bio na način kako mu je vjerom propisan... Da bi na str 554. rekao: “Ovo je sura koja je naređena svakom muslimanu. Ako je činio širk prije njenog učenja onda se u sadašnjosti i budućnosti odriče od onoga što obožavaju mušrici, bez obzira o kojem se vremenu radi. I negira dozvolu ibadeta njihovim božanstvima, pojašnjava da se tako nešto neće desiti i da takav postupak nije ispravan, te da to Šerijat negira...”

A Njegove riječi nevjernicima: **“Ni vi nećete obožavati što ja obožavam”** predstavljaju obraćanje nevjernicima uopćeno kao kategoriji a ako prime islam onda se te riječi odnose na ono na čemu su bili prije. Prelaskom na islam to se više ne odnosi na njih jer su sada vjernici a ne nevjernici. Ako su svojom unutrinom munafici onda se ove riječi odnose na njih... Sve dok nevjernik ustrajava u nevjerovanju on kao takav ne obožava Allaha već obožava šejtana, svejedno da li to pokazuje svojom vanjštinom ili ne, kao što je primjer židova. Židovi ne obožavaju Allaha već obožavaju šejtana, jer se ibadet Allahu ogleda kroz ono što je On propisao i naredio. A oni, iako misle da Ga obožavaju, a obožavaju Ga djelima koja su izmišljena i koja u stvari predstavljaju zabrane, trebaju znati da su to djela koja On mrzi, prezire i zabranjuje. To ne predstavlja ibadet. Svako ko ne vjeruje u Muhammeda automatski ne obožava ono što obožava Muhammed, sve dok ustrajava u nevjerstvu... Da bi na str 563. rekao:

“Židovi su lažovi kada govore: 'Mi činimo ibadet Allahu' svejedno da li su svjesni svoje laži ili ne. Isto je i sa kršćanima koji govore: “Mi obožavamo Allaha Jedinog i nismo mnogobošci.” Oni pri tome lažu jer da istinski žele obožavati samo Allaha onda bi Ga obožavali na način kako je to On naredio, a to je put Šerijata a ne putem onog što je derogirano i izmjenjeno. Zatim, Gospodar kojeg oni obožavaju nije onaj Gospodar koji je spustio Kur'an, Indžil i koji je poslao Mesiha i Muhammeda kao poslanike. Kod nekih od njih to je Gospodar koji je siromašan a kod drugih je škrt, kod nekih je slab i nemoćan a kod drugih ne može promijeniti ono što je propisao. A kod svih (tj. i jevreja i kršćana) On je pomogao lašce koji na Njega iznose potvoru i koji tvrde da su poslanici a nisu. Oni su (tj. poslanici) u stvari lašci i sihirbazi, koje je On po njihovom poimanju pomogao, njih i njihove sljedbenike protiv Njegovih štićenika, vjernika jer su po njihovom svatanju oni jedino Allahovi štićenici mimo drugih ljudi. Gospodar kojeg oni obožavaju (tj. kako ga poimaju) uvijek pomaže svoje neprijatelje¹. Poslanik i vjernici ne obožavaju Gospodara kojeg obožavaju židovi. Istinski Gospodar je čist od osobina koje mu oni pripisuju kao njihovom božanstvu. On je čist od toga da je uopće njihovo božanstvo, oni po svojoj naravi posjeduju svojstva koja im je šejtan učinio lijepim a od kojih je Allah čist. S toga oni svojim ibadetom ciljaju onog ko posjeduje ta svojstva, a to je ustvari šejtan. Poslanici i vjernici ne obožavaju ništa od onog što obožavaju židovi... Da bi na str 572. rekao: “Ako bi neko rekao: 'Mušrik obožava Allaha i druge mimo Njega i kao dokaz tome naveo riječi Allahova prijatelja (Ibrahima):

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٦٦﴾ أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ﴿٦٧﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ

"A da li ste razmišljali" – upita on – "da su oni koje obožavate vi i kojima su se klanjali davani preci vaši, doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova." (Eš-Šuara, 75-77)

Ibrahim je u ajetu izdvojio Allaha između onih koje su obožavali, što bi trebalo da upućuje da su oni obožavali i Allaha. Zatim da navede riječi Uzvišenog:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبْنَيْهِ وَقَوْمِهِ إِنَّي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٦٨﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ

¹ Ibn Tejmije želi da kaže kako jevreji i kršćani negiraju Muhammedovo poslanstvo, opisujući ga sihirbazom i lašcem, a sebe Allahovim štićenicima. Međutim, Uzvišeni je pomogao Muhammeda, lašca po njima, protiv Njegovih štićenika i njihovih sljedbenika. Tako da ispada da njihov Gospodar pomaže Svoje neprijatelje protiv vjernika. (Op. rec.)

“A kad Ibrahim reče ocu svome i narodu svome: "Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate, ja se klanjam samo Onome koji me je stvorio.” (Ez-Zuhurf, 26-27)

Ovde Ga je također izdvojio. Zatim da navede hadis Husajna Huzaija koji se bilježi u Musnedu i drugdje a u kojem stoji: “O Husajne, koliko danas (bogova) obožavaš?” Sedam, šest na Zemlji i jednog na nebesima, odgovori...”

Odgovor na ovo kao i na pomenute dokaze glasi: “Ovaj govor mušrika je isti kao i govor židova i kršćana kada kažu: ‘Mi obožavamo Allaha.’ Oni misle da se obožavanje Allaha uz primjese širka smatra ibadetom. Oni pri tome lažu. A što se tiče riječi Ibrahima u pomenutom ajetu o tome postoje dva mišljenja. Jedna skupina kaže da je to jezički gledano prekinut izuzetak (ar. *istisna’ munkati*). Abdurrahman b. Zejd kaže da su obožavali Allaha zajedno sa njihovim božanstvima. Na osnovu toga to onda predstavlja ograničeni pojam. On im je rekao: **“one koje vi obožavate...”**, taj njihov postupak je oslovio obožavanjem, međutim, to nije obožavanje koje se kod Allaha smatra ibadetom. To je poput Njegovih riječi: “Ja sam od svih partnera najneovisniji od širka...” Ovo je poput Njegovih riječi:

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ

“Većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego druge Njemu smatra ravnim.” (Jusuf, 106)

Ovo je nazvao vjerovanjem uz ograničavanje, inače mušrik - koji pored Allaha uzima druga božanstva, za njega se uopćeno gledajući ne množe reći da vjeruje, jer Uzvišeni kaže: **“Vjeruju u Džibta i taguta”**. Također, Uzvišeni kaže: **“Zar ne vidiš one kojima je dat jedan dio Knjige kako u kumire i šejtana vjeruju?”** Zatim kaže: **“Obraduj ih bolnom kaznom.”** Ove konstrukcije dolaze sa *takjidadom*-ograničenjem i *itlakom*-uopćenošću. Jer, vjerovanje kao takvo biva samo ako se vjeruje u Allaha, a obradovati nekoga biva samo u stvarima dobra...

Ovo, također, pojašnjavaju riječi Uzvišenog:

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

“Vi niste bili prisutni kada je Jakubu smrtni čas došao i kada je sinove svoje upitao: "Kome ćete se, poslije mene, klanjati?" – "Klanjaćemo se" – odgovorili su – "Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima i Ismaila i Ishaka, Bogu jednome! i mi se Njemu pokoravamo!” (El-Bekara, 133)

Misli se 'obožavat ćemo tvog Boga - Jednog Boga i mi se Njemu pokoravamo'. Ovdje su nalaze dvije obavijesti, da će obožavati njegovog Boga i da će obožavati Jednog Boga. Ako bi smo rekli da se misli na dva različita boga, onda takav ne obožava njegovog Boga i Boga njegovih predaka. Onaj ko obožava jednog Boga ustvari obožava njegovog Boga. Kada bi onaj ko obožava Allaha i druge pored Njega bio Njegov obožavaoc onda bi se njegov ibadet djelio na dvoje, iskreni ibadet i ibadet širka. ... Onaj ko pored Njega obožava druge taj ne obožava jednog Boga. Onaj ko mu pripisuje druga ne možemo reći da Allaha obožava. Ako ga ne obožava u svom obaveznom stanju za njega ne postoji drugo stanje u kojem bi Ga obožavao. Ako bi se reklo: "Mušrik pored Njega uzima druga božanstva tako da Ga obožava u stanju kada On nije za njega Jedan jedini. Ovo je greška, jer riječ *ilah*-božanstvo podrazumjeva onog ko zaslužuje obožavanje, a, također, može podrazumjevati one koje su ljudi uzeli za božanstvo, mada oni u stvari nisu božanstva već su to samo imena koja su im nadjenuli oni i njihovi očevi. Oni sami po sebi nisu božanstva već su božanstva u dušama onih koji ih obožavaju. To svojstvo božanstva je prisutno samo u dušama mušrika a van toga ne. Na strain 578 kaže: "Riječi Uzvišenog: **"Klanjaćemo se" – odgovorili su – "Bogu tvome, Bogu..."** Ako bi se reklo da riječ *ilah*-bog dolazi u akuzativu zbog hala-stanja onda je to zbog stanja onog koji obožava ili onog koji se obožava.

U prvom slučaju to bi značilo: "Obožavamo Ga u stanju iskrenosti i ne obožavamo nikog dugog.

U drugom slučaju bi značilo: "Obožavamo ga u obaveznom stanju za Njega. On je Jedan Bog, obožavamo Ga iskreno priznajući da je On jedan Bog pored kojeg nema drugih. Ovo drugo zabranjuje poimanje da se i mušrik ubraja među one koji Ga obožavaju, jer ga u ovom stanju ne obožava, a On, *subhanehu*, ne posjeduje neko drugo stanje u kojem bi Ga obožavao. Na osnovu prvog shvatanja moguće je pojmiti da ga obožava u nekom drugom stanju kada u svojoj duši pored Njega uzima i druga božanstva. Međutim, Njegove riječi: **"Bogu jednome"**, su dokaz da se *hal*-stanje odnosi na obožavanog, za razliku od toga ako bi se reklo: "Obožavamo ga iskreno mu ispovjedajući vjeru", onda bi to predstavljalo *hal*-stanje *faila*-činioca. Ovakvi primjeri se puno navode u Kur'anu kao npr. Njegove riječi:

فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

"Zato Allaha obožavaj iskreno Mu ispovjedajući vjeru!" (Ez-Zumer, 2)

I Njegove riječi:

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي

“Reci: "Samo Allaha obožavam, iskreno Mu ispovijedajući vjeru svoju.” (Ez-Zumer, 14)

Ovo je stanje *faila*-činioca radnje, on ponekad može iskreno ispovjedat vjeru a nekada može biti mušrik, ali što se tiče Uzvišenog Gospodara On nije do jedan Bog...

U rečenici: **“...I mi se Njemu pokoravamo.”** Kaže se da slovo “i” označava veznik a prenosi se i mišljenje da predstavlja *hal*-stanje, to jest obožavamo Ga u ovom stanju...

Riječi u ajeti **“Bogu jednome”** označavaju *hal*-stanje božanstva i to bez sumnje. Na osnovu toga proizilazi značenje da su ga obožavali na takav način što predstavlja obožavanje Jednog Boga i to je obavezno u pogledu Njega...

...Riječi: **“I mi se Njemu pokoravamo”**, ako se uzmu kao *hal*, onda to zasigurno znači ‘Obožavamo Ga kao jedinog boga, u stanju potpune predanosti i pokornosti. Njihova predanost Njemu obuhvata iskreno ispovjedanje vjere samo Njemu, skrušenost i predanost njenim propisima za razliku od nemuslimana... Da bi na stranici 600 rekao: “Njegove riječi: **“Vi nećete obožavati ono što ja obožavam”** Negira da oni obožavaju njegovo Božanstvo. Jer, ako oni obožavaju Allaha čineći mu pri tom širk, ne mogu se smatrati od onih koji obožavaju njegovo (Poslanikovo) Božanstvo. Ako sebi prestave Allaha na način kako to oni poimaju i kao takvom Mu upućuju ibadet, vjerujući da je to (što su umislili) Allah, kao npr. oni koji su obožavali tele, Mesiha, Dedždžala, zatim ono što obožavaju od dunjaluka i od strasti itd, oni misle da obožavaju Allaha a ustvari to božanstvo nije Allah. A kada kaže: **“Ja neću obožavati ono što vi obožavate.”** On se odriče od ovih božanstava iako oni koji ih obožavaju pri tome imaju na umu Allaha.

Zatim, ako Allaha opisuju s onim od čega je On čist kao što je drûga, djete, sudrug, te da ga smatraju škrtim i siromašnim i drugo, a zatim Ga i pored toga obožaju, tada kažemo da On nema ništa sa božanstvom koje oni obožavaju, jer to ustvari nije Allah.”¹ Završen citat.

¹ *Medžmu' fetava*, 16/550-600.

Šartovi ibadeta

Kažem: Iz prethodnih citata jasno se vidi da se Allah ne može obožavati osim na način kako je to propisao. Ne obožava se na osnovu strasti, mišljenja, običaja niti putem derogiranih stvari. Suština ibadeta biva samo u stanju kada se rob obraća Jedinom i Svemoćnom, Koji nema sudruga, potpuno pokoran i predan u momentu kada Mu se obraća. Svaki mušrik koji tvrdi da obožava Allaha, on ustvari ne poznaje Allaha i ne obožava Ga, jer, širk briše ilahijet i ruši rububijet, namjeravo to mušrik ili ne.”

Ibn Kajim kaže: “Mušrik svojim širkom Gospodaru pripisuje manjkavost i to je općepoznato, namjeravo on to svojim postupkom ili ne. Zbog toga je iz svog savršenstva i slave kao posljedicu toga odredio da širk neće oprostiti i da će njegova vlasnika ostaviti u vječnoj patnji i učiniti ga od najnesrećnijih stvorenja. Nećeš nikada naći mušrika a da ne obezvrjeđuje i smatra manjkavim Allaha, pa makar mislio da ga putem svog širka veliča.”¹ Završen citat.

Kažem: “Mušrici imaju ružno mišljenje o svome Gospodaru tako što u pogledu Njega vjeruje u ono što Mu ne dolikuje i što niječu ono što pripada Njegovom biću i božanstvu. Neka je Uzvišen Allah od onoga kako ga oni opisuju

Komentarišući riječi Uzvišenog:

أَيْفَكَ ۞ إِلَهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ ۞ فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۞

“Zar lažna božanstva umjesto Allah hoćete i šta o Gospodaru svjetova mislite?”

(Es-Saffat, 86-87)

Ibn Kajim kaže: “Šta mislite o Njemu a pored Njega obožavate druge? Kakvo to mišljenje imate o Njemu ako mu pripisujete sudruga? Zar mislite da ima potrebu za sudrugovima i pomagačima? Zar mislite da je Njemu nešto skriveno od stanja robova te da ima potrebu za sudrugom koji bi mu u tome pomogao, poput vladara? Ili mislite da On sam nije u mogućnosti da njima upravlja i da riješi njihove potrebe? Ili mislite da je grub, tako da su mu potrebni zagovornici koji bi ga raznježnili u pogledu Njegovih robova? Ili možda mislite da je jadan i ponižen te da ima potrebu za nekim vladarom koji bi mu uvećao imetak i izveo ga iz poniženja u ponos? Ili mislite da treba dijete te da zbog toga

¹ *Igasetul-lehfān*, 1/62-63.

uzme sebi ženu kako bi njih dvoje zaimali dijete? Allah je potpuno čist i Uzvišen od svega toga.”¹ Završen citat.

Širk je dokaz o nepoznavanju Allaha

Kažem: Nećeš naći ni jednog mušrika a da o svom Gospodaru nema ružno mišljenje. To mišljenje predstavlja direktan napad na Njegov uluhijjet i rububijjet i nijekanje tog dvoga. Tako ćeš vidjeti da njegovo božanstvo ustvari nije Allah, pa makar on tvrdio suprotno. Već je njegovo božanstvo ustvari šejtan, Allah ga prokleo. Otuda možemo konstatovati da mušrici ne poznaju Allaha, bez obzira o kojem se mušriku radilo, pa makar on mislio suprotno tome. U tom kontekstu su riječi Poslanika ﷺ: *“Pa kada spoznaju Allaha...”* Ovo je nepobitan dokaz protiv onih koji misle da je dovoljno potvrditi Njegovo pravo na *ubudijet*-robovanje, općenito bez pojedinosti, te da se takav smatra muslimanom pa makar prizivao druge mimo Allaha i njima prinosiso žrtvu, zavjet i druge ibadete. Ovo je apsolutno netačno, jer, Allah se ne može obožavati osim potpunim okretanjem Njemu Jedinom, Koji nema sudruga, te da takav bude Njemu pokoran i da iskreno ispovjeda vjeru Jedinom i Svemoćnom. Širk kod roba briše značenje ibadeta, tako da se takav ne može oslovljivati kao Allahov rob, to jest, kao onaj ko Njemu robuje.

Dokaz za sve ovo što je prethodilo je jasan i vjerodostojan hadis u Sahihu: *“...tako će Allah sabrati ljude na Sudnjem danu pa će reći neka svako slijedi ono što je obožavao. Pa ko bude obožavao Sunce slijedit će Sunce, ko bude obožavao Mjesec slijedit će Mjesec, ko bude obožavao tagute slijedit će tagute...”*²

Kažem: Poznato je da onaj ko obožava Sunce, Mjesec i tagute misli da obožava Allaha a ustvari on obožava tagute, zbog toga će na *mahšeru*-mjestu sakupljanja biti usmjeren da slijedi onoga koga je obožavao, a neće slijediti Gospodara svjetova. Tako da na zemlji *mahšera* neće ostati niko osim onih koji su iskreno obožavali Jedinog Allaha, Koji nema sudruga, nakon što se udalje kitabije i munafici, kako se to prenosi u hadisu. Na osnovu ovoga hadisa se vidi da se robovanje ne može okarakterisati kao takvo osim u slučaju potpunog okretanja ka Allahu Jedinom, Koji nema sudruga, u stanju predanosti i iskrenosti. Ako znamo da je to tako, onda možemo zaključiti da mušrik, bez obzira ko on bio, nema nikakvog udjela u obožavanju Allaha. Otuda je posve

¹ *Medaridžu salikin*, 3/325.

² Pogledaj Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 3/18.

jasno da je mušrik džahil u pogledu svog Gospodara. Njegov ibadet nema ništa sa obožavanjem Allaha namjeravao on to ili ne i to je realnost po ovom pitanju.

Komentarišući riječi hadisa: “*Neka prvo u što ćeš ih pozvati bude šehadet la ilahe illallah*” autor knjige *Kurretu ujunil-muwehhidin* kaže: “Oni su izgovarali te riječi ali su pali u neznanje u pogledu njihova značenja, koje se odnosi na iskreno ispovjedanje ibadeta Allahu Jedinom, a ostavljanje ibadeta drugima mimo Njega. Tako da im njihovo izgovaranje riječi la ilahe illallah, nije bilo od koristi zbog nepoznavanja značenja ovih riječi. Isti je slučaj sa mnogim ljudima od kasnijih generacija ovog ummeta. Oni su izgovarali ove riječi a činili su širk upražnjavanjem ibadeta mrtvima, odsutnima, *mešhedima*-turbetima poznatih ličnosti i tagutima. Činili su stvari koje negiraju šehadet a potvrđivali stvari od širka kroz ubjeđenje, riječi i djela koje je šehadet negirao a nijekali su ono što šehadet potvrđuje kada je u pitanju *ihlas*-tj. iskreno ispovjedanje vjere samo Allahu...

U tome je dokaz da je tevhid ibadeta prvi i glavni vadžib, jer je to temelj vjere islama. A što se tiče mišljenja apologetičara i onih koji ih slijede i njihova mišljenja da je prvi vadžib spoznaja Allaha, putem razmišljanja i zaključivanja, treba reći da je to prirodno urođena stvar - priroda na kojoj je Allah stvorio ljude. Zato su poslanici svoju da’wu započinjali pozivom u tevhid ibadeta. Tako se u Kur’anu navodi: **“Obožavajte Allaha vi pored Njega nemate drugog boga.”** To jest, nemojte nikog obožavati mimo Allaha. I kaže Uzvišeni: **“Mi prije tebe nismo poslali nijednog poslanika a da mu nismo objavili: ‘Nema boga osim Mene zato Me obožavajte’”** Kao i Njegove riječi:

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Poslanici njihovi su govorili: "Zar se može sumnjati u Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje. (Ibrahim, 10)

Ibn Kesir kaže: “Ovo može značiti dvije stvari. Prvo: da li ima sumnje u Njegovo postojanje? *Fitra*-ljudska narav svjedoči Njegovo postojanje, i to je urođeno u čovjeku. Nužno je da zdrava ljudska narav to potvrđuje. Drugo značenje bi bilo: Zar ima sumnje u obaveznost činjenja ibadeta Njemu Jedinom? On je Stvoritelj svega postojećeg i kao takav jedino On zaslužuje da mu se čini ibadet. Većina naroda je Allaha poznavala kao Tvorca, ali su pored Njega razne posrednike obožavali vjerujući kako ih oni približavaju Allahu...” Završen citat.

Već je prethodilo da je šehadet la ilahe illallah uslovljen veoma važnim šartovima, od njih su: *Ilm*-znanje, *jekin*-ubjeđenje, *ihlas*-srčana iskrenost, *sidk*-iskrenost u govoru, *mehabbe*-ljubav, *kabul*-prihvatanje, *inkijad*-pokornost i nijekanje svega što se obožava mimo Allaha. Ako se kod čovjeka nađu svi ovi šartovi onda će mu riječi šehadeta koristiti, u protivnom neće mu koristiti. Ljudi se u pogledu znanja i rada po šehadetu razlikuju. Nekima od njih koristi izgovor tih riječi a drugima kao što je to poznato ne koristi.”¹ Završen citat.

Kažem: Da li poslije objašnjenja ovog hadisa treba još neki dokaz? Da li poslije njegova dokaza treba drugi dokaz? Da li nakon značenja na koje upućuje hadis treba neko drugo značenje (da bi nas uvjerilo) da je znanje o Allahu prvi vadžib stvorenjima, te da za ostvarenje tevhida s kojim su došli poslanici treba ispravno znanje o značenju dva šehadeta. Upravo na to se odnose Poslanikove ﷺ riječi: “*Pa kada spoznaju Allaha...*” Ovo se odnosi na takvu spoznaju Allaha koja će čovjeka uputiti na priznanje Allahove jednoće, kroz obožavanje s jedne i napuštanje ibadeta svima mimo Njega s druge strane. Spoznaja Allaha i znanje o Njemu je prvi vadžib po idžmau'. Spomen te spoznaje je mutevatir stvar u knjigama islamske uleme.

Ovdje se spominje mes'ela na koju treba obratiti pažnju. Naime, pod uslovljavanjem znanja misli se na znanje o Allahovim svojstvima koji obavezuju na Njegovu jednoću uluhijjeta a odricanje od izražavanja uluhijjeta drugima. Ako bi to saznao putem pitanja i slijeđenja drugih to bi mu koristilo i oko toga se slaže ummet, ako se izuzmu mu'tezile. Oni iman poimaju na osnovu novotarskih pravila, neka od tih pravila su ispravna a većina ih je neispravna. Oni obavezuju svakog pojedinca da svoj iman uskladi shodno njihovim pravilima, te da nakon idžtihada-truda dospije do usula-osnova vjere, koja se razlikuju od usula vjere muslimana. Kod ovog dijela kod njih nema opravdanja, a nazivaju ga *usuli din*-temelji vjere, a ono što je mimo njega nazivaju *furu*'-ogranci, i na ovaj dio se odnosi opravdanje. Odgovarajući mu'tezilama i *mutekellimima*-apologetičarima, Ibn Tejmije je u svojim djelima ovo nazvao “novotarija oko podjele vjere na *usul* i *furu*”, kao i druge stvari koje su nazvali 'mesailul-delail' koje su izmišljenje i koje su novotarija. Ehli-sunnet negira ono što ovi izmisle od novotarija. Uz Allahovu dozvolu ovo ćemo opširnije objasniti poslije.² Zato obrati pažnju na razliku između dvije mes'ele kako ne bi došlo do zabune, Allahu se utječemo od toga.

¹ Pogledaj *Kurretu ujunil-muvehhidin*, str 48.

² Pogledaj poglavlje "Odgovor na šubhe", mes'ela Podjela vjere na usul i furu'.

7. studija

ZNANJE JE PRIJE GOVORA I DJELA

Buharija u svom *Sahihu* u knjizi "*Ilm-znanje*", navodi poglavlje "Znanje prije govora i djela" zbog riječi Uzvišenog: **"Znaj da nema drugog boga osim Allaha"**, tako da je počeo sa ilmom-znanjem. Komentarišući pomenuto poglavlje Hafiz kaže: "Ibn Munir je rekao: 'Time je htio ukazati da je znanje šart za vjerodostojnost govora i djela. Govor i djela se ne uvažavaju bez znanja. Znanje je ispred njih, jer, znanje ispravlja nijet a nijet ispravlja djela... Iz toga je odstranjen dokaz shodno onome što govore apologetičari od obaveznosti spoznaje. Međutim, kao što je već prethodilo razilaženje je oko obaveznosti učenja dokaza, shodno pomenutim pravilima u knjigama apologetičara. O ovome smo nešto govorili u poglavlju Iman."¹ Završen citat.

Kažem: Govor Hafiza, Allah mu se smilovao veoma jasno ukazuje da nema razilaženja oko uslovljavanja znanja kako bi govor i djela bili prihvaćeni. Već postoji razilaženje sa apologetičarima oko obaveznosti učenja dokaza, shodno pomenutim pravilima u njihovim knjigama.

Nevevi u komentaru Muslimovog *Sahiha*, poglavlje "Dokaz da će onaj ko umre na tevhidu sigurno ući u Džennet", kaže: "U ovom poglavlju su prenešeni mnogi hadisi koji se završavaju sa hadisom Abbasa b. Abdulmutaliba, da će osjetiti slast imana onaj ko bude zadovoljan Allahom kao Gospodarom. Znaj da je stav ehli-sunneta da će onaj ko umre kao muvehhid sigurno ući u Džennet, (onaj) ko bude čist od grijeha - kao što je maloljetnik, luđak kome bezumnost ostane i nakon punoljetstva, ko se iskrenom tevbom pokaje od širka ili drugih grijeha ako ne učini grijeh poslije tevbe. Sretan je i upućen onaj ko ne bude iskušan sa grijешenjem uopće. Sve ove kategorije će ući u Džennet i uopće neće ulaziti u Vatru. Međutim, poznato je razilaženje oko ulaska u Vatru (ar. *vurud*). Ispravno je da se to odnosi na Sirat koji je postavljen iznad Džehennema, da nas Allah sačuva od njega i drugih zala. Što se tiče onog ko umre sa velikim grijehom, prije pokajanja, takav je pod Allahovom voljom, ako htjedne oprostiti će mu i uvesti ga u Džennet sa prvom skupinom, a ako htjedne kaznit će ga koliko htjedne a potom će ga uvesti u Džennet. U Vatri neće ostaviti vječno nikoga ko je ispoljavao tevhid, bez obzira koliko je grijeha uradio. Isto tako neće nikoga uvesti u Džennet ko je umro u kufru bez obzira koliko je dobrih djela uradio. Ovo je ukratko mezheb-pravac sljedbenika istine u pogledu ove mes'ele.

¹ *Fethul-bari*, 1/192-193.

Mnogobrojni su dokazi iz Kur'ana i sunneta kao i idžma' ummeta koji prihvataju ovo pravilo. Šerijatski tekstovi o tome dostižu stepen tevatura koji su na stepenu *ilma kat'i*-kategoričkog znanja. Ako se ovo pravilo ponavlja onda se na osnovu njega promatraju svi hadisi u ovom i drugim poglavljima. Ako se prenosi hadis, koji se svojom vanjštinom suprostaavlja ostalim hadisima, onda ga je obaveza protumačiti u prenesenom zančenju, kako bi se na taj način spojili i ukomponovali šerijatski tekstovi. Ako Bog da, spomenut ćemo preneseno tumačenje nekih kako bi uvidjeli tumačenje ostalih, a Allah najbolje zna..."

Što se tiče hadisa: "*Ko umre znajući da nema drugog boga osim Allaha ući će u Džennet*" i njemu sličnih hadisa Kadi Ijad je spomenuo veoma lijep i koristan govor koji ćemo ukratko spomenuti, a zatim ću se i sam na to nadovezati.

Spoznaja i izgovor su dva uslova za spas

Kadi Ijad, Allah mu se smilovao kaže: "Ljudi su se u pogledu grješnika od pripadnika dva šehadeta razišli. Murdžije kažu da mu neće naškoditi grijeh pored imana. Haridžije kažu da mu šteti i da time postaje kafir. Mu'tezile kažu da će vječno boraviti u Vatri ako je počinio veliki grijeh, takav se po njima ne može okarakterisati ni kao mu'min niti kao kafir već će se opisati kao *fasik*-grješnik. Ešarije kažu da je takav mu'min pa makar mu i ne bilo oprosteno, biće kažnjen i sigurno će izići iz vatre i biti uveden u Džennet. Ovaj hadis je dokaz protiv mu'tezila i haridžija, a što se tiče murdžija ako bi kao dokaz naveli vanjsko značenje hadisa kažemo: Ovaj hadis podrazumijeva da je Allah oprostio grješniku i uveo ga u Džennet, ili da ga je Uzvišeni kaznio vatrom a zatim ga uveo u Džennet šefa'atom. Tako da bi značenje riječi hadisa. "...ući će u Džennet" bilo ući će u Džennet nakon kažnjavanja. Ovo se mora protumačiti kako ne bi došlo do međusobne kontradiktornosti sa drugim hadisima koji svojom vanjštinom upućuju na kažnjavanje pojedinih grješnika. Mora se protumačiti u prenesenom značenju kako ne bi došlo do međusobnog pobijanja šerijatskih tekstova. U njegovim, ﷺ, riječima: "*Ko umre znajući...*" je išaret na ono što predstavlja odgovor fanatičnim murdžijama koji kažu da će u Džennet ući onaj ko formalno izgovori dva šehadeta, pa makar u svom srcu u to i ne vjerovao, jer je hadis ograničen drugim hadisom u kojem stoji: "...ne sumnjajući u njih dva." Ovo potvrđuje ono što smo već rekli.

Dalje Kadi kaže: "Ovaj hadis navode oni koji smatraju da je srčana spoznaja dovoljna, bez izgovora dva šehadeta, jer, hadis spominje samo znanje tj.

spoznaju. Mezheb ehli-sunneta je na stanovištu da je spoznaja povezana sa dva šehadeta, jedno bez drugog ne koristi i ne može biti spas od vatre, osim u slučaju ako neko ne može izgovarati jezikom, ili u slučaju da ga pretekne smrt prije nego uspije da ih izgovori... Dakle, konstatujemo da svi pripadnici ehli-sunneta, dobrih prethodnika, fekiha, muhadisa, apologetičara, i ešarija zastupaju mišljenje da su grješnici pod Allahovom voljom, te da će svako ko iskreno iz svog srca posvjedoči dva šehadeta i umre na imanu ući u Džennet. Ako bude čist od grijeha ili se pokaje za iste ući će u Džennet, milošću svoga Gospodara, i u potpunosti će biti zabranjen vatri... Moguće je izdvojiti hadise (o ovoj temi) i međusobno ih spojiti, tako da se pod zaslugom ulaska u Džennet misli na ono što smo spomenuli od idžma'a ehli-sunneta, a to je da će svaki muvehhid ući u Džennet, ili odmah nakon što mu se oprostí ili poslije-nakon što se kazni. Pod riječima "biće zabranjen vatri" se misli da neće vječno boraviti u vatri, za razliku od mišljenja haridžija i mu'tezila...

Nevevi kaže: "Ovo je zadnji govor Kadija, Allah mu se smilovao, što predstavlja vrhunac ljepote po ovom pitanju."¹ Završen citat.

Kažem: Pogledaj Allah ti se smilovao Kadijin govor o stavu ehli-sunneta da su znanje i spoznaja povezani sa izgovorom dva šehadeta, te da jedno bez drugog ne koristi i da svog vlasnika neće spasiti od vatre. Zatim, riječi imama Nevevija da je to veoma lijep govor. Ovo je mezheb ehli-sunneta po tom pitanju, sama spoznaja dva šehadeta neće koristiti bez izgovora niti će formalno izgovaranje koristi bez znanja i spoznaje suštine dva šehadeta. Jedno bez drugog neće čovjeka spasiti Džehennemske vatre.

Komenatrišući hadis: "*Idi s ovim mojim papučama pa koga susretnješ iza ovog zida da svjedoči la ilahe illallah, čvrsto vjerujući u to svojim srcem, obraduj ga Džennetom*", imam Nevevi kaže: "Vanjšina hadisa upućuje na dokaz koji podupire stav sljedbenika istine da samo vjerovanje u tevhid bez izgovora neće koristiti, niti izgovor bez vjerovanja već moraju biti oba zajedno, što smo pojasnili na početku poglavlja."² Završen citat.

¹ Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 1/217-219.

² Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 1/237.

Tevhid je preduslov za činenje šefa'ata

Kažem: Na ovo kategoričko značenje - da se neće spasiti vječnog boravka u vatri osim onaj ko izgovori dva šehadeta, prekine činjenje širka a prihvati tevhid vanjstinom i unutrinom - upućuje vjerodostojan hadis: *“Svaki poslanik je imao dovu koja se ne odbija. Svaki poslanik je požurio sa svojom dovom a ja sam svoju ostavio za šefa'at mome ummetu na Sudnjem danu. Ona će, ako Bog da, obuhvatiti onoga ko umre od moga ummeta ne čineći Allahu širk.”* Bilježi ga Muslim.

Imam Nevevi kaže: *“Što se tiče njegovih riječi: “Ona će, ako Bog da, obuhvatiti onoga ko umre od moga ummeta ne čineći Allahu širk.”, u njima je dokaz u korist sljedbenika istine da svaki onaj ko ne bude Allahu činio širk neće vječno ostati u vatri pa makar bio ustrajan u velikim grijesima. Ovo značenje i pojašnjenje je prenešeno na mnogim mjestima.”*¹ Završen citat.

Kažem: U tom kontekstu je i vjerodostojan hadis koji se bilježi u Muslimovom *Sahihu*, a koji glasi: *“Sve dok Allah ne završi sa presudom među robovima i htjedne da Svojom milošću izvede iz Vatre koga On hoće od stanovnika Vatre. Naredit će melekima da iz Vatre izvedu onoga ko nije Allahu činio širk, od onih kojima On htjedne da se smiluje, od onih koji su izgovarali la ilahe illallah, pa će ih u Vatri prepoznati po tragovima sedžde. Vatra će kod čovjeka sve spržiti osim tragova sedžde. Allah je vatri zabranio da jede tragove sedžde...”*²

Kažem: Da li je potrebno poslije navoda ovog hadisa navoditi druge predaje u pogledu stava da se neće spasiti vječnog boravka u Vatri, na ahiretu, onaj ko Allahu bude činio širk i ko ne izgovori dva šehadeta, te da niko ko je umro na tevhidu, srcem čvrsto vjerujući u to, neće vječno ostati u Vatri. Otuda se u drugom vjerodostojnom hadisu kojeg bilježi Muslim u svom *Sahihu* prenosi: *“Pa ću reći: 'O Gospodaru, u Vatri nije ostao niko osim onih koje je Kur'an zadržao.’”* To jest, njima je obavezan vječni boravak. Ibn Ubejd u svom rivajetu kaže: *“Katade je rekao: 'Obavezan je vječni boravak u Vatri.’”* Tumačeći riječi: *“Osim onih koje je Kur'an zadržao”*, imam Nevevi kaže: *“To jest, osim onih koji će ostati vječno u vatri.”* Muslim je pojasnio da riječi *“Njima je obavezan vječni boravak”* predstavljaju Katadino tumačenje. To tumačenje je tačno a odnosi se na one o kojima je Kur'an obavjestio da će vječno ostati u Vatri, a to su nevjernici. U tom kontekstu Uzvišeni nas obavještava: **“Allah neće oprostiti da mu se širk čini...”** U ovome je dokaz za sljedbenike istine da neće niko vječno ostati u Vatri ko je

¹ Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 3/75.

² Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 3/22.

umro na tevidu, po tom pitanju postoji konsenzus selefa ovog ummeta. A Allah najbolje zna.”¹ Završen citat.

Na to upućuje i sljedeći hadis kojeg bilježi Muslim: “... jer u Džennet neće ući osim muslimanska duša (musliman)...” U drugom rivajetu se kaže: “A u Džennet neće ući osim muslimanska duša. Allahu moj ja sam dostavio, Allahu moj Ti budi svjedok.” Komentarišući prethodne riječi Nevevei kaže: “Ovo je jasan i nedvosmislen dokaz da onaj ko umre na kufru uopće neće ući u Džennet. Ovaj tekst je općenit po idžma'u muslimana.”² Završen citat.

Kažem: Ovo pravilo dostiže stepen tevatura, shodno šerijatskim tekstovima i onome što se u tom pogledu prenosi od uleme, a svodi se na to da se izgovor (šehadeta) povezuje sa znanjem te da to predstavlja šart za validnost šehadeta i spasa od Vatre. To je prvi i najvažniji vadžib.

Ibn Tejmije kaže: “Ebu Muhammed Abdullah b. Ahmed Hulejdi u komentaru knjige *Vjerovanje ehli-sunneta* (I'tikadi ehli-sunne) od Ebu Alija Husejna b. Ahmeda Taberija, a on je vjerovatno zatekao Ahmeda, u pogledu spoznaje Allaha kaže: 'To je prvi farz i musliman po tom pitanju ne smije dozvoliti da bude nezalica, u protivnom, neće mu koristiti pokornost, pa makar došao sa cjelokupnom pokornošću ovog svijeta, sve dok pri njemu ne bude spoznaje i bogobojznosti. Jer, musliman kada pogleda u Allahova stvorenja, kao i razna čuda koja je stvorio, kao što su: smjena dana i noći, Sunce i Mjesec, razmišljanje o sebi, svom početku i kraju, sve mu to poveća spoznaju. U tom kontekstu Uzvišeni veli:

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ

“Na Zemlji su dokazi za one koji čvrsto vjeruju, a i u vama samima – zar ne vidite?” (Ez-Zarijat, 20-21)”³

Iz ovih jasnih i nedvosmislenih poslaničkih tekstova, kao i govora selefa, možemo ukratko zaključiti sljedeće:

1. Znanje o značenju dva šehadeta je šart za njihovo primanje shodno riječima Poslanika ﷺ: “Sve dok ne reknu”, i riječima “Sve dok ne posvjedoče”, i Njegovim riječima: “I dok ne zaniječe sve što se obožava mimo

¹ Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 3/58-59.

² Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 3/96.

³ *Medžmu' fetava*, 2/2. Pogledaj fus notu knjige.

Allaha.”, i riječi “Ko bude vjerovao u Jedinog Allaha”, i riječi “Pa kada spoznaju Allaha” u hadisu Mu`aza ﷺ.

2. Mušrik ne poznaje Allaha niti Ga obožava jer širk briše svojstvo uluhijjeta Jedinom Allahu. Njegovo božanstvo je šejtan, a ne Allah, pa makr tvrdio suprotno.

3. Izgovor dva šehadeta bez ostavljanja širka njegovom vlasniku neće biti od koristi.

4. Izgovor je povezan sa znanjem i spoznajom, jedno bez drugog ne vrijedi.

5. Pokretanje i obustavljanje rata protiv mušrika je radi obožavanja Jedinog Allaha, da čvrsto prihvate tevhid i propise od Jedinog Allaha, Koji nema sudruga. Na ovo, pored Kur’ana i sunneta, upućuje i poimanje ove stvari od strane ashaba. A što se tiče šerijatskih tekstova, oni vanjštinom ukazuju da je cilj ratovanja protiv mušrika izražavanje Allahove jednoće kroz činjenje ibadeta.

Bilježi Buharija od Džubejra b. Hajeta da je rekao: “Omer je poslao ljude na sve strane svijeta da se bore protiv mušrika...Omer nas je podstakao na borbu i kao zapovjednika nam postavio Nu’mana b. Mukarrina. Kada smo se našli na naprijateljskoj teritoriji pred nas iziđe Kisrin vojskovođa sa četrdeset hiljada vojnika. Zatim dođe jedan prevodioc tražeći da neko sa njim razgovara. Mugire reče: “Pitaj šta god želiš?” Reče: “Ko ste vi i šta hoćete?” On mu reče: “Mi smo arapi, živjeli smo u velikoj nesreći i nedaćama. Sisali smo kožu i košpice i oblačili kostrijet i vunu. Obožavali smo kamenje i drveće. I dok smo bili u tom stanju Gospodar nebesa i Zemlje, neka je uzvišen i slavljen, nam posla Poslanika, jednog između nas čijeg smo oca i majku poznavali. Pa nam je naš Poslanik-izaslanik našeg Gospodara, naredio da se borimo protiv vas sve dok ne budete obožavali Jedinog Allaha ili dok ne dadnete džizju...”¹ Završen citat.

Ovo je jasan tekst od velikog ashaba Mugire b. Šubeta među skupinom muslimana koji nisu negirali ove njegove riječi, što šredstavlja prešutni idžma’-konsenzus po tom pitanju. Ovo je dokaz koji se prenosi od prve generacija, radijellahu anhum. Ovo je najveći dokaz da je cilj borbe protiv mušrika izražavanje Allahove jednoće, kroz činjenje ibadeta sa jedne strane i napuštanje svega drugog što se obožava mimo Njega na drugoj strani, od idola, kipova, taguta i drugih lažnih božanstava.

¹ Pogledaj *Fethul-bari*, 6/298, knjiga «El-džizje vel-muvade'ah».

Cjenjeni čitaocē, pred tobom je opis suštine islama po shvatanju selefa ovog ummeta i njegovih imama posebno šejhul-islam Ibn Tejmije, Ibn Kajjima i Muhameda b. Abdulvehhaba. Iščitavajući njihove knjige, na tu temu, saznat ćeš sigurno da mušrici i obožavaoci kaburova izlaze iz naziva "musliman", te da spoznaja tevhida i rad po njemu predstavljaju šart postojanja islama.

TREĆE POGLAVLJE

OPIS SUŠTINE ISLAMA OD STRANE ULEME

Ovo poglavlje ima pet studija:

Prva studija: *Tevhid je šart ispravnosti islama.*

Druga studija: *Pridržavanje propisa islama je šart njegova prihvatanja.*

Treća studija: *Hanif (ar. el-hanif) je čovjek koji svjesno, znano i s jasnim nijetom ostavi širk.*

Četvrta studija: *Ispoljavanje tevhida kroz govor i djelo je šart za spas od kazne.*

Peta studija: *Prihvatanje propisa od nekog mimo Allaha predstavlja širk u uluhijjetu i rububijjetu.*

1. studija

TEVHID JE ŠART ISPRAVNOSTI ISLAMA

Ibn Tejmiije, Allah mu se smilovao, kaže: "Tevhid je temelj imana, to je govor po kojem se razlikuju stanovnici Dženneta od stanovnika Vatre, on je cijena Dženneta. Ničiji islam nije ispravan bez njega."¹ Završen citat.

Također je rekao: "Što se tiče onih koji smatraju poželjnim posjećivanje kabura našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, oni pod ovim podrazumijevaju poželjnost putovanja ka mesdžidu Allahovog Poslanika ﷺ, a to je po idžma'u propisano... Za razliku od drugih koji su utonuli u džehl i zabludu i koji misle da je posjeta mesdžidu propisana zbog njegova kabura, ili misle da je zbog kabura namaz u tom mesdžidu vrijedan hiljadu namaza, te da nema kabura ne bi bio odlikovan nad drugim mesdžidima. Ili možda misle da je mesdžid napravljen kao dodatak kaburu... Ko ovako misli o džamiji našeg Poslanika takav spada u najgoru kategoriju neznalica i zabludjelih u pogledu vjere islama, te u pogledu poznavanja Poslanikova života, njegovih djela i govora kao i njegovih ashaba.

¹ *Medžmu' fetava*, 24/235.

Ovakav treba da nauči o islamu ono što ne zna kako bi ušao u islam. Jer, ne može uzimati neke dijelove islama a druge ostavljati...

Ovo je akidet kršćana koji vjeruju da je vrijednost Bejtul-Makdisa zbog crkve koja je, kako to oni vjeruju, sagrađena na kaburu razapetog (Isa'a) i smatraju da je ona vrednija od Bejtul-makdisa. Oni su od svih ljudi najveće neznalice i najviše zalutali. Ovo je poput mušrika koji su u Mesdžidul - Haramu imali kipove te su zbog njih obilazili Kabu... Oni koji čine hodočašće kaburovima i dozivaju njihove vlasnike, obožavaju ih i skrušeno mole, strahuju od njih i nadaju se od njih mimo Allaha, su poput mušrika koji su strahovali od svojih božanstava i od njih se nadali.”¹ Završen citat.

I kaže: “Vjera islam se temelji na dva temelja:

Prvi: Realizacija šehadeta la ilahe illallah Muhammedun resulullah. To znači da pored Allaha ne uzimaš nekog za boga, da ne voliš nijedno stvorenje kao što se Allah voli niti da se od njega nadaš kao što se nadaš od Allaha, da ga se ne bojiš kao što se bojiš Allaha. Ko izjednači neko stvorenje u pomenutim stvarima sa Allahom znači da ga je stavio u istu ravan sa Allahom i time pored Allaha uzeo drugo božanstvo, pa makar vjerovao da je Allah jedini stvorio nebesa i Zemlju...

Drugi: Da Ga obožavamo onako kao što je propisao na jezicima svojih poslanika od vadžiba, mustehaba i mubaha, ako njime zanijetimo pokornost Njemu. U te ibadete spada i dova. Onaj ko bude dozivao stvorenja od mrtvaca i odsutnih te od njih bude tražio pomoć, iako to Allah i Njegov Poslanik ﷺ, nisu propisali kao vadžib ili mustehab, takav je u vjeru uveo novotariju, učinio širk Gospodaru svjetova i ne slijedi put mu'mina.”² Završen citat.

I kaže: “Islam podrazumjeva predanost Jedinom Allahu. Onaj ko se preda Njemu i drugima postaje mušrik. Onaj ko Mu se ne pokori i ne preda takav se oholi od činjenja ibadeta Njemu. I mušrik i onaj ko se susteže od činjenja ibadeta Njemu su nevjernici. Predanost Njemu Jedinom podrazumjeva pokornost i činjenje ibadeta samo Njemu. To je suština vjere islama pored koje Allah drugu neće prihvatiti, a to podrazumjeva pokornost Njemu u svakom vremenu kroz djela koja je u tom vremenu naredio... Onaj do koga dospije Muhammedova poslanica, a ne prizna ono sa čim je došao, takav nije ni

¹ *Medžmu' fetava*, 27/254-256.

² *Medžmu' fetava*, 1/31

musliman ni mu'min, već je nevjernika, pa maklar mislio da je musliman ili mu'min.”¹ Završen citat.

I kaže: “Suština vjere islam s kojom je Allah zadovoljan i s kojom je poslao poslanike se ogleda u predanosti Jedinom Allahu. Osnova toga je u srcu, što se ogleda u poniznosti prema Jedinom Allahu čineći ibadet Njemu Jedinom. Onaj ko Ga bude obožavao i bude pored Njega obožavao drugo božanstvo nije musliman. Onaj ko Ga ne obožava, iz oholosti, nije musliman, jer, islam znači predanost Jedinom Allahu, koja se ogleda u poniznosti i robovanju Njemu. Jezičari kažu da riječ *esleme* (ući u islam) znači *istislam*-predanost. Suština islama se ogleda u djelima. To su djela udova i srca. A što se tiče imana njegova osnova je srčano i jezičko potvrđivanje (ar. *tasdik ve ikrar*). Spoznaja spada u govor srca koji opet sadrži djela srca, osnova toga je srčano ubjeđenje a djelo to potvrđuje.”² Završen citat.

¹ *Medžmu' fetava*, 3/91-93.

² *Medžmu' fetava*, 7/263.

2. studija

PRIDRŽAVANJE PROPISA ISLAMA JE ŠART ZA NJEGOVO PRIHVATANJE

I kaže(tj. Ibn Tejmije): “Ako bi smo prepostavili da jedan narod Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem kaže sljedeće: “Mi srcima vjerujemo u ono s čim si došao i ne sumnjamo u to, našim jezicima potvrđujemo dva šehadeta, međutim, nećemo ti se pokoravati u stvarima koje nam naređuješ i zabranjuješ. Tako nećemo: klanjati, postiti, hadždž obavljati, nećemo govoriti istinu, nećemo ispunjavati emanete i preuzete ugovore, nećemo održavati rodbinske veze. Nećemo činiti nikakvo dobro koje si naredio, pit ćemo alkohol, otvoreno ćemo činiti blud sa rodbinom, ubijati ćemo tvoje ashabe i pljačkati ih. I ne samo to, već ćemo i tebe ubiti i sa tvojim neprijateljima se protiv tebe boriti.” Da li bi iko pametan mogao zamisliti da bi im Poslanik rekao: “Vi ste mu'mini potpunog imana i ja ću za vas činiti šefa'at na Sudnjem danu, nadam se da niko od vas neće ući u vatru?” Naprotiv, svaki musliman nužno zna da bi im rekao sljedeće: 'Vi ste od svih ljudi najžešći nevjernici u ono s čim sam došao' i udario bi ih po vratovima ako se od toga ne pokaju.”¹ Završen citat.

Također je rekao: “Prenosi se da je Poslaniku ﷺ došla skupina židova pa rekoše: “Svjedočimo da si ti Allahov poslanik” a i pored toga nisu postali muslimani jer su to rekli samo kao obavjest o onome što osjećaju u sebi. To jest, mi znamo i potvrđujemo da si ti Božiji Poslanik. On im na to reče: “*Zašto me onda ne slijedite?*” Bojimo se židova, rekoše.

Iz ovog se vidi da se samo znanje i obavjest o tome ne može okarakterisati kao iman, sve dok govorom ne potvrdi iman, tako što će se pokoravati i pridržavati zajedno sa obavjesti o onome što osjećaju u sebi. Munafici izgovaraju riječi imana ali samo kao obavjest a pri tome su lašci a u svojoj duši su nevjernici. A što se tiče ovih, oni govore a ne pridržavaju se, niti su pokorni s toga su takvi nevjernici unutrinom i vanjstinom.”² Završen citat.

U pogledu ovog hadisa Ibn Kajjim kaže: “Priznanje vračara kitabije Poslaniku da je vjerovjesnik nije ga uvelo u islam bez pokoravanja i slijeđenja. Ako bi se takav i dalje pridržavao propisa svoje vjere, nakon ovog priznanja, onda to ne bi predstavljalo riddet-otpadništvo. Isti je slučaj sa židovskim

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 7/287.

² *Medžmu' fetava*, 7/561.

monasima kada su rekli: "Svjedočimo da si ti vjerovjesnik." On im, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Šta vas sprečava da me slijedite?" Bojimo se da nas ne ubiju židovi, rekoše. Tako da ih to nije uvelo u islam. Onaj ko dublje prostudira *siru*-životopis Poslanika ﷺ, kao i vjerodostojne predaje, uvidjet će da su mnogi mušrici i kitabije posvjedočili Poslanikovo poslanstvo i iskrenost ali ih to svjedočanstvo ipak nije uvelo u krug islama, jer je islam nešto više od toga. Islam nije samo puka spoznaja niti je islam samo spoznaja i potvrda jezikom. Već je islam spoznaja, potvrda jezikom te prihvatanje i pokornost, vanjštinom i unutrinom."¹ Završen citat.

Također je rekao: "Prema tome nije priznao pomenutim židovima koji su mu posvjedočili poslanstvo ulazak u islam, jer, samo formalno priznanje i obavjest o vjerodostojnosti poslanice ne predstavlja ulazak u islam, sve dok mu se ne bude pokoravao i slijedio ga. Jer, da je rekao: "Ja znam da je on poslanik ali ga neću slijediti i neću ispovjedati njegovu vjeru bio bi najveći nevjernik, kao što je stanje gore pomenutih. Oko ove stvari se slažu ashabi, tabi'ini i ostali imami ehli-sunneta. To jest, da za ispravnost imana nije dovoljan sam izgovor jezikom, niti izgovor jezikom i spoznaja srcem već se uslovljava djelo srca a to je ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku. Zatim pokornost u vjeri i slijeđenje Poslanika. Za razliku od onih koji neispravno misle da je iman stvar spoznaje i potvrda jezikom."² Završen citat.

U spomenu priče o stanovnicima Nedžrana Hafiz kaže: "Od koristi koje se mogu izvući iz ovog događaja je činjenica da nevjernika priznanje poslanstva ne uvodi u islam, sve dok se ne bude pridržavao propisa islama."³ Završen citat.

Ibn Tejmije kaže: "U pravilima koja su prethodila spomenuo sam da se suština Allahove vjere islama, na osnovu koje je spustio knjige i slao poslanike, ogleda u potpunom predanju Allahu-Gospodaru svjetova Jedinom, Koji nema sudruga, te da obožava samo Njega mimo drugih. Kao što sam pojasnio najbolji govor i vrhunac islama je šehadet la ilahe illallah. Taj šehadet ima dvije suprotnosti a to je oholost i i širk. Otuda se prenosi da je Nuh, alejhi selam svojim sinovima naređivao da priznaju Allaha za jedinog boga a zabranjivao im je kibur-oholost i širk, kako se to navodi u hadisu koji sam spomenuo na drugom mjestu. Onaj ko se oholi i susteže od činjenja ibadeta Njemu takav se

¹ Zadul-me'ad, 3/42 u komentaru na priču o delegaciji Nedžrana.

² Miftah daris-seade, 1/94.

³ Fethul-bari, 7/697.

nije predao Allahu. A onaj ko Ga obožava i pored Njega obožava druge, ulazi u krug mušrika-mnogobožaca, tako da se ni on ne smatra od onih koji su Mu se predali već od onih koji Mu čine širk.”¹ Završen citat.

I rekao je: “Ovo je (tevhid uluhijje) najvažnija stvar koju moraju čuvati i o njoj računa voditi oni koji drže do odgoja. Mnogo je onih iz kasnijih generacija koji su skrenuli sa pravog puta. Ove stvari svode na spoznaju srca i priznanje općeg rububijjeta. Otuda, ako kod njega ne bude svjetlo imana i Kur'ana, pomoću kojih raspoznaje istinu od neistine, kako bi posvjedočio uluhijet koji razlučuje muvehhide od mušrika i koji razdvaja između onog što Allah voli i mrzi i između onog što Poslanik naređuje i zabranjuje, u protivnom mogao bi izići iz vjere islama u onoj mjeri koliko se udalji od ovih stvari. Opći rububijet su priznavali mušrici. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: **“Većina njih ne vjeruje u Allaha već mu druge smatraju ravnim.”**

Čovjek postaje musliman-muevhhid-hanif ako posvjedoči la ilahe illallah. Zatim da obožava Jedinog Allaha i da mu u činjenju ibadeta ne pridružuje sudruga. Također da mu ne pripisuje sudruga u: ljubavi, robovanju, predanosti, kajanju, dovi, tevekkulu-osloncu, prijateljevanju i neprijateljstvu koje biva radi Njega, u ljubavi onog što On voli i mržnji onog što On mrzi, da živi po principima tevhida a da se udalji od širka. Da život provede ispoljavajući uluhijet Allahu i tako potvrdi šehadet la ilahe illallah. Da u svom srcu pobriše obožavanje nekog drugog mimo Njega a da potvrdi Njega kao jedino božanstvo. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u vjerodostojnom hadisu kaže: “*Ko umre znajući da nema drugog boga osim Allaha uću će u Džennet.*” U drugom hadisu se kaže: “*Kome zadnje riječi budu la ilahe illallah ući će u Džennet.*” U Sahihu se navodi predaja: “*Podstičite one koji umiru da izgovore la ilahe illallah.*” Ovo što smo spomenuli predstavlja suštinu i bit vjere islama. Onaj ko umre na tome umrijet će kao musliman.”² Završen citat.

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao u šejhove riječi: “Čovjek postaje musliman-muevhhid-hanif ako posvjedoči la ilahe illallah. Zatim da obožava Jedinog Allaha i da mu u činjenju ibadeta ne pridružuje sudruga...” Ove riječi predstavljaju sveobuhvatnu definiciju o suštini islama. Spomen ove definicije u njegovim knjigama doseže stepen tevatura. Od toga je nešto spomenuo prije a nešto ćemo spomenuti kasnije uz Allahovu dozvolu.

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 7/623.

² *Medžmu' fetava*, 8/369.

Ovo jasno ukazuje da Šejh nije priznavao džehl kao opravdanje kada se radi o temelju svih temelja, to jest, kada je u pitanju ispoljavanje tevhida a napuštanje širka. Jer se mušrici kod njega ne mogu svesti pod naziv muslimana i jer riječ *hanif* predstavlja muvehhida koji je svjesno, namjerno i sa znanjem napustio širk, s jedne te na drugoj strani ustrajao u primjeni Šerijata.

Ovo značenje (tj. značenje riječi *hanif*) dostiže stepen tevatura u šerijatskim tekstovima i predstavlja opće poznatu stvar u tekstovima mufessira, a evo i dokaza za spomenutu stvar.

3. studija

HANIFIJA (AR. EL-HANIF) JE ČOVJEK KOJI SVJESNO, ZNANO I S JASNIM NIJETOM OSTAVI ŠIRK

Uzvišeni kaže:

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

“Ibrahim nije bio ni Jevrej ni kršćanin, već je bio *hanif*, musliman, i nije bio idolopoklonik.” (Ali-Imran, 67)

Taberi kaže: “Riječi Uzvišenog **“već je bio *hanif*”** znače da je bio u pokornosti Allahu i da je slijedio Njegova naređenja, ustrajan na uputi koja mu je naređena. Riječ “musliman” znači da je srčano bio skrušen a tijelom pokoran. Dostavljao je ono što mu je naređeno i pridržavao se propisa.”

Kurtubi kaže: “Riječ *hanif* označava čovjeka muvehhida, koji prinosi kurban, koji se obrezuje (suneti) i okreće prema kibli.”

Ibn Kesir kaže: “ To znači da je napustio širk i posvetio se vjeri i imanu.”

Uzvišeni kaže:

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

“Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno preda Allahu, čineći još i dobra djela, i koji slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu? – A Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja.” (En-Nisa, 125)

Taberi kaže: “Riječ “hanifen” u ajetu znači da je bio ustrajan na svome Pravom putu.”

Ibn Kesir kaže: “Hanif je onaj ko se s jasnim nijetom udalji od širka tj. svjesno i znano ga napusti i u potpunost se okrene ka istini tako da ga niko od toga više ne može odvratiti.

Uzvišeni kaže:

وَجْهَتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا ۚ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

“Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik (*hanif*), prema Onome koji je nebesa i zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu širk čine!” (El-En'am, 79)

Kurtubi kaže: "Govorio mi je Junus, kaže: obavjestio nas je Ibn Vehb, kaže: rekao je Ibn Zejd u pogledu riječi Ibrahimova naroda njemu: "Zar si napustio ibadet ovim?" On im je odgovorio riječima: **"Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik (hanif), prema Onome koji je nebasa i zemlju stvorio..."** Pa su mu na to rekli: "To nije ništa novo i mi Ga obožavamo i Njemu se okrećemo." On im reče: "Ali ne kao hanifije, ja Mu iskreno ispovjedam vjeru i ne pripisujem Mu sudruga kao što to vi činite."

Taberi kaže: "Hanifen znači onaj koji se okrenuo ka istini."

Ibn Kesir kaže: "Hanifen znači onaj koji se okrenuo od širka prema tevhidu."

Obavještavajući nas o Ibrahimu Uzvišeni još kaže:

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

"Ibrahim je bio primjer čestitosti, pokoran Allahu, pravi vjernik (hanifen), nije Allahu širk činio." (En-Nahl, 120)

Taberi kaže: "Hanif znači onaj ko je ustrajan na vjeri islamu."

Ibn Kesir kaže: "Hanif ovde označava onoga koji se s jasnom namjerom udaljio od širka na put tevhida. Otuda kaže: **"I nije bio mušrik."**

I kaže Uzvišeni:

حُتِّفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ ۚ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ

الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ

"Budite iskreno Allahu odani (hunefa'e), ne čineći Njemu širk! A onaj ko bude Allahu širk činio – biće kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio." (Hadždž, 31)

Ibn Džerir kaže: "Uzvišeni kaže: "O ljudi klonite se obožavanja kipova i širka u govoru. Okrenite se Allahu iskreno mu ispovjedajući tevhid, pokoravajući se Njemu Jedinome, iskreno, mimo idola i kipova."

Kurtubi kaže: "Riječ hunefa'e u ajetu znači ustrajno i predano okrenuti ka istini. Riječ hunefa'e je riječ sa dva suprotna značenja. Može značiti *istikamet*-ustrajnost na nečemu, a može značiti i skretanje(napuštanje) nečega. Riječ *hunefa'e* jezički gledano dolazi u akuzativu kao *hal*-stanje. Neki kažu da riječ *hunefa'en* u ajetu znači kao hadžije, međutim, za to ne postoji dokaz.

Ibn Kesir kaže: "Riječi *"hunefa'e lillah"* znače iskreno mu ispovjedajući vjeru okrećući se od neistine ka istini u ime Allaha. Otuda je još dodao: **"Ne čineći Njemu širk."**

Prenosi se od Ibn Omera da je Zejd b. Amr b. Nufejl otišao u Šam raspitujući se o vjeri koju bi slijedio. Pa je susreo alima od židova te ga upita: "Želio bih da slijedim vašu vjeru pa me obavjesti o njoj. On mu reče: "Ne možeš slijediti našu vjeru a da ne izazoveš Allahovu srdžbu. Zejd reče: "Ja nastojim pobjeći od Allahove srdžbe i ne želim nikada uraditi nešto što bi izazvalo Allahovu srdžbu. Možeš li me uputiti na nekog drugog?" Ne znam nikoga osim ako je hanif, reče alim. Ko je hanif, upita Zejd? Sljedbenik Ibrahimove vjere, on nije bio ni židov ni kršćanin, obožavao je jedino Allaha, reče. Zejd je otišao dalje i susreo učenjaka od kršćana pa mu je spomenuo isto. On mu reče: "Ne možeš biti na našoj vjeri a da ne zaslužiš Allahovo prokletstvo. On mu reče: "Ja nastojim pobjeći od Allahova prokletstva. Nikada sebi neću dozvoliti da me Allah prokune ili da se na mene rasrdi. Možeš li me uputiti na nekog drugog, upita ponovo? Ne znam nikoga osim ako negdje postoji hanifija, reče alim. Ko su hanifije, upita Zejd? Pripadnici Ibrahimove vjere, on nije bio ni židov ni kršćanin, obožavao je jedino Allaha, reče. Kada je Zejd čuo kakvo mišljenje imaju o Ibrahimu izađe i podiže ruke a zatim reče: "Allahu moj budi mi svjedok da sam ja na vjeri Ibrahimovoj."¹ Bilježi ga Buharija.

Kažem: "Kur'anski ajeti, sunnet i pojašnjenja mufesira upućuju da je hanif ili hanifija onaj ko ostavi širk s njetom u ime Allaha, te svjesno, znano i iskreno se preda Allahu i ispoljava tevhid kroz obožavanje Njega Jedinog, mimo drugih. To je čovjek koji ustraje na islamu i predanosti Allahu Jedinom, Koji nema sudruga.

Da li se onaj ko napusti tevhid i utone u širk, te Gospodaru pripisuje sudruga u uluhijjetu i sknavi Njegovo pravo u rububijjetu, smatra hanifom ili mušrikom?

Ibn Tejmije kaže: "Zabludjeli omalovažavaju tevhid a dozivanje mrtvih smatraju velikim djelom. Kada im se naredi da ispoljavaju tevhida a zabrani činjenje širka oni se tome izruguju. Otuda Uzvišeni kaže: **"A kada te vide rugaju ti se."** Ismijavaju se sa Poslanikom zbog toga što im zabranjuje činjenje širka. Zbog težine širka u koji su utonuli mušrici su neprestano poslanike proglašavali luđacima bezumnicima i zabludjelim kada bi ih pozivali u tevhid. I danas ćeš

¹ Pogledaj Fethul-bari, 7/176.

vidjeti one, koji sliče prvim mušricima, kako se ismijavaju sa onim koji poziva u tevhid, zbog težine širka u koji su utočuli. Uzvišeni kaže: **“Ima ljudi koji su mjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha.”** Onaj ko voli stvorenja kao što se Allah voli postaje mušrik. Obaveza je napraviti razliku između ljubavi u ime Allaha i ljubavi koja je u ravni sa ljubavi prema Allahu. Oni koji su uzeli kaburove za idole vidjet će ih kako se ismijavaju sa stvarima koje predstavljaju tevhid i obožavanje Allaha a s druge strane veličaju one koje su pored Allaha uzeli za zagovarače. Tako ćeš naći da se neki u pogledu zakletve *gamus* lažno zaklinju Allahom a ne usuđuje se krivo zakleti sa svojim šejhom. Naći ćeš pripadnike mnogih grupacija kako smatraju da je traženje pomoći od šejha, kod njegova kabura ili kabura nekog drugog, korisnije od upućivanja dove Allahu u mesdžidu u svanuće, a s druge strane vidjet ćeš da se ismijava sa onim ko se od njegova tarikata okrenuo ka putu tevhida. Mnogi od njih ruše mesdžide a grade turbeta i mauzoleje. Pa zar ovakav ne omalovažava Allaha, Njegove ajet i Njegova Poslanika i zar ne veliča širk? Ako nešto žrtvuju ili uvakufe u ime Allaha i u ime ovih (kaburova koje veličaju) onda po njima ono što su uvakufili ovim drugima biva veće i svetije. Isti je slučaj bio sa mušricima od arapa. U tom kontekstu Uzvišeni veli: **“Oni određuju za Allaha dio ljetine i dio stoke...”** Tako da su davali prednost onome što su udjelili mimo Allaha nad onim što su udjelili u ime Allaha. Pri tome su govorili: “Allah je bogat a naša božanstva su siromašna.” Kada neko od ovih posjeti neki kabur (turbe) koji se veliča naći ćeš ga kako kod njega plače i pokazuje toliku skrušenost i poniznost koju ne pokazuje na Džumi, pet dnevnih namaza ili na noćnom namazu. Pa da li je ovo stanje mušrika ili muvehhida? Isto tako kad neko od njih čuje njihovu poeziju pokazuje skrušenost koju ne pokazuje pri slušanju Kur'ana. Već naprotiv, dosađuje se i ismijava sa učačem tako da tim postupkom ulazi pod riječi Uzvišenog: **“Reci zar ste se sa Allahom, Njegovim ajetima i Njegovim poslaniko ismijavali...”**¹ Završen citat.

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 15/48-50.

4. studija

ISPOLJAVANJE TEVHIDA KROZ GOVOR I DJELO JE ŠART ZA SPAS OD KAZNE

I kaže (tj. Ibn Tejmije): "... jer ako čovjek prizna ono što Gospodar zaslužuje od *sifata*-svojstava i smatra da je čist od svega što je manjkavo, te prizna da je On jedini Stvoritelj svega, neće biti muvehhid niti vjernik sve dok ne posvjedoči la ilahe illallah. Tako da posvjedoči da Allah jedini posjeduje pravo na obožavanje i dok ne počne robovati Jedinom Allahu, Koji nema sudruga. Jer, ilah-bog je božanstvo koje zaslužuje da mu se čini ibadet."¹ Završen citat.

I kaže: "Ispoljavanje tevhida, vjerovanje u poslanike i Sudnji dan su stvari koje za sobom obavezno povlače činjenje dobrih djela. Oni koji posjeduju ovakav iman i rade dobra djela su sretni, kako oni prvi tako i oni kasniji. Oni koji iziđu iz kruga ovog imana su mušrici i propali. Svako onaj ko u laž ugoni poslanike je mušrik, a svaki mušrik u laž ugoni poslanike. Svaki mušrik i nevjernik u poslanike je nevjernik i u Sudnji dan, i svako onaj ko ne vjeruje u Sudnji dan je nevjernik u poslanike."² Završen citat.

I rekao je, Allah mu se smilovao: "Oni (filozofi) ako se i pozivaju na tevhid njihov tevhid je govorni a ne praktični i ibadetski. U tevidu s kojim su došli poslanici se mora ogledati iskreno ispovjedanje vjere i ibadeta Allahu Jedinom, Koji nema sudruga. Ovo je stvar koju oni ne znaju, tj. ne posjeduju. Tevhid koji oni zagovaraju predstavlja ta'til-nijekanje Allahovih imena i sifata a u tome je toliko kufra i zablude što vodi do najvećih uzroka širka. Pa ako bi i ispoljavali tevhid u govoru, to jest, da opisuju Allaha onako kako su ga opisali poslanici, u tom slučaju njihov tevhid ostaje bez prakse a to nije dovoljno za vječnu sreću i spas, već je nužno da obožavaju samo Allaha i da pored Njega nikoga ne uzimaju za božanstvo, a u tome se upravo ogleda značenje riječi la ilahe illallah. A šta tek reći za njih ako se zna da svojim govorom ukazuju na nijekanje Božijih sifata tj. svojstava, ne ispoljavaju tevhid i ne ispovjedaju vjeru iskreno?... Bez obzira što su neki od njih (filozofa) pametni, oštroumni, suptilni i pokazuju lijepe manire, to ih neće spasiti na Sudnjem danu ako pri sebi ne posjeduju pomenute temeljne principe i vrijednosti od: imana u Allaha, ispoljavanja tevhida, iskrenog robovanja, vjerovanja u poslanike, Sudnji dan,

¹ *Muvafekatu sahihil makul li sarihil menkul*, u fus noti *Minhadžu sunne*, 17133.

² Pogledaj *Medžmu'ul fetava*, 9/32.

činjenje dobrih djela...Učeni su na stepenu vladara, međutim, ni jednom od njih to neće ništa koristiti ako ne budu obožavali Jedinog Allaha, Koji nema sudruga, i dok ne povjeruju u poslanike i Sudnji dan. To su međusobno povezane stvari. Tako onaj ko obožava jedino Allaha mora vjerovati u Njegove poslanike i Sudnji dan kako bi zaradio nagradu. U protivnom biće od onih kojima je zapriječeno vječnom kaznom, ako mu poslanici dostave dokaz.”¹ Završen citat.

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, kako se nije moguće spasiti osim sa ova tri temelja: Izražavanje Allahove jednoće kroz ibadet, vjerovanjem u Sudnji dan i poslanike i činjenjem dobrih djela, u protivnom biće od onih na koje se odnosi Božija prijetnja. U Vatri se neće vječno boraviti, osim nakon dostave dokaza poslanice, o čemu smo prethodno govorili, i kao što smo rekli da u Džennet neće ući osim muslimanska duša. Suština islama je ispoljavanje Allahove jednoće u uluhijjetu, i nijekanje svega što se obožava mimo Njega. Onaj ko ne dođe sa ovim stvarima smatra se mušrikom, i takav se ne može pravdati neznanjem niti te'vilom, s tim da Allah, dželleše'nuhu, čovjeka na oba svijeta neće kazniti dok mu se ne dostavi dokaz poslanice.

Ibn Tejmije kaže: “Iskreno ispovjedanje vjere Njemu je opći vadžib u svakoj situaciji i cjelokupnom vjerozakonu. Na robu je obaveza da obožava Allaha iskreno mu ispovjedajući vjeru i da mu se iskreno moli u svakoj situaciji. U Džennet neće ući osim sljedbenici tevhida, a to su nosioci šehadeta la ilahe illallah. Ovo je Allahovo pravo nad svim robovima, kako se to prenosi o dva Sahiha u hadisu Mu'aza b. Džebela da mu je Poslanik ﷺ rekao: “O Mu'aze, znaš li šta je Allahovo pravo kod robova?” Rekoh: “Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.” “Njegovo pravo kod njih je da ga obožaju i da mu nikoga ne pripisuju kao sudruga...” Neće se spasiti od Allahove kazne osim onaj ko Allahu bude iskreno ispovjedo vjeru i samo Njemu iskreno činio ibadet. Onaj ko ne čini širk Allahu ali Ga i ne obožava taj je *muattil* tj. onaj ko se usteže od robovanja Njemu i robovanja drugima pored njega, kao što je primjer faraona i njemu sličnih. Takav je u gorem položaju od mušrika. Obaveza je svakom čovjeku da činiti ibadet Allahu Jedinom, i to je vadžib koji ne spada nikada ni sa koga. To je opći islam pored kojeg Allah ne prima drugu vjeru. Međutim, Allah neće nikoga kazniti dok mu ne pošalje poslanika. Ali, kao što ga neće kazniti isto tako treba znati da u Džennet neće ući osim vjernička duša. U njega neće ući mušrik niti

¹ *Medžmu' fetava*, 9/35-38.

onaj ko Mu iz oholosti ne čini ibadet. Onaj do koga da'va ne dopre na dunjaluku biće ispitan i iskušan na ahiretu. U Vatru neće ući osim onaj ko bude slijedio šejtana. Onaj ko nema udjela u grijehu neće ući u Vatru. Allah vatrom neće kazniti nikoga osim nakon što mu pošalje poslanika. Onaj do koga ne dospije poslanička da'va, kao što je slučaj sa malom djecom, luđakom i onima koji su umrli u periodu kada je bilo prekinuto slanje poslanika, ovakvima će se postaviti ispit na ahiretu, kao što je to prenešeno u predajama.”¹ Završen citat.

Kažem: Ovaj šejhov govor je, hvala Allahu, veoma je jasan. Na Sudnjem danu će se spasiti onaj ko ispoštuje tri osnove: Ispoljavanje tevhida, vjerovanje u poslanike i Sudnji dan te činjenje dobrih djela, shodno riječima Uzvišenog: **“A onaj koji želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na onom svijetu nastradati.”** I shodno riječima Allahova Poslanika ﷺ: *“U Džennet neće ući osim muslimanska duša.”* Onaj ko ne dođe sa tevhidom, a padne u širk, za njega nema opravdanja u pogledu sprovođenja propisa nad njim na dunjaluku, jer je porekao dokaz *fitre*, razuma i *misaka*. Međutim, ne može mu se pripisati svojstvo nevjerstva zbog kojeg bi se kaznio na dunjaluku i ahiretu, osim poslije dostave dokaza poslanice, iako je prije dostave dokaza radio stvari koje obavezuju (povlače) kažnjavanje. Ovo predstavlja Allahovu dobrotu i milost prema Njegovim robovima.

Ibn Tejmije kaže: “Poslanici su poslani kako bi pozivali ka Allahu Jedinom. Ljudima su govorili o onom svijetu uopćeno i o pojedinostima. Kur'anska kazivanja spominju neke od tih primjera. Što se tiče stvari oko obožavanja svaki je poslanik to morao potanko pojasniti te ukazati na suštinu obožavanja Jedinog Allaha mimo drugih. Svaki je poslanik morao dostaviti tri temelja: iman u Allaha i Sudnji dan i činjenje dobrih djela.”² Završen citat.

Komentarišući o filozofima, apologetičarima, zakonima i pravilima koja su postavili u pogledu mes'ela i dokaza bez kojih rob, po njima, ne može ući u islam niti realizovati temelje vjere, Ibn Tejmije kaže: “Okruženi svojim tagutima misle da je svako onaj ko ne stekne znanje na ovaj način neznalica a ustvari oni nemaju znanja. Na osnovu tog njihovog znanja mnogi upadaju u nevjerstvo, nifak i herezu-otpadništvo. Postaju zabludjeli džahili koji i druge odvođe u zabludu, čine zulum i na taj način postaju od najžešćih munafika i neprijatelja Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o kojima Allah, dželle še'nuhu, kaže: **“Isto tako smo Mi dali da svakom vjerovjesniku nevaljalci neprijatelji budu.”** Neki od

¹ *Medžmu' fetava*, 14/476-477.

² *Medžmu' fetava*, 17/125-126.

njih ostvare nešto od imana i nifaka a murtedom-otpadnikom postane ili u samoj osnovi vjere ili u pogledu nekih propisa vjere. Tako da je to otpadništvo ili iz nifaka-licemjerstva ili zbog kufra. Ova pojava je nažalost raširena u mnogim mjestima i vremenima gdje preovladava džahilijet-neznanje, kufr i nifak. U svom vjerovanju i govoru ovi pokazuju toliko čudnih stvari koje su džehl, zulum, laž, kufr, nifak i zabluda a koje zbog skučenosti prostora na ovom mjestu ne možemo sve spomenuti. Da se taj njihov govor odnosi na manje poznate stvari možda bi mogli reći da taj čovjek griješi, protiv njega nije dostavljen dokaz koji bi vlasnika pogreške učinio nevjernikom. Međutim, njihove grupacije čine grijehe u opće poznatim stvarima vjere, za koje i učenici i obični znaju da nisu od islama. Čak, židovi i kršćani i mušrici poznaju te osnovne stvari s kojim je poslan Muhammed ﷺ, te da je on, sallallahu alejhi ve sellem, smatrao nevjernikom onoga ko im se suprostavi. Primjer toga je obožavanje Jedinog Allaha, Koji nema sudruga, i zabrana ibadeta melecima, poslanicima i bilo kome drugom mimo Allaha. Ovo su najočiglednija znamenja islama. Zatim, primjer toga je neprijateljstvo spram židova, kršćana i mušrika. Zatim, zabrana bluda, kamate, alkohola, kocke i slično. A naći ćeš mnoge od njihovih vođa kako upadaju u ove stvari i tako postaju murtedi (otpadnici od islama). Neki od njih se i pokaju, kao što je slučaj sa nekim vođama plemena poput Akra' i Ujejne i njima sličnih, koji su se bili odmetnuli a zatim ponovo ušli u islam. Od njih ima onih koji su sumnjičeni za nifak i bolest srca a ima i onih koji to nisu. Mnoge njihove vođe ćeš naći kako ponekad jasno izlaze iz islama a u drugom momentu opet se vraćaju ali s nifakom i bolešću srca. U svemu tome može postojati i treća solucija u kojoj iman nadvlada nifak, međutim, malo je njih koji se u potpunosti spase nifaka. Priče o njima su poznate...

Gore od svega toga je što među njima ima onih koji pišu djela o vjerama mušrika i o stvarima koje predstavljaju otpadništvo od islama, kao što je Razi napisao knjigu o obožavanju zvijezda, u kojoj je naveo dokaze o ljepoti i koristi takve vjere. Ovo po slaganju svih muslimana predstavlja *riddet*-otpadništvo. A on (tj. Razi) se možda i vratio islamu nakon toga. Sve ono što naređuju od nauke i djela i ahlaka nije dovoljno kako bi se čovjek spasio od Allahove kazne a kamoli da zasluži uživanje na ahiretu. U tom kontekstu Uzvišeni veli: **“Ima li, onda, nepravednijeg od onoga koji o Allahu govori laži i ne priznaje Njegove riječi? Takvi će dobiti sve ono što im je zapisano.”** I kaže: **“Kada su im poslanici njihovi jasne dokaze donosili, oni su se znanjem koje su imali dičili...”** I tako do kraje sure Mu'min. Ovdje je obavjestio o onome što je obavjestio i u sure El-E'araf, to jest, da su se oni okretali od onoga s čime su došli poslanici, pa kada bi

uvidjeli Allahovu kaznu onda bi počeli da vjeruju u Jedinog Allaha a klonili bi se širka, što im u tom momentu više nije koristilo. Također nas je obavjestio o faraonu koji nije vjerovao u tevhid i koji je nijekao poslanicu a kada ga je zadesio potop on reče: **“Reče vjerujem da nema drugog boga osim onog u kojeg vjeruje Benu Israil.”** I kaže Uzvišeni: **“Kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo...”** Ovakvih mjesta u Kur'anu je puno u kojima se pojašnjava da su poslanici naređivali da se obožava Jedin Allah, Koji nema sudruga, a zabranjivali da se obožavaju stvorenja mimo Njega, te da su pravi srećnici nosioci tevhida a da će mušrici završiti kao nesretnici. Na tim mjestima se pojašnjava da su oni koji ne vjeruju u poslanike mušrici. Otuda se da zaključiti da su tevhid i iman u poslanike međusobno uslovljeni a sa njima zajedno se uslovljava i iman u Sudnji dan. Ove tri stvari je spojio u riječima Uzvišenog: **“...i ne povodi se za željama onih koji Naše dokaze drže lažnim i koji u onaj svijet ne vjeruju i koji druge Gospodaru svome ravnim smatraju.”...**

Pojasnio je da je osnova sreće i spasa od kazne ispoljavanje Allahove jednoće kroz ibadet Njemu Jedinom, Koji nema sudruga, zatim iman u poslanike, Sudnji dan i činjenje dobrih djela. Ova stvar se ne spominje u njihovim mudrostima. Oni ne potenciraju na obožavanju Jedinog Allaha, Koji nema sudruga, niti zabranjuju ibadete stvorenjima, šta više, može se reći da se svaki širk na svijetu pojavio kao proizvod mišljenja kao što su mišljenja ovih. Oni naređuju širk i sami ga čine. Neki od njih ne naređuju širk ali ga i ne zabranjuju već podržavaju i ove i one. U nekim stvarima priznaje i podržava muvehhide a u drugim opet podržava mušrike, a ponekad se okreću od obje strane. Dobro razmisli o ovim stvarima jer će ti to koristiti. Imao sam priliku vidjeti njihove knjige o obožavanju zvijezda, meleka i duša koje se razilaze sa dušama poslanika i druge stvari koje su u osnovi širk. Oni ako se i pozivaju na tevhid onda se njihov tevhid svodi na riječi a ne na robovanje i djela. Da bi se realizovao tevhid s kojim su dolazili poslanici mora se Allahu iskreno ispovjedati vjera i samo On obožavati. Oni ne poznaju ovu stvar. Tevhid koji oni zagovaraju vodi u nijekanje Allahovih imena i svojstava a u toj stvari je toliko kufra i zablude što može biti od najvećih uzroka širka.”¹ Završen citat.

Kažem: “Iz pomenutih citata Šejhul-islama možemo zaključiti sljedeće:

1. Tevhid je šart za ispravnost islama, islam ne bože biti ispravan osim s njim.

¹ *Medžmu' fetava*, 18/53-58.

2. Mušrik je u potrebi za spoznajom tevhida kako bi ušao u islam.
3. Mnogobošci su novotari i čine širk Gospodaru svjetova, ne slijede put vjernika.
4. Islam predstavlja predanost Jedinom Allahu. Onaj ko obožava Allaha i druge mimo Njega ne može biti musliman. Isti je slučaj sa onim ko se oholi i susteže od činjenja ibadeta Njemu.
5. Samo priznanje (šehadeta) bez pridržavanja propisa ne može biti islam. Suština islama se ogleda u priznanju i pokornosti i oko toga se slažu ashabi, tabi'ini i ehli-sunnetski imami.
6. U praktikovanje tevida uluhijje se ogleda razlika između pripadnika tevhida i pripadnika širka. Čovjek postaje muvehidom, muslimanom, hanifom ako s nijetom i znanjem napusti širk i prizna Allahovu jednoću, te je ispolji kroz tevid uluhijje.
7. Nema spasa od Allahove kazne osim s tevidom, imanom u poslanicu, Sudnji dan i činjenjem dobrih djela, kako vanjštinom tako i unutrinom. Mušrik se neće kazniti na oba svjeta osim nakon dostave dokaza. Također neće uživati, jer u Džennet ne ulazi osim muslimansko-mu'minska duša.
8. Svi poslanici su do u detalje objasnili suštinu obožavanja Jedinog Allaha jer je to temelj svih temelja.

Ibn Kajjim kaže: "Islam je priznanje tevhida Allahu i obožavanje Njega Jedinog, Koji nema sudruga, vjerovanje i slijeđenje Njegova Poslanika u pogledu stvari s kojima je došao. Ako rob ne dođe s ovim nije musliman. U tom slučaju, ako nije kafir inadžija onda je kafir džahil."¹ Završen citat.

Muhamed b. Abdulvehab kaže: "Suština tevhida u koji su pozivali svi poslanici od prvog do posljednjeg se ogleda u ispoljavanju Allahove jednoće kroz cjelokupni ibadet. U tom ibadetu nema mjesta niti za bliske meleke niti poslanike, a šta onda reći za druge mimo njih? Tako da nije dozvoljeno dovu upućivati nikome mimo Njega. U tom kontekstu su riječi Uzvišenog:

وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

"Džamije su radi Allaha i ne molite se pored Allaha nikome." (El-Džinn, 18)

¹ *Tarikul hidžretejn*, str 411.

Ako bi čovjek obožavao Allaha danonoćno a onda uputi dovu poslaniku ili nekom evliji kod njegova kabura, time je uzeo za sebe dva boga i nije posvjedočio la ilahe illallah. Jer, *ilah*-božanstvo je onaj ko se doziva i ko se moli, kao što to čine današnji mušrici kod kabura Zubejra, Abdulkadira i drugih, ili kao što je prije ovoga činjeno kod Zejdova kabura i drugih.

Onaj ko bi Allahu zaklao hiljadu kurbanda a zatim nekom poslaniku ili nekom drugom prinese samo jedan, takav je sebi uzeo dva božanstva. Jer Uzvišeni kaže: **“Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova.”** Ar riječ *nusuk*-obredi u ajetu znači žrtvu ili kurban. Analogno ovom posmatraj i druge ibadete. Onaj ko bude iskreno Allahu ispovjedao vjeru, i pri tome mu ne bude činio širk, za njega se može reći da je istinski posvjedočio šehadet la ilahe illallah. Onaj ko pored ovog svjedočenja Allahu učini širk postaje mušrik i time niječe riječi šehadeta. Ovaj širk o kojem govorim danas se proširio i po istoku i po zapadu zemlje, osim rijetkih koji su postali *guraba'*-usamljeni kako to stoji u hadisu. Oko ove mes'ele se ne razilazi niko od uleme poznatih mezheba.”¹ Završen citat.

I rekao je: “Znaj, Allah ti se smilovao, da ove riječi (riječi šehadeta) dijele kufr od islama. To je rečenica bogobojažnosti i najčvršće uže. To je ono što je Ibrahim عليه السلام, učinio vječnom riječi svojim pokoljenjima kako bi se Allahu vraćali. Nije dovoljno izgovoriti ovu rečenicu bez poznavanja njenog značenja jer je i munafici izgovaraju a biće u Džehennemu ispod nevjernika na samom dnu, unatoč tome što klanjaju i zekat daju. Već se pod tim podrazumjeva njen izgovor zajedno sa srčanom spoznajom, s ljubavlju spram te rečenice i njenih sljedbenika i s mržnjom prema onome čemu se njeno značenje suprostavlja. Otuda Poslanik ﷺ kaže: “Ko kaže iskreno la ilahe illallah...” U drugoj predaji stoji: “...iskreno iz srca.” U trećem hadisu je rekao: “Onaj ko kaže la ilahe illallah i zaniječe sve što se obožava mimo Allaha...” Kao i mnogi drugi hadisi koji upućuju na neznanje većine ljudi u pogledu ovog šehadeta.” Završen citat.²

Tumačeći riječi Uzvišenog:

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ

“Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim.” (El-Bekara, 128)

¹ Er-Risale išrun, str. 166-167 iz knjige *Resail šahsijje*.

² *Tarihu Nedžd*, str 397.

Tumačeći pomenuti ajet Begavi kaže: "To jest, učini nas muvehhidima-jednobošcima, pokornim i poniznim. Ibn Kesir navodi riječi Ibn Džerira pa kaže: "To jest, učini nas pokornim tvojim naredbama poniznim i pokornim, da u pokornosti Tebi širk ne činimo i da nikog osim Tebe ne obožavamo."Završen citat.

Tumačeći riječi Uzvišenog:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

"Allahu je prava vjera jedino islam." (Ali Imran, 19)

Kurtubi kaže: "Vjera u ovom ajetu označava pokornost, milet, i islam. Ebu Alije kaže: 'Islam znači vjerovanje (iman) i pokornost'. Tog stava je i džumhur-većina apologetičara." Završen citat.

Begavi kaže: "...Islam znači ulazak u *silm* a to je potpuna pokornost i poslušnost. Kaže se esleme, to jest, predao se i potpuno pokorio. Tumačeći riječi Uzvišenog: **"Allahu je prava vjera jedino islam."** Katade kaže: "To znači priznanje šehadeta la ilahe illellah kao i priznanje onog što je objavljeno od Allaha. To je Allahova vjera koju je propisao za Sebe, s kojom je poslao poslanike i na koju je uputio svoje štićenike. Drugu vjeru osim nje neće primiti niti će za drugu osim nje nagraditi." Završen citat.

Ibn Kesir kaže: "Ovo je obavijest od Allaha da On neće primiti drugu vjeru osim islama a to podrazumjeva slijeđenje poslanika u onom s čime ih je Allah poslao, u svakom vremenu sve dok nije zapečaćeno slanje poslanika Muhamedovim poslanstvom, koji je zatvorio sve puteve (približavanja) Njemu osim Muhamedova puta. Ko susretne Allaha poslije Muhamedova poslanstva s vjerom koja se razlikuje od njegova Šerijata to mu se neće primiti, jer Uzvišeni kaže:

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"A onaj koji želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na onom svijetu nastradati." (Ali Imran, 85)" Završen citat.

Kažem: Iz pomenutih Kur'anskih ajeta i hadiskih tekstova shodno razumijevanju selefa, Allahovom dobrotom možemo zaključiti da se suština islama kao vjere čije nam je ispovjedanje naredio Allah, da se radi njega borimo protiv ljudi dok ga ne prihvate, jedina vjera kojom je Allah zadovoljan mimo ostalih vjera, vjera od koje zavisi ulazak u Džennet i spas od vječnog boravka u

Vatri. Dakle, suština ove vjere se ogleda u ispoljavanju Allahove jednoće kroz uluhijjet, pokornost i ibadet s jedne i nijekanju svega što se obožava mimo Njega s druge strane. Sve ovo uz pokornost i predanost Njemu Jedinom, Koji nema sudruga, vanjštinom i unutrinom. Islam nije formalno izgovaranje dva šehadeta bez ubjedenja i vjerovanja u njihovo značenje te ostavljanja širka i okretanje ka tevhidu uz pridržavanje propisa islama, to jest, prihvatanje onog što je došlo samo od Allaha mimo drugih.

5. studija

PRIHVATANJE PROPISA OD NEKOG MIMO ALLAHA PREDSTAVLJA ŠIRK U ULUHIJJETU I RUBUBIJJETU

Na to upućuju riječi Uzvišenog:

وَأِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ

“...pa ako biste im se pokorili, i vi biste sigurno mušrici postali.” (El-En’am, 121)

Taberi u pogledu riječi **“pa ako biste im se pokorili, i vi biste, sigurno mušrici postali”**, kaže: “To jest bili bi ste kao i oni.” Ovi su jeli i smatrali dozvoljenim meso krepaline(strvine), pa ako bi ste i vi to jeli onda bi postali mušrici kao i oni.”

Kurtubi kaže: “Ajet upućuje da onaj ko ohalali nešto od stvari koje je Allah zabranio postaje mušrik. Allah ﷻ je jasnim tekstom zabranio strv. Onaj ko prihvati dozvolu strvi od nekoga mimo Allaha čini širk. Ibn el-Arabi kaže: “Ako se mu'min pokorava mušriku u pogledu ubjeđenja postat će mušrik, a ako mu se pokorava u radnjama, ali mu akida i dalje bude ispravna, onda je grješnik, zato ga urazumite i podučite.”

Ibn Kesir u pogledu riječi Uzvišenog: **“Pa ako biste im se pokorili, i vi biste, sigurno mnogobošci postali.”**, kaže: “Ako se okrenete od Allahovih naredbi vama i Njegova Šerijata i prihvatite nečiji drugi govor to predstavlja širk, kao što Uzvišeni veli: “Oni svećenike i monahe svoje smatraju bogovima mimo Allaha.”

Kažem: “Poznato je da je širk uzimanje drugih božanstava pored Allaha. Ovaj ajet govori o tome da je došlo do ohalalivanja onog što je Allah zabranio, te da prihvatanje takvog propisa njegova počinioča čini mušrikom. Prihvatanje propisa mimo Allahova propisa je mes'ela od mes'ela širka u pogledu Allahova uluhijjeta. Jer je ilah-božanstvo, onaj kome se pokorava i prema kome se u osnovi ne griješi. Zato je obaveza ispoljavati Njegovu jednoću kroz pokoravanje Njemu Jedinom, prihvatanje Njegove odredbe i zaštite.

Otuda Uzvišeni Allah kaže:

اتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

“Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitinika! – A kako vi malo pouku primате!” (El-E'araf, 3)

Begavi kaže: “Ne uzimajte druge mimo Njega za zaštitnike kojima bi ste se pokoravali u onome što je grijeh prema Allahu. “

Kurtubi kaže: “...To znači ne obožavajte pored Njega druge i ne uzimajte za zaštitnike one koji su se udaljili od Allahove vjere. Svako ko je zadovoljan nekim pravcem automatski pripadnici tog pravca postaju njegovi zaštitnici.”

Ibn Kesir kaže: **“Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje”**, to jest, slijedite predaje nepismenog poslanika koji vam je došao s knjigom koja je objavljena od Gospodara i Vladara svega postojećeg, i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitnika! To jest, ne izlazite iz okvira onog sa čime je došao Poslanik u nešto drugo, da se ne bi na taj način okrenuli od Allahova propisa ka nečijem drugom propisu.”

Kažem: Na ovo se odnosi inkijad-pokornost i kubul-prihvatanje propisa. To jest, da vjeruje i prihvata sve što je Allah odredio i propisao od zakona za sva stvorenja. Samo On sudi i Njegovu presudu niko ne može pobiti. Prihvatanje Njegovih propisa je farz svakome ko izgovara dva šehadeta.

Vjerovanje srca i pokornost su dva rukna-temelja imana

Ibn Tejmije kaže: “Ovo je poglavlje u kojem su skrenuli neki ljudi od kasnijih generacija. Učinilo im se da je iman samo iskrenost, zatim su vidjeli ono što je vidio Iblis i faraon. Oni nisu nijekali, odnosno, ako su i nijekali jezikom nisu srcem. I pored toga se smatraju od najgorih nevjernika. Tako su i ovi upali u zamku, a da su slijedili uputu selefa znali bi da je iman riječ i djelo, to jest, u osnovi govor u srcu i rad u srcu. Iman se poima shodno Allahovom govoru i Njegovoj poslanici. Allahov govor i Njegova poslanica sadrže Njegove obavjesti i naredbe. Tako da srce povjeruje u Njegove obavjesti što u srcu prouzrokuje određeno stanje shodno intenzitetu i jačini vjerovanja. Iskrenost je vrsta znanja i govora tako da se rob pokori i preda Njegovoj odredbi. Ova pokornost i predanost predstavljaju vrstu htjenja i rada. Tako da rob ne može biti mu'min osim sa obje stvari zajedno. Pa ako ostavi pokornost postaje oholnik a time i nevjernik pa makar vjerovao svojim srcem.

Pojam kufra je općenitiji od pojma nijekanja, tj. ugonjenja u laž, tako da kufr može biti kufr nijekanja i kufr džehla. Otuda je Iblis opisan kao kafir oholnik a ne kao poricatelj. Zbog toga je nevjerstvo onih koji znaju, kao što je slučaj sa židovima, poput Iblisova nevjerstva, a nevjerstvo onih koji ne znaju poput nevjerstva kršćana, to jest zabluda i neznanje.

Zar ne vidiš da je grupa židova došla Poslaniku ﷺ, te su ga pitali o nekim stvarima pa ih je on o tome obavjestio, a oni rekoše: “Svjedočimo da si ti poslanik”, ali ga nisu slijedili (i zbog toga nisu ušli u islam). Isti je slučaj sa Heraklom (kada mu je došlo pismo od Poslanika ﷺ) i drugima mimo njih, ali im to znanje i vjerovanje nije koristilo. Zar ne vidiš da onaj ko vjeruje Poslaniku da je ono sa čim je došao Allahova poslanica, ta ista poslanica sadrži obavijest i naredbu, zar ne vidiš da se za ispravnost njegova vjerovanja uslovljava i iskrenost i pokornost Allahovoj naredbi. Kada čovjek kaže: “Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha”, ovaj šehadet obuhvata vjerovanje u Njegove obavijesti i pokornost Njegovim naredbama. A drugi dio šehadeta “svjedočim da je Muhamed Allahov poslanik”, obuhvata vjerovanje u sve ono sa čim je došao od Allaha. Tako da sa ova dva šehadeta zajedno biva upotunjeno priznanje. Pošto se vjerovanje srca (ihlas) uslovljava kod izgovora dva šehadeta, a to je osnova za prihvatanje poslanice, otuda su neki svatili da je to osnova cjelokupnog imana a zaboravili su na drugi temelj a to je inkijad-pokornost. Jer, čovjek može vjerovati u Poslanika vanjstinom i unutrinom a zatim da se sustegne od pokornosti Njegovim naredbama. Po takvom rezonovanju vjerovanje u poslanika bi se svelo na stepen onog koji je čuo za poslanicu od Uzvišenog Allaha i ništa više, kao što je slučaj i kod Iblisa. Ovo ti dalje pojašnjava da ismijavanje sa Allahom i Njegovim poslanikom poništava pokornost njemu, jer je on dostavio od Allaha obavijest o dužnosti pokoravanja njemu. Tako da pokornost njemu predstavlja ili potvrđuje vjerovanje njemu u pogledu onoga o čemu nas je obavjestio. Onaj ko mu se ne pokori ili je poricatelj ili se susteže od pokornosti svome Gospodaru a oboje predstavlja otvoreno nevjerstvo. Ko ga bude omaložavao i sa njim se ismijavao u svome srcu takav je odbio da se pokori njegovoj naredbi. Jer, inkijad-pokornost predstavlja uzdizanje i počast a omaložavanje predstavlja ponižavanje. Ovo su dvije suprotne stvari pa kada se u srcu pojavi jedna od njih ona druga se izbriše. Znaj da njegovo omaložavanje i ponižavanje briše iman, jer to predstavlja brisanje suprotnosti u korist druge suprotnosti.

Ne prihvatanje propisa od Allaha je kufr i oko toga nema razilaženja

Treća stvar. Ako rob počini grijeh¹, ali i pored toga vjeruje da mu je Allah to djelo zabranio te pri njemu i dalje ostane ubjeđenje o obaveznosti pokoravanja Allahovim zabranama i naredbama, takav se ne smatra kafirom. Međutim, ako je ubjeđenja da Allah to nije zabranio ili je ubjeđenja da je Allah to zabranio ali se on susteže od prihvatanja te zabrane (kao vida robovanja), odbijajući da se time pokori Allahu, onda takav ili niječe ili je inadžija.

Otuda su rekli: "Ko pogriješi prema Allahu iz oholosti, kao što je Iblis, po slaganju svih postaje kafir. A ko pogriješi slijedeći strast takav po mišljenju ehli-sunneta i džema'ta nije nevjernik. Takvog tekfire haridžije. Grješniku oholniku, pa makar vjerovao da je Allah njegov Gospodar, njegov inat i suprostavljanje Allahu poništavaju njegovo vjerovanje.

Zatim, ko čini zabranjene stvari ohalalivši ih, po slaganju svih postaje kafir. Ne može se smatati vjernikom u Kur'an ko ohalaljuje Njegove zabrane pa makar ih samo teoretski ohalalio, a ne i praktično. Ohalaliti zabranjenu stvar znači vjerovati da to Allah nije učinio haramom, ili pak nevjerovati da je Allah neku stvar učinio haramom, a uzrok tome jeste manjkavost u vjerovanju u rububijet ili manjkavost u pogledu vjerovanja u poslanicu, što predstavlja čisto nijekanje. Drugi slučaj je da zna da je Allah neku stvar zabranio i da je Poslanik ﷺ zabranio to što je Allah zabranio ali se susteže od pokornosti u pogledu te zabrane iz inata. Ovakav je žešćeg nevjerstva od prethodnog. Ovaj drugi to čini iako posjeduje znanje o tome da će Allah kazniti onog ko se ne bude pridržavao pomenute zabrane. Zatim, ovo sustezanje i odbijanje je ili zbog manjkavog akideta u pogledu mudrosti i moći Onog koji naređuje, tako da se to može smatrati nevjerovanjem u neki od Njegovih sifata- to jest osobina. Nekada, pored znanja u sve što se treba vjerovati to čini iz prkosa ili zbog slijeđenja nekog duševnog prohtjeva, suština ovakvog stanja je kufr, jer on priznaje sve što su Allah i Njegov Poslanik obavjestili i vjeruje u sve u što vjeruju mu'mini međutim, on to mrzi i prezire jer se to ne slaže sa njegovim prohtjevima. Takav govori: "Neću to priznati niti ću se toga pridržavati, prezirem ovu istinu i nastojim pobjeći od nje. Ova se vrsta razlikuje od prve vrste. Nevjerstvo

¹ Obrati pažnju da Šejhul-Islam kaže grijeh a ne kufr. S toga pod pojmom grijeh Šejhul-islam ovdje podrazumijeva grijehe koji nisu kufr, poput uzimanja kamate, zinaluka, pijenja alkohola i tome slično, pod uvjetom da se isti ne ohalale. (Op. rec.)

ovakvog je opšte poznato u vjeri islamu. U Kur'anu se na puno mjesta spominje *tekfir* ove kategorije. Ovakvog sljeduje još žešća kazna. U pogledu ovih je rečeno: "Na Sudnjem danu će najžešće biti kažnjen znalac kojeg Allah nije okoristio njegovim znanjem." A to je upravo Iblis i oni koji slijede njegov put.

Shodno ovom uviđamo razliku između ovog i ostalih grješnika. On vjeruje u obaveznost pomenutog djela i vjeruje da je na njemu obaveza da ga uradi međutim, njegova strast i bježanje ga sprječava od suglasnosti s tim. Takav je ostvario iman vjerovanjem(ihlasom), poniznošću i pokornošću ali nije upotpunio djelo¹.² Završen citat.

Kažem: Ovaj citat je Allahovom dobrotom pun pouka i koristi i kao takav zaslužuje da se čitaoc nad svakom riječi poduže zaustavi kako bi pojmiio njegovo značenje i koristi. Od tih koristi je i to da priznanje dva šehadeta obuhvata iskrenost i pokornost, što se odnosi na prihvatanje propisa. Iz šejhova govora se može zaključiti da zablude i brkanje stvari u pogledu propisa dolaze kao rezultati nepreciziranja tematike imana. Naime, precizno svatanje imana predstavlja vagu u pogledu propisa. Nepreciziranje toga dovodi do zbrke u pogledu poimanja propisa. Zbog toga sam vidio za shodno da se na brzinu, prije nego zaključim ovo poglavlje, osvrnem na neka pravila i osnove u pogledu ove teme s ciljem dubljeg poimanja iste jer je to najbolji pomagač na putu poimanja tematike propisa, i jer je ulema jasno ukazala da nema islama onaj ko nema imana niti ima imana onaj ko nema islama.

¹ Tj. takva osoba je ostvarila prvi stepen imana - aslul iman, ili osnovu imana, koja se ogleda u izvršavanju stvari čije je ostavljanje kufr i ostavljanju stvari čije je činjenje kufr. Međutim, nije ostvarila drugi stepen imana – imanul vadžib ili iman koji je obavezan(vadžib) a koji se nakon ostvarivanja prvog stepena ogleda u izvršavanju farzova i ostavljanju harama. Ostvarivanjem drugog stepena imana čovjek ulazi u Džennet bez da prethodno biva kažnjava, dok ostvarivanjem prvog stepena imana čovjek može biti kažnjen, osim ako mu Allah ne oprosti, ali će na kraju zasigurno ući u Džennet. Op. rec.

² *Es-Sarimul-meslul*, str. 458-459.

ČETVRTO POGLAVLJE

TEMELJI IMANA I NJEGOVE GRANICE

Ovo poglavlje sadrži dvije studije:

Prva studija: Međusobna povezanost islama i imana

Druga studija: Znanje i rad su temelji imana

1. studija

MEĐUSOBNA POVEZANOST ISLAMA I IMANA

Ibn Tejmije kaže: "Ibn Šejbe je rekao: 'Nema islama bez imana, niti imana bez islama'." ¹ Završen citat.

Prenoseći od Ibn Abdulberra dalje kaže: "Primjer islama u odnosu na iman je poput primjera dva šehadeta u njihovom odnosu jednog spram drugog u pogledu značenja i propisa. Svjedočenje poslanstva nije što i svjedočenje Allahove jednoće tako da su to dvije posebne stvari, a jedno je povezano s drugim u pogledu značenja i propisa, kao da se radi o jednoj stvari. Isti je slučaj sa imanom i islamom, jedno se veže za drugo kao da su jedno. Nema islama onaj ko nema imana niti iman imana onaj ko nema islama. Musliman ne može biti bez imana koji će njegov islam učiniti ispravnim, niti mu'min može biti bez islama kojim ostvaruje svoj iman. Za ispravnost dobrih djela Allah uslovljava posjedovanje imana i za ispravnost imana uslovljava dobra djela. U tom kontekstu kaže: **"Ko bude dobra djela činio i uz to vjernik bio, trud mu neće lišen nagrade ostati"** A u pogledu ostvarenja imana kroz djela kaže: **"A one koji pred Njega iziđu kao vjernici, a koji su dobra djela činili – njih sve čekaju visoki stepeni."**

Onaj ko vanjštinom kroz djela bude pokazivao islam a u tajnosti ne nosi ubjeđenje imana, takav je na stepenu licemjerstva koje ga izvodi iz vjere. Onaj ko u tajnosti vjeruje u postulate imana ali ne radi po propisima imana i zakonima islama, takav se smatra kafirom, jer čini kufr uz kojeg tevhid ne može opstati. Onaj ko u tajnosti vjeruje u ono o čemu nas je obavjestio Poslanik ﷺ, od

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 7/329.

Allaha i radi ono što je Allah naredio takav je mu'min-musliman. Kad to ne bi bilo tako ispalo bi da mu'mina nije dozvoljeno nazvati muslimanom i da muslimana nije dozvoljeno nazvati mu'minom (vjernikom) u Allaha.¹ Pripadnici kible su se složili da je svaki mu'min muslim i da je svaki muslim mu'min u Allaha, Njegove meleke i poslanike.”² Završen citat.

Ibn Redžeb kaže: “Pojašnjenje razlike između ova dva pojma bi bilo da iman predstavlja srčano vjerovanje, potvrđivanje i spoznaju a islam predstavlja predanost i skrušenost roba Allahu kao i pokornost Njemu, a to biva kroz djela. To je din, kako je Allah nazvao islam u Svojoj knjizi... Zatim, dva šehadeta su od djelova islama i oko toga nema razilaženja.. Pod tim se ne misli da ih čovjek samo formalno izgovori bez čvrstog ubjeđenja. Otuda srčano vjerovanje u njih, također, ulazi u islam. Islam koji se spominje u riječima Uzvišenog: **“Jedino priznata vjera kod Allaha je islam.”**, grupa selefa tumači kao tevhid i iskreno vjerovanje. Od njih su Muhammed b. Džafer b. Zubejr.

Međutim, ako za nekoga obavjesti da nema imana a pripíše mu islam, kao što je obavjestio o beduinima u Kur'anu, pod tim podrazumjeva da se iman nije učvrstio u njihovim srcima ali im se potvrđuje da učestvuju u djelima islama vanjštinom, s tim da imaju vrstu ili dozu imana koja njihova djela čini ispravnim. Jer, da nemaju te doze imana ne bi se mogli deklarirati (nazvati) kao muslimana.”³ Završen citat.

Kažem: “Ovi iskazi uleme ukazuju da islam mora imati iman u svojoj unutrinosti koji bi ga učinio vjerodostojnim. Iman se ne može potvrditi bez pokazivanja islama vanjštinom koji bi ga pojasnio. Ovo je veoma važna mešela. Iz nje proizilazi govor uleme da onaj ko izgovori dva šehadeta za takvog kažemo da je ušao u islam i ovo je istina u koju nema sumnje. Međutim, za ispravnost ovog izgovora se uslovljavaju šartovi, a to je postojanje imana u unutrašnjosti koji bi realizirao ovaj spoljašnji islam, kao što to spominje ulema. Nama nije naređeno da raspoređujemo prsa ljudi kako bi smo otkrili šta je sa njihovom unutrašnjosti (tj. da li su srčano iskreni) već nam je naređeno da se prema njima odnosimo shodno onome šta pokazuju vanjštinom. A onome ko izgovori šehadet obaveza je vjerovati svojim srcem i promijeniti prethodno vjerovanje na kojem je

¹ Muslim (musliman) i mu'min su različiti pojmovi. Svaki je mu'min muslim a ne mora svaki muslim biti mu'min. Mu'min je na većem stepenu vjere od muslima. Doći će pojašnjenje ovih termina. (Op. pr.)

² *Medžmu' fetava*, 7/333.

³ *Džami' ulum vel-hikem*, peto izdanje, str 27-29.

bio. Ako ispolji nešto što to poništava onda će Šerijat presuditi o iskvarivosti njegove unutrane u pogledu imana i vjerodostojnog akideta. Na osnovu toga (te vanjštine), presuđujemo o poništavanju šehadeta i na takvog se odnose propisi riddeta-otpadništva. Jer je vanjština, kako to kaže Ibn Tejmijje, vjerodostojan dokaz na koji se oslanja, osim ako se ispostavi da je njegova unutra suprotna tome. Ako se dokaže neispravnost njegove unutrane onda se ne osvrćemo na spoljašnjost jer se pokazalo da je unutra neiskren u pogledu svog vjerovanja.¹

Pravo šehadeta la ilahe illallah se ogleda u napuštanju širka i pridržavanju propisa.

Kažem: Ovaj sud je shodno vanjštini. Otuda, Allahovom dobrotom, uviđamo značenje tekstova koji se prenose od uleme da je svrha ratovanja (protiv nevjernika) napuštanje širka i odricanje od taguta a izražavanje Allahove jednoće kroz ibadet i pokornost Njemu Jedinom, Koji nema sudruga. Nāvodi i citati uleme po pitanju ove velike mes'ele su prethodili. Allah, dželle še'nuhu, je poslao poslanike i spustio knjige, stvorio svemir i onaj svijet kako bi se On jedini obožavao, bez pripisivanja sudruga, te da mu se vjera ispovjeda kroz činjenje pokornosti a da se zaniječe svaki onaj kome se ljudi pokoravaju mimo Njega. Sve ovo biva srcem i udovima a kao znak tog srčanog ubjeđenja traži se izgovaranje dva šehadeta vanjštinom. Kada se ovo ostvari dolazi do obustave rata protiv mušrika osim kada zahtjeva pravo šehadeta. Opće je poznato da je izržavanje Allahove jednoće kroz činjenje ibadeta, pravo la ilahe lallah. Ako rob pokaže nešto što je suprotno njegovom priznanju protiv njega se ponovo pokreće rat kako bi se ostvario pomenuti cilj. Da se od ljudi traži samo puko izgovaranje dva šehadeta i da je to dovoljno, bez ostavljanja raznih vrsta širka i robovanja drugima mimo Allaha, onda se postavlja pitanje zašto je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Osim kada zahtjeva pravo šehadeta”? Da je samo puko izgovaranje šehadeta Njegovo pravo onda bi to značilo da je svako ko izgovori šehadet ispunio njegovo pravo, tako da bi u tom slučaju spomen dijela hadisa “osim kada zahtjeva pravo šehadeta” bio bespotreban koji za sobom ne povlačio nikakav propis niti značenje, a nije tako. Mi tvrdimo da je govor predvodnika svih poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čist od takve manjkavosti. Jer je njemu dat sadržajan govor (ar. dževami'ul-kelim). Na osnovu ovog mišljenja islam

¹ *Es-Sarimul-meslul*, str 301.

i iman munafika bi bili ispravni, jer i on izgovara dva šehadeta, a to je po njima jedino pravo šehadeta, pa makar on vređao Allaha, Njegova poslanika i Njegovu Knjigu, prijateljevao sa nevjernicima i ne odricao se mušrika, tražio sud mimo Allahova suda i da se raduje porazu muslimana a da se žalosti zbog poraza mušrika.

*Onaj ko smatra da je napuštanje pokornosti od Šerijata
takav je uznevjerovao*

Ibn Tejmije kaže: “Ko kaže da će onaj ko izgovori dva šehadeta a ne bude izvršavao farzove i klonio se harama, ući u Džennet i da niko od takvih neće biti kažnjen smatra se kafirom otpadnikom. Obaveza je takvog pozvati na pokajanje, ako se ne pokaje ubija se. Mnogo je kategorija ljudi koji izgovaraju šehadet. Među njih spadaju i munafici koji će biti na samom dnu Džehennema.”¹ Završen citat.

I kaže: “Hanbel kaže: 'Pričao nam je Humejd: 'Obavješten sam da neki ljudi govore: “Ko bude priznavao namaz, post zekat, hadždž a ne bude ništa od toga radio sve dok ne umre, ili pak klanja okrenutih leđa ka kibli, takav je mu'min osim u slučaju ako je bio od onih koji to niječu.” Ovo je jasan kufr. Takvo mišljenje se suprostavlja Kur'anu, sunnetu Allahova Poslanika i ulemi muslimana. Uzvišeni Allah kaže: **“A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovjedaju.”**

Hanbel kaže: “Čuo sam Ebu Abdullaha Ahmeda b. Hanbela kako kaže: “Ko ovo kaže takav je uznevjerovao u Allaha, suprostavio se Njegovoj odredbi i Njegovom Poslaniku u onome sa čim je došao od Allaha.”² Završen citat.

I rekao je: “Ahmed b. Hanbel kaže: “Pričao nam je Halef b. Hajan, pričao nam je Ma'kil b. Ubejdullah Abesi, kaže: “K nama je došao Salim Eleftas ispoljavajući akidu *irdža'a* pa su se naši prijatelji razbježali od njega. Od njih je bio i Mejmun b. Mehran i Abdulkерim b. Malik. On se obavezao Allahu da se sa njim neće sastati pod istim krovom osim krovom džamije. Ma'kil dalje pripovjeda: “Kada sam otišao na hadždž ušao sam kod Ata'a b. Rebaha sa grupom mojih prijatelja a on je učio: **“I kad bi poslanici gotovo nadu izgubili...”** Rekosmo mu da imamo potrebu za njim pa nas je primio. Obavjestio sam ga da su neki naši ljudi uveli novine i da govore da namaz i zekat nisu od vjere. On

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 35/106.

² *Medžmu' fetava*, 7/209.

reče: "Pa zar Allah nije rekao: **"Naređeno im je da samo Allaha obožavaju iskreno mu ispovjedajući vjeru, i da klanjaju namaz i daju zekat, to je prava vjera."** Tako da su namaz i zekat od vjere. Rekoh : "Oni govore da se iman ne povećava." Odgovori: "Zar Allah nije rekao: **"Da bi povećali iman na iman."** To je iman. Rekoh: "Oni to pripisuju tebi, a do mene je dospjelo da je kod tebe došao Ebu Zerr sa svojim ashabima i kada su ti iznijeli svoje mišljenje da si ti to prihvatio. Pa je rekao: "Ne tako mi Allaha", pa je to ponovio dva ili tri puta. Zatim reče: "Kada sam došao u Medinu sjeo sam kod Nafije pa mu rekoh: "O Ebu Abdullahe, ja imam potrebu kod tebe." On reče: "Da li se radi o nekoj tajni ili je nešto javno?" "Tajna", rekoh. "Koliko je samo tajni u kojima nema hajra", odgovori on. Rekoh: "Ovo nije od te vrste." Pošto smo klanjali ikindiju on ustade i uze me za odjeću, a zatim upita: "Kakva je tvoja potreba?" Pa sam mu spomenuo njihov govor. A on mi reče: "Poslanik ﷺ kaže: 'Naređeno mi je da ih tučem sabljom dok ne kažu la ilahe illallah, a kada izgovore la ilahe illallah zaštitili su od mene imetke i krv osim što nalaže pravo šehadeta a račun će polagati kod Allaha.'" Rekoh: "Oni govore: 'Mi priznajemo da je namaz farz ali ne klanjamo, priznajemo da je alkohol haram ali ga pijemo priznajemo da je brak sa majkama zabranjen a li ih ženimo.'" On trgnu ruku iz moje ruke a zatim reče: "Onaj ko to čini je kafir."¹ Završen citat.

Prava la ilahe illallah

Kažem: "Pravo la ilahe illallah je da se zaniječe sve ono što se obožava mimo Allaha te da se rob pridržava propisa islama. Još prije ulema je jasno rekla da nema islama onaj ko nema imana. Pa kada rob izgovori dva šehadeta obavezno se podrazujeva da je isti zadovoljio šartove la ilahe illallah kao i unutarnji iman. Ako na njegovoj vanjštini uočimo nešto što ukazuje na neispravnost unutarnjeg imana, tek onda presuđujemo o poništenju dva šehadeta, i ta presuda biva na osnovu vanjštine.

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 7/204-205.

2. studija

ZNANJE I RAD SU TEMELJI IMANA

Opće je poznato u vjeri islamu da je znanje prvi temelj od temelja imana. To je osnova akideta, ubjeđenja i čvrstog vjerovanja (*jekina*). Nemoguće je pojmiti postojanje ovih stvari bez znanja. Znanje prethodi ovim stvarima i vrši korekciju njihove tačnosti i ispravnosti. Pokornost, prihvatanje i pridržavanje propisa od Jedinog Allaha je drugi temelj imana, i to je djelo srca.

Kadi Ebu Bekr b. el-Arabi kaže: "Što se tiče onih koji kažu da je iman ubjeđenje, govor i djelo, njihova definicija obuhvata sva mišljenja u tom pogledu. Ova definicija objedinjuje mnoge različite izraze a nije daleko od usula-temelja vjere kao ni od jezičkog poimanja (imana). Objašnjenje sa stanovišta jezika bi bilo jer djelo potvrđuje ili negira govor. Otuda Poslanik ﷺ kaže: '*Oči čine blud, ruke čine blud, noge čine blud, duša želi i nada se, a polni organ to negira ili potvrđuje*'. Pa kad čovjek sazna i spozna da nema drugog boga osim Allah i da je Muhammed Allahov Poslanik neka to i izgovori. Pa kada izgovori ono što je spoznao neka radi shodno tom znanju. Na taj način se govor i djelo objedinjuju i ostvaruje se iman jezički i terminološki." ¹ Završen citat.

Ibn Kajjim kaže: "Ovdje ima i druga osnova, a to je da se suština imana sastoji od govora i djela. Govor se djeli na dva djela: Prvo je govor srca - to je ubjeđenje, i govor jezika - to je izgovaranje riječi islama. Djelo se, također, dijeli na dva dijela. Prvo je djelo srca - to je njegov nijet i iskrenost. A drugo su djela udova tijela. Ako nestane ove četiri stvari s njihovim nestankom nestat će i iman u potpunosti. Ako nestane srčane iskrenosti ostali dijelovi neće koristiti. Srčana iskrenost je šart ispravnosti i korisnosti ostalih dijelova. Ako nestane dijela srca a ostane srčana iskrenost u tom slučaju nastupa spor između murdžija i ehli-sunneta. Ehli-sunnet se slaže da u tom slučaju nestaje iman te da sama iskrenost srca bez djela srca, a to je njegova pokornost i ljubav, ne koristi kao što ni Iblisu, faraonu, židovima i mušricima koji su vjerovali u iskrenost Poslanika to nije koristilo. I ne samo to, već su oni i tajno i javno potvrđivali da on nije lažac ali ga nisu slijedili...

Iz nepokornosti srca nužno proizilazi i nepokornost udova tjela. Jer, da je srce pokorno i tijelo bi bilo pokorno. Iz njegove nepokornosti proizilazi nepostojanost ubjeđenja, jer ubjeđenje za sobom povlači pokornost i on je suština imana. Iman nije samo puko srčano vjerovanje i priznanje, kao što smo

¹ Pogledaj *Ahlamu'l-Kur'an* od Ebu Bekra b. El-Arabija, 2/945.

to pojasnili, već se radi o srčanom vjerovanju i priznanju koje za sobom povlači i podrazumjeva pokornost." Zatim je šejh nastavio govoriti o kufru ubjeđenja i kufru djela, zatim o velikom i malom kufru, zatim o širku, zulumu, džehlu i nifaku da bi na pedeset i devetoj stranici rekao: "Pogledaj kako se širk, kufr, grijšenje, zulum i džehl dijele na: nevjerstvo koje izvodi iz vjere i na ono koje ne izvodi iz vjere."¹ Završen citat.

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, u šejhove riječi da je iskrenost uslov za ispravnost ubjeđenja, uslov da šehadet bude koristan. Opće je poznato da je ubjeđenje srca (ihlas) ogranak znanja, zbog toga je poslije spomenuo džehl koji čovjeka može izvesti iz vjere i onaj drugi koji ga ne uzvodi. Ako džehl-neznanje koje se donosi na ružnoću širka i ljepotu tevhida, koji je osnova svih osnova, ne predstavljaju vrstu džehla koji izvodi iz vjere onda se postavlja pitanje na koji drugi džehl se to može odnositi?

Sāmo ubjeđenje ako ga ne prati predanost i pokornost ne koristi a pokornost srca za sobom povlači pokornost udova tjela. A nepokornost udova upućuje na nepostojanje ubjeđenja u srcu koje podrazumijeva pokornost a što predstavlja suštinu imana. Zatim, njegov navod da se ehli-sunnet slaže da nema imana ako nestane srčanih djela te da je to poprište rasprave između ehli-sunneta i murđžija.

Ibn Tejmije kaže: "Nužno je poznato u vjeri islamu da čovjek postaje kafir pored toga što svojim srcem vjeruje u Muhammedovo poslanstvo ako ne radi po tom vjerovanju voleći ga poštivajući i pokoravajući se onome s čim je došao."² Završen citat.

Šartovi za ostvarenje imana

I kaže (Ibn Tejmije): "Oni (selef) su govorili da je iman srčana spoznaja, potvrda jezikom i rad udova.³ Tako Uzvišeni kaže: **"A da su vjerovali u Allaha i Poslanika i ono što im je objavljeno ne bi ih uzeli za zaštitnike."** I Njegove riječi: **"I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate..."** Allah je učinio ove pomenute stvari šartom ispravnosti imana, to jest, vjerovanja. Tako je ustvrdio da se iman ogleda u

¹ *Kitabus-sala*, str. 54.

² *Medžmu' fetava*, 7/131.

³ *Medžmu' fetava*, 7/144.

spoznaji pomenutih šartova te da se čovjek ne može deklarirati kao mu'min bez njih.”¹ Završen citat.

I kaže: "Ahmed b. Hanbel kaže: 'Pričao nam je Ebu Seleme Huzai, kaže: Rekao nam je Malik, Ebu Bekr Ajaš, Šerik, Abdulaziz b. Ebi Seleme, Hamad b. Seleme i Hamad b. Zejd da je iman: znanje (spoznaja), priznanje i rad'.”² Završen citat.

I kaže: "Ahmed je rekao: 'A što se tiče onih koji misle da je iman samo priznanje, šta kažu za spoznaju? Da li je uz potvrdu potrebno i znanje? Da li je potrebno da bude iskren spram onoga što je spoznao? Ako misli da je potrebno znanje uz priznanje, onda je iman po njemu sastavljen iz dvije stvari. A ako misli da je potrebno iskreno vjerovati i jezikom potvrditi ono što je spoznao, onda se sastoji od tri stvari. Ako zaniječe te rekne kako nije potrebna spoznaja i iskreno vjerovanje, onda je izrekao velike riječi. Ne mogu zamisliti da iko negira spoznaju, iskrenost i djelo zajedno sa ovim stvarima.”³ Završen citat.

I rekao je: "Allah ﷻ nam naređuju da u namazu kažemo: 'Uputi nas na Pravi put, put onih kojima Si svoje blagodati darovao a ne na put onih koji su zalutali i na koje si se rasrdio.' Poslanik ﷺ kaže: "Židovi su ti na koje se On rasrdio a kršćani su zalutali. Jer, židovi poznaju istinu kao što poznaju svoje sinove ali je ne slijede zbog oholosti i zavisti iz koje proizilazi mržnja i borba protiv istine. Kršćani čine ibadet, u njihovim srcima ima milosti i nježnosti a izmislili su i monaštvo bez znanja o tome, zato su i zalutali. Ovi prvi imaju znanje ali nemaju ispravnog nijeta a ovi drugi imaju dobar nijet ali nemaju znanja tako da slijede mišljenja i strasti. Tako da u suštini ne ostane niti korisno znanje niti koristan nijet već se na njih mogu primjeniti riječi Uzvišenog koje je izrekao u pogledu mušrika kitabija: **"Da smo slušali ili razmišljali, ne bismo među stanovnicima Džehennema bili!"** I rekao je: **"Mi smo za Džehennem mnoge džinnove i ljude stvorili; oni pameti imaju – a njima ne shvaćaju, oni oči imaju – a njima ne vide, oni uši imaju – a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori - oni su zaista nemarni."** Iman u srcu ne biva samo pukim vjerovanjem, bez srčanih djela koja za sobom povlače ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ. Kao što iman

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 7/150.

² *Medžmu' fetava*, 7/239.

³ *Medžmu' fetava*, 7/393.

ne može biti shodno mišljenjima i strastima već se za temelj u osnovi uslovljava rad i govor srca.”¹ Završen citat.

Ibn Kajjim kaže: “Kažu: 'Srce ima dva vadžiba. Čovjek ne može postati vjernikom osim sa njima. Jedan je vadžib spoznaja i znanje a drugi je vadžib pokornosti, predanosti i ljubavi. Kao što ne može biti vjernik ako ne dođe sa vadžibom znanja i ubjeđenja, također, ne može biti vjernik ako ne dođe sa vadžibom ljubavi, pokornosti i predanosti. Čak šta više, ako čovjek ostavi ovaj vadžib uz posjedovanje pomenutog znanja i spoznaje kufr takvog biva još veći a on od imana još udaljeniji u odnosu na kafira džahila.”² Završen citat.

I rekao je: “Iman je farz svakom čovjeku. Sastoji se od znanja i rada. Ne moguće je pojmiti iman bez znanja i rada...”

Da li je moguće ostvariti činjenje ibadeta Allahu, koji je Njegovo pravo kod svih robova, osim uz adekvatno znanje, a zar se znanje može postići osim učenjem i njegovim traženjem?”³ Završen citat.

Kažem: Od momenta kada rob prizna dva šehadeta za njega počinju važiti propisi islama. S tim da se predpostavlja prisutnost imana u unutrašnjosti koji koriguje njegov islam. Takvo stanje ostaje sve dok sa svojim priznanjem ne pomiješa jasan širk po vanjštini, ili da se ispostavi dokaz koji upućuje na promjenu njegova akideta. Tako, ako bi obožavao nekog mimo Allaha, nakon pomenutog priznanja, ili da prijateljuje sa mušricima i pomaže ih u borbi protiv muslimana i da ih zavoli, ili da se za sud obraća tagutima, ili da se ismijava sa nečim od Allahovih ajeta, ili da slijedi neki drugi Šerijat mimo Allahova Šerijata, ili da napusti pokornost Poslaniku i da ne slijedi njegov put, ili da za put približavanja Allahu odabere neki drugi mimo Poslanikova puta; ako bi nešto od nabrojanog pokazivao svojom vanjštinom to bi predstavljalo pokazatelj neispravnosti osnove imana u njegovoj unutrašnjosti. Ovo može biti iz razloga ne posjedovanja znanja, koji je jedan od dva rukna imana, a to je govor srca ili zbog ne postojanja pokornosti i ljubavi, a to je njegova druga polovica i drugi rukn što predstavlja rad(djela) srca. Neispravnošću imana, koji je šart za ispravnost islama kako je to naglasila ulema, kvari se, također, i sam islam. Tako da rob postaje kafirom vanjštinom i unutrinom, jer time poništava dva šehadeta koji su posebna osnova vjere. Ibn Redžeb kaže: “Onaj ko potvrdi dva šehadeta

¹ *Medžmu' fetava*, 7/528-529

² *Miftahu daris-se'ade*, 1/95.

³ Prethodni izvor, 1/156.

pravno postaje musliman. Kada kao takav uđe u islam naređuje mu se da izvršava i ostale dijelove islama. Onaj ko napusti dva šehadeta izlazi iz islama. Oko izlaska iz islama zbog ostavljanja namaza postoji poznato razilaženje među ulemom, također, i kod napuštanja preostala tri temelja islama (zekata, posta i hadždža) postoji razilaženje među ulemom..."¹ Završen citat.

Prije nego završim sa ovim poglavljem, Allahovom dozvom i pomoći, spomenut ćemo glavne mes'ele koje su u njemu spomenute:

1. Za prelazak iz širka i kufra u islam, kao i ustezanje od ratovanja protiv mušrika uslovljava se napuštanje širka i ispoljavanje Allahove jednoće kroz pokornost i obožavanje Njega Jedinog, Koji nema sudruga.

2. Za pomenuti prelazak uslovljava se znanje o dva šehadeta, jer se prelazak sa širka u tevhid ne može upotpuniti osim s njime.

3. Ispoljavanje tevhida i islama vanjštinom, kao čin slijepog slijeđenja očeva, bez unutarnjeg ubjeđenja, neće koristiti njegovom nosiocu na Sudnjem danu.

4. Mušrik je džahil u pogledu Allaha, ne poznaje Ga i ne obožava Ga. On obožava šejtana pa makar mislio drugačije, bez obzira ko on bio.

5. Djelo ne može biti ibadetom niti se takvim smatrati bez dva šarta, a to su: Prvi - Ispoljavanje Allahove jednoće kroz obožavanje Njega Jedinog, Koji nema sudruga, i Drugi - da se rob u potpunosti preda Allahu Jedinom.

6. Postoje Allahova svojstva koja ako rob ne spozna ne može spoznati ni Allaha. Prvi vadžib svakome robu je znanje o ovim svojstvima pomoću kojih se spoznaje Allahov uluhijjet. Pomoću njih rob izlazi iz robovanja lažnim božanstavima i prelazi u robovanje Jedinom i Moćnom Allahu.

7. Rob se na ahiretu neće spasiti osim ako izgovori dva šehadeta, uz adekvatno znanje i iskreno vjerovanje u njihovo značenje, te da se toga pridržava vanjštinom i unutrinom.

8. Islam znači predanost Jedinom Allahu i pokoravanje samo Njemu. Onaj ko Ga obožava ali pored Njega obožava i druge takav nije musliman. Onaj ko Ga ne obožava smatra se oholnikom koji mu ne čini ibadet. Obojica su nevjernici u svoga Gospodara.

¹ *Džami' ulumi vel-hikem*, str. 23.

9. Priznavanje poslanice obavezuje na pokornost njoj, u protivnom to priznanje nije validno i u pravnom smislu nije punovažno.

10. *Hanif* je čovjek koji napusti širk s nijetom i znanjem kako bi se predao Jedinom Allahu.

11. Širk je upražnjavanje ibadeta nekom drugom mimo Allaha. Dokaz o neispravnosti širka je ajet o misaku, fitra-ljudska narav i pamet. Nosioc širka se neće kazniti ni najednom od dva svijeta osim nakon što mu se dostavi dokaz poslanice. Također, neće uživati na ahiretu. Na dunjaluku se ne može smatrati muslimanom sve dok ne bude priznavao tevhid Jedinog i Moćnog Allaha i dok ne zaniječe sve što se obožava mimo njega.

12. Prihvatanje nečijih propisa mimo Allahovih i Njegova Poslanika, i obožavanje drugog mimo Allaha se smatra širkom.

13. Ko griješi prema Allahu iz oholosti po slaganju svih postaje kafir, a ko griješi zbog slabosti i slijeđenja strasti ehli-sunnet i džem'at ga ne tekfire, za razliku od haridžija. Jer, grješnik iz oholosti se smatra buntovnikom spram Allahova suda i Njegovih propisa i prelazi granicu robovanja zbog koje je stvoren.

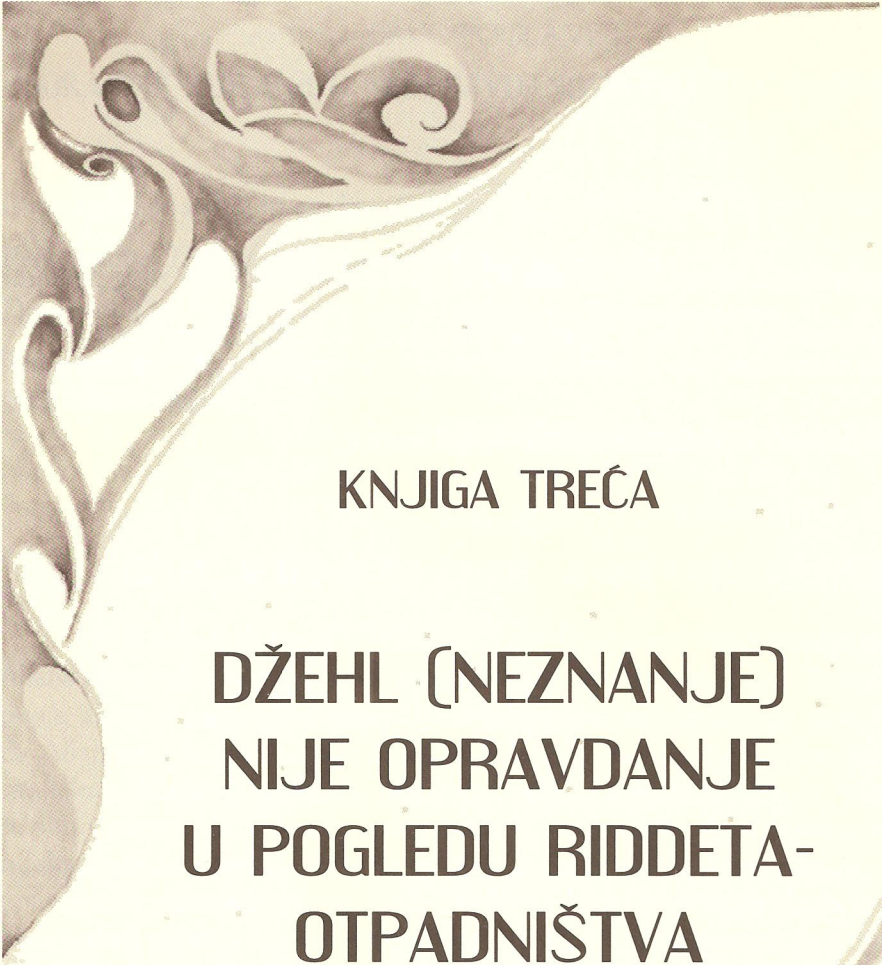
14. Islam se ne prihvaća bez unutrašnjeg imana koji ga koriguje, a iman, to jest vjerovanje ne vrijedi bez spoljašnjeg islama koji ga pojašnjava i potvrđuje, u protivnom bi se to svelo na puku tvrdnju (da je neko vjernik). Iman je potvrda, spoznaja i pridržavanje.

15. Izgovaranjem dva šehadeta na čovjeka se primjenjuju propisi na dunjaluku, ukoliko sa time ne pomiješa širk i ako vanjštinom ukazuje da nije promijernio akidu. Kod njega se uslovljava unutarnje vjerovanje koje je korekcija njegova islama. Ako uradi djelo koje izvodi iz islama to nam govori o iskwarenosati imana, što ujedno poništava i njegov islam.

16. Onaj ko tvrdi da je svako ko izgovori dva šehadeta od stanovnika Dženneta i da neće biti kažnjen u Vatri, pa makar se i ne pridržavao propisa, takav je kafir-otpadnik. Od njega se traži pokajanje u protivnom ubija se, jer iz ove tvrdnje proizilazi opravdanje nifaka-licemjerstva. Prije nego završim sa ovim poglavljem dragi brate čitaoče želim se izviniti zbog toga što sam oduljio ovo poglavlje. Ova teme o kojoj govorimo zaista obiluje mnogobrojnim dokazima iz Allahove knjige i sunneta po svatanju selefa i imama ovog ummeta . To je akida koja je naslijeđena iz nebeskih knjiga i poslanica, tako da sam temu obrađivao sa

više aspekata, jer, kada se neka stvar puno puta ponovi samim tim se zapamti i utvrdi. Tako sam ponekad navodio objašnjenja tekstova shodno svatanju selefa ovog ummeta. Ponekad sam navodio govore i opise od selefa. A drugi puta sam temu vezao za iman. Ponekad sam temu vezao za svatanje značenja ibadeta i uluhijjeta a sve to predstavlja određivanje suštine islama kako bi smo ustrajali na toj suštini i ljude pozvali u nju. Zatim, kako bi se spasili i kako bi uništili virus akide irdža'a koji je ummet učinio lahkim plijenom za njegove neprijatelje. Otuda su se izrodile generacije koje vjeruju da je islam puko izgovaranje dva šehadeta, bez odricanja od širka i mušrika. Te da je samo formalno izgovaranje dva šehadeta, bez napuštanja širka, dovoljno za spas na oba svijeta. Kao rezultat toga među nas se uvuklo bezbožništvo i širk raznih boja, bez negiranja od strane uleme, daija i pobožnjaka, osim onih kojima se Allah smilovao. Allahu se jadamo i nema snage i moći osim kod Velikog i Uzvišenog Allaha. Allahovom dobrotom i pomoći ovim je završeno ovo poglavlje.

KNJIGA TREĆA

**DŽEHL (NEZNANJE)
NIJE OPRAVDANJE
U POGLEDU RIDDETA-
OTPADNIŠTVA**

Ova knjiga ima tri poglavlja:

Prvo poglavlje: Dokazi iz Kur'ana o neopravdanosti riddeta zbog džehla.

Drugo poglavlje: Dokazi iz sunneta o neopravdanosti riddeta zbog džehla.

Treće poglavlje: Odpadništvo kroz knjige selefa.

DOKAZI IZ KUR'ANA O NEOPRAVDANOSTI RIDDETA ZBOG DŽEHLA

Ovo poglavlje sadrži tri studije:

Prva studija: Džehl je osnova i uzrok nifaka-licemjerstva

Druga studija: Propis za onog koji se ismijava sa Allahovim ajetima

Treća studija : Ajeti koji govore o nevjernicima odnose se i na muslimane ako budu činili njihova djela

1. studija

DŽEHL JE OSNOVA I UZROK NIFAKA-LICEMJERSTVA

Prvi dokaz su riječi Uzvišenog u suri El-Bekara: **“Oni nastoje da prevare Allaha i one koji vjeruju, a ne varaju osim sebe ali to ne osjećaju.”** Taberi kaže: "U ovom ajetu je najjasniji dokaz o Allahovom pobijanju mišljenja onih koji tvrde da Allah neće kazniti nikoga osim inadžija, koji su nakon znanja uznevjerovali i zanijekali Allahovu jednoću, Njegove knjige i poslanike. Jer je Allah, dželle šeh'nuhu, obavjestio o onima koje je opisao, onako kako ih je opisao od osobina nifaka, onih koji nastoje da prevare Allaha i vjernike, oni koji nisu ni svjesni da pomenutim varanjem varaju sebe. Da bi na kraju obavjestio da ih čeka bolna kazna, zbog njihova nijekanja poslanstva, Poslanika i nevjerovanja u njega i zbog toga što su, po njihovom mišljenju, smatrali da su vjernici a ustvari su bili ustrajni na nevjerstvu." Završen citat.

Kurtubi kaže: "Riječi u ajeti **“ali to ne osjećaju”** znače da ne shvaćaju da se njihova obmana vraća na njih. Misle da su svojim varanjem uspjeli i pobijedili. Međutim, mogu samo na dunjalkuku a na ahiretu će im se reći **“...vratite se natrag, pa drugo svjetlo potražite...”** kao što ćemo to spomenuti." Završen citat.

Komentarišući riječi Uzvišenog: **“Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne osjećaju.”**, Ševkani kaže: "To što im se negira osjećaj (u ovoj situaciji) može biti zbog toga što su vanjstinom pokazivali da su na Pravom putu iako su znali da su potpuno na neistini. Mislili su da mogu sakriti od Poslanika ﷺ, ono što u svojim srcima skrivaju. Nisu osjećali ili opažali da on to zna te da mu vijest o tome silazi

sa nebesa. Tako da se negiranje osjećaja sa ovog stanovišta odnosi na to, a ne misli se da nisu osjećali kako su na neistini. A može značiti da je neistina, koja se ustalila u njihovim mozgovima, po njima postala dobro, zbog ljubavi spram kufra i zbog neprijateljstva spram islama...

Ibn Džerir bilježi od Mudžahida u pogledu tefsira ovog ajeta da je rekao: "Kada počine grijeh pa im se rekne: "Ne činite to", oni odgovore: "Mi smo na uputi." Bilježe Ibn Ishak, Ibn Džerir, Ibn Ebi Hatim od Selmana da je proučio ovaj ajet pa je rekao: "Oni na koje se odnosi ovaj ajet se još uvijek nisu pojavili." Ibn Džerir kaže: "Moguće da je Selman pod ovim mislio da će oni koji će doći okićeni ovim svojstvom biti većeg *fesada*-nereda od onih koji su bili u vremenu Poslanika ﷺ a nije pod tim mislio da onih koji su posjedovali ova svojstva nije bilo."

Moguće je da je Selman (ovo govori Ševkani) mislio kako se ovaj ajet ne odnosi na munafike već se odnosi na smutljivce koji u svom ispovjedanju vjere dižu sablju na muslimane, kao što su haridžije i drugi koji zlo smatraju dobrim zbog šubhi u koje su upali... **"A, uistinu oni su bezumni"**, to jest, džahili. A riječi: **"Ali ne znaju"**, to jest, ne poimaju." Završen citat.

Komentarišući riječi Uzvišenog: **"Ali ne osjećaju"**, Begavi kaže: "To jest, ne znaju da time varaju sebe i da se šteta njihovog varanja vraća njima. A za drugi ajet u kojem se kaže: **"Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne osjećaju"**, to jest, ne znaju da oni nered siju jer misle da je ono na čemu su od nevjerstva dobro. Po drugom mišljenju to znači da ne znaju šta im je Allah pripremio od kazne." Završen citat.

Ibn Kesir za riječi Uzvišenog: **"Oni nastoje da prevare Allaha i one koji vjeruju"**, kaže: "Zbog toga što vanjštinom pokazuju iman a u tajnosti su nevjernici. Zbog svog džehla oni su ubjeđeni da time varaju Allaha i da će im to koristiti kod Njega. Misle da će to proći kod Allaha kao što na dunjaluku prođe kod vjernika. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: **"Na Dan u koji ih Allah sve oživi oni će se Njemu zaklinjati, kao što se vama zaklinju, misleći da će im to nešto koristiti. Oni su, doista, pravi lažljivci!"**... "

"A ne varaju osim sebe ali to ne osjećaju" obavještava robove vjernike da munafici lošim postupcima na sebe navlače Allahovu mržnju, svojim kufrom, utjerivanjem u laž, i sumnjama. Ne osjećaju pogubnost svojih postupaka, ali, i pored toga, slijepo ustrajavaju na tome. A Njegove riječi: **"Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne osjećaju"**, znače da ovo što oni smatraju da je dobro i ispravno to je u stvari pravi nered, ali zbog svog džehla ne osjećaju da je ta stvar po svojoj

prirodi fesađ-nered. A Njegove riječi: **“Ali oni neznaju”**, znače da zbog potpunosti njihova džehla ne osjećaju težinu zablude u koju su upali, što im još više povećava sljepilo i udaljenost od upute... **“Ili, oni su nalik na one, koji za vrijeme silnog pljuska s neba, u punom mraku, usred grmljavine i munja...”** Ovo je drugi primjer kojeg Uzvišeni navodi za drugu vrstu munafika koji ponekad shvate istinu a potom sumnjaju. Njihova srca su u stanju sumnje, nevjerstva i neodlučnosti (poput obilnog pljuska).” Završen citat.

Vrste munafika i njihovo stanje

Ibn Tejmijje kaže: “Mišljenje onih koji kažu da riječ **“ili”** u ajetu označava izbor je kao da u jezičkom smislu kažu: “Hasan sjedi ili Ibn Sirin.” Ovakvo mišljenje nije ispravno, jer, riječ **“ili”** u izbornom smislu dolazi u naredbi traženja a ne dolazi kod obavjesti... Ovdje se mu’minima želi pojasniti njihovo stanje. Jer, u prvom Kur’anskom primjeru se kaže: **“Gluhi, nijemi i slijepi su, nikako da se osvijeste.”** A u drugom primjeru se kaže: **“Stavljaju zbog gromova prste u uši svoje bojeći se smrti,”** U drugom primjeru je pojasnio da vide i da čuju a da Allah hoće oduzeo bi im i vid i sluh. U prvom slučaju su vidjeli a zatim su pali u tmine u kojima ne vide. Gluhi, nijemi i slijepi. U drugom primjeru, kada im munja osvijetli put oni idu a kada im se ponovo smrači nastave ići, tako da ovi imaju dva stanja, stanje svjetlosti i stanje mraka, a prvi su ostali u mraku. Prvi je imao svjetlo pa je ostao u mraku a stanje drugih je da nisu stabilni ni u mraku ni na svjetlu, već se njegovo stanje razlikuje, a koje ga u osnovi ostavlja nepomičnim i u sumnjama. Ove primjere pojašnjava sljedeći ajet koji Allah dželle šeh-nuhu, navodi u pogledu nevjernika, gdje je naveo dva primjera sa upotrebom riječi **“ili”**:

“A djela nevjernika su kao varka u ravnici u kojoj žedan vidi vodu, ali kad do tog mjesta dođe, ništa ne nađe, - a zateći će da ga čeka kraj njega Allahova kazna i On će mu potpuno isplatiti račun njegov jer Allah veoma brzo obračunava, ili su kao tmine nad dubokim morem koje prekrivaju talasi sve jedan za drugim, iznad kojih su oblaci, sve tmine jedna iznad drugih, prst se pred okom ne vidi, - a onaj kome Allah ne da svjetlo neće svjetla ni imati.”

Primjer prvog je primjer kufra čiji nosioc smatra da je na istini a on je na batilu, poput onih kojima se njihovo ružno djelo učinilo lijepim. Takav ne zna i nije svjestan da ne zna. Zbog toga je i upoređen sa fatamorganom. A primjer drugog je primjer kufra čiji nosioc ne vjeruje nikako, takav je u tminama jednim iznad drugih. Ne nosi ubjeđenje da je na istini već je i dalje džahil u zabludi u

dubinama tame. Zatim, i munafik i kafir ponekad se opisuju ovim svojstvom a ponekad onim drugim. Tako da je podjela u oba primjera izvršena na osnovu raznovrsnosti ljudi i njihova stanja.

Otuda, dolazimo do zaključka da je među munaficima bilo onih koji su vjerovali a zatim su u svojoj unutrini uznevjerovali. Ovo se može zaključiti iz onoga što prenose učenjaci hadisa, tefsira i biografija, to jest, da se dešavalo da neki ljudi vjeruju a zatim postanu munafici. To se dešavalo iz sljedećih razloga:

Od tih razloga je bila i promjena kible. Kada je došlo do promjene kible jedna skupina se odmetnula od imana. Bilo je to iskušenje i ispit kojim je Allah iskušao ljude. U tom kontekstu On kaže: **“I Mi smo promjenili Kiblu prema kojoj si se prije okretao samo zato da bismo ukazali na one koji će slijediti Poslanika i na one koji će se stopama svojim vratiti...”** Allah je promjenom kible htio da iskuša ljude-ko će od njih slijediti poslanika a ko će se vratiti svojim stopama. U tome se ogleda mudrost tog propisa. Isto tako, na dan Uhuda, kada su muslimani izgubili i kada je ranjen Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, i kada mu je slomljen zub, skupina ljudi se odmetnula i time padoše u nifak-licemjerstvo. O tome Uzvišeni kaže: **“I da bi vjernike očistio, a nevjernike uništio.”** I kaže: **“Toga dana bili su bliže nevjerovanju nego vjerovanju, jer su ustima svojim govorili ono što nije bilo u srcima njihovim...”** I Njegove riječi: **“I da bi otkrio ko su licemjeri.”** Ovi ajeti upućuju na one koji su iznova postali munafici a obuhvataju i one koji nisu bili licemjeri prije i one koji su bili munafici pa su ponovo obnovili ili potvrdili svoje licemjerstvo po drugi put.

Njegove riječi: **“Toga dana bili su bliže nevjerovanju nego vjerovanju”**, upućuju da ranije nisu bili bliže (nevjerovanju) već su bili podjednako (blizu) ili su bili bliže imanu. Kada je Ibn Ubej na dan Uhuda napustio Poslanika ﷺ sa njim ga napusti još trećina svijeta. Prenosi se da ih je bilo oko tri stotine. Nisu svi ovi bili munafici prije toga jer nisu imali potrebe za takvo nešto.

Ukratko, kada bi spominjali vijesti o onima koji su pali u nifak nakon imana to bi se ovde oduljilo. Oni su bili muslimani, posjedovali su iman, to je svjetlo koje je Allah u pomenutim ajetima naveo kao primjer. Da su prije ovog iskušenja i nifaka umrli umrli bi u islami zbog kojeg bi bili nagrađeni, a ne bi bili od pravih mu'mina, koji kada se iskušaju ustraju na imanu; niti bi bili od pravih munafika, koji su se poslije ovog iskušenja odmetnuli. Ovakvo je stanje sa velikim brojem muslimana u našem vremenu ili sa većinom njih, kada budu iskušani kušnjama u kojima se ponižavaju nosioci imana, iman takvih tada opada i većina njih ili veći dio njih pada u nifak. Neki se otvoreno odmetnu u

situaciji kada neprijatelj nadvlada muslimane. Vidjeli smo, a i drugi mimo nas su vidjeli, u tom kontekstu stvari u kojima je ibret i pouka. Ako se muslimani vrate neozlijeđeni ili ako pobijede neprijatelja onda i dalje ostaju muslimani. Vjeruju u Poslanika unutrašnom i vanjštinom takvim imanom koji ne može izdržati iskušenje.”¹ Završen citat.

Kažem: Iz ovih ajeta, shodno svatanju časnih selefa, možemo zaključiti da munafika ima mnogo vrsta. Tako, neki pokazuju islam vanjštinom a u unutrašnjosti skrivaju kufr i misle da je to dobro i ispravno, misle da će ova stvar imati prođu kod Allaha ﷻ kao što je to prolazilo kod Poslanika ﷺ i kod vjernika. Ovo je zbog njihova nepoznavanja Allaha. Ne znaju da Njegovo znanje sve obuhvata. Njemu je poznat treptaj oka i ono što prsa kriju. Među njima ima onih koji su neodlučni između imana i nifaka, zbog sumnji i šubhi. Ne posjeduju korisno znanje koje bi ih udaljilo od nifaka. Tako na momenat, kada mu dođe svjetlo, vjeruje a kada nestane svjetla ostaje u tami i ponovo pada u nifak.

Među njima ima onih koji su vjernici vanjštinom i unutrašnom, međutim, slabog su imana te zbog toga ne mogu izdržati iskušenja i nedaće. Otuda kada ih zadesi kakva nevolja vrate se svojim stopama, odmećući se kao što je slučaj sa onima koji su tako učinili kada je došlo do promjene kibble, zatim, oni koji su posumnjali u mi'radž Poslanika ﷺ. Također, su na dan Uhuda mnogi pali u nifak a prije toga nisu bili munafici. Ova kategorija je spomenuta u riječima Uzvišenog:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى
وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

“Ima ljudi koji Allaha obožavaju, ali bez pravog uvjerenja; ako ga prati sreća, on je smiren, a ako zapadne i u najmanje iskušenje, vraća se nevjerstvu, pa tako izgubi i ovaj i onaj svijet. To je, uistinu, očiti gubitak.” (El-Hadždž, 11)

Bilježi Buharija od Ibn Abbasa u pogledu ovog ajeta da je rekao: “Kada bi čovjek dolazio u Medinu vjerovao je ako mu žena rodi sina i ako mu se konji razmnože da je to (islam) dobra vjera, a ako mu žena ne bi ništa rodila niti se konji umnožili govorio bi kako je to loša vjera. Mudžahid kaže: "Vratio se svojim stopama". Što znači otpasti od vjere i postati kafir, (tako je i preveden prethodni

¹ Pogledaj *Medžmu'ul fetava*, 7/276-281.

ajet).¹ Pomenuti čovjeka koji bi dolazio kao muhadžir u Medinu, da ispovjeda islam vanjštinom i unutrašnom, je zbog svog džehla i te'vila uzimao pozitivnu stvar koja mu se desi kao znak ispravnosti ove vjere, a ako bi mu se po njega desila loša stvar onda je to smatrao znakom neispravnosti ove vjere, tako da je sebebom džehla i te'vila otpao od islama. Ulema je stava da se ovi tekstovi mogu odnositi i na novotare zbog zajedničkog sadržioca koji se ogleda u riječima Uzvišenog: **“Zar, a oni su uistinu smutljivci ali to ne osjećaju.”** U komentaru ovih ajeta imam Šenkiti kaže: “Za ajete o kojima govorimo iako se odnose na munafike treba reći da je ibret- pouka u općenitosti značenja a ne u posebnosti uzroka objavljivanja.”² Završen citat.

Svako ko radi neispravno djelo a misli da je dobro i misli da tim djelom postaje odlikovan kod Allaha, ustvari treba znati da se time samo još više udaljava od Allaha. Tako da se ovi ajeti, koje spominjemo. odnose i na njega. Bez obzira da li se to djelo odnosi na novotariju ili na činjenje širka Allahu. Zajedničko, za sve ove kategorije, je da misle da su na nečemu (od vjere) što će im koristiti.

Zbog toga Uzvišeni kaže:

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا تَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ
الْكَاذِبُونَ

“Na Dan u koji ih Allah sve oživi oni će se Njemu zaklinjati, kao što se vama zaklinju, misleći da će im to nešto koristiti. Oni su, doista, pravi lažljivci!” (El-Mudžadele, 18)

Kurtubi kaže: “Riječi **“Misleći da će im to koristiti”**, misli se na stvari koje niječu i na njihove zakletve. Ibn Zejd kaže: “Misle da će im to koristiti na ahiretu.” Prenosi se od Ibn Abbasa da je Poslanik ﷺ rekao: “Na Sudnjem danu će glasnik zovnuti: “Gdje su oni koji su se sporili sa Allahom?” Pa će ustati kaderije crnih lica i plavih očiju, iskrivljenih vilica a njihova pljuvačka će im curiti. Reći će: “Tako nam Allaha nismo obožavali ni sunce ni mjesec niti idole niti kipove, niti smo pored Tebe uzimali drugog boga.” Ibn Abbas kaže: “Tako mi Allaha istinu će reći, širk im je došao odakle se i ne nadaju a da nisu ni znali.” Zatim je proučio riječi

¹ Pogledaj *Tefsir* Ibn Kesira.

² *Edva 'ul-bejan*, u komentaru riječi Uzvišenog: “Ili, oni su nalik na one, koji za vrijeme silnog pljuskas neba, u punom mraku, usred grmljavine i munja...”

Uzvišenog: **"...misleći da će im to nešto koristiti. Oni su, doista, pravi lažljivci!"**. To su kaderije tako mi Allaha. To je ponovio tri puta." Završen citat.

Ibn Kesir kaže: "To jest, zaklinjaće se Allahom da su bili na uputi i ustrajni u vjeri, kao što su se svijetu zaklinjali da dunjaluku. Jer, ko je živio sa nečim i umro na tome, biće proživljen misleći kako će mu to koristiti kod Allaha kao što mu je koristilo kod svijeta, koji se prema njemu odnosio shodno vanjštini koju je pokazivao. Zbog toga je i rekao: **"...misleći da će im to nešto koristiti."** To jest, misle da će im na ahiretu koristiti lažni iman i da će pomoću njega od sebe odagnati nedaće, kao što su to činili na ovom svijetu." Završen citat.

U komentaru riječi Uzvišenog: **"Misleći da će im to koristiti"** Ševkani kaže: "Tj. misle da će im lažne zakletve koristiti na ahiretu, kao što su im koristile na dunjaluku, jer su njima na dunjaluku pribavljali korist i odstranjivali štetu." Završen citat.

Kažem: Svi ovi tekstovi i govor uleme upućuju na zaključak da je glavni uzrok bolesti svih munafika džehl, neispravno tumačenje i poimanje stvari te njihovo mišljenje da stanje u kojem se nalaze predstavlja dobru i ispravnu stvar. Te njihovo poimanje da su oni pametniji od ostalih, koji nisu njihove akide, te da će se kao takvi spasiti i na dunjaluku i na ahiretu. Oni time ne varaju osim sebe, ali to ne osjećaju. Zato ću ovdje još jednom spomenuti prethodno navedeni govor imama Taberija: "Prvi dokaz su riječi Uzvišenog u suri El-Bekara: **"Oni nastoje da prevare Allaha i one koji vjeruju, a ne varaju osim sebe ali to ne osjećaju."** U ovom ajetu je najjasniji dokaz o Allahovom pobijanju mišljenja onih koji tvrde da Allah neće kazniti nikoga osim inadžija, koji su nakon znanja uznevjerovali i zanijekali Allahovu jednoću, Njegove knjige i poslanike. Jer je Allah ﷻ obavjestio o onima koje je opisao onako kako ih je opisao od osobina nifaka, onih koji nastoje da prevare Allaha i vjernike, oni koji nisu ni svjesni da pomenutim varanjem varaju sebe. Da bi, na kraju, obavjestio da ih čeka bolna kazna, zbog njihova nijekanja poslanstva Poslanika i nevjerovanja u njega i zbog toga što su, po njihovom mišljenju, smatrali da su vjernici a ustvari su bili ustrajni u nevjerstvu."

A u komentaru ovih ajeta imam Šenkiti kaže: "Za ajete o kojima govorimo, iako se odnose na munafike, treba reći da je ibret- pouka u uopenosti značenja a ne u posebnosti uzroka objavljivanja."

Kao primjer ovome je sljedeći slučaj: Prenosi se da je Zu Huvejsira Temimi, koji je preteča haridžija, grdio Poslanika prilikom raspodjele plijena te mu reče: "Postupi pravedno, o Allahov Poslaniče." Ovo je izrekao jer nisu vjerovali u bezgrješnost poslanika. On je ovu stvar smatrao munkerom, pa je, po svom mišljenju, to negirao. Tada je pao u nifak i nevjerstvo, zbog ovog suprostvaljanja, a da uopće nije ni primjetio niti je znao da je učinio kufr. Tim povodom su objavljene riječi Uzvišenog: **"Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata."**

Ibn Tejmije u pogledu ovog ajeta kaže: "Izraz *el-lemz* znači napad na čast i nalaženje mahane nekome. Mudžahid kaže da se to odnosi na potvoru. Ata' kaže da se to odnosi na ogovaranje. Uzvišeni kaže:

وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ

"Ima ih koji vrijeđaju Vjerovjesnika..." (Et-Tevba, 61)

Svaki onaj ko uznemirava Poslanika, ogovara ga i prigovara mu je od njih. Jer, konstrukcija u ajetu na ar "ellezine" i "men" su dvije imenice za spajanje a dolaze u općem kontekstu. Iako je ajet spuštan zbog pomenutih ljudi koji su prigovarali Poslaniku, gibetili ga i uznemiravali, propis ova dva ajeta je opći, kao što je slučaj i kod ostalih ajeta koji su spuštani zbog nekog povoda. Koliko mi je poznato niko se ne razlilazi oko toga da čovjek čije je stanje poput stanja ovih potpada pod uopćenost ovog propisa...

Zatim, činjenica da je takav od njih je propis koji se veže za lafz-izraz koji je izveden iz riječi *lemz*- to jest, prigovaranje i riječi *eza*- to jest, uznemiravanje. Tako da ono što je iz tog izvedeno predstavlja *illet*-razlog za taj propis... Jer, iman i nifak potječu iz srca a ono što se ispolji od govora i djela (u pogledu imana ili nifaka) predstavlja samo ogranak i dokaz onoga što je u srcu. Pa, ako čovjek ispolji vanjštinom nešto od toga nad njim se sprovodi određeni propis. Pošto je Allah ﷻ obavjestio da su oni koji uznemiravaju Poslanika i oni koji mu prigovaraju, oko raspodjele zekata, od munafika onda je to potvrda i dokaz nečijeg nifaka i njegov ogranak. A logično je, ako neka stvar ima ogranak da ima i korijen i osnovu koja upućuje na taj ogranak. I također, to predstavlja dokaz kada se god tako nešto nađe kod ljudi da njegov nosioc postaje munafik, bez obzira da li je u osnovi prije ovog govora bio munafik ili je nakon ovog govora postao munafik."¹ Završen citat.

¹ Pogledaj Es-Sarimul-meslul, str 30.

Kažem: U ovu kategoriju spadaju oni apologetičari koji smatraju da nemaju potrebe za šerijatskom naukom, osim u pogledu praktičnih stvari a ne i po pitanju naučnih akidskih stvari. To jest, oni koji tvrde da nemaju potrebe za akaidskom naukom te da u tom pogledu za njih nema ograničenja.

Isti je slučaj sa sufijama koji vjeruju da su evlije bolji od Poslanika ﷺ ili oni koji vjeruju da postoji drugi put i način da se približe Allahu mimo Poslanikova ﷺ puta. U ovu kategoriju spadaju i oni koji vjeruju da je šerijatsko znanje namjenjeno za obični svijet a ne i za posebne ljude. Ili onaj ko misli da njegov šejh ne podliježe šerijatskim obavezama jer je dostigao stepen *jekina*-ubjeđenja. Po njima, to je stepen kada sa čovjeka spadaju šerijatske obaveze, a kao dokaz navode riječi Uzvišenog: **“Obožavaj svog Gospodara sve dok ti jekin (smrt) ne dođe.”** Svi pomenuti, i drugi koji vjeruju poput ovih, na njih se odnose riječi Uzvišenog: **“Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne osjećaju.”** Sve pomenute kategorije svojim govorom potvrđuju nifak, bez obzira da li je njegov vlasnik prije bio munafik ili je ovim govorom pao u nifak. A Allah najbolje zna.

2. studija

PROPIS ONOGA KOJI SE ISMIJAVA SA ALLAHOVIM AJETIMA

Drugi dokaz su riječi Uzvišenog:

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ
﴿٦٦﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِنْ نَعْفُ عَنْ طَآئِفَةٍ مِّنْكُمْ نُعَذِّبْ طَآئِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا
مُجْرِمِينَ ﴿٦٧﴾

"A ako ih upitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici." Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci." (Et-Tevba, 65-66)

Kadi Ebu Bekr b. el-Arabi kaže: "Ono što su rekli mislili su ozbiljno ili su se ismijavali, a u oba slučaja to predstavlja kufr. Jer, šaliti se sa stvarima kufr predstavlja kufr i ummet se oko toga ne razilazi. Ozbiljnost i tačnost je brat istine i znanja, a izigravanje i šala je brat neistine i neznanja (džehla)."¹ Završen citat.

Komentarišući riječi Uzvišenog: **"Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."**, Kurtubi kaže: "Ovo dolazi u obliku kuđenja kao da kaže: "Nemojte raditi ono što ne koristi a zatim im je presudio da su postali nevjernici i da nemaju opravdanja za taj grijeh."Završen citat.

Komentarišući pomenute riječi u ajetu Begavi kaže: "Ako bi neko rekao: 'Kako to da su uznevjerovali poslije vjerovanja, kad nisu ni bili mu'mini?' Kazat ćemo: 'Želi se reći da su vanjštinom pokazali nevjerstvo nakon što su vanjštinom pokazivali iman'."Završen citat.

Ibn Kesir kaže: "Prenosi Ebu Ma'sher Medini od Muhammeda b. Ka'ba Kurezija i drugih da su rekli: "Neki čovjek od munafiga je rekao: 'Nismo nikoga vidjeli halapljivijeg, lažljivijeg jezika i većih kukavica pri susretu sa neprijateljem od ovih naših učača (Kur'ana).' Nakon što je to stiglo do Poslanika ﷺ onaj čovjek dođe, a već je bio krenuo i uzjahao svoju devu, te mu reče: 'O Allahov Poslaniče, mi smo se razgovarali i zabavljali'. Pa mu reče: **"Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?"** Sve do riječi Uzvišenog: **"Zato što**

¹ Ahkamul-Kur'an, 2/976-977.

su krivci..." I Njegove riječi: **"Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."** To jest, zbog ovih riječi s kojima ste se ismijavali." Završen citat.

Komentarišući riječi Uzvišenog: **"Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."**, Taberi kaže: "Allah, dželle šehnuhu, kaže svom Poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve selleme: "Reci ovima koji su opisani pomenutim osobinama da se ne pravdaju neistinom govoreći kako su razgovarali i zabavljali se. **"Postali ste nevjernici"**, to jest, zaniijekali ste istinu vašim govorom o Poslaniku i vjernicima. **"Nakon što ste bili vjernici"**, to jest, nakon što ste povjerovali u njega i priznali ga.

Ukorjenjivanje nifaka je bez namjere i osjećaja

Komentarišući riječi Uzvišenog: **"Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici..."**, Ibn Tejmije kaže: "Naređuje mu da im rekne: "Postali ste nevjernici nakon što ste vjerovali. Oni koji u pogledu ovih ajeta kažu: 'Oni su uznevjerovali poslije imana svojim jezicima pored prvobitnog nevjerstva u svojim srcima', ovakav govor nije tačan, jer, izražavanje imana jezikom pored nevjerstva u srcu je kufr. Tako se ne kaže: 'Uznevjerovali ste poslije imana', a oni u stvari nisu ni prestajali biti kafiri. A ako se misli da su vanjštinom pokazali nevjerstvo, nakon što su vanjštinom pokazivali iman, onda to nisu pokazivali svijetu već svojim prijateljima...

"A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Ovim priznaju i izvinjavaju se, zbog toga je i rečeno: **"Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."** Ovo upućuje da u sebi nisu namjeravali uraditi djelo kufra već su smatrali da to ne predstavlja kufr. Pa je pojasnio da je ismijavanje sa Allahom, Njegovim ajetima i Poslanikom ﷺ, nevjerstvo takve vrste kojim njegov vlasnik postaje nevjernikom nakon imana. To upućuje da je pri njima bio slab iman pa su učinili ovaj haram za koji su znali da je haram ali nisu znali da je to djelo nevjerstva, a to djelo je djelo kufra s kojim su postali nevjernici. Oni nisu bili ubjeđenja da je to dozvoljeno raditi. Više selefa (selefijskih učenjaka) u pogledu opisa munafika, koji je prenešen u suri El-Bekara, kažu da su oni prvobitno vidjeli pa su zaslijepeli, i da su znali pa su nijekali i vjerovali pa su zatim uznevjerovali. Katade i Mudžahid kažu: "Navodi primjer njihova obraćanja vjernicima i

slušanja onoga sa čime je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, i odlasku njihova nura”¹ Završen citat.

Također je rekao: “...**“A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se..."**” Ovdje je obavjestio da su uznevjerovali nakon imana iako su rekli: “Izgovorili smo riječi kufra bez ubjeđenja u to, već smo se na taj način igrali i zabavljali”, te je pojasnio da je ismijavanje sa ajetima nevjerstvo. Ovo se ne dešava (ismijavanje sa pomenutim stvarima) osim onima čija se prsa rasprostrane spram ovog govora, a da je bilo imana u njegovom srcu to bi ga spriječilo da izgovori ovaj govor.”² Završen citat.

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, u ovaj Kur’anski tekst koji je po značenju kategoričan u pogledu nevjerstva ove skupine. Opće je poznato iz šerijatskih tekstova da je ovo opći propis za svakoga ko uradi ono što su ovi uradili ili nešto drugo u tom kontekstu, te da taj propis nije vezan samo za pomenute ljude. Jer, pravilo glasi: “Nije pouka u posebnosti uzroka (zbog kojeg je spuštan ajet) već je pouka u uopćenosti *lafza*-izreke”, i oko ovog se slažu svi mufessiri. U protivnom bi dokazivanje Kur’anom bilo nevalidno jer je većina Kur’anskih ajeta objavljena nekim povodom. Pa ako bi se propis odnosio samo na onog čijim je povodom spuštan onda ne bi ostao nijedan ajet koji bi nas obavezivao na izvršenje propisa.

Mufessiri se kod tumačenja ovog ajeta slažu da su oni uznevjerovali, nakon imana, s ovim prljavim govorom koji su izrekli. Razilaze se oko toga da li je prethodni iman koji su posjedovali bio iman jezika, bez srčanog vjerovanja, ili je to bio iman i srca i jezika zajedno? U oba slučaj dokaz je upotpunjen Allahovom dobrotom.

Prema prvom mišljenju: Nad ovim ljudima su primjenjivani propisi islama (tj. smatrani su muslimanima), jer su izgovorili šehadet uz pretpostavku o postojanju unutarnjeg vjerovanja, uz prisustvo pokornosti i ljubavi spram Allaha, Njegove vjere i Poslanika ﷺ. Jer, kao što smo prethodno spomenuli, nema islama ko nema imana niti ima iman ako nema islama. Shodno ovom izgovoru (tj. izgovoru šehadeta) smatrani su muslimanima sve dok nisu izgovorili ove prljave riječi. S njima i zbog njih nad njima je donešena presuda nevjerstva. Pa su iz vanjskog islama prešli u kufr vanjštinom i unutrinom s ubjeđenjem, jer su to rekli slobodno bez prisile. Na osnovu toga se može zaključiti da su svoja

¹ *Medžmu' fetava*, 7/272-274.

² *Medžmu' fetava*, 7/220.

prsa rasprostranili ka kufru svojom unutrašnjom shodno riječima Uzvišenog: **“Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri -, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo...** Da je u njihovim srcima bilo imana on bi ih sprečio da ovako govore. Ako neko misli da se ovaj propis odnosi samo na pomenute munafike lično, to jest, ako bi rekli ovo je bio uzrok da saznamo za njihov nifak a ovim nisu uznevjerovali, tako da se ovo značenje (u ajetu) ne odnosi na na nevjerstvo.

Odgovor na to bi bio sljedeći:

Prvo. Ovo bi značilo da ova njihova izreka nije imala utjecaja u presudi kufra nad njima, što je suprotno Kur'anском tekstu **“Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.”**

Drugo. To bi značilo, Allahu se utječemo od toga, da je Kur'an vezao propis za stvar koja nema utjecaja u presudi i da je zanemario pravi razlog presude.

Treće. Opće je poznato u Šerijatu da objava ne ulazi u tok realizacije propisa da ne bi došlo do pometnje.¹ Osnova ovog (donošenja propisa tj. presude nad nekim) je vanjština govora i djela.

Četvrto. Riječi Uzvišenog: **“Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.”** Pomenuti iman tj. vjerovanje u ajetu ili je samo iman unutrašnjosti ili je samo iman spoljašnjosti. U oba slučaja ajet služi kao dokaz, jer se prema tim ljudima prije odnosilo kao prema muslimanima a zatim su nakon ovog ružnog govora uznevjerovali nakon što su bili vjernici. Ako su ti ljudi bili nevjernici prije nego su izgovorili ovu ružnu izreku postavlja se pitanje zašto je Šerijat odgodio presudu do ovog vremena? Zašto je vezao propis za osobinu koja ne utječe na presudu? Ako zbog ove osobine nisu pali u nevjerstvo zašto su se onda pravdali i izvinjavali? Nema drugog izlaza iz pomenutih pitanja osim da stvar shvatimo onako kako su je shvatili dobri prethodnici-selefi, to jest, da su uznevjerovali nakon imana, zbog ove prljave izreke. Tako da ova presuda ostaje

¹ Pisac ovim želi da kaže da Poslanik ﷺ nije kažnjavao na osnovu objave, već bi kažnjavao kada bi činjenje nekog djela bilo šerijatski pritvrđeno (tj. priznanjem počinioca ili svjedočenjem povjerljivih svjedoka), jer kada bi Poslanik ﷺ, kažnjavao munafike samo na osnovu objave došlo bi do pometnje kod ljudi, i strah od prihvatanja islama.

uopćena za svakog ko uradi ono što su oni uradili, bez obzira da li se spomenuti iman u ajetu odnosi na spoljašnji iman, bez prisustva istog u srcu, ili se misli na iman spoljašnjosti i unutrašnjosti zajedno. Ovome mišljenju teži imam Ibn Tejmije, tj. da su pomenuti ljudi posjedovali slab iman te su izrekli pomenutu izreku bez ubjeđenja u to, neznajući da će ih to odvesti u nevjerstvo a znali su da je tako nešto zabranjeno. Mislili su da zabava i razgovor u tom pogledu ne vodi u nevjerstvo osim ako se radi o ozbiljnom (govoru) u tome, po tom pitanju. Mislili su da je zabava i razgovor u tom kontekstu stvar koja ne odvodi u nevjerstvo, kao što prisila ne vodi u nevjerstvo. Šerijat ih nije proglasio lašcima zbog toga što su se pravdali zabavom i razgovorom, za razliku od munafika koje ugoni u laž zbog njihovih lažnih pravdanja. Otuda se uviđa iskrenost njihova pravdanja igrom i zabavom, u pomenutom slučaju, bez namjere i ozbiljnosti. Međutim, i pored toga, Šerijat ih obavještava da u ovakvom stanju i ovom izrekom, unatoč činjenici da se radi o igri i zabavi, time padaju u kufr, nakon što su bili vjernici. Džehl i njihova nenamjernost, da urade djelo kufra, u ovom slučaju nisu usvojeni kao opravdanje, zato pazi i budi oprezan u pogledu ovih stvari.

Zato neka se musliman pripazi najbolje što može i umije da ne bi izgovorio riječ na koju ne obraća pažnju a zbog koje bi bio bačen u Džehennem, da nas Allah sačuva. Istinu je rekao Allahov Poslanik ﷺ, povjerljivi dostavljač, koji se brinuo o ummetu, kada je u vjerodostojnom hadisu upozorio ummet: *“Da li će ljudi biti odvučeni u Džehennem na svojim licima osim kao žrtve svojih jezika.”*¹

Ibn Tejmije kaže: “Ovi, također, govore ono što je rekao Džehm i Salihi. Naime, oni jasno kažu da psovanje Allaha i Njegova Poslanika, kao i govor o trojstvu, te svaka druga riječ od riječi kufra, po njima, nije kufr po unutrašnjosti već samo vanjštinom - ukazuje na kufr. Unatoč tome, ovaj koji psuje i vrijeđa pomenute stvari moguće je da u svojoj unutrašnjosti poznaje Allaha, da bude muvehhid i vjernik u Njega. A kada im se dostavi dokaz u vidu šerijatskog teksta ili u vidu idžma'a da je dotični kafir, kako vanjštinom tako i unutrinom, oni kažu: 'To za sobom povlači utjerivanje u laž unutrašnjosti (ar. *batina*) a iman povlači nepostojanje toga.' Reći ćemo im: To su dvije poznate stvari. Jedna je opće poznata stvar u vjeri a druga je opće poznata od nas samih ako o tome dobro razmislimo.

¹ Bilježi ga imam Ahmed i Tirmizi, poglavlje «Iman», i Ibn Madže, poglavlje «Čuvanje jezika pri smutnji». Albani ga je ocjenio vjerodostojnim. Pogledaj Sahih sunen od Ibn Madže, 2/359.

*Ko izgovori riječi nevjerstva dobrovoljno, bez prisile,
postaje nevjernik vanjštinom i unutrinom*

Što se tiče prvog, mi znamo da onaj ko opsuje Allaha i Njegova Poslanika, dobrovoljno bez prisile, postaje nevjernik. I ne samo to, već i onaj ko izgovori dobrovoljno bez prisile riječi kufra. Onaj ko se ismijava sa Allahom, Njegovim ajetima, Poslanikom takav je kafir vanjštinom i unutrinom. A što se tiče onih koji kažu da takav može biti unutrinom vjernik a vanjštinom kafir, njegov govor je netačan i to je opće poznata stvar u vjeri. Allah, dželle šehnuhu, je spomenuo u Kur'anu riječi nevjernika i presudio im da je to kufr, te da zbog toga zaslužuju prijetnju. Da su ove njihove nevjerničke riječi bile na stepenu svjedočanstva onih koji svjedoče protiv njih ili na stepenu priznanja kojem je grubo postupio onaj koji priznaje, onda ih Allah, dželle šehnuhu, ne bi učinio od onih kojima je zapriječeno kaznom zbog svjedočenja koje može biti istinito ili lažno. Naprotiv, ne bi ih trebao kazniti osim u slučaju iskrenog svjedočenja. Ovo je poput riječi Uzvišenog: **"Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!"** I riječi: **"Nevjernici su oni koji govore: "Bog je – Mesih, sin Merjemin!"** I slično tome.

Što se tiče drugog slučaja. Ako srce iskreno vjeruje u Poslanika, te da je on Allahov Poslanik, voli i cijeni Poslanika ﷺ - to ga sprečava da ga vrjeđa i proklinje. Nemoguće je takvo nešto pojmiti osim u slučaju ako se radi o omaložavanju i napadu na čast Poslanika ﷺ. Iz toga se može zaključiti da puko ubjeđenje u njegovu (Poslanikovu) iskrenost se ne može okarakterisati kao iman ako se tome ne doda ljubav i poštivanje Poslanika u svom srcu."¹

Komentarišući riječi Uzvišenog: **"Licemjeri se plaše da se vjernicima ne objavi sura koja bi im otkrila ono što je u srcima licemjera...! A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se."** Ibn Tejmijje kaže: "Ovo je jasan kur'anski tekst da je ismijavanje sa Allahom, Njegovim ajetima i Poslanikom kufr. A namjerno psovanje ovih stvari je još preče da bude kufr. Ovaj ajet ukazuje da svako onaj ko omalažava Allahova Poslanika u šali ili ozbiljno postaje kafirom."² Završen citat.

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, Ibn Tejmijjino negiranje mišljenja onih koji kažu da je onaj ko dobrovoljno i bez prisile izgovori riječi kufra kafir

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 7/557.

² *Es-sarimul-meslul*, str. 28.

vanjštinom a ne i unutraštinom. On kaže da je takav izrekao netačan i neispravan govor, čija je neispravnost općepoznata u vjeri islamu. A šta tek reći za onog koji kaže da nije kafir ni vanjštinom ni unutraštinom?

Ibn Tejmije kaže: "Onaj ko opsuje Poslanika ﷺ, bio musliman ili kafir, obaveza ga je ubiti. Ovo je mišljenje većine uleme. Ibn Munzir kaže: 'Većina učenjaka smatra da je kazna za onog ko opsuje Poslanika ﷺ ubijanje. To mišljenje zastupaju Malik, Lejs, Ahmed, Ishak, a to je i Šafijin mezheb'. On dalje kaže: 'Prenosi se od Numana da se takav ne ubija, jer ono na čemu je nevjernik od širka je veće od psovanja Poslanika'. Ebu Bekr Farisi pripovjeda od Šafijinih prijatelja da postoji *idžma*-konsenzus muslimana oko toga da je kazna za onog ko opsuje Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, ubijanje, kao što je kazna za onog ko opsuje nekog drugog poslanika mimo njega bičevanje. Ovaj *idžma*' koji se prenosi odnosi se na prve generacije od ashaba i tabi'ina, ili je pod tim podrazumijevao njihov konsenzus o tome da je kazna za onog ko opsuje Poslanika smrt, ako se radi o muslimanu. O istom ograničenju govori i Kadi Ijad pa kaže: 'Ummet se složio da se onaj ko omalovažava i psuje Poslanika ubija, ako je od muslimana.' *Idžma*' u tom pogledu se pripovjeda iz više izvora, to jest, da se takav tekfiri i ubija. Imam Ishak b. Rahavej, jedan od velikih učenjaka, kaže: 'Muslimani se slažu da onaj ko opsuje Allaha ili Njegova Poslanika, ili da odbije nešto što je objavio Allah ili da ubije nekog poslanika, da je takav kafir pa makar priznavao sve što je objavljeno od Allaha'. Hatabi kaže: 'Ne poznajem nijednog muslimana da se razilazi u pogledu obaveze njegova ubijanja.' Muhammed ibn Sahnun kaže: 'Ulema se složila za onog ko vrijeđa i omalovažava Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, da je nevjernik, njemu se prijeti Allahovom kaznom. Po ummetu propis za takvog je ubijanje. Onaj ko sumnja u njegovo nevjerstvo i kažnjavanje je, također, uznevjerovao'.

Pojašnjenje toga bi bilo da onaj ko je u osnovi musliman, a opsuje Poslanika, time postaje nevjernik i ubija se. Oko toga nema razilaženja, a to je mišljenje četverice imama i drugih. Već je prethodilo navođenje *idžma*'a po tom pitanju od Ishaka b. Rahaveja i drugih."¹ Završen citat.

Također, Allah mu se smilovao, kaže: "Psovanje Allaha i Poslanika je kufr vanjštinom i unutraštinom, bez obzira da li psovač nosio ubjeđenje da je to zabranjeno ili ne, ili da ne posjeduje nikakvo ubjeđenje o tome. Ovo je mezheb

¹ *Es-sarimul-meslul*, str 5.

fekiha i drugih pripadnika ehli-sunneta koji su na stavu da je iman govor i djelo.”¹

Kažem: Ovo je propis za onog ko vrijeđa Allaha, Njegove ajete i Njegova Poslanika ﷺ, Allahu se utječemo od tog. Prije nego završim ovu temu želim se osvrnuti na jednu preciznu stvar kako ne bi došlo do određenih kontradiktornosti u ovoj meš'eli. Izgovaranje riječi kufr je kufr vanjštinom i unutrinom, pa makar njen vlasnik time ne namjeravao pasti u kufr. Međutim, ako je čovjek neznalica u pogledu značenja tih riječi te ih izgovori a nije namjeravao značenje koje za sobom povlači kufr, onda takav ne pada u nevjerstvo, jer on nije imao namjeru da učini kufr, to jest, nije imao namjeru izgovoriti riječ koja označava kufr. Kao što je npr. slučaj čovjeka koji rekne: “Mi želimo demokratiju”, misleći kako to označava šuru, to jest, međusobno dogovaranje. Ovakav ne pada u nevjerstvo, za razliku od onoga ko to zagovara, a zna i svjestan je da to znači da narod sam sebi donosi presude. Ovakav pada u nevjerstvo pa makar nemaio namjeru učiniti kufr. Isti je slučaj sa onim ko rekne Poslaniku ﷺ, “Raina” to jest - 'Poslušaj nas', u smislu da se to odnosi na sluh. Ovakav ne pada u nevjerstvo. Za razliku od onog ko bi mu rekao 'raina', u kontekstu prizivanja i omaložavanja, Allahu se od tog utječemo. Ovakav postaje kafir vanjštinom i unutrinom pa makar ne namjeravao i neznao da ovako nešto predstavlja kufr. Otuda se ponekad u govoru uleme navodi da onaj ko izgovori ili uradi kufr pada u nevjerstvo pa makar to i ne namjeravao.”

Ibn Tejmije kaže: “Uopćeno gledajući, onaj ko uradi ili izgovori kufr time postaje kafir, pa makar ne namjeravao postati kafir. Jer, niko nema namjeru učiniti kufr osim ako to Allah htjedne.”² Završen citat.

A ponekad (ulema) govore: “Ne pada u nevjerstvo osim ako nije imao namjeru da uradi stvar od kufra. U tom slučaju podrazumjevaju značenje koje iz nečega proizilazi a koje je kufr, a sama ta stvar nije po sebi kufr. Jer, kao što to kaže Šejhul-islam, niko ne namjerava kufr osim ako to Allah ne htjedne.

Muhammed b. Abdulvehab je upitan o nekim meš'elama koje su navedene u poglavlju “Propis *murteda*-otpadnika i onog koji se ismijava sa Allahom, Njegovim knjigama i poslanicima je kufr”. Opišite pomenuto ismijavanje koje odvodi u nevjerstvo?....

¹ *Es-sarimul-meslul*, str. 451.

² *Es-sarimul-meslul*, str. 154.

Četvrto. Ako izgovori riječi kufra a ne poznaje njeno značenje time nije uznevjerovao. Da li to znači da ju je izgovorio a ne poznaje njeno značenje ili to znači da ju je izgovorio ali ne zna da ga ona izvodi iz vjere?

Pa je odgovorio: "Prva mes'ela. U ovoj mes'eli ulema navodi kao dokaz riječi Uzvišenog u pogledu nekih muslimana muhadžira u pohodu na Tebuk: **"A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se..."**" I *selefi* i *halefi* spominju da je značenje ajeta uopćeno do Sudnjeg dana za onoga ko se ismijava sa s Allahom, Kur'anom i Poslanikom. Naime, oni su rekli: "Nismo nikoga vidjeli halapljivijeg, lažljivijeg jezika i većih kukavica pri susretu sa neprijateljem od ovih naših učaća (Kur'ana)." Pod tim su podrazumjevali Poslanika ﷺ i ulemu od njegovih ashaba. Kada je Avf b. Malik prenio taj govor Poslaniku ﷺ, onda je onaj što je to izrekao došao i pravdao se kako je to rekao u kontekstu šale i zabave, kao što to obično čine putnici na putu. Pa je sišla objava i ovo djelo okarakterisala kufrom, nakon imana, pa maker to bilo u kontekstu šale. Onaj ko je to izgovorio mislio je da bi te riječi mogle biti nevjerstvo samo ako se izgovore ozbiljno a ne i ušali... Četvrto. Ako izgovori riječi kufra a ne zna njihovo značenje jasno je da on nije znao njihovo značenje, a činjenica da nije znao da te riječi vode u nevjerstvo u tom slučaju samo ćemo navesti riječi Uzvišenog: **"Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."** Oni su se izvinjavali Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme, misleći da ih te riječi neće izvesti iz islama. Čudno je što neki ove riječi pokušavaju opravdati time (tj. njihovim mišljenjem da ih to neće odvesti u nevjerstvo), zar takav nije čuo za riječi Uzvišenog: **"...a koji će misliti da je dobro ono što rade?"** I Njegove riječi: **"Oni, umjesto Allaha, šejtane za zaštitnike uzimaju i misle da dobro rade."** I Njegove riječi: **"Oni zaista odvrćaju od Allahova puta a misle da su upućeni."** Zar misli da ovi nisu nevjernici? Međutim, nije se čuditi očitom džehlu u ovim mes'elama zbog njihova gurbeta (rijetkosti)."¹ Završen citat.

¹ El-mes'ele (16). Str 448-452, iz knjige *Tarihul-Nedžd*.

3. studija

AJETI KOJI GOVORE O NEVJERNICIMA ODOSE SE I NA MUSLIMANE AKO BUDU ČINILI NJIHOVA DJELA

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, kako je šejh Muhamed Abdulvehhab ajete koji su spuštjeni u pogledu pravih nevjernika naveo u kontekstu spomena muslimana koji čine djela nevjernika. Ovo spominjemo jer neki ljudi, kod uzimanja ovih ajeta za dokaze, odgovaraju da se ovi ajeti odnose na one koji su u osnovi kafiri a ne i na muslimane. Pri tome pogrešno interpretiraju citate selefa koji se odnose ne kritikovanje haridžija, jer su oni ajete koje se odnose na nevjernike primjenili nad muslimanima. Tačno je da su to haridžije činile, međutim, između ove dvije mes'ele postoji razlika. Haridžije su kao dokaz za svoje postupke navodili ajet o propisima koji se odnose na kitabije. Njihove prljave ruke su se usudile da mjenjaju Allahove propise, Allahov *had*-kaznu, za zinaluk zamjenili drugom kaznom, tako su sebe učini sudrugom Allahu, shodno Kur'anском tekstu: **“Zar oni da imaju bogove koji im propisuju da vjeruju ono što Allah nije naredio?”** Kur'an im je presudio da su nevjernici, zbog njihovih prljavih djela a ne zbog toga što su kitabije jer se ta osobina ne spominje u kontekstu ukora. Tako da se na tome ne temelje propisi, već naprotiv, kao što je Kur'an obavjestio među njima ima ummet muktesid. Da je Kur'an presudio o njihovom nevjerstvu zbog toga što su kitabije onda bi to značilo kontradiktornost, neuzu billahi. Uzrok njihova kufra je njihovo prljavo djelo. Kada su se pojavile haridžije oni su ove tekstove uzeli kao dokaz protiv Ebu Muse Ešarije i Amra b. Asa kada su Kur'anom presudili u pogledu krvi muslimana u sukobu između Alije i Muavije, radijellahu anhumu. Oni rekoše: “Ljudi donose presude a Allah ﷻ kaže: **“Oni koji ne sude po onom što Allah objavljuje oni su pravi nevjernici.”** Tako presudiše da su Alija i Muavija kafiri i oni koji su uz njih, a selef ummeta je pobio i negirao taj njihov stav, obrazlažući da su ajete koji se odnose na kafire primjenili na muslimane. Ovo negiranje je opravdano, jer su haridžije uzeli ajete koji se odnose na kafire i primjenili ih na djela koja se razlikuju od djela kafira.

Međutim, ko navede ajete koji su objavljeni u pogledu kafira i primijeni ih nad muslimanima koji rade njihova djela, pa kako se može ovo porediti sa onim? Naprotiv, spomen ove druge stvari dostiže stepen mutevatira u knjigama selefa. Komentarišući riječi Uzvišenog:

قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ رَعَيْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ
وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍَ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ ۚ

“Reci: ”Zovite one koje, pored Allah, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći.” Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.” (Sebe', 22-23)

Ibn Kajjim kaže: “Kur'an je krcat sličnim primjerima, ali većina svijeta ne osjeća da i naša stvarnost podpada pod njegove ajete i misle da se njegovi ajeti odnose samo na posebnu vrstu ljudi i na narod koji je prije bio, koji iza sebe nisu ostavili nasljednike poput njih. Ovo je stvar koja se ispriječila između srca i shvatanja Kur'ana. Tako mi Allaha, bez obzira što su bili i prošli, oni su iza sebe ostavili nasljednike koji su kao oni ili su još gori. Kako se god Kur'an odnosi na one prve tako se odnosi i na ove. Međutim, stvar je onaka kako je to rekao Omer ibn Hattab: “Veza sa islamom će postepeno slabiti kada u islamu stasa (generacija) koja ne poznaje džahilijet.”¹

Komentarišući riječi Uzvišenog:

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿٢٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ تَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُحْسِنُونَ
صُنْعًا ﴿٢٤﴾

“Reci: ”Hoćete li da vam kažem čija djela neće nikako priznata biti, čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti, a koji će misliti da je dobro ono što rade? (Kehf, 103-104),

Ibn Kesir navodi da je Buharija zabilježio od Amra od Musaba da je rekao: “Pitao sam oca, to jest Sada b. Ebi Vekasa o riječima Uzvišenog: **“Reci: ”Hoćete li da vam kažem čija djela neće nikako priznata biti?”** Da li su to hururije?² Reče: “Ne, to su židovi i kršćani.” Što se tiče židova oni su u laž ugonili Muhammeda a kršćani su zanijekali Džennet tako što su rekli da u njemu nema hrane ni pića. Hururije su oni koji kidaju čvrsto preuzetu obavezu

¹ *Medaridžu es-salikin* 1/351

² Pogledaj objašnjenje o hururijama u *Vasitijskoj akidi* koju je izdala naša kuća: Hururije pripadaju haridžijama. Oni velike grijешnike smatraju nevjernicima i tvrde da će vječno ostati u Vatri. Razlika između njih i mua'tezila jeste u tome što ovi velike grijешnike smatraju nevjernicima dočim mua'tezile kažu da nije musliman niti nevjernik, ali će, i po njima, vječno ostati u vatri.... (Op. pr.)

prema Allahu. Sad, radijellahu anhu, ih je oslovljavao kao *fasike*-grješnike. Alija ibn Ebi Talib i Dahhak i drugi kažu da se to odnosi na hururije.

Značenje koje se prenosi od Alije obuhvata hururije kao što obuhvata kršćane, židove i druge mimo njih. Ajet nije posebno objavljen niti za ove niti za one već je on općenitiji od toga. Ovaj ajet je iz mekanskog perioda, prije nego se Kur'an počeo obraćati kršćanima i židovima i prije nego su se pojavile haridžije. Ovo je opći ajet za svakog ko obožava Allaha na način na koji On nije zadovoljan, a pri tome misli da je na pravom putu i da će njegovo djelo biti prihvaćeno, a naprotiv, on griješi a njegovo djelo će biti odbijeno kao što to kaže Uzvišeni: “

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَشِيعَةٌ ﴿٢٤﴾ غَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿٢٥﴾ تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً

“Kada će se neka lica potištena, premorena, napaćena u vatri užarenoj pržiti.”

(El-Gašije, 2-4)

I kaže Uzvišeni:

وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنَّ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا

“I Mi ćemo pristupiti djelima njihovim koja su učinili u prah i pepeo ih pretvoriti.” (El-Furkan, 23)

I rekao je:

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ

“A djela nevjernika su kao varka u ravnici...” (En-Nur, 39)

U ovom časnom ajetu se kaže: **“Reci: "Hoćete li da vam kažem...”**, to jest, da vas obavjestim, **“čija djela neće nikako priznata biti...”**, da bi zatim pojasnio ko su ti pa kaže: **“Čiji će trud u životu na ovo m svijetu uzaludan biti...”**, to jest, oni koji su radili neispravna djela mimo propisanog Šerijata, s kojim je Allah zadovoljan i koji se jedino prima, da bi na kraju rekao: **“A koji će misliti da je dobro ono što rade.”** To jest, ubjeđeni su da su na Pravom putu, da su prihvaćeni i voljeni.” Završen citat.

Taberi u pogledu ajeta kaže: “Po nama je ispravno mišljenje da se riječi Uzvišenog u ovom ajetu odnose na svakog čovjeka koji uradi djelo za koje misli da je dobro i ispravno, da je Allah sa njim zadovoljan i da se time pokorava Njemu, a ustvari s tim djelom navlači na sebe Allahovu mržnju i tim djelom se udaljio od puta imana. Primjer toga je monaštvo i svećenstvo-đakonstvo i njima

slični, koji ulažu trud a u stvari su u zabludi. Unatoč njihovom trudu i djelima koja čine oni su nevjernici u Allaha, bez obzira koje vjere bili. A Njegove riječi: **“Čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti, a koji će misliti da je dobro ono što rade?”**, kaže: “To su oni čija djela na ovom svijetu nisu bila po Božijoj uputi i određenju već su bila neispravna i djela zablude, jer su radili ono što im Allah nije naredio, čak šta više, ispoljavali su Mu kufr a mislili su da je dobro ono što rade.” Kaže: “Čineći to djelo oni misle da se time pokoravaju Allahu te da je robovima preporučeno da se trude pri tome. Ovo je najveći dokaz protiv onih koji smatraju da niko ne može uznevjerovati u Allaha osim ako time nije namjeravao počinuti kufr nakon što je bio spoznao Njegovu jednoću. Allah ﷻ je obavjestio da će trud ovih koji su opisani u ajetu biti uzaludan a mislili su da je dobro i ispravno ono što su činili. I obavjestio je da oni u stvari ne vjeruju u ajete svoga Gospodara. Da je onako kako ovi misle onda bi po njima pomenuti ljudi u ajetu za svoj trud trebali biti nagrađeni a u Kur'anu je obavjest suprotna tome. Pa kaže u nastavku: **“To su oni koji u dokaze Gospodara svoga ne budu vjerovali i koji budu poricali da će pred Njega izići.”** Allah o njima obavještava da su nevjernici u Allaha i da će njihova djela biti poništena.” Završen citat.

Kurtubi kaže: “Prvo riječi Uzvišenog: **“Reci: “Hoćete li da vam kažem čija djela neće nikako priznata biti, čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti?”** U ajetu je dokaz da ima ljudi koji će raditi djela misleći da time čine dobro a njihov trud će biti poništen. Ono što obavezuje poništenje truda je ili neispravnost akideta ili nešto drugo, a ovde se pod tim misli na kufr.”Završen citat.

Kažem: “Ovi navodi uleme jasno upućuju da se ajeti koji su u osnovi spuštani u pogledu nevjernika mogu odnositi na one muslimane koji budu činili djela nevjernika. Da se ne bojim oduljivanja puno bi više naveo dokaza o tome. Prije nego završim sa ovom mes'elom želim skrenuti pažnju na mes'elu (iz Usuli fikha) o traženju ispravnog *illeta*-razloga u pogledu nekog propisa (ar. *tenkihul-menat*), odnosno, koje je to svojstvo koje je presudno utjecalo na donošenje određenog propisa. Jer, *illet*-uzrok propisa kruži zajedno sa propisom, tj. ako u određenoj situaciji postoji *illet* postoji i propis, a ako ne onda nema ni propisa. Mnogi ljudi kod donošenja nekog propisa okarakterišu neko svojstvo kao *illet* propisa misleći da je to svojstvo utjecalo na propis a ono to nije, kao što je primjer haridžija. Pravilo u tom pogledu je da se treba vratiti na mišljenje mudžtehida selefa koji su iskreni i povjerljivi kod ummeta kako ljudi ne bi zalutali u tom pogledu.”

DRUGO POGLAVLJE

DOKAZI IZ SUNNETA O NEOPRAVDANOSTI RIDDETA ZBOG DŽEHLA

Ovo poglavlje sadrži četiri studije:

Prva studija: Propis okretanja od Poslanikove presude

Druga studija: Opis haridžija i sud o njima

Treća studija: Mržnja prema ashabima je dokaz nevjerstva

Četvrta studija: Kaderijske sekte i sud o njima

1. studija

PROPIS OKRETANJA OD POSLANIKOVE PRESUDE

Prvi dokaz. Što se tiče dokaza iz vjerodostojnog sunneta spomenut ću nekoliko hadis sa kraćim osvrtom na njih bojeći se da ne oduljim.

Ibn Tejmije (nakon što je spomenuo hadise o haridžijama) kaže: “Od toga je i ono što prenosi Ibn Ebi Asim i Ebu Šejh u *Dalailu* sa vjerodostojnim senedom od Katade od Ukbeta ibni Vesadža od Ibni Omera da je rekao: “Poslaniku ﷺ je donešena ogrlica od zlata i srebra, pa ju je podijelio između svojih ashaba. Neki beduin ustade i reče: 'O Muhammede, Allah ti je naredio da budeš pravedan; ne vidim da postupaš pravedno.' *'Teško tebi, ko bi prema tebi postupio pravedno poslije mene ako ja ne postupam pravedno'*, reče.' Nakon što je otišao reče: *'Dovedite mi ga nakratko'*." U ovo poglavlje spadaju i riječi ensarije koji se sa Zubejrom sporio oko kanala za navodnjavanje, kada mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: “*Navodnjavaj Zubejre, a zatim pusti vodu svom komšiji.*” Onaj reče: “Da li je to zbog toga što je on sin tvoje tetke?”

Zatim, u ovo poglavlje spada i hadis o čovjeku kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, presudio pa nije bio zadovoljan, zatim ode Ebu Bekra da mu presudi a zatim do Omera pa ga Omer ubi. Mnogo je sličnih hadisa u tom kontekstu. Zatim, poznati hadis od Behza ibn Hakima od njegova oca od njegova djeda od njegova brata da je došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve

selleme, pa reče: "...Ljudi misle da zabranjuješ *fej*' (vrsta ratnog plijena), te da si ga prigrabio sebi." Pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "*Da sam to i uradi na to imam pravo, on nije ostavština koju su im ostavile komšije.*" Bilježi ga Ebu Davud sa vjerodostojnim senedom. Ovaj čovjek je prenosio potvoru od drugog čovjeka ali je time namjeravao omalovažiti Poslanika ﷺ, i pripisati mu mahanu i uvrijediti ga. To što mu je ispričao nije bilo s ciljem negiranja govora onog čovjeka, tako da to što je ispričao ustvari predstavlja vrstu uvrede.

Primjer toga je i hadis Ibn Ishaka od Hišama od njegova oca od Aiše, radijellahu anha, da je rekala: "Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, je kupio od nekog beduina bravče (za klanje) za tovar 'zehira' datula. Pa je sa njim došao do njegove kuće. Tražio je datule u kući ali ih nije našao. Zatim izađe pred onog beduina te mu reče: "*O Allahov robe, mi smo od tebe kupili tvoje bravče za tovar 'zehira' datula, mislio sam da ih imam ali ih ne nađoh.*" Beduin povika: "Prevario me je, prevario me je." Ljudi se okomiše na njega govoreći mu: "Zar to da kažeš Allahovom Poslaniku?" Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, reče: "Ostavite ga." Hadis bilježi Ibn Ebi Asim i Ibn Hibban u *Delailu*.

Ovo kompletno poglavlje govori o osobama koje je obaveza ubiti jer su uradili djela zbog kojih su pali u kufr i nifak, tako da je time njihova krv postala dozvoljenom. Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, i drugi poslanici su praštali onima koji bi tako nešto izgovorili pokoravajući se time riječima Uzvišenog: "**Ti sa svakim – lijepo! i traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni!**"

To pojašnjava (tj. njegov oprost onima koji su ga vrijeđali) predaja koju bilježi Ibrahim b. Hakem b. Eban. Kaže: "Pričao mi je moj otac od Ikrima od Ebi Hurejre da je neki beduin došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme, tražeći da ga u nečemu pomogne. Pošto mu je nešto dao on mu, sallallahu alejhi ve selleme, reče: "*Jesam li lijepo postupio prema tebi.*" Onaj beduin reče: "Ne, nisi lijepo postupio." Muslimani se naljutiše i krenuše prema njemu, pa im on, sallallahu alejhi ve selleme, dade znak da ga ostave. Zatim je ustao i otišao u svoju kuću, pa je potom poslao po onog beduina i pozvao ga u svoju kuću. Ponovo mu je dao, i zadovoljio ga, a zatim mu reče: "*Ti si nama došao i tražio pa smo ti dali, a ti si rekao ono što si rekao, a muslimani su zbog toga u svojim dušama nešto spram tebe ponijeli. Ako hoćeš pred njima reci ono što si rekao preda mnoom kako bi otišlo iz njihovih srca ono što osjećaju prema tebi.*" On reče: "Dobro." Kada je došao sutradan ili noć Poslanik ﷺ dođe i reče: "*Vaš drug je došao pa je od nas tražio i mi smo mu dali, pa je rekao ono što je rekao. Mi smo ga nakon toga pozvali u kuću i ponovo mu dali pa je bio zadovoljan? Zar nije tako*", upita Poslanik? "Da,

neka te Allah ispred moje porodice i rodbine nagradi", reče. Poslanik dalje nastavi: "Primjer mene i ovog beduina je kao primjer čovjeka koji je posjedovao devu pa je ona od njega pobjegla. Ljudi su je slijedili ali je ona samo još više bježala. Onda ih je vlasnik deve zovnuo rekavši: 'Ostavite mene da ja ukrotim svoju devu, ja sam prema njoj najbolji.' Pa je vlasnik deve prešao ispred nje mameći je na nešto (što raste) iz zemlje, pa je došla i smirila se. On joj zatim stegnu povodac i pope se na nju. Da niste ostavili onog čovjeka kada je rekao ono što je rekao i da ste ga ubili ušao bi u vatru." Sa ovim senedom bilježi ga Ebu Ahmed Askeri. Prenosi se da je Poslaniku ﷺ došao beduin pa mu reče: "O Muhammede, udijeli mi, ne daješ mi od svog imetka niti od imetka tvoga oca, te grubo postupi prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme." Na njega nasrnuše ashabi govoreći: "O Allahov neprijatelju, zar tako da govoriš o Allahovom Poslaniku?" Ove predaje ti pojašnjavaju da je bilo dozvoljeno ubiti pomenutog čovjeka zbog njegovih riječi, prije traženja pokajanja, te da je zbog tih riječi postao kafir. Da je drugačije onda ne bi zbog pomenutih riječi ušao u vatru da je slučajno bio ubijen, kako je to spomenuo Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, zbog pukog izgovora tih riječi već bi naprotiv ušao u Džennet. Jer bi u tom slučaju on bio šehid mazlum-onaj kome je učinjena nepravda a njegov ubica bi ušao u vatru jer je namjerno ubio vjernika, a Poslanik ﷺ, bi u tom slučaju pojasnio da ga nije bilo dozvoljeno ubiti jer je to bespravno prolijevanje krvi što predstavlja jedan od najvećih grijeha. Ovaj beduin je bio musliman otuda ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, u hadisu oslovio riječima "vaš drug". Zbog toga što je bio musliman i jeste došao i tražio pomoć od Poslanika. Da je bio nevjernik u ratu sa muslimanima ne bi tražio pomoć od njega. A da mu je nekim slučajem Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, dao pomenutu pomoć kako bi primio islam u hadisu bi došao spomen da je primio islam. Ništa nije spomenuto što ukazuje da je bio od onih koji su ušli u islam. On je, naime, bio grubi beduin na kojeg se mogu odnositi riječi Uzvišenog: **"Ako im se iz njega da, zadovolje se, a ako im se ne da, odjednom se rezljute."**¹ Završen citat.

Komentarišući prethodno navedeni hadis (Da li je to zbog toga što je on sin tvoje tetke?) Hafiz kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, nije kaznio čovjeka iz ove priče jer je vodio računa o jedinstvu i slozi ljudi kao što je u pogledu mnogih munafika rekao: "Ne želim da ljudi govore kako Muhammed ubija svoje drugeve."

¹ *Es-sarimul-meslul*, str 201-205.

Kurtubi kaže: "Ako neko postupi ovako u pogledu časti Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, ili u pogledu njegova Šerijata, takav se ubija kao zindik–heretik. Ovo prenosi Nevevi od islamske uleme, a Allah najbolje zna."¹ Završen citat

Nakon što je spomenuo da je propis psovanja Poslanika kufr i otpadništvo Ibn Kajjim dalje kaže: "A što se tiče Poslanikova ﷺ, ustezanja od ubistva onog ko je oskrnavio Poslanikovu pravičnost rekavši: "Postupi pravedno, nisi pravedan". Ili u drugom slučaju: "Da li je to zbog toga što je on sin tvoje tetke?" Ili u trećem hadisu u pogledu njegova nijeta: "Ovo je podjela kojom se ne želi Allahovo lice-zadovoljstvo", ili kod njegove vladavine: 'Govore da si zabranio fej', te ga želiš za sebe', i drugi slučajevi u tom kontekstu, ovdje se radi o Poslanikovom pravu i on može da ga ispuni (tj. da kazni zbog njega), a može i da ga ostavi, ali njegov ummet (poslije njega) ne može da oprostí ono što se odnosi na njegovo, sallallahu alejhi ve selleme, pravo."² Završen citat.

Propis onoga ko namjerno slaže na Poslanika ﷺ

Ibn Tejmije kaže: "Sunnet trinaesti.³ Predaja koju smo zabilježili od Ebu Kasima Abdullaha b. Muhammeda Begavija... da je do Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, doprla vijest kako je neki čovjek rekao svom narodu: "Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, mi je naredio da među vama sudim po svom mišljenju, u vašem imetku je tako i tako..." Taj čovjek je u džahilijetu kod njih prosio ženu, pa su odbili da ga ožene. Zatim je otišao, i nastanio se kod te žene. Ljudi su poslali glasnika do Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, pa im reče: "Slagao je Allahov neprijatelj." Zatim je poslao jednog čovjeka, te mu reče: "Ako ga zatekneš živog ubij ga, a ako ga zatekneš mrtvog spali ga u vatri." Pošto je otišao našao ga je mrtvog od ujeda škorpiona, zatim ga je spalio u vatri. Tom prilikom je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "Ko na mene slaže namjerno neka sebi pripremi mjesto u vatri." Bilježi ga isto tako Ebu Ahmed b. Adij u svojoj knjizi *El-Kamil*... Prenosi se od Ibn Burejde od njegova oca da je rekao: "Na dvije milje od Medine bilo je naselje Benu Lejsa. Između njih je bio čovjek koji je u džahilijetu od njih prosio neku ženu, pa ga nisu htjeli oženiti. Jednog dana im je došao, a na njemu bijaše ogrtač, pa reče: "Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, me je odjenuo ovim ogrtačem i naredio mi je da ja sudim u pogledu

¹ *Fethul-bari*, 5/49, Kitabuš-šurb vel-musakat.

² *Zadul-mead*, 3/214.

³ To jest, u pogledu propisa onog ko psuje i vrijeđa Poslanika, ﷺ.

vaših imetaka i krvi." Zatim je otišao i odsjeo kod one žene koju bijaše volio. Svijet je poslao nekoga do Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, pa im on reče: "Slagao je Allahov neprijatelj." Zatim je poslao jednog čovjeka, pa mu reče: "Ako ga zatekneš živog, a ne mislim da ćeš ga zateći živog, odsjeci mu glavu, a ako ga zatekneš mrtvog spali ga na vatri." Kaže: "To su riječi Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme: "Ko na mene slaže namjerno neka sebi pripremi mjesto u vatri." Sened hadisa je sahih po šartovima sahiha, nije mi poznato da ima neku mahanu...Ljudi u pogledu hadisa imaju dva mišljenja:

Prvo. Rad po vanjštini hadisa, tj. ubijanje onog ko namjerno slaže na Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme. Među njima ima i onih koji kažu da time postaje kafir. To je mišljenje skupine, a od njih su: Ebu Muhammed Džuvejni, a isto prenosi Ibn Akil od svog šejha. Ubej Fadl Hemedani kaže: "Novotari u islamu, lažci i oni koji izmišljaju hadise su gori od *mulhida*-bezbožnika koji napadaju vjeru s polja, dok ovi nastoje da je iskvare iznutra. Oni su kao jedan narod koji brani grad unutar zidina. Mulhidi su poput onih koji ga opsjedaju s vana a ovi su poput izdajica koji im iznutra otvore kapije utvrđenja. Nema sumnje da oni predstavljaju zlo za islam. Objašnjenje ovog mišljenja bi bilo da laž na Poslanika predstavlja laž na Allaha, zbog toga je i rekao: "Laž na mene nije kao laž na nekog od vas." Ono što naredi Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, to mu je naredio Allah, dželle še'nuhu, i obaveza je to slijediti kao što je obaveza slijediti Allahove naredbe. Ono o čemu nas on obavjesti obaveza je u to vjerovati poput onog o čemu nas je obavjestio Allah, dželle še'nuhu... Opće je poznato da onaj ko slaže na Allaha tvrdeći da je Allahov poslanik ili vjerovjesnik te da od Allaha prenosi lažne vijesti, kao što je slučaj Musejleme i Anesija i drugih koji su za sebe tvrdili poslanstvo, takav je nevjernik čija krv postaje dozvoljenom. Isti je slučaj sa onim ko namjerno slaže na Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme. Laž na njega je na stepenu njegova ugonjenja u laž. Otuda je Allah te dvije stvari spojio u ajetu:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ ؕ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى

لِلْكَافِرِينَ ﴿١٠٨﴾

"Ima li onda nepravednijeg od onoga koji o Allahu izmišlja laži ili poriče Istinu koja mu dolazi? I zar nevjernicima nije mjesto u Džehennemu?" (El-Ankebut, 68)

Šta više, možda je laž na njega veći grijeh od ugonjenja u laž Poslanika. Otuda je Allah prvo spomenuo laž u ajetu. Isto tako je onaj koji govori istinu o njemu na većem stepenu od onog koji vjeruje da je istina ono o čemu je obavjestio. Ako je lažac kao onaj ko ugoni u laž, ili još gore od toga, isti je slučaj sa lašcem na Allaha i onim koji ga poriče. Onaj ko laže na Poslanika je kao onaj koji ga ugoni u laž. To pojašnjava činjenica da njegovo ugonjenje u laž predstavlja vrstu laži koja obuhvata nijekanje onoga o čemu je obavjestio, što opet predstavlja rušenje Allahove vjere. Nema razlike oko toga da li se u laž ugoni zbog jedne obavjesti s kojom je došao ili zbog svih obavjesti. Takav postaje kafirom jer tim postupkom ruši poslanicu i Allahovu vjeru. Onaj ko slaže na njega, time u Allahovu vjeru unosi, namjerno, ono što nije od nje i misli da je obavez na ummetu da vjeruje u tu vijest i da se pokorio tome, jer, to onda biva od Allahove vjere, iako zna da to nije Allahova vjera. Dodavanje dodataka u vjeru je kao i oduzimanje od nje. Nema razlike između onog ko zaniječe ajet iz Kur'ana i onoga ko namjerno napiše neki govor tvrdeći da je to sura iz Kur'ana...

Poenta ove stvari se ogleda u tome što je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, bio najsavršeniji čovjek u svakom pogledu. Ono što je izostavio od govora i djela treba znati da je to ostavljanje potpunije od činjenja istog, a ono što je uradio treba znati da je taj posao bolji i potpuniji od ostavljanja istog. Pa ako čovjek na njega slaže namjerno ili od njega prenese vijest koju on nije rekao, onda to predstavlja omaložavanje Poslanika ﷺ, jer, da je to predstavljalo savršenstvo onda bi to poteklo od njega. Onaj ko ponižava Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, postaje nevjernik...

Govor i djela su osnova za sprovođenje propisa

Drugo mišljenje. Lašcu na Poslanika, treba odrediti žestoku kaznu, ali time ne postaje kafir. Nije ga dozvoljeno ubiti jer su stvari koje za sobom obavezno povlače kufr i ubijanje poznate a ovo nije od toga, tako da se ne može sa sigurnošću tvrditi nešto što nema osnove. Onaj ko drži do ovog mišljenja morao bi ograničiti svoj govor time da pomenuta laž ne sadrži mahanu vanjstinom. Međutim, ako bi obavjestio da je od njega čuo govor koji upućuje na njegove nedostatke i mahane po svom vanjskom značenju kao što je hadis "irkul-hajl" i drugi slični njemu, onda treba znati da to predstavlja ismijavanje sa njim. U tom slučaju nema sumnje da takav postaje kafir čija krv postaje dozvoljenom. Oni koji drže do ovog mišljenja još kažu da je Poslanik, sallallahu

alejhi ve selleme, naredio ubistvo onog čovjeka zbog toga što je znao da je munafik a ne zbog laži na njega.

Ovaj odgovor nije ništa. Jer, nije od Poslanikova, sallallahu alejhi ve selleme, sunneta bilo da ubija munafike za koje bi povjerljiv čovjek obavjestio o njihovom nifaku ili u pogledu čijeg nifaka je sišla objava, pa kako onda da ubije ovog čovjeka samo zato što je znao da je munafik? Zatim, on je poimenice Huzejfi spomenuo imena munafika i drugima mimo njega ali nikada nije ubio nikog od njih. Zatim, razlog pomenutog ubistva je laž na Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, laž koja je imala određeni cilj na osnovu kojeg je slijedilo ubistvo tako da nije dozvoljeno vezati pomenuto ubistvo za neki drugi razlog.

Zatim, onaj čovjek je s pomenutom laži namjeravao zadovoljiti svoje strasti. Takvo nešto može poticati od grješnika, kao što može i od kafira. Također, njegov nifak je ili zbog ove laži ili zbog nekog razloga iz prošlosti. Ako je zbog ove laži onda je jasno da laž na njega predstavlja nifak a munafik je kafir. Ako njegov nifak potiče zbog neke stvari od prije, što za sobom povlači ubistvo, onda se postavlja pitanje zašto je naredba o ubistvu odgađana do ovog vremena i zašto ga Allah nije kaznio zbog njegova nifaka do vremena kad je uradio ono što je uradio? Zatim, ljudi su obavjestili Poslanika ﷺ, o njegovom govoru nakon čega im je rekao: *"Slagao je Allahov neprijatelj."* Zatim je naredio da ga ubiju ako ga zateknu živog, a zatim još reče: *"Ne mislim da će te ga zateći živog."* Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, je znao de težina grijeha kojeg je počinio uzrokuje ubranu kaznu. Kada Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, naredi ubistvo ili neku drugu kaznu ili iskupljenje odmah nakon što se učini neko djelo to ukazuje na lijep redoslijed. To jest, da za neko određeno djelo slijedi određena kazna te da se ta kazna ne odnosi na neko drugo djelo. Kao što je primjer beduina koji je imao odnos sa ženom u ramazanu pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, naredio kafaret-iskupljenje u tom pogledu. Zatim, kada su mu Maiz i Gamidija priznali počinjeni blud, kao i drugi on je naredio njihovo kamenovanje. Koliko mi je poznato oko toga se ljudi na razilaze. Međutim, tačno je da postoji razilaženje oko same stvari koja povlači za sobom kaznu. Odnosno, da li je to zbog svih pomenutih svojstava ili samo zbog nekih od njih? Dakle, tu se radi o određivanju uzroka propisa. Ali, nije tačno da određeno djelo nema veze sa kaznom koja se propisuje u tom momentu a da je uzrok te kazne neko drugo djelo koje nije spomenuto. Ovakvo poimanje je nužno neispravno. Međutim, po tom pitanju se može reći nešto drugo, što je bliže od ovog, a to je da je pomenuti čovjek slagao na Poslanika ﷺ, lažom koja za sobom povlači

njegovo omaložavanje i ponižavanje, jer je taj čovjek tvrdio da ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, postavio kao namjesniaka koji bi ljudima sudio u pogledu njihove krvi i imetka te da može noćivati u čijoj god hoće kući. Time je namjeravao da prenoći kod one žene kako bi sa njom činio nemoral a oni mu to nisu mogli negirati jer je navodno postavljen za sudiju u pogledu njihove krvi i imetka. Opće je poznato da Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, nije dozvoljavao haram. Onaj ko bi pomislio da je Poslanik, dozvoljavao zabranjene stvari u pogledu krvi, imetka i razvrat time ga je omalovažio i pripisao mu mahanu. Time je pripisao Poslaniku ﷺ, kako mu je on dozvolio da odsjedne kod žene strankinje i da se sa njom osami i da među muslimanima sudi kako on hoće. Ovo predstavlja napad na čast Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, i pripisivanje mahana njemu. Shodno ovoj pretpostavki on, sallallahu alejhi ve selleme, je naredio da se dotični ubije, zbog potvore i napada na njegovu čast, bez prethodnog traženja pokajanja od njega. O tome se i radi u ovom slučaju. Tako da je hadis jasan dokaz u pogledu ubijanja onog ko potvori Poslanika a da se od njega prethodno ne traži pokajanje i to je zajedničko za oba ova mišljenja. Ono što ide u prilog prvom mišljenju da je svijet (ljudi iz Benu Lejsa) uvidio da ovaj govor predstavlja potvoru i vređanje Poslanika oni bi odmah negirali ono što je rekao. Može se reći da su posumnjali u to pa su zbog toga zastali dok ne provjere stvar kod Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, pošto je došlo do kontradiktornosti između pokoravanja Poslaniku i onoga sa čim je ovaj prokletnik došao, to oni koji podržavaju prvo mišljenje uzimaju kao dokaz i kažu: 'Svaka laž na njega predstavlja potvoru na njega', kao što je to prethodilo. Zatim, u hadisu nije spomenuto da je ovaj čovjek namjeravao potvoriti i poniziti Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, već je pomoću laži na njega namjeravao zadovoljiti svoju strast. Ovo je slučaj sa svima koji namjerno slažu na njega. Ako nije riječ o ismijavanju onda time želi ostvariti neki lični cilj. Ti ciljevi se uglavnom odnose ili na imetak ili na sticanje slave. Kao što je slučaj sa grješnikom ako ne namjerava odvesti u zabludu onda namjerava doći do vođstva, žudeći za veličanjem ili zadovoljenjem strasti. Ukratko, onaj ko uradi ili izrekne ono što je kufr time pada u kufr pa makar to i ne namjeravao. Jer, niko ne želi počinuti kufr osim ako to Allah htjedne."¹ Završen citat.

¹ Es-sarimul-meslul, str. 146.

Uzroci koji poništavaju djela počinioaca grijeha a da to i ne primjeti

Kažem: "Prethodni hadisi su najbolje pojašnjenje o razlogu propisa koji se spominje u riječima Uzvišenog:

...أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٢٠٠﴾

"...da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primjetite." (El-Hudžurat, 2)

Onaj koji je napao njegovu, sallallahu alejhi ve selleme, pravednost je mislio da to što je pripisao Poslaniku neće utjecati na njegov iman u poslanicu niti to za sobom povlači nevjerstvo, jer mu to nije bila namjera. Isto tako, onaj ko je prigovorio na njegovu, sallallahu alejhi ve selleme, presudu rekavši: "Je li zbog toga što je on sin tvoje tetke?" Ili onoga ko je prigovorio na njegovu presudu rekavši: "Ovo je podjela kojom se ne želi Allahovo zadovoljstvo." Ili kao govor onog beduina kada je rekao: "Prevario me je." Ili govor drugog: "Daj mi, ne daješ mi od svog imetka niti od imetka tvog oca." Ovaj nije namjeravao izreći kufr već je takvo obraćanje odraz beduiske grubosti i nekulture. I pored toga za sve što je spomenuto u ovom poglavlju Ibn Tejmijje kaže: "Sve ove radnje povlače obavezno ubijanje, a dotični počinioac postaje kafir munafik čija je krv dozvoljena. Svi ovi su izrekli govor zbog kojeg su im poništena djela a da to nisu ni primjetili. Isti je slučaj sa čovjekom koji je otišao kod one žene kako bi počinio blud, tvrdeći pred njenim narodom da ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, odjenuo ogrtačem i da mu je dozvolio da sudi u njihovim imecima i životima, shodno svom mišljenju. On je ovim namjeravao zadovoljiti svoju strast a nije namjeravao počiniti kufr niti se ismijavati sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve selleme. Otuda je u nekim predajama preneseno da je dotični izišao da se abdesti radi namaza pa ga je ugrizla zmija. Nakon ovog djela po njegovom poimanju on se i dalje smatrao od muslimana klanjača, pripadnikom kible. A u stvari je i neznajući postao kafir munafik čija je krv dozvoljena. Njegova djela i trud su poništena a da to nije ni primjetio. Komentarišući riječi Uzvišenog: **"...da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primjetite."**, Ibn Tejmijje kaže: "Značenje na koje ajet upućuje ogleda se u tome da im je Allah, dželle šeh'nuhu, zabranio dizanje glasova iznad njegova (Poslanikova) glasa te da sa njim ne razgovaraju glasno, kao što to međusobno čine, jer to podizanje glasa i glasno razgovaranje sa njim može prouzrokovati poništenje djela a da to njegov vlasnik i ne osjeti. Kao uzrok ove zabrane je spomenuo glasno razgovaranje i ostavljanje istog. On od njih traži da čuvaju svoja djela od poništenja. Objasnio je da je u

dizanju glasa nad Poslanikom velika šteta koja može dovesti do poništenja djela, otuda je stroga obaveza kloniti se toga. A djela poništava kufr, kao što kaže Uzvišeni:

وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

"A oni među vama koji od svoje vjere otpadnu i kao nevjernici umru, - njihova djela biće poništena i na ovom i na onom svijetu." (El-Bekara, 217)

I rekao je:

وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِسْلَامِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ

"A onaj ko otpadne od prave vjere uzalud će mu biti djela njegova." (El-Maide, 5)

Isto tako djelo pored kojeg čovjek čini kufr se ne prima, zbog riječi Uzvišenog:

إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

"Allah prima samo od onih koji su dobri." (El-Maida, 27)

Zatim Njegove riječi:

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَالُهُمْ

"Allah će poništiti djela onih koji ne vjeruju i od puta Njegova odvraćaju." (Muhammed, 1)

Ovo je očigledno, djela ne poništava ništa osim kufr. Jer, ko umre u imanu sigurno će ući u Džennet. Ako i uđe u Džehennem opet će izaći iz njega, za razliku od onog čija djela budu poništena, takav nikada neće ući u Džennet. Djela poništava ono što ih negira a u potpunosti ih ne negira ništa osim kufra. Ovo je poznata stvar od osnova vjere kod ehliš-sunneta. Međutim, tačno je da neka djela mogu biti djelimično poništena zbog postojanja stvari koja ih čini neispravnim, kao što stoji u riječima Uzvišenog: "

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى

"O vjernici, ne kvarite svoju milostinju prigovaranjem i uvredama." (El-Bekara, 264)

Tako da dolazimo do zaključka da Allah ne poništava cjelokupna djela osim u slučaju kufra tj. nevjerstva. Ako je potvrđeno da onaj ko diže glas nad Poslanikovim glasom i glasno razgovara sa njim, ako se za takvog bojimo kufra i

poništenja djela, a da to i ne osjeti, jer dizanje glasa sadrži uznemiravanje i ponižavanje pa makar to i nemao namjeru. Ako uznemiravanje i ponižavanje zbog lošeg odgoja nenamjerno predstavlja kufr onda je jasno da namjerno uznemiravanje i omaložavanje Poslanika je preče da bude kufr.”¹ Završen citat.

Govor o Allahu bez znanja je osnova novotarija i širka

Kažem: “Prethodni hadisi i časni ajet se odnose na pripadnike kible koji su ustrajni na islamu. Ajet pojašnjava da rob nekada izgovori riječ ili uradi djelo koje mu može poništiti sva djela, te da time postane nevjernik, čija krv biva dozvoljenom, a da to i ne primjeti. Zato, rob ne treba izgovarati riječi dok ne spozna njihovo značenje, te, da li dotična riječ uzrokuje Allahovo zadovoljstvo ili srdžbu. Zbog toga nam je Allah zabranio da o Njemu govorimo ono što ne znamo.

Ibn Kajjim kaže: “Što se tiče govora o Allahu bez znanja ne postoji veći grijeh među zabranjenim stvarima kod Allaha od toga. To je temelj širka i kufra. Od te osnove potiču novotarije i zablude. Svaka zabludjela novotarija u vjeri se temelji na govoru o Allahu bez znanja...

Osnova širka i kufra je govor o Allahu bez znanja. Mušrik misli da ga onaj koga je uzeo za božanstvo mimo Allaha približava Allahu i da će mu biti zagovornik kod Njega, te da će mu riješiti njegove potrebe posredovanjem kao što to čine posrednici kod ovosvjetskih vladara. Svaki mušrik o Allahu govori bez znanja a obratno ne važi. Tako u govor o Allahu bez znanja spada nijekanje i uvođenje novotarija u Allahovoj vjeri, što predstavlja općenitiji pojam od širka. Širk je samo jedna jedinka od onoga što se iznosi o Allahu bez znanja....

Svi grijesi novotara ulaze pod ovu kategoriju. Ne može se pokajati od tog dok se ne pokaje od novotarija. A kako će se pokajati od tog onaj koji ne zna da je to novotarija ili misli da je to što radi sunnet i još podstiče i druge poziva k tome. Takav ne može otkriti svoje grijehe, za koje mu je obavezna tevba od njih, osim proučavanjem i studiranjem sunneta, ali nikada nećeš naći novotare da to čine.”² Završen citat.

Bilježi Buharija u svom Sahihu od Ebu Hurejre da je čuo Poslanika ﷺ kako kaže: “Zaista rob progovori riječ ne obraća pažnju na nju a zbog nje će biti

¹ *Es-sarimul-meslul*, str. 47.

² *Medaridžus-salikin*, 1/378.

bačen u vatru dalje nego što je do istoka..." Također se prenosi od Ebu Hurejre da je Poslanik ﷺ rekao: "Zaista rob izgovori riječ s kojom je Allah zadovoljan, a na koju ne obraća pažnju, te mu Allah zbog nje poveća stepene. I zaista rob izgovori riječ koju Allah mrzi, ne obraćajući na nju pažnju, zbog koje će biti bačen u Džehennem." Hafiz kaže arapski izraz u prethodnom hadisu "ma jetebejjenu ma fiha" znači da ne vodi računa o njenom značenju. To je riječ o kojoj ne razmišlja, a da razmisli o njenom značenju ne bi je izgovorio, osim u govoru i kontekstu iz kojeg proizilazi dobro...

Šejh Izzuddin Abdusselam kaže: "To je riječ u kojoj njen vlasnik ne može razlučiti lijepo od ružnog. Otuda je čovjeku zabranjeno da govori ono što ne zna da li je lijepo ili ružno. Kažem: "Ovo je ono na šta se odnosi prethodno pravilo. Nevevi kaže: "Hadis postiže na čuvanje jezika zato onaj ko želi nešto reći treba dobro razmisliti o onom što želi reći prije nego to izgovori. Pa ako uvidi da je u tome korist neka ga izgovori u protivnom neka šuti..." Riječi u hadisu "ne obraća na nju pažnju", u svim rivajetima spomenuta je sa harfom "ka". To jest, ne razmišlja o opasnosti njenog izgovaranja i o posljedicama, niti misli da za sobom povlači neku posljedicu. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: **"A vi ste to sitnicom smatrali, ali je ono Allahu krupno."** Ovu predaju bilježi Malik i vlasnici Sunnena u hadisu Bilala b. Harisa Muzenija u sljedećem obliku: "Zaista neko od vas izgovori riječ s kojom je Allah zadovoljan, ne misleći da će dostići ono što će dostići, Allah mu zbog nje odredi Svoje zadovoljstvo do Sudnjeg dana." Tirmizi, Ibn Hibban i Hakim su predaju ocijenili vjerodostojnom. Isti hadis bilježi Tirmizi u lancu preko Muhammeda b. Ishaka da je rekao: "Pričao mi je Muhamed b. Ibrahim Temimi (ovaj hadis) u sljedećem obliku: "...ne vidi u tome ništa loše pa će zbog nje padati (duboko) u vatru koliko iznosi sedamdeset godina."¹ Završen citat.

Kažem: Iz onog što je prethodilo možemo zaključiti da je na čovjeku obaveza da analizira značenje riječi i posljedice koje za sobom povlači, te da se distancira od riječi za koje ne zna da li su lijepe i poželjne ili su ružne. Svi imamo pouku u čovjeku koji se mnogo trudio u činjenju ibadeta da bi na kraju izrekao riječ zbog koje je izgubio i dunjaluk i ahiret.

Autor knjige *Ehadis kudsije* kaže: "Bilježi Ebu Davud sa svojim senedom od Ebu Hurejre da je čuo Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, da kaže: "U Beni Israilu su bila dva čovjeka, pobratima, jedan od njih dvojice je činio grijeha a drugi se trudio u činjenju ibadeta. Onaj što se trudio u ibadetu neprestano je gledao onog drugog u grijehu pa mu reče: "Prestani." Pa mu onaj reče: "Ostavi me

¹ Pogledaj *Fethul-bari*, knjiga Rikak, 11/314-318.

tako ti mog Gospodara, zar si ti poslan da nad mnom bdiješ?" Onaj mu reče: "Tako mi Allaha, Allah ti neće oprostiti", ili "Allah te neće uvesti u Džennet." Pa su usmrćeni i sastavljeni kod Gospodara svjetova. Allah reče onom koji se trudio u ibadetu: "Da li si me poznavao i da li si nad onim što je kod mene imao nadmoć? Onda reče onom grješniku: "Idi i uđi u Džennet mojom milošću." A onom drugom reče: "Odvedite ga u vatru."

Kažem: Osnova ovog hadisa se nalazi u Muslimovom *Sahihu*. Ebu Hurejre kaže: "Tako mi Allaha izgovorio je riječ kojom je upropastio i dunjaluk i ahiret." Komentator kaže: "Upropastio je dunjaluk pa su mu poništena dobra djela oko kojih se mnogo trudio, radi kufra u koji je upao." Otuda Allah, dželle šehnuhu, kaže: "Onaj ko zaniječe iman njegova djela će biti poništena..." Upropastio je ahiret tako da za svoja djela neće dobiti sevapa i nagrade. Zbog toga je zaslužio da mu se kaže: "Odvedite ga u vatru." Postoji mogućnost da se, kako kaže Nevevi, pod riječima "odvedite ga u vatru" misli na vječnost u vatri, ako je uradio djelo kufra pa makar to bilo samo srcem. A postoji mogućnost da se pod tim misli na njegovo kažnjavanje u vatri, onako kako se kažnjavaju vjernici grješnici kako bi se na taj način očistili od grijeha. Jer je dotični čovjek učinio veliki grijeh zbog toga što je izrekao, po njemu, siguran propis da Allah neće oprostiti onom grješniku niti će ga uvesti u Džennet."¹ Završen citat.

Kažem: Ovaj rob koje si mnogo trudio u ibadetu je volio dobro a mrzio zlo. Iz te mržnje prema zlu je i kritikovao dotičnog, tako da nije obraćao pažnju na odnos prema svom bratu. On je nastojao da istakne Allahovo pravo ali je izgovorio riječ za koj nije znao koliko uzrokuje Allahovu srdžbu a koja mu je uništila i dunjaluk i ahiret. Pitamo se da li nakon ovoga ima veće pouke i poruke?

Molim Uzvišenoig Allaha, Gospodara uzvišenog Arša da mene i muslimane zaštititi od ružnih riječi i da nam svima podari lijep završetak. Amin.

¹ Knjiga "Ehadis kudsije", 1/51-52.

2. studija

OPIS HARIDŽIJA I SUD O NJIMA

Drugi dokaz je hadis o haridžijama. Ibn Tejmijje kaže: "Imam Ahmed kaže: 'Hadis o haridžijama je vjerodostojan i prenosi se u deset seneda.' Ovih deset bilježi Muslim u svome *Sahihu*, a sa njim se slaže i Ahmed. Buharija je od toga zabilježio nekoliko seneda. Hadise o njima bilježe vlasnici *Sunena* i *Musneda* u drugim senedima."¹ Završen citat.

Bilježi Muslim u svom *Sahihu* od Ebi Seleme i Ata'a b. Jesara da su njih dvojica došli kod Ebu Seida Hudrija, pa su ga pitali o harurijama: "Da li si čuo Poslanika ﷺ da ih spominje?" Reče: "Ne znam ko su harurije ali sam čuo Poslanika ﷺ kako kaže: 'U ovom ummetu će se pojaviti (nije rekao od ovog ummeta) ljudi, podcjenjivat ćete svoj namaz spram njihova. Učit će Kur'an a on neće prelaziti njihova grlo i grkljan, izlazit će iz vjere poput odapete strjelice koja prođe kroz metu. Pa će strijelac pogledati u svoju strjelicu, u šiljak strjelice i u tetivu za koju se veže strjelica i u urez tetive da li se za njih išta zakačilo (od krvi ili mesa)'...."

Prenosi se od Ebu Seida Hudrija da je rekao: "Kada smo jednom prilikom bili kod Poslanika, a on je dijelio plijen, došao mu je Zu Huvejsere, a on bijaše čovjek iz Benu Temima, te reče: 'O Allahov Poslaniče, postupi pravedno.' Allahov Poslanik ﷺ reče: 'Teško tebi, ako ja nisam pravedan ko je onda pravedan? Ako ja nisam pravedan ti si propao.' Omer b. Hattab reče: 'O Allahov Poslaniče, dozvoli mi da mu osječem glavu.' Poslanik ﷺ reče: 'Ostavi ga, on će imati prijatelje tako da će neko od vas podcjenjivati svoj namaz spram njihova namaza i post spram njihova posta. Učit će Kur'an a on neće prelaziti njihovo grlo. Izlazit će iz islama kao što strjelica iziđe iz mete. Pogledat će u šiljak strjelice i na njemu neće ništa vidjeti. Zatim će pogledati u tetivu šiljka strjelice i opet neće ništa vidjeti, zatim će pogledati u dršku strelice i na njoj neće ništa biti od krvi i ostataka droba...." U drugom rivajetu se kaže: "Izlazit će iz vjere kao što strjelica iziđe iz mete." U trećem rivajetu se kaže: "Pojavit će se ljudi iz mog ummeta, vaše učenje Kur'ana nije ništa spram njihovog učenja niti je vaš namaz spram njihova namaza išta, niti vaš post spram njihova posta. Učit će Kur'an mislit će da je u njihovu korist a on će biti protiv njih. Njihov namaz neće prelaziti njihove ključne kosti, izlazit će iz islama kao što strjelica iziđe iz mete." U

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 7/479.

drugom rivajetu stoji: "Izlazit će iz vjere kao što strjelica iziđe iz mete a zatim se više u nju neće vratiti, oni su najgora stvorenja."¹

Komentarišući njegove riječi: "Učit će Kur'an a on neće prelaziti njihova grla", Nevevi kaže: "Kadi je mišljenja da za to postoje dva objašnjenja. Jedno od njih je da ga njihova srca neće razumjeti niti će se okoristiti njegovim učenjem. U tome neće imati udjela osim pukog izgovaranja ustima i grlom jer se pomoću njih izgovaraju harfovi. Drugo značenje bi bilo da se njihova djela i učenje neće uspinjati i da neće biti primljena."² Završen citat.

Buharija u svom *Sahihu* navodi poglavlje; "Ubijanje haridžija i *mulhida*-bezbožnika nakon što im se dostavi dokaz" i riječi Uzvišenog: **"Allah neće nazvati zalutalim narod koji je na Pravi put uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio."** Ibn Omer ih je smatrao najgorim stvorenjima i za njih je govorio: "Oni su ajete koji su sišli u pogledu nevjernika okrenului protiv mu'mina." Prenosi se od Alije ؑ da je rekao: "Kada vam govorim hadis od Allahova Poslanika, tako mi Allaha, draže bi mi bilo da se na mene sruše nebesa nego da na njega slažem. A kada vam govorim o onome što je između mene i vas kažem vam da je rat varka. Ja sam čuo Allahova Poslanika ؐ kako kaže: "Pri kraju ovog svijeta pojavit će se narod mladi-nexreli i blesavih ideja. Govorit će govorom najboljeg čovjeka. Njihov iman neće prelaziti njihova grla. Izlazit će iz vjere kao što strjela iziđe iz mete. Gdje god ih sretnete ubijte ih. Za njihovo ubistvo slijedi nagrada na Sudnjem danu."³ Završen citat.

Problem haridžija je u neispravnom tumačenju

Hafiz⁴ kaže: "Za njih se govorilo da su kari'e-učaci zbog njihova truda u činjenju ibadeta i učenju Kur'ana, ako se izuzme to što su tumačili Kur'an na svoj način dokazujući ono što se njime ne želi kazati. Oslonjali su se na svoj razum i težili su *zuhdu*-skromnosti i poniznosti...

Na strani dvjesto devedeset osmoj kaže: "Slijedeći druge u pogledu propisa haridžija Gazali u 'Vesitu' kaže: "U pogledu njih postoje dva mišljenja. Prvo je: da se na njih odnosi propis koji se odnosi na otpadnike, a drugo je:

¹ *Sahih Muslim*, s komentarom od Nevevija, 7/164-174.

² *Sahih Muslim*, s komentarom od Nevevija, 7/159.

³ Pogledaj *Fethul-bari*, 12/295.

⁴ *Fethul-bari*, 12/296.

mišljenje da se na njih odnosi propis buntovnika. Rafi'i smatra da je prvo mišljenje ispravnije... Njegove riječi: "Ibn Omer ih je smatrao najgorim stvorenjima..." Taberi je u spojenom senedu naveo u Alijinom *Musnedu* u skraćenom navodu predanja od Bukejra b. Abdullaha ibn Ešedža da je pitao Nafiju o mišljenju Ibn Omera o harurijama? 'Smatrao ih je najgorim stvorenjima koji su ajete o nevjernicima primjenili na muslimane'. Sened mu je sahih. Prenosi se u vjerodostojnom hadisu u Muslimovom *Sahihu* od Ebu Zera , da je u opisu haridžija rekao: "Oni su najgora stvorenja i bića." Prenosi Ahmed sa dobrim senedom od Enesa istu predaju kao merfu' (tj. seže do Poslanika). Kod Bezara u lancu preko Šabija od Mesruka od Aiše se prenosi da je rekla: "Poslanik je spomenuo haridžije pa reče: "Oni su najgori ljudi od mog ummeta, a ubijati će ih najbolji ljudi mog ummeta." Njegov sened je hasen. A kod Taberanija ovim senedom se navodi merfu' predaja u sljedećem obliku: "Oni su najgora stvorenja i bića, ubijati će ih najbolja stvorenja i bića." A kod Ahmeda od Ebu Seida stoji: "Oni su najgora stvorenja." A u rivajetu Ubejdullaha b. Ebi Rafi'a od Alije kod Muslima stoji: **"Oni su od najmržih stvorenja Allahu."** U hadisu Abdullaha b. Hababa, tj. od njegova oca, kod Taberanija stoji: "To su najgori leševi koje je ikad zasjenilo nebo i koje je ikada pojela zemlja." U hadisu Ebu Umame se spominje isto. Kod Ahmeda i Ebi Šejbe u hadisu Ebi Burze u merfu' predaji kod spomena haridžija stoji: "Najgora stvorenja i bića", to je ponovio tri puta. Kod Ibn Ebi Šejbe u lancu preko Umejra b. Ishaka od Ebi Hurejre stoji: "Oni su najgora stvorenja." Sve ovo potvrđuje mišljenje onih koji ih proglašavaju kafirima.

....Njegove riječi: "Izlaziti će iz vjere..." A u rivajetu Ebu Isaka od Suvejda ibn Gafleta kod Nesaija i Taberija stoji: "Izlaziti će iz islama." Isto tako stoji u hadisu Ibn Omera u ovom poglavlju. Tako se spominje i u hadisu Zejda b. Vehba. A u hadisu Ebi Bekreta, kod Taberija i Nesaija, u rivajetu Tarika b. Zijada od Alije stoji: "Napuštat će istinu..." Ova predaja je odgovor onima koji su riječ "vjera" u hadisu pokušali protumačiti kao pokornost, kao što smo na to ukazali u *Alamatun-nubuvve*....

Zatim riječi u hadisu: "Pojavit će se u ovom ummetu", a nije rekao "od ovog ummeta". Ne razilaze se vjerodostojni putevi-lanci od Ebu Seida u tom pogledu. Kod Muslima u rivajetu Ebu Nadreta od Ebu Seida stoji: "Poslanik je spomenuo narod koji će biti u njegovom ummetu." Kod njega se drugim senedom prenosi: "Pojavit će se sekta koja će napustiti muslimane." U rivajetu Dahhaka Mešrikija od Ebu Seida se prenosi isto. A što se tiče onoga što bilježi Taberi u drugom senedu od Ebu Seida sa lafzom: "Od mog ummeta", treba reći da mu je sened slab. Ali kod Muslima se od Ebu Zera navodi lafz: "Pojavit će se

poslije mene od mog ummeta narod." Kod njega u lancu preko Zejda b. Vehba od Alije stoji: "Pojavit će se narod iz mog ummeta." Spoj ovog hadisa i hadisa Ebu Seida bi bio da se pod ummetom u hadisu Ebi Seida misli na ummet odziva (ar. *ummetul-idžabe*).¹ A u drugom rivajetu mimo njegovog stoji "ummet poziva." (ar. *ummetud-da've*)² Nevevi kaže: "U hadisu je dokaz o fikhu ashaba i odabiru termina i izraza u pogledu govora o haridžijama. U njemu je, također, naznaka-ışaret od Ebu Seida o tekfiru haridžija, te da oni nisu od ovog ummeta...."

Njegove riječi u hadisu: "*Omalovažavat ćete...*", tj. smatrat ćete da vi u odnosu na njih malo činite pomenute ibadete. "*Vaše namaz spram njihova namaza*", a u rivajetu od Zuhrija od Ebi Seleme se dodaje "*..i vaš post spram njihova posta*." A u rivajetu od Asima b. Šumejha od Ebu Seida stoji: "*Omalovažavat ćete vaša djela spram njihovih djela*." Asim je prijatelje Nedždeta Hururija opisao kao ljude koji danju poste, a noću klanjaju i godišnje izdvajaju zekat. Tu predaju bilježi Taberi, ista predaje se kod njega bilježi u rivajetu Jahje b. Ebi Kesira od Ebi Seleme. Kod njega se u rivajetu Muhammeda b. Amra od Ebi Seleme prenosi: "*I vaša djela spram njihovih djela*." U rivajetu Seleme b. Kuhejla od Zejda b. Vehba od Alije se prenosi: "*Vaše učenje spram njihova učenja nije ništa, niti je vaš namaz spram njihova namaza išta*." Bilježi ga Muslim i Taberani....U hadisu Ibn Abbasa kod Taberanija u kazivanju o debati koju je vodio sa haridžijama kaže: "Kada sam kod njih došao ušao sam među ljude, nisam vidio da se iko više trudi (u činjenju ibadeta od njih). Ruke im bijahu kao žuljevi deva, a na licima su ima bili tragovi od činjenja sedžde. Bilježi Ibn Ebi Šejbe od Ibn Abbasa da su kod njega spomenute haridžije i njihov trud pa je rekao: "Nisu se više trudili od monaha."

Brzina kojom su haridžije izišle iz vjere

Na tristo sedmoj strani kaže: "Riječi u hadisu: 'Iz mete', a u rivajetu Ma'beda Ibn Sirina od Ebu Seida na kraju knjige o *Tevhidu* stoji: "Neće se vratiti u njega (u islam) kao što se odapeta strjelica ne vraća u urez na njenom donjem kraju." Arapski izraz "er-remje" tj. cilj ili meta potiče od riječi strijeljanje tj. gađanje. Kao na primjer pogođena gazela. U rivajetu Abdullaha b. Amra od Muksima se navodi: "Od ovog će se pojaviti stranka-sekta koji će se udubiti odjednom u vjeru, a ustvari će iz nje izlaziti." To jest, izlaziti će iz islama kao

¹ Ummet idžabe-ummet odziva. To jest, onaj ko se odazvao Poslaniku ﷺ od njegova naroda i primio islam samo.

² To jest, ummet kojem je poslat Poslanik, ﷺ. Taj izraz obuhvata i muslimane i kafire.

buntovnici kao što strijela brzo iziđe kada je odapne jak strijelac i pogodi ono što je gađao i tako brzo prođe kroz cilj da na strjelici ne ostane nikakva traga od onog što je gađao. Pa kada strijelac potraži svoju strjelicu i nađe je, a neće pronaći ono što je pogodio. Zatim se zagleda u svoju strjelicu neznajući da li je pogodio ili promašio. Pa kada vidi da na njoj nema nikakvog traga od krvi ili nečeg drugog, pomisli kako je promašio a ustvari je pogodio. Na ovo je u hadisu ukazao riječima: *“Na njoj nije ostalo ostataka krvi i droba.”* To jest, prošla je kroz to dvoje a da se ništa od to dvoje nije zaustavilo na njoj već su se pojavili (krv i drob) nakon prolaska strjelice. U knjizi *Alamatun-nubuwve* smo objasnili izraz *“kazaz”*. U rivajetu Ebi Nadreta od Ebu Seida, kod Muslima, se spominje da je Poslanik ﷺ, u pogledu njih spomenuo primjer čovjeka koji pogodi metu.... hadis. U rivajetu Ebu Mutevekkila Nadžija, Taberi bilježi od Ebu Seida: *“Njihov primjer je kao čovjek koji pogodi metu a zatim potraži strjelicu tamo gdje je pala, te je uzme i pogleda u njen urez ali ne nađe nikakve prljavštine niti krvi.”* To jest, za nju se ništa nije zakačilo od prljavštine i krvi. Isti je slučaj sa ovima koji se ni za šta od islama nisu zakačili. Kod njega se u rivajetu od Asima b. Šemha poslije riječi *“meta”* dodaje: *“Odleti strjelica, pa kad pogleda u njen šiljak neće vidjeti ništa (od tragova) droba i krvi.”* U toj predaji se još kaže: *“Ostavljat će islam iza leđa.”* I stavio je ruke iza svojih leđa. A u rivajetu Ebu Ishaka, štićenika Benu Hašima, od Ebu Seida u drugom hadisu stoji: *“Neće se kačiti (vezati) za vjeru ni u čemu kao što se (ništa) nije zakačilo za onu strjelicu.”* Bilježi ga Taberi. U hadisu Enesa od Ebu Seida kod Ahmeda i Ebu Davuda i Taberija stoji: *“Neće se vratiti u islam sve dok se strjelica ne vrati u urez na svom donjem dijelu (ar. fuk).”*

Prenosi se od Ibn Abbasa kod Taberija, a njegov prvi dio je kod Ibn Madže, jasnija verzija od ove sa sljedećim lafzom: *“Pojavit će se ljudi koji će izlaziti iz islama kao što strjelica iziđe iz mete koja je data ljudima (da gađaju). Pa su njome gađali tako da je strjelica jednog od njih probila (metu) i izišla. Kada je došao do nje i pogledao u nju uvidio je da na šiljku strjelice nije ostao trag krvi, zatim je pogledao u perje na strjelici i nije vidio da se na njemu zaustavilo išta od krvi. Pa je rekao: ‘Ako si pogodio onda na perju i urezu ima dio krvi.’ Pa je pogledao i nije vidio da se išta na perju i urezu strjelice zaustavilo od toga. On reče: ‘Eto tako će izlaziti iz islama.’”*

U rivajetu Bilala b. Baktara od Ebu Bekreta stoji: *“Šejtan će im prići sa stanovišta vjere.”* Bilježi se kod Humejdija i Ibn Ebi Omera u njihovim *Musnedima* u lancu preko Ebu Bekra - štićenika ensarija, od Alije: *“Pojavit će se ljudi koji će izlaziti iz vjere kao što strijela iziđe iz mete i nikada se više u nju neće vratiti.”*

Na strani tristo dvanaestoj spominje: "Pa je u pogledu njega objavljeno", a u rivajetu Sarahsija stoji: Pa su u pogledu njih objavljene riječi Uzvišenog: **"Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata."**... u tom kontekstu se navodi hadis Ibn Mesuda da je rekao: "Kada je Allahov Poslanik ﷺ dijelio plijen sa Hunejna čuo sam nekog čovjeka kako kaže: "Ovom podjelom se ne želi Allahovo zadovoljstvo", pa je objavljen ajet: **"Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata."** Predaju o tome bilježi Ibn Merdevejh... Ahmed bilježi predaju sa dobrim senedom od Ebu Seida da je rekao: "Ebu Bekr je došao do Allahova Poslanika ﷺ pa reče: "O Allahov Poslaniče, prošao sam pored te i te doline i ugledao sam čovjeka lijepog izgleda kako skrušeno klanja u njoj." Poslanik ﷺ mu reče: "Idi do njega i ubij ga!" Kada je do njega otišao Ebu Bekr i vidio ga kako klanja bi mu mrsko da ga ubije pa se vrati. Poslanik ﷺ reče Omeru: "Idi k njemu i ubij ga!" Pa je otišao do njega i kada ga je vidio u takvom stanju i on se vrati. Pa je rekao: "O Alija, idi i ubij ga!" Pa je otišao Alija i nije ga vidio. Poslanik ﷺ reče: "Ovaj i njegovi drugovi će učiti Kur'an a on im neće prelaziti ključnu kost. Izlazit će iz vjere kao što strijela prođe kroz metu i zatim se više u nju neće vratiti. Ubijte ih, oni su najgora stvorenja!" Ovaj hadis podupire druga predaja od Džabira koju bilježi Ebu Ja'la, a njegovi prenosioci su vjerodostojni...

Sud o haridžijama

Taberi kaže: "Nije dozvoljeno ubijati haridžije dok im se ne dostavi dokaz, te da se pozovu na povratak ka istini i na pokajanje. Na to je ukazao Buharija u naslovu s ajetom koji se pominje u njemu. Oni koji ih tekfire to uzimaju kao dokaz. Na to je Buharija želio ukazati jer ih je uporedio sa *mulhidima*-bezbožnicima tako da je izdvojio poglavlje o njima. To je jasno rekao Kadi Ebu Bekr b. el-Arabi u Tirmizijinom komentaru, pa kaže: "Ispravno mišljenje je da su oni kafiri jer je Poslanik ﷺ rekao: "Izlazit će iz islama", i zbog njegovih riječi: "Ubijat ću ih kao što je Ad ubijen." A u drugom rivajetu kaže "kao Semud." Svaki od ta dva naroda je uništen zbog kufra. Zatim zbog njegovih, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: "Oni su najgora stvorenja." Na takav način se ne opisuje niko osim nevjernika. Zatim njegove riječi: "Oni su najmrža stvorenja Uzvišenom Allahu." Zatim, zbog toga što (muslimane) proglašavaju kafirima i (osuđujući) vječnim boravkom u vatri, svih onih koji se razlikuju od njihovog akideta, a ustvari oni najviše zaslužuju to ime. Od onih koji teže ka tom mišljenju od kasnijih imama je šejh Tekijuddin Subki. U svojim fetvama on kaže: "Oni koji tekfire haridžije i fanatične rafidije (šije), kao dokaz uzimaju to

što su oni protekfirili poznate ashabe, a to za sobom povlači ugonjenje u laž Poslanika ﷺ, koji im je posvjedočio Džennet. Po meni je takvo dokazivanje ispravno. I kaže: "Oni koji ih ne tekfire kažu: 'Da bi ih protekfirili (zbog toga što su ashabe ugonili u nevjerstvo) moramo sigurno i kategorički znati da li su oni posjedovali znanje o pomenutom svjedočanstvu.' Ovo mišljenje je sporno jer mi sigurno znamo da su nevini oni koje su oni protekfirili sve do njihove smrti i to je dovoljno za našu akidu u pogledu onih koje su protekfirili. Ovo potvrđuje i hadis: *"Onaj ko kaže svome bratu: "O kafire" jedan od njih dvojice će se vratiti s tim."* A u rivajetu kod Muslima stoji: *"Onaj ko muslimana optuži za nevjerstvo ili mu kaže: 'O Allahov neprijatelju' to se vrati njemu."* Ovi su optužili skupinu muslimana za koje mi kategorički znamo da su na imanu, tako da je obaveza njih proglasiti kafirima, shodno ovoj obavjesti Zakonodavca. To je poput onog što su rekli za onog ko učini sedždu kipu, i slično tome, a koji nije jasno zanijekao (nešto od vjere) nakon što su kufr protumačili kao nijekanje. Pa ako bi kao dokaz naveli idžma' u pogledu tekfira počinioca kažemo prenešene predaje u pogledu ovih za sobom povlače njihovo tekfirenje pa makar i nevjerovali u nevinost onih koje su protekfirili kategoričnim znanjem. Ne može ih spasiti njihov opći islamski akidet i činjenje vadžiba od osude kufra kao što onoga koji učini sedždu kipu isto to ne može spasiti pada u nevjerstvo."

Značenje hadisa upućuje na naopravdanost nijeta po pitanju riddeta-otpadništva

Kaže Hafiz: "Od onih koji naginju ovom mišljenju je i Taberi u svom *Tehzibu*. Nakon što je naveo hadise u ovom poglavlju on kaže: "U ovome je odgovor onima koji zastupaju mišljenje da niko ne može izaći iz islama - od pripadnika kible, nakon što je zaslužio da uđe u islam, osim s namjerom i sa znanjem da izlazi iz njega. To je neispravno mišljenje zbog njegovih, sallallahu alejhi ve selleme, riječi u hadisu: *"Govorit će istinu i učiti Kur'an, izlazit će iz islama a da se za njih neće ništa zakačiti od njega (islama)."* Poznato je da su greškom ohalalili krv i imetak muslimana zbog toga što su kur'anske ajete tumačili pogrešno u kontekstu na koje se ne odnose. Zatim se vjerodostojnim senedom prenosi da je Ibn Abbas ؓ, kada su mu spomenute haridžije i ono što govore prilikom učenja Kur'ana, rekao: "Vjeruju u jasne ajete (ar. *muhkem*) a kod manje jasnih (ar. *mutešabih*) padaju u propast." U prilog pomenutog mišljenja ide i naredba o njihovom ubijanju unatoč onome što je prethodilo od hadisa Ibn Mesuda: *"Nije dozvoljeno ubiti čovjeka muslimana osim u tri slučaja... u njemu se spominje onaj ko napusti svoju vjeru, ko se odvoji od džema'ta."*

Taberi u *Mufhimu* kaže: "U prilog mišljenja o tekfirenju haridžija ide poređenje koje je spomenuto u hadisu Ebu Seida (izlaziti će iz islama a da se za njih neće ništa zakačiti od njega – islama). Vanjština hadisa upućuje da će izići iz islama a da se od njega neće ništa na njima zadržati, kao što strijela zbog svoje brzine i jačine strijelca prođe kroz metu tako da na strijeli ništa ne ostane od djelova mete (žrtve) koju je gađao. Na to je ukazao riječima: "A na njoj se ništa ne zakači (ne ostane trag) od droba i krvi." Autor *Šifa'a* (Kadi Ijad) kaže: "Na ovaj način kategorički donosimo presudu o nevjerstvu za svakog onog ko izgovori riječi kojima odvodi ummet u zabludu, ili ko tekfiri ashabe." To od njega prenosi autor *Er-Revde* u poglavlju *riddeta*-otpadništva i sa njim se slaže. Većina uleme usula (osnova akide) od ehli-sunneta smatra da su haridžije grješnici, te da se nad njima sprovode propisi islama, zbog izgovaranja dva šehadeta i pridržavanja ruknova islama. Pali su u grijšenje zbog svog tekfira muslimana jer su neispravno interpretirali određene stvari, što ih je navelo da ohalale krv i imetke onih koji su se s njima razili i da ih potvore za kufr i širk. Hatabi kaže: "Ulema muslimana se slaže da su haridžije i pored svoje zablude sekta od sekti muslimana, te su dozvolili ženidbu od njih i jelo onoga što zakolju, te da se ne ubrajaju u nevjernike sve dok se pridržavaju osnova vjere." Ijad je rekao: "Ovo je skoro najteža meš'ela i najkomplikovanija meš'ela kod apologetičara, tako da je fekih Abdulhakk upitao imama Ebu Me'aliya o tome pa nije odgovorio pravdajući se kako je uvođenje kafira u vjeru i izvođenje muslimana iz nje velika stvar po islamu. Prije njega je po tom pitanju zastao Kadi Ebu Bekr Bakalani rekavši: "Ljudi haridžije nisu direktno učinili kufr već su izrekli govor koji vodi ka kufru." Gazali u svojoj knjizi *Et-tefrikatu bejnel-imani vez-zendeka* kaže: "Treba se čuvati tekfira sve dok za to postoji način, jer je ohalaljivanje krvi klanjača koji priznaju tevhid greška. Da čovjek pogriješi u ostavljanju na životu hiljadu kafira to je manje i bezazlenije nego da pogriješi pri ubistvu jednog muslimana. Kao dokaz sljedbenici ovog mišljenja navode riječi iz trećeg hadisa ovog poglavlja, nakon što ih je opisao da će izlaziti iz vjere riječima: "Kao što strjelica iziđe iz mete, pa će strijelac pogledati u svoju strijelu..., da bi rekao: "Pa će gledat u urez na donjem kraju strjelice da li se na njega šta zakačilo." Ibn Betal kaže: "Džumhur-većina učenjaka je stava da haridžije ne izlaze iz kruga muslimana, zbog riječi u hadisu: "Pa će gledati na urez..." Jer izraz "jetemara fil-fuk" podrazumjeva sumnju. Ako se u tom pogledu pojavila sumnja onda se ne mogu kategorički osuditi da izlaze iz islama. Jer, ko sa sigurnošću uđe u islam ne izlazi iz njega osim sa sigurnošću. Alija ؑ bijaše upitan o učesnicima Nehra (bitka između Alije i haridžija), da li su time uznevjerovali? Pa je odgovorio: "Oni su od kufra bježali."

Kažem: Ako je vjerodostojno ovo što se prenosi od Alije onda se to može protumačiti tako da on u tom momentu još nije bio upoznat sa njihovim akidatom, koji za sobom povlači tekfir haridžija, kod onih koji ih proglašavaju kafirima. Što se tiče dokazivanja ovim dijelom hadisa, to je sporno, jer je u nekim rivajetima prenešeno: “*Za nju (strjelicu) se nije ništa zakačilo*”, a u drugom rivajetu: “*Nije ostao trag droba i krvi.*” Na početku nije bilo sigurno da li se šta zakačilo za strjelicu a kad se spoje svi rivajeti biva jasno da se ipak ništa nije zakačilo za strjelicu. Zatim, ovo bi se na različite osobe moglo odnositi različito. Tako da riječ “*jetemara*”- što znači sumnju, predstavlja išaret da je kod nekih od njih ipak ostalo nešto islama. Kurtubi u *Mufhimu* kaže: “Mišljenje o tekfiru haridžija je očitije shodno vanjštini hadisa. Shodno mišljenju o tekfiru protiv njih se bori i ubijaju se, a njihov imetak se plijeni. To mišljenje zastupa skupina muhadisa u pogledu imetka haridžija. Shodno mišljenju o netekfirenju haridžija na njih se onda odnose propisi buntovnika ako naprave raskol i dignu se na pobunu i pokrenu rat. A što se tiče onih od njih koji dođu sa novotarijom, pa ako se pokori da li se takav ubija nakon traženja pokajanja ili se ne ubija već se nastoji odvratiti od novotarija? Razilaženje po ovom pitanju je shodno razilaženju oko njihovog tekfira. I kaže: “Poglavlje tekfira je veoma opasno poglavlje....”

Od tog poglavlja je da nekad musliman iziđe iz vjere bez namjere izlaska i bez namjere da uđe u neku drugu vjeru mimo islama. Haridžije su najgora novotarska sekta u Muhammedovom ummetu, čak su gori od židova i kršćana. Ova zadnja osuda se temelji na stavu o potpunom tekfiru haridžija.”¹ Završen citat.

Kažem: Ovo je kategoričan tekst koji ima jako značenje u pogledu ljudi ovog ummeta koji su se puno trudili u činjenju ibadeta tako da su dostigli takav stepen da kad bi kraj njih klanjao ashab omalovažio bi svoj namaz spram njegovog, svoj kiraet spram njegovog i svoj post spram njegovog. Govorit će govorom najboljeg stvorenja, i ne samo to, oni su karije i mudžahidi koji su se zajedno borili sa Alijom ﷺ na Allahovom putu. I pored ovog veličanstvenog stanja u činjenju ibadeta učili su Kur'an misleći da je u njihovu korist a on je protiv njih, i pored toga zapali su u veoma opasnu stvar, a razlog toga je džehl i neispravno tumačenje i interpretiranje stvari. Ibn Kesir u pogledu njih kaže: “Kažem ovi ljudi su najrjeđa vrsta Ademovih potomaka. Pa neka je slavljen Onaj koji je razvrstao stvorenja onako kako je On htio i to u Svom kaderu

¹ Pogledaj *Fethul-bari*, 12/295-313, poglavlje o riddetu.

odredio. Neki od selefa su o haridžijama lijepo rekli da se na njih odnose riječi Uzvišenog: **“Reci: “Hoćete li da vam kažem čija djela neće nikako priznata biti..., do riječi Uzvišenog “...i na Sudnjem danu im nikakva značaja nećemo dati.”** Želi se reći da su oni džahili i zalutali nesretnicu u pogledu govora i djela...

Izišli su (radi borbe protiv muslimana) i napustili svoje očeve, majke, daidže, tetke i drugu rodbinu noseći ubjeđenje zbog svog džehla, neznanja i slabe pameti da je to stvar koja će zadovoljiti Gospodara Zemlje i nebesa. Nisu znali da je to u stvari jedan od najvećih upropaštavajućih grijeha, te da im je to ukrasio i lijepim predstavio Iblis -prokleti šejtan- onaj koji je protjeran sa nebesa. On je taj koji je objavio neprijateljstvo našem praocu Ademu, a zatim njegovom potomstvu sve dok su njihove duše u njihovim tijelima, tj. dok su živi. Allaha molimo da nas Svojom snagom i moći zaštiti od njega. On je taj Koji prima dove. Jedna grupa ljudi je uspjela da odvrati svoju djecu i braću od haridžija, te da ih ukore i upozore na opasnost takvog postupka. Neki od njih su nastavili pravim putem a drugi su opet pobjegli i pripojili se haridžijama i tako propali do Sudnjeg dana. Ostali su otišli na to mjesto, a odazvali su im se i oni kojima su slali pisma iz Basre tražeći da im se pripoje kao i drugi mimo njih. Tako da su se svi sastali u Nehrevanu. Vojno su ojačalu, bili su zasebna i hrabra vojska. Vjerovali su da se time (borbom protiv muslimana) približavaju Allahu. Pokazali su se kao izdržljivi borci i junaci. Muslimani nisu žudili da im se osvete. I na kraju, Allah je taj Koji pomaže.”¹ Završen citat.

Kažem: “Pomenuti citati uleme potvrđuju da ih je džehl, uvalio u te upropaštavajuće grijeha, te pogrešno tumačenje Kur’anskih ajeta u kontekstu na koji se ne odnose pomenuti ajeti. I pored toga, oni su mislili da su nosioci Kur’ana i njegova bajraka, te da se bore shodno njegovim propisima. A oni su ustvari ti koji su izišli, otpali i pobunili se protiv Kur’ana. Zbog tog svog ubjeđenja žrtvovali su svoje živote i imetke na tom putu. Istinu je rekao Poslanik ﷺ kada ih je opisao riječima: “*Učit će Kur’an misleći da je u njihovu korist a on će biti protiv njih.*” Prenešene su jasne i vjerodostojne predaje o njihovom izlasku iz islama i da se bukvalno ništa od njega neće za njih zakačiti kao što odapeta strjela zbog njene brzine i jačine strijelca prođe kroz metu a da se za nju ništa ne zakači od droba i krvi (pogođene životinje). Cjelokupan ummet se složio oko njihove zablude i ukora istih, a razilaze se u pogledu njihova tekfira.

¹ Pogledaj *El-Bidaje ven-nihaje*, 7/286-287.

Ibn Tejmijje kaže: "Ummet se slaže u pogledu prekora haridžija i njihove zablude, a razilaze se u pogledu njihova tekfira na dva poznata mišljenja. Unutar Malikova, Ahmedova i Šafijina mezheba postoji razilaženje u pogledu njihova kufra."¹ Završen citat.

Dokazi o nevjerstvu haridžija

Kažem: Mnogi imami verifikatori (ar. *muhakkikin*) su ih osudili kao nevjernike. Između njih je imam muhaddisa Buharija i šejh mufessira Taberri, zatim Subki, Ebu Bekr el-Arabi i Rafi'i. Kurtubi kaže: "Mišljenje o tekfiru je očitije na osnovu hadisa. Također, vanjšina rivajeta od Ebu Seida ukazuje da ih je on smatrao nevjernicima. To je poznato mišljenje u Malikovom, Ahmedovom i Šafijinom mezhebu. Značenja šerijatskih tekstova podupiru ovo mišljenje. A što se tiče druge skupine uleme oni nemaju drugog dokaza osim prenesenih značenja u pogledu pomenutih šerijatskih tekstova. Nema nijednog tumačenja koje su oni naveli a da se tome vanjšina značenja hadisa ne suprostavlja. Primjetit ćeš da je ova skupina uleme kao razlog ne ugonjenja u nevjerstvo haridžija navela njihovo pridržavanje osnova islama, kao što je Ebu Sulejman Hatabi. Jer, nema razilaženja u pogledu izlaska iz vjere onog ko ima nedostatak u temeljima vjere, zato što je postao musliman zbog postojanja tih temelja, tj. osnova vjere. Pa, ako ih poništi, onda se osuđuje kao otpadnik i oko toga nema razilaženja. Ovo je Allahovom dobrotom i pomoći već prethodilo. Ulema na ovom mjestu navodi kao dokaz riječi Poslanika ﷺ: "*Sumnjičavo je pogledao u urez na donjem dijelu strijele.*" Hafiz je na ovo odgovorio da su prenešeni drugi rivajeti u kojima se spominje da se na nju (strijelu) ništa nije zakačilo od droba i krvi. Spoj ova dva rivajeta bi bio da je u početku bilo sumnje ali nakon preciznog razgledanja s ubjeđenjem je zaključio da se na nju ništa nije zakačilo, tj. nije ostao nikakav trag. Zatim, kao dokaz su naveli to što se u nekim rivajetima prenosi: "*Od ovog ummeta.*" Hafiz na to odgovara da se pod rivajetom: "*U ovom ummetu*", misli na ummet udziva, a pod rivajetom: "*Od ovog ummeta*", se misli na ummet poziva. Ili da riječi: "*od ovog ummeta*", dolaze u kontekstu onog što je prethodilo. Zatim ulema riječi: "*Izlazit će iz islama*", tumače u prenesenom značenju kao nepokornost imamu. Ovakvo tumačenje pobija rivajet u kojem se jasno kaže: "*Izlazit će iz vjere.*" Zatim, kao dokaz navode riječi Alije ؑ kada je upitan o haridžijama: "Oni su od kufra pobjegli." Odgovor na ovo bi bio kako to kaže Hafiz: "Ako je vjerodostojno to što se prenosi od Alije onda to može biti u

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 28/518.

slučaju jer nije bio upoznat sa njihovim kufrom. Ili je ovo rekao u početku njihove pojave prije nego su protekfirili ummet. Svako preneseno značenje nije ispravno, ako ne postoji jaka indicija koja ukazuju da se u dotičnom hadisu ne misli na ono na šta upućuje vanjštinom već da se misli na neko drugo preneseno značenje. U ovom slučaju ne postoji ništa što bi ukazivalo da se pomenuti rivajeti odnose na neko preneseno značenje. Naprotiv, prenešeno je ono što sigurno potvrđuje vanjsko značenje, kao što su njegove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Pojavit će se u ovom ummetu."* I rivajet: *"Izlazit će iz vjere kao što strijela iziđe-probije metu."* Zatim riječi: *"Nije ostao trag od krvi i droba."* Zatim predaja: *"Učit će Kur'an misleći da je u njihovu korist a on će biti protiv njih, njihov namaz neće prelaziti njihovu ključnu kost."* A poznato je da je Kur'an dokaz za muslimane a ne protiv njih i da se namaz ne prima od kafira: ili zbog nedostatka nekog namaskog šarta ili nedostatka nekog od namaskih ruknova i namaskih mufsida. Ovde se ne radi ni o jednoj od tih stvari već je riječ o kufru. Zatim njegove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Izlazi će iz vjere kao što strijela iziđe iz mete, zatim se više neće vratiti u nju."* Da su ostali u vjeri onda se postavlja pitanje šta znače njegove riječi: *"Zatim se više neće vratiti u nju?"* Zatim se postavlja pitanje šta znače njegove riječi: *"Njihov iman ne prelazi njihov grkljan."* Ovo je jasan tekst da je njihovo srce golo bez imana. A poznato je da je srčani iman šart ispravnosti islama. Neće se čovjek spasiti od dunjalučke i ahiretske kazne osim s njim." Završen citat.

Zatim Njegove riječi: **"Oni su najgora stvorenja i bića."** Zatim riječi: *"Najgori od mog ummeta, ubijati će ih najbolji od mog ummeta."* Zatim: *"Oni su najgora stvorenja."* Zatim hadis u kojem stoji: *"Oni su od najmržih stvorenja Allahu."* Kao i njegove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: *"Najgori leševi pod nebeskom sjenom koje će zemlja pojesti."* Ovi rivajeti svojom vanjštinom jasno upućuju na njihovo nevjerstvo. Činjenica da su najgora i najmrža stvorenja kod Allaha i najgori leševi koje je ikada zasjenilo nebo i koje je ikad progutala zemlja, opće je poznato da pomenute osobine mogu imati samo kafiri. Ako bi se reklo da su ovi rivajeti uopćeni, da se moraju shvatati shodno ograničavajućim (ar. *mukeyjed*) rivajetima u kojima stoji: *"Najgori od mog ummeta"* što bi značilo da su najgori muslimani u tom slučaju kažem: "Opće je poznato u Šerijatu da su pojedine skupine ummeta pale u širk i riddet, te da su se vratili u vjeru svojih očeva kao što stoji u riječima Uzvišenog: **"Zar ste se uznevjerovali nakon imana?"** i Njegove riječi: **"Nemojte se pravdati jasno je da ste postali nevjernici nakon što ste bili vjernici."** I Njegove riječi: **"Da bismo ukazali na one koji će**

slijediti Poslanika i na one koji će se stopama svojim vratiti." Zatim hadis koji bilježi Buharija: "Neće nastupiti Sudnji dan dok žene Devsa ne budu jedne druge udarale po stražnicama oko Zi Halese (ime kipa)." ¹ Hafiz kaže: "Kod Muslima i Ahmeda se bilježi hadis od Sevbana: "Neće nastupiti Sudnji dan dok se plemena od mog ummeta ne pripoje mušricima i dok plemena od mog ummeta ne budu obožavala kipove." ² Završen citat.

Ovaj hadis potvrđuje ispravnost spoja između rivajeta u pogledu haridžija koji je naveo Hafiz kada se radi o rivajetu "u ovom ummet" i "od ovog ummeta." To može biti uopćen pojam koji može da znači ono što je prethodilo ili da se radi o ummetu poziva a ne o ummetu odziva, jer je Poslanik ﷺ rekao: "Sve dok se plemena **od mog ummeta ne pripoje mušricima.**" Oni su od ummeta tj. "ummeta odziva" prije nego su im se pripojili ali ne i poslije pripajanja. A od "ummeta poziva" su prije i poslije pripajanja. Isti je slučaj u pogledu odpadništva koje se desilo među Arapima, nakon Poslanikove ﷺ smrti. Od onog što je prethodilo sigurno saznajemo da će biti od ummeta onih koji će otpasti od vjere, te da će se pripojiti mušricima, tako da činjenica da su haridžije najgorio dio ummeta i najmrži Allahu ukazuje, također, na njihov kufr. Zatim njegove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: "Sigurno ću ih ubiti kao što je ubijen Ad", u drugom rivajetu stoji "Semud". Svaki od ta dva naroda je uništen na kufru i zbog kufra. Zatim njegove, sallallahu alejhi ve selleme, riječi: "Neće se vratiti u islam sve dok se strjelica ne vrati u urez na svom donjem kraju." Zatim riječi ravije hadisa: "Pa je zbog "njega" a u drugom rivajetu "zbog njih" spušteno: **"Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata."** Jasno je da je ovaj što se usprotivio Poslanikovo raspodjeli zekata time otpao od vjere. Ajeta je spušten lično zbog njega i njegove stranke, jer će oni od njegove vrste biti u kufru. U rivajetu koji prenosi Sarahsi lafz-izraz "zbog njih" se ogleda fikh Ebu Seida, radijellahu anhu, što potvrđuje njegov stav da ih je smatrao kafirima, jer se podvode pod propis ajeta, zato što se izjednjačavaju sa svojim korjenom - Zu Huvejsirom - u pogledu riddeta i izlaska iz islama.

Na to upućuje ono što bilježi imama Ahmed i Ebu Davud od njega: ³ "...Vidio sam ⁴ Ebu Seida nakon što je donio tekbir a ruke su mu se tresle da

¹ Pogledaj *Fethul-bari*, 13/82.

² *Fethul-bari*, 13/91.

³ To jest od Ahmeda b. Hanbela.

⁴ To jest Asim b. Šumejh, ravija ovog predanja.

kaže: "Borba protiv njih je po meni halalnija od borbe protiv turka. (ar *udetihim minet-turk*)"¹

Zatim, njihov kufr potvrđuje poređenje koje se navodi u predajama da će tako brzo izlaziti iz vjere kao što strijela velikom brzinom zbog snage strijelca probije i prođe kroz metu a da se za nju ništa od mete ne zakači. Zatim izlaziti će iz vjere a da se ništa od nje neće zakačiti-zadržati kod njih, zatim se više nikada u nju neće vratiti, kao što se strijela ne vraća u svoj urez.

Razlog tekfirenja haridžija

Razlog zbog kojih su haridžije pali u nevjerstvo, a Allah najbolje zna, je taj što su ashabe ugonili u nevjerstvo, jer to za sobom povlači napad na ono što su oni prenijeli od Kur'ana i sunneta. Svjedočenje *fasika*-grješnika se ne prihvata, a šta onda reći za kafira?(ako su ashabi kafiri, da Allah sačuva te zablude).

Tumačeći riječi Uzvišenog: **"O vjernici, ako vam fasik (nepošten čovjek) donese kakvu vijest, dobro je provjerite..."**, Ebu Bekr b. el-Arabi kaže: "Druga mes'ela: Ako se utvrdi nečiji *fisk*-grieh, njegov govor u pogledu vijesti se uopćeno smatra nevjerodostojnim po konsenzusu, jer je vijest emanet, a fisk je indicija koja ga poništava."² Završen citat.

Zatim, njihovo tekfirenje ashaba za sobom povlači nijekanje Kur'ana, koji je obavjestio o njihovoj pravednosti i dobroti u više ajeta. Zatim se mutevatir predajama prenosi Poslanikova ﷺ pohvala ashaba, kao i svjedočenje za pojedince da će biti džennetlije. A obavjesti ne podliježu derogaciji za razliku od naredbi." Završen citat. Najopasnije od svega je to što tekfirenje ashaba za sobom povlači napad na ono što su prenijeli od Kur'ana i sunneta.

Kadi Ijad kaže: "Također, tekfirmo svakog ko izgovori govor koji bi ummet mogao odvesti u zabludu, kao i one koji tekfire sve ashabe, kao što je govor Kemilija od rafidija koji tekfire cjelokupan ummet poslije smrti Poslanika ﷺ zato što nisu izabrali Aliju za halifu. A Aliju tekfire jer nije tražio svoje pravo ispred ovih (u preuzimanju hilafeta). Oni su pali u navjerstvo sa više aspekata jer su poništili cjelokupan Šerijat. Shodno tome je prekinuta dostava Šerijata i Kur'ana, jer su po njima njihovi dostavljači kafiri. Na ovo, Allah najbolje zna je

¹ Pogledaj *El-Bidaje ven-nihaje*, 7/299.

² *Ahkamul-Kur'an*, 4/1715.

ukazao Malik, u jednom od dva mišljenja, kada je rekao da treba ubiti onog ko tekfiri ashabe."¹ Završen citat.

¹ Knjiga *Šifa* 'sa komentarom Nurudina Karija, Štamparija Medni, 5/427-428.

3. studija

MRŽNJA PREMA ASHABIMA JE DOKAZ NEVJERSTVA

U pogledu riječi Uzvišenog:

يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ

“...izazivajući divljenje sijača da bi On s njima (ashabima) najedio nevjernike...” (El-Feth, 29), Kurtubi kaže: “Peto. Prenosi Ebu Urve Zubejri od sina Zubejrova: 'Bili smo kod Malika b. Enesa pa su spomenuli čovjeka koji omaložava ashabe Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Malik proučio ovaj ajet: **“Muhammed je Allahov Poslanik, Oni koji su sa njim... do riječi: “...izazivajući divljenje sijača da bi On s njima (ashabima) najedio nevjernike...”** pa je Mali rekao: “Kome se od ljudi u srcu pojavi mržnja prema nekom od ashaba Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na njega se odnosi ovaj ajet.” Predanje bilježi Hatib Ebu Bekr.

Kažem: Malik se dobro izrazio u svom govoru i ispravno protumačio. Onaj ko omalovaži jednog od njih, ili ga napadne u pogledu onog što prenosi, taj se usprotivio Allahu Gospodaru svjetova i poništio Šerijat muslimana. Uzvišeni Allah kaže: **“Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima...”** I rekao je: **“Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli.”** Kao i drugi ajeti koji sadrže pohvale na njih i svjedočanstvo o njihovoj iskrenosti i spasu. U tom kontekstu On kaže: **“Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu...”** I kaže: **“Siromasima muhadžirim.”** Do riječi: **“Oni su iskreni.”** Da bi zatim rekao: “I onima koji su Medinu za življenje izabrali, i domom prave vjere još prije njih je učinili.” Do riječi: **“Oni će sigurno uspjeti.”** Ovo je Allah, dželle šeh'nuhu, spomenuo shodno Svom znanju o njihovom stanju i njihovom završetku. Zatim je spomenuo hadise o pohvali svih ashaba, radijellahu anhum. Hadisi u kontekstu ovog značenja su mnogobrojni. Zato se treba čuvati od napada na ashabe, kao što je slučaj sa onima koji su napali na vjeru kada su rekli: “Muavvizetejn (sura Felek i Nas) nisu od Kur'ana. Jer, kako kažu, nema vjerodostojne predaje od Allahovog Poslanika ﷺ, da je ove dvije sure svrstao u objavu, osim predaje koju prenosi Ukbe Ibn Amir, a Ukbe Ibn Amir je po njima daif, sa njim se ne slažu drugi u pogledu tih sura, tako da se po njima njegova predaja odbacuje. Ovaj odbija ono što smo spomenuli od Kur'ana i sunneta i pobija ono što su nam ashabi prenijeli od stvari Šerijata, jer, hadise Ukbe Ibn Amira Ibn Isa El-Džuhenija bilježe Buharija i Muslim u svojim

sahihima i drugi mimo njih. On je od onih koje je Allah pohvalio i kojima je obećao oprost i veliku nagradu. Onaj ko njemu ili bilo kom ashabu pripiše laž takav izlazi kruga Šerijata, pobija Kur'an i time napada Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.” Završen citat.

Ibn Kesir u komentaru riječi Uzvišenog; **“...i ispravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijača...”**, kaže: “Tako su i ashabi Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njega pomogli, otuda su oni uz njega kao izdanak bilke uz njen korjen. Da bi kako on kaže: **“... da bi On s vjernicima najedio nevjernike.”** Iz ovoga ajeta imam Malik u jednoj predaji od njega izvlači dokaz o nevjerstvi rafidija koji mrze ashabe, radijellahu anhum. Tako kaže: “Jer ih oni mrze a ko mrzi ashabe taj je kafir shodno ovom ajetu.” Sa njim se u tom pogledu slaže grupa učenjaka. A hadisi u pogledu vrijednosti ashaba i zabrani ružnog postupanja spram njih su mnogobrojni. A dovoljno ti je to što ih je Allah pohvalio i što je njima zadovoljan.” Završen citat.

Begavi u komentaru riječi Uzvišenog: **“... da bi On s vjernicima najedio nevjernike.”**, kaže: “Učinio ih je mnogobrojnim i ojačao ih je da bi predstavljali jad i čemer za nevjernike. Malik b. Enes kaže: “Ko osvane a u njegovom srcu bude mržnje spram ashaba pogodio ga je ovaj ajet.” Završen citat. Imam Taberi u komentaru njegovih riječi: “izazivajući divljenje sijača, - da bi On s vjernicima najedio nevjernike.”, kaže: “Ova biljka izaziva divljenje sijača jer je ojačala i ispravila se na svojoj stabljici te izgleda upotpunjeno i lijepo. **“Da bi On s vjernicima najedio nevjernike.”** Takav je primjer Muhameda i njegovih ashaba s njihovom brojnošću, jer se njihov broj umnožio i uvećao tako da su postali čvrsti i kao cjelina potpuni, kao što je primjer ove biljke koju je Uzvišeni opisao da bi On s njima najedio nevjernike.

Ibn Tejmije u Sarimu¹ na pesto četvrtoj strani kaže: “Grupa fekiha iz Kufe, ali i drugi, su kategoričkog stava da treba ubiti onog ko psuje ashabe, te da su rafidije kafiri. Muhammed b. Jusuf Ferjani je upitan o onome ko psuje Ebu Bekra pa je odgovorio da je takav kafir. Da li se takvom klanja dženaza, ponovo je upitan? Pa je dogovorio 'Ne'. Pa je upitan: “Kako da postupimo sa njim kada izgovara la ilahe illallah? Reče: “Ne dotičite ga rukama, gurajte ga drvetom (nakon ubistva) dok ga ne strovalite u njegovu rupu.” Ahmed b. Junus kaže: “Ako bi židov na jednoj strani i rafidija na drugoj zaklali ovcu ja bih jeo od ovce koju je zaklao židov a ne bih jeo ovcu koju je zaklao rafidija, jer je on otpadnik od islama. Isto tako kaže Ebu Bekr b. Hani da se ne jede meso životinja koje

¹ *Es-Sarimul-meslul*, 504.

zakolju rafidije i kaderije, kao što se ne jede meso životinje koju zakolje murted unatoč tome što se jede meso životinja koje zakolju kitabije. Jer, ovi prvi se tretiraju kao murtedi-otpadnici, dok se kitabije ostavljaju u svojoj vjeri, ali se od njih uzima džizija. Isto to kaže i Abdullah b. Idris jedan od imama Kufe. On kaže: "Rafidija nema pravo na šufu (to je pravo na prvokupnju, op. pr.), to pravo pripada samo muslimanima."

Na pesto petoj strani kaže: "Mnogi naši prijatelji smatraju za haridžije koji se u svom akidetu odriču Osmana i Alije da su kafiri, te da su i rafidije kafiri zbog psovanja svih ashaba. Oni ashabe ugone u nevjerstvo, vrijeđaju ih i proglašavaju grješnicima.

Ebu Bekr Abdulaziz u *Mukne'i* kaže: "Što se tiče rafidija ako psuje (ashabe) time je uznevjerovao i sa takvim se ne stupa u brak." Drugi kažu, a to mišljenje zastupa i Kadi Ebu J'ala: "Ako ih vrijeđaju tako da ih optužuju u pogledu njihove pravednosti i vjere, time izlaze iz vjere, a ako ih vrijeđaju tako da npr. opsuju oca nekog od njih ili da ga opsuje a da se to odnosi na njegovu strogoću i slično tome, onda time na pada u kufr (ali je to svakako veliki grijeh jer je sve to vrijeđanje ashaba op. pr.). Ahmed u rivajetu Ebu Taliba u pogledu čovjeka koji je vrijeđao Osmana kaže: "Ovo je hereza (ar. *zendeka*)", a u rivajetu Mirvezija kaže: "Ko opsuje i vrijeđa Ebu Bekra, Omera i Aišu po meni takav nije u islamu." Kadi Ebu Ja'la kaže: "U jednom rivajetu je bez ograničenja izjavio da pada u nevjerstvo onaj ko opsuje nekog od ashaba, a u rivajeti Abdullaha i Ebi Taliba se suzdržao od proglasa da se takav ubija. Potpunost *had* kazne i obavezivanje na kaznu *ta'zirom* upućuje da ga nije osudio kao kafira. Njegove riječi: "Po meni takav nije u islamu", mogu da znače da oko kufra takvog nema razilaženja, a možda se pod tim misli da takav ne zaslužuje ubistvo sve dok tu stvar ne ohalali već iako je to uradio vjeruje da je to zabranjeno kao što je primjer onoga ko upadne u griješenje. Moguće je da njegove riječi: "Po meni takav nije u islamu", podrazumjevaju psovku i napad na njihovu pravednost poput riječi: "Učinili su zulum i grijeh poslije Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te da su bespravno preuzeli vlast". A te riječi se mogu odnositi na neubijanje istog zbog vrijeđanja ashaba, jer, to ne predstavlja napad na njihovu vjeru kao da kaže: "Nisu imali dovoljno znanja, nisu bili upućeni u vođstvo, nisu bili hrabri, bili su pohlepni i voljeli su dunjaluk", i druge slične izreke. A moguće je da se njegov govor odnosi na svoju vanjštinu, tako da se u pogledu onih koju psuju ashabe od njega prenose dva rivajeta, u jednom ih proglašava kafirima a u drugom fascima tj. grješnicima. Na osnovu ovog, govor Kadija i drugih biva

tačan koji u pogledu njihovog tekfira pripovjedaju dva rivajeta. Kadi kaže: "Ko potvori Aišu, radijellahu anha, za nemoral, nakon štu ju je Allah, dželle še'nuhu, proglasio nevinom, taj je bez sumnje uznevjerovao. Mi ćemo govor o tome složiti u dva poglavlja. Prvo, vrijeđanje i psovanje ashaba uopćeno. Drugo. Detaljno pojašnjenje propisa onog koji ih psuje (zatim je uzeo navoditi dokaze obje strane-onih koji ih proglašavaju kafirima i onih koji ih smatraju grješnicima). Na strani 512 kaže: "Što se tiče onih koji kažu da se psovač (ashaba) ubija ili da time pada u kufr u tom kontekstu oni navode sljedeće dokaze: "Riječi Uzvišenog: **'Muhamed je Allahov Poslanik....da bi s vjernicima najedio nevjernike.'**" Ako su ashabi jad za kafire onda je svako onaj za koga su ashabi jad tj. ko ih mrzi učestvuje sa kafirima u onome sa čim ih je Allah ponizio od kufra. Sa kafirima ne učestvuje u njihovom jadu i poniženju zbog njihova kufra osim onaj ko je i sam kafir. Jer se mu'min ne ponižava tako što se kazni nevjerstvom. A sve to pojašnjavaju riječi Uzvišenog: **"Da bi s vjernicima najedio nevjernike."** Ovde se propis veže za svojstvo kao izvedenicu koja dolikuje kufru, jer kufru i kafirima dolikuje da ih Allah najedi s ashabima, pa ako je to svojstveno za kafire da ih Allah najedi s ashabima Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, onda svako onaj koga oni najede povlači za sobom svojstvo kufra....

Od toga je i ono što se bilježi u dva *Sahiha* od Enesa da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Znak imana je ljubav prema ensarijama, a znak nifaka je mržnja ensarija.*" A u drugom rivajetu kaže o ensarijama: "*Ne voli ih niko osim mu'min i ne mrzi ih niko osim munafik.*"

Bilježi Muslim od Ebu Hurejre da je Poslanik ﷺ rekao: "*Ne mrzi ensarije čovjek koji vjeruje u Allaha i Sudnji dan.*" I bilježi Muslim u svom *Sahihu* od Ebu Seida, radijellahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Ensarije ne mrzi čovjek koji vjeruje u Allaha i Sudnji dan.*" Zato onaj ko ih psuje taj je još više prema njima pojačao svoju mržnju što obavezno čovjeka karakteriše kao munafika koji ne vjeruje u Allaha i Sudnji dan. Da bi na str 518-519 rekao: "A ko još pored svojih psovki tvrdi da je Alija, neuzu billahi, bog, ili da je trebao biti poslanik ali da je Džibril pogriješio (kod dostavljanja objave). Nema sumnje da je ovakav kafir. Čak šta više, nema sumnje u pogledu kufra onog ko takve ne smatra kafirima. Također, i oni koji smatraju da Kur'an nije potpun, te da su neki ajeti iz njega skriveni, ili misli da Kur'an ima unutarne značenje, koji skidaju obavezu činjenja propisanih djela i slično tome. Ovakvi se nazivaju keramitima, batinijama, tenasuhijama. Nema razilaženja u pogledu kufra pomenutih sekti. A što se tiče onih ko ih vrijeđa tako da ne napada na njihovu pravednost i vjerodostojnost i njihovu vjeru, kao da npr. za nekog od ashaba

kaže da je škrt, kukavica, da ima malo znanja, da nije zahid, i slično tome. Ovakav zasluhuje preodgoj putem *ta'zira*, takvog nemožemo osuditi kao kafira. Po ovoj osnovi se može shvatiti govor onih učenjaka koji ovakve ne tekfire. A što se tiče onih koji ih proklinju i o njima govore ružno, oko toga postoji razilaženje zbog kolebanja da li se radi o proklinjanju iz ljutnje i jada ili se radi o proklinjanju iz ubjeđenja i akideta.

A što se tiče onih koji prelaze tu granicu te za njih kažu da su se odmetnuli nakon smrti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, osim malog broja njih, koji je nešto veći od deset, ili da kaže da su većina njih grješnici, nema sumnje u kufr ovakvih, jer takav niječe ono što je došlo u Kur'anu na više mjesta u pogledu Allahova zadovoljstva sa njima i njihove pohvale. I ne samo to, onaj ko sumnja u kufr ovakvih i on lično je kafir. Jer, ovaj njihov govor podrazumjeva da su prenosioci Kur'ana i sunneta kafiri i grješnici te da su ajet: **“Vi ste najbolji narod koji se ikad pojavio.”**, kao i druge ajete prenijeli kafiri i grešnici. Zatim, to bi značilo da je ovaj ummet najgori od svih ummeta, te da su prethodnici od ovog ummeta njegovi najgori članovi. Kufr ovakvih je nužno poznata stvar u vjeri islamu zato ćeš naći većinu onih koji govore ovakve stvari da su heretici murtedi.”¹ Završen citat.

Kažem: Iz navedenih citata se, Allahovom dobrotom i pomoći, može zaključiti da je psovanje ashaba psovkom koja predstavlja napad na njihovu vjeru i pavednost, te proglašavanje istih kafirma i grješnicima spada u nevjersto, i ne samo to, već je to nužno poznata stvar u vjeri islamu. Jer, to za sobom povlači napad na ono što su nam oni prenijeli od propisa vjere kao i nijekanje Kur'ana, koji nam je na više mjesta prenio Allahovu pohvalu ashaba, te da je Šerijat mržnju prema ashabima učinio kao znak čovjekovog kufra. To je osobina koja predstavlja *illet* (razlog) kod donošenja ovog propisa. A poznato je da su haridžije Aliju i Muaviju proglasili nevjernicima, kao i one koji su ih podržavali.

Govor o haridžijama ćemo rezimirati izrekom imama svih mufessira imama Taberija koji kaže: “U njemu je odgovor onima koji kažu da niko od pripadnika kible ne izlazi iz islama, nakon što zasluži da se osudi kao takav, osim ako je imao namjeru da iziđe iz vjere i ako je znao. To mišljenje pobija hadis: “Govorit će istinu, učit će Kur'an a izlazit će iz islama tako da se na njih od njega neće ništa zakačiti.” I kao što kaže Hafiz: “U njemu je dokaz da će biti muslimana koji će nenamjerno izlaziti iz islama, bez prelaska u neku drugu vjeru mimo islama.

¹ *Es-Sarimul-meslul*, str 504-519.

To se temelji na govoru o njihovom općem tekfiru. Ovim biva znano da je ovo pravilo o kojem govori Hafiz vrlo jako pravilo kod onih koji ih tekfire iako se ovo ne veže za *usul*-temelje vjere. A šta tek reći da se ovo odnosi na temelje vjere? Da li se nakon ovog iko usuđuje reći da je plemeniti ashab Ebu Seid el-Hudri, imam svih muhaddisa Buharija i imam mufesira Taberi, Kadi Ebu Bekr b. el-Arabi, Subki, Rafi'i i drugi da su novotari? Jer su haridžije proglasili kafirima i nisu prihvatili opravdanje zbog džehla, greške, i neispravnog tumačenja.

4. studija

KADERIJSKE SEKTE I SUD O NJIMA

Treći dokaz. Hadis o kaderijama.

Bilježi Muslim u svom *Sahihu* od Jahje b. Ja'mera da je rekao: "Prvi koji je raspravljao o kaderu, u Basri, bijaše Ma'bed Džuheni, pa smo se ja i Humejd b. Abdurrahman Humejri uputili na umru ili na hadždž, te rekosmo: "Ako sretnemo nekog od ashaba Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pitaćemo ga o onome što ovi govore o kaderu. Bi nam suđeno da sretnemo Abdullaha ibn Omera ibnul Hattaba... Rekao sam: 'O Ebu Abdurrahmane, među nama su se pojavili ljudi koji uče Kur'an i slijede (nejasno) znanje.' Pa je spomenuo da oni misle kako nema kedera i da stvari nisu određene. Pa reče Abdullah ibn Omer: "Kad ih susretneš obavjesti ih da se ja njih odričem i da se oni mene odriču, reče. Tako mi Onog s kojim se zaklinje Abdullah ibn Omer, kada bi neko od njih imao zlata koliko brdo Uhud, te da ga udjeli, Allah mu to ne bi primio, sve dok ne povjeruje u kader. Zatim je spomenuo hadis o Džibrilu."

Nevevi kaže: "Kadi Ijad kaže: 'Ar izraz "jetekarra'a" znači da su kod traženja znanja bukvalno tražili njegovo dno, tj. da su slijedili nejasno u tom pogledu. Otuda izraz "tekarra'a fil-kelam" znači da neko govori čudan i nejasan govor. U rivajetu Ebu Ja'le Mevsilija se kaže "jetefekkahune" tj. proučavaju vjersko znanje, to je vanjština njegova govora, a zatim je spomenuo njihovu stvar, to jest, spomenuo je Ibn Ja'mer stanje ovih, pa ih je opisao kako se trude u traženju i proučavanju znanja i kako mu posvećuju pažnju. Njegove riječi: "Pa je spomenuo da oni misle kako nema kedaera i da stvari nisu određene." Ar izraz u hadis "unuf" znači isto što i "muste'nef", tj. da stvari počinju sada iz početka i da im nije prethodio kader i Allahovo znanje, već, po njima, (Allah) o nekoj stvari sazna tek nakon njenog dešavanja. Već smo govorili o njihovom pokvarenom mezhebu. Ovakav stav zastupaju fanatične kaderije, inače ovo nije stav svih kaderija. Riječi Ibn Omera: "Kad ih susretneš obavjesti ih da se ja njih odričem i da se oni mene odriču." Ovaj govor Ibn Omera vanjštinom upućuje da ih je on smatrao kafirima. Kadi Ijad kaže: "Ovo su prve kaderije koje su nijekale prethođenje Allahova znanja onome što će se desiti. Onaj ko tako govori je kafir i oko toga nema razilaženja."¹

Ibn Tejmije kaže: "Što se tiče činjenice da su stvari i događaji bili poznati Allahu prije njihova dešavanja to je istina u koju nema sumnje.

¹ Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 1/150.

Također, činjenica je da su bile zapisane kod njega ili kod Njegovih meleka, kao što na to upućuje Kitab, sunnet i predanja. Ovo znanje i knjiga (zapisana djela) je kader kojeg niječe većina kaderija i misle da Allah ne zna za djela robova osim nakon što se dese. Oni su nevjernici koje su protekfirili imami Šafija, Ahmed i drugi.”¹ Završen citat.

Kaderijske sekte

Također je rekao: “Oko toga raspravljaju (tj. oko imana u kader) fanatične kaderije. Oni misle da prethođenje znanja sprečava naređivanje i zabranjivanje, tako da su se podijelili u dvije stranke. Jedna skupina priznaje naredbe i zabrane, nagradu i kaznu, ali niječu da je tome predhodio Allahov kada i kader i pisanje djela. Ovi su se pojavili na kraju perioda ashaba. Kada su ashabi čuli za tu njihovu novotariju, odrekli su ih se, kao i oni (kaderije) njih. Na njihovu zabludu su odgovorili: Abdullah ibn Omer, Abdullah ibn Abbas, Džabir ibn Abdullah, Vasile ibn Eska'a. Imami Malik, Šafija i Ahmed su protekfirili ove koji niječu Allahovo praiskonsko znanje.

Druga grupa kaderija potvrđuje prethođenje Allahova znanja i Njegovo pisanje djela, ali misle da je to dovoljno u pogledu naredbi, zabrana i djela, te da nema potrebe za djelima. Već, po njima, kome je određen Džennet ući će u njega bez djela, a kome bude određen Džehennem ući će u njega bez obzira na djela. Ovi ne predstavljaju malobrojnu skupinu od onih koji govorkaju o vjeri, ovako nešto govore mnogi džahili između ljudi. Oni su na većem stepenu nevjerstva i još više zalutali od onih prethodnih, jer, njihov govor podrazumjeva nijekanje naredbi i zabrana, halala i harama, nagrade i kazne. Ovi su na puno većem stepenu nevjerstva od kršćana i židova.

Što se tiče većine kaderija oni potvrđuju Allahovo prethodno znanje i zapisanost djela, ali niječu da je Allah stvorio djela robova i niječu htijenje robova (kainat). Njima se suprostavljaju kaderije *mudžbire* –(džebrije), koji tvrde da rob nema moći niti istinskog htjenja, niti je on istinski činioc svojih djela. Svi ovi su zalutali novotari. A najgori od ovih su oni koju su učinili stvaranje djela i htjenje stvorenja zaštitom (opravdanjem) od naredbi i zabrana, kao što je slučaj sa mušricima koji su rekli: **“Mnogobošci će govoriti: “Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili.”** Ovi su na većem stepenu nevjerstva od židova i kršćana. Njihov govor

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 2/152.

za sobom povlači nijekanje svega sa čim su došli svi poslanici, od naredbi i zabrana." ¹ Završen citat.

Novotarije nisu na istom stepenu

Kažem: Iz ovog citata možemo zaključiti da sve novotarije nisu na istom stepenu. Novotari nekada toliko zastrane u tom pogledu tako da to dostigne stepen jasnog nevjerstva, a ponekad zastanu na stepenu novotarskog čina koji bi mogao odvest u kufr. Zato, kada učenjaci govore o propisima novotara moraju tačno odrediti razlog propisa o kojem govore, tj. da li je djelo dostiglo stepen jasnog kufra ili je na stepenu novotarije koja vodi u kufr. Također, možeš primjetiti da nijekanje Allahova praiskonskog znanja, kada'a i kadera, nad naredbama i zabranama, predstavlja kufr oko kojeg nema razilaženja, te da je za one koji to potvrđuju ali su ubjeđenja da se na to treba osloniti i da nema potrebe poštovati naredbe i zabrane i činiti djela i da po njima ulazak u Džennet i Vatru nije vezan za djela, propis za ovakve je da su oni kafiri džahili koji su na većem stepenu nevjerstva od kršćana i židova. Ovi nisu skupina među muslimanskim skupinama. Oni koji kader navode kao dokaz, nad djelima i sudbinom, takvi su žešćeg nevjerstva od kršćana i židova, jer kršćani i židovi vjeruju u neke naredbe i zabrane a neke niječu, za razliku od ovih koji niječu sve naredbe i zabrane i nebeske zakone.

Što se tiče skupine koja priznaje Allahovo praiskonsko znanje i knjigu ali niječu stvaranje djela robova i volju stvorenja ovakvi su zalutali novotari. Oko njihovog tekfirenja postoji poznato razilaženje među ulemom. Komentarišući hadis Džibrila Ibni Redžeb kaže: "Zbog ove rečenice (tj. imana u kader) Ibn Omer prenosi ovaj hadis kao dokaz protiv onih koji niječu kader i koji misle da stvari nisu određene, tj. da im prije njihova dešavanja nije prethodio Allahov kader. Ibn Omer je zauzeo žestok stav u pogledu njih, odrekao ih se i obavjestio da se od njih neće primiti djela bez imana u kader...

¹ *Medžmu' fetava* 8/288-289

Potvrda praiskonskog znanja je dokaz protiv kaderija

Mnogi imami selefa su govorili: "Raspravljajte sa kaderijama o znanju pa ako ga potvrde onda su izgubili raspravu a ako ga zaniječu onda su uznevjerovali." Time žele reći da onaj ko zaniječe praiskonsko (Božije) znanje, koje je prethodilo djelima robova, te da ih je Allah prije stvaranja podijelio na sretne i nesretne i da je to zapisano kod Njega u knjizi, takav niječe Kur'an i time pada u nevjerstvo. Ako to priznaju, a zaniječu da je Allah stvorio djela robova, te da je On kosmičkom voljom i odredbom htio da ih oni urade, onda su izgubili raspravu, jer je ono što priznaju dokaz protiv njih u onome što niječu. U pogledu tekfira ovih postoji poznato razilaženje među ulemom. Šafija i Ahmed smatraju da je onaj koji niječe Allahovo praiskonsko znanje kafir. Istog su stava i drugi imami muslimana."¹

Kažem: "Ovaj narod (kaderije) su htjeli izbjeći da Allahu pripišu mahane a pripisali su mu manjkavosti odakle se nisu ni nadali, nenamjerno padajući u kufr. Njihovo stanje se odlikuje time da su oni tragali za znanjem i za njim se povodili. I pored toga, kada je do Ibni Omera dospjela vijest o njihovom vjerovanju on se od njih u potpunosti odrekao, a poznato je da takvo nešto ne biva osim kada se radi o kafirima. Jer, kada nam je Allah, dželle še'nuhu, naredio da se odrekemo od kafira rekao je: **"Mi se vas odričemo."** A u obavjesti o odricanju od grješnika kaže: **"Pa ako ti se usprotive reci ja se odričem od onoga što vi radite."** Što se tiče muslimana grješnika vjernik se odriče od njegovih djela a ne od njega. Ni od jednog se roba u potpunosti ne odriče osim od mušrika.

Zatim, treba napomenuti da plemeniti ashab (Ibn Omer) nije svoje sugovornike pitao da li su im dostavili dokaz, uklonili i objasnili šubhe te da li su ispunjeni šartovi tekfira i da li su otklonjeni razlozi njegove zabrane?

Naprotiv, njegov govor jasno upućuje na njihov tekfir i odricanje od istih na osnovu samog slušanja obavjesti o njima. U toj njegovoj osudi slijedili su ga i drugi veliki imami, kao što kaže Kadi Ijad: "Onaj ko tako nešto kaže je kafir i oko toga nema razilaženja."

Poznato je da ono u što su upali je mimo širka(tj. kufr), a šta bi tek bilo da su učinili širk? Gdje su oni što napadaju one koji su onima koji čine ibadet drugima mimo Allaha presudili da su mušrici. Na osnovu čega osuđuju Ibn

¹ *Džami'ul-ulum vel-hikem*, str 25

Omera, Malika, Šafiju, Ahmeda, Kadi Ijada, Ibn Tejmiju i Ibn Redžeba, i ne samo njih već veliku skupinu islamskih imama? Pa da li ćete se toga okaniti?

Četvrti dokaz. Bilježi Buharija od Ikrimet da je rekao: "Aliji, radijellahu anhu, su dovedeni *zindici*-heretici pa ih je zapalio." Kada je ta vjest stigla do Ibn Abbasa on reče: "Da sam bio na njegovom mjestu ja ih ne bi spalio jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: '*Nemojte kažnjavati Allahovom kaznom.*' Ja bi ih ubio jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Ko promjeni vjeru ubijte ga.*'"¹ Završen citat.

Kažem: Ovo je skupina ljudi koji su Aliju proglasili božanstvom, pa kada mu je stigla vijest o njima on ih je zapalio. Alija i Ibn Abbas se slažu da takve treba ubiti ali su se razišli oko načina njihova ubistva. Ne spominje se da je Alija kao opravdanje prihvatio njihov džehl, niti da im je pokušao dostaviti dokaz protiv njih, niti da je pokušao razjasniti im eventualne šubhe u tom pogledu. Već je direktno nad njima primjenio propis otpadništva, zbog toga što su poništili svoj tevhid. Neko će možda prigovoriti i kazati da im je Alija ipak dostavio dokaz jer se u nekim rivajetima spominje da im je rekao: "Ja sam samo Allahov rob kao i vi jedem hranu...

Kažem: Ovo je traženje tevbe, shodno mišljenju uleme, a ne dostavljanje dokaza. U prilog tome ide ono što je naveo Buharija² pod poglavljem "Propis otpadnika i otpadnice i traženje pokajanja od njih". Također je autor *Nejlul-evtara* -(tj. Ševkani) naveo poglavlje "Ubistvo otpadnika" pa je u njemu naveo ovu predaju. Ševkani kaže: "Pomenuti hadis (hadis Alije) je naveo kao dokaz da se heretik ubija bez traženja pokajanja. Međutim, tome se može prigovoriti da se u nekim drugim predajama prenosi da je Alija od njih tražio pokajanje, kao što se navodi u Fethu u lancu Abdullaha b. Šerika Amirija od njegova oca da je rekao: "Bi rečeno Aliji: 'Na vratima mesdžida su ljudi koji misle da si ti njihov gospodar.'" On ih je pozvao pa im reče: "Teško vama šta to govorite?" Rekoše: "Ti si naš gospodar, stvoritelj i opskrbitelj." "Teško vama, ja sam rob kao i vi, jedem kao što i vi jedete i pijem kao što i vi pijete, reče." Hafiz kaže: "Sened ove predaje je sahih."³ Završen citat.

Kažem: Ovo su tekstovi koji se prenose od uleme da ova predaja predstavlja traženje tevbe od njih a ne dostavljanje dokaza, jer su nesvesno izišli

¹ Sahih Buhari, poglavlje "Propis otpadnika i otpadnice i traženje tevbe od njih".

² To jest, predaju o spaljivanju heretika.

³ *Nejlul-evtar*, 9/57.

iz islama, pa se zato propisuje traženje tevbe od dotičnih radi povratka u njega. Hafiz Ibn Hadžer prenosi od Tahavija da je rekao: "Ovi su mišljenja da je propis za onog ko se odmetne od islama kao propis onih protiv kojeg se vodi rat, (ar. *harbij*), a do kojeg je prethodno doprla da'wa, protiv takvog se bori prije nego se pozove. Kažu: "Traženje pokajanja je propisano za onog ko iziđe iz islama nesvjesno i neznano. Međutim, ko svjesno iziđe iz islama od njega se ne traži pokajanje. Zatim je prenio od Ebu Jusufa slaganje sa njima, ali je rekao: "Međutim, ako se predao izražavajući kajanje takav se ostavlja na miru i njegov slučaj se prepušta Allahu."¹ Završen citat.

Kažem: Ovo su jasni tekstovi uleme koji ukazuju da ako musliman iziđe iz islama zbog džehla time postaje otpadnik, i za to nema opravdanja, s tim da se od njega traži pokajanje od otpadništva koje je počinio. Kadi Ijad kaže: "Alija, radijellahu anhu, je spalio one koji su ga smatrali božanstvom. Abdumelik ibn Mervan je ubio Harisa koji se proglasio poslanikom i razapeo ga. Isto to je uradilo više halifa i vladar sa onima poput njega. Ulema u njihovom vremenu se složila oko ispravnosti ovog postupka. A onaj ko se protivi tekfirenju ovakvog (onog ko se proglasi poslanikom) i sam postaje kafir."² Završen citat.

Zagovaranje akideta utjelovljenja Stvoritelja u stvorenjima pojedinačno je kufr po idžmau muslimana

Ibn Tejmije kaže: "A što se tiče druge vrste, to su oni koji zagovaraju *hulul*-tj. tvrde da je Bog utjelovljen u nekom pojedincu, kao što kršćani kažu za Isa'a i zabludjeli fanatici koji su Aliju ﷺ i neke iz njegove porodice proglasili takvim... Sve ovo je kufr vanjštinom i unutrinom po idžma'u svakog muslimana. Onaj ko sumnja u kufr ovih, nakon što spozna njihov govor i stav i nakon što spozna vjeru islam, i sam postaje kafir, poput onog koji sumnja u nevjerstvo kršćana, židova i mušrika."³

Kažem: Ovo su mišljenja selefa počevši od ashaba u pogledu onih koji za pojedine robove tvrde da su božanstvo da je takav kafir murted, jer je time poništio tevhid koji je osnova vjere. I ne samo to, već je nevjerstvo ovakvih nužno poznata stvar u vjeri islamu. Ko sumnja u kufr ovih, nakon što spozna

¹ *Fethul-bari*, 12/281.

² *Eš-šifa'* sa komentarom Nurudina Karija, 5/472-473.

³ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 2/367-368.

suštinu onog u šta pozivaju i nakon što je prethodno spoznao islam, takav postaje kafir poput onog koji sumnja u nevjerstvo kršćana, židova i mušrika.

Peti dokaz.

Otpadništvo onih koji odbijaju udjeljivanje zekata

Selef ummeta je one koji odbijaju udjeljivanje zekata, (hadisi o tome se prenose u dva sahiha), proglasio otpadnicima, a koji su se pri tome oslanjali na pogrešno tumačenje riječi Uzvišenog: **“Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš.”** Oni su tvrdili da se ovo posebno odnosi samo na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te da institucija zekata prestaje s njegovom smrću i da drugi poslije njega ne mogu očistiti i blagosloviti imetak. I pored njihova džehla i neispravnog tumačenja Ebu Bekr , se protiv njih borio kao protiv otpadnika, zarobljavajući i plijeneći njihove porodice i imetke, a za njihove poginule je govorio da će u Vatru.

Šejh Abdullah ibn Muhammed ibn Abdulvehab, citirajući Ibn Tejmijju kaže: “Na kraju govora o kufru onih koju su odbijali zekat kaže: 'Ashabi ih nisu pitali da li priznaju obavezu zekata ili ga niječu u potpunosti. Ovakvo nešto nije prenešeno od ashaba, čak šta više, Ebu Bekr je rekao Omeru: 'Tako mi Allaha da mi zabrane jednu devu koju su davali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, borio bih se protiv njih.' Borbu protiv njih je učinio dozvoljenom zbog odbijanja i zabranjivanja izdvajanja zekata, a ne zbog nijekanja njegove obaveze. Prenosi se da su neki od njih potvrđivali obaveznost zekata ali su bili škrti pri njegovom izdvajanju, i pored toga, sve halife su na isti način sa njima postupali, a to je ubijanje njihovih boraca a zarobljavanje njihovih porodica i plijenjenje njihovih imetaka, a za njihove ubijene su svjedočili da će ući u vatru. Sve njih su smatrale otpadnicima. Od najvećih fadileta i zasluga Ebu Bekra je upravo činjenica da ga je Allah učvrstio u borbi protiv otpadnika. Nije oklijevao po tom pitanju, kao neki drugi, tako da su se neki čak sa njim raspravljali, da bi se na kraju složili sa njegovim mišljenjem. Što se tiče borbe protiv onih koji priznaju poslanstvo Musejleme Kezaba, među njima(ashabima) nema razilaženja u pogledu borbe protiv njih. Ovo je dokaz onih koji kažu ako se zbog toga budu borili protiv imama-vođe padaju u nevjerstvo u protivnom ne. Nevjerstvo ovih i ulazak u krug otpadnika potvrđuje slaganje ashaba koje se temelji na tekstovima Kur'ana i sunneta, za razliku od onih koji se ne bore protiv imama radi toga....

Zato, dobro razmisli o njegovom govoru te jasnoći presude da ona skupina koja odbije izdvajanje zekata imamu da se protiv njih pokreće borba, te da ih je proglasio kafirima i otpadnicima od islama. Njihovo potomstvo se zarobljava a imetak plijeni, pa makar potvrdili obaveznost zekata, klanjali pet dnevnih namaza, i izvršavali ostale šerijatske propise osim zekata. Sve to ne skida pravo borbe protiv njih i osudu istih da su počinili nevjerstvo i otpadništvo. Sve to potvrđuje Kur'an, sunnet i saglasnost ashaba. A Allah najbolje zna.”¹ Završen citat.

Ibn Tejmije kaže: “Ashabi i imami poslije njih se slažu oko pokretanja rata protiv onih koji odbijaju izdvajanje zekata, pa makar klanjali peta vakata i postili ramazan. Oni nisu imali opravdanu šubhu, zbog toga su proglašeni murtedima. Protiv njih se pokreće rat radi odbijanja zekatan pa makar vjerovali u njegovu obaveznost kao što je to naredio Allah.”² Završen citat.

Kažem: Ovo je skupina koja je odbijala izdvojiti zekat iz imetka zbog šubhe i neispravnog tumačenja iako su izgovarali dva šehadata, obavljali namaz i izvršavali ostale farzove. Ashabi su se složili oko njihova otpadništva i pokretanja rata protiv njih, kao i oko plijenjenja njihova imetka i zarobljavanja njihovih porodica, te svjedočenju da će njihovi mrtvi u vatru, pozivajući se pri tome na Kur'an i sunnet. Ova stvar, o kojoj govorimo, je jedan od ogranaka Šerijata. Pomenutu skupinu u ovo je odveo džehl i neispravno tumačenje, te neosnovana šubha koja ih nije spasila od kufra, zbog čega su svrstani u murtede. Sve ovo se odnosi na stvar koja je ogranak vjere a šta tek reći kada se radi o temelju temelja vjere, a to je tevhid? To je stvar bez koje robu nema spasa ni na dunjaluku ni na ahiretu. Zbog tevhida je uzet *misak*-ugovor, u toj prirodi su stvoreni robovi, zbog toga su slati poslanici i spuštane knjige, zbog toga je stvoren ahiret, i zbog uzdizanja tevhida su isukane sablje. Pomenuti Kur'anski i hadiski tekstovi, govor ashaba i dobrih prethodnika u pogledu onih koji otpadnu od vjere, nakon što su bili muslimani, su najbolji argument u poništavanju pravila “pravdanje džehlom” u pogledu onih koji padnu u veliki širk, koje su osnovali neki od kasnijih učenjaka. To pravilo je strano u Šerijatu. To pravilo su upotrijebili u širokom spektru, tako da su među muslimane svrstali tagute i njihove pomagače, *zindike*, bezbožnike, sekulariste, a svi oni su kršćanski i židovski “repovi” među našim domovima, kako bi izokrenuli našu akidu i pobrisali islam, da bi s druge strane visoko uzdigli bajrak krsta i Davudove

¹ *El-kelimat nafi'a fil-mukeffurat vaki'a*, str 17.

² Pogledaj *Medžmu' fetava*, 28/519.

zvijezde. I žele da ovima, koji izlaze iz islama, presudimo kako su u islamu i da sa njima prijateljujemo, a da iskazujemo neprijateljstvo prema onima koji se prema njima neprijateljski odnose. I na kraju kažem, mi smo zaista Allahovi i njemu se vraćamo?

Zatim na kraju ovog poglavlja nevest ću riječi Uzvišenog:

وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾

“Allah čini šta hoće, ali većina ljudi ne zna.” (Jusuf, 21)

Pomenuti tekstovi po svatanju ashaba i imama poslije njih predstavljaju presudu o otpadništvu onog ko učini širk od ovog ummeta i ko poništi svoj tevhid. A ko bude slijedio tevhid, a okani se širka i bude ustrajan u izvršavanju šerijatskih propisa, pa ako padne u djelo od nevjerstva zbog nastranog tumačenja ili neosnovane šubhe, ne biva opravdan zbog svog džehla. Dokaz tome je prethodno spomenuti govor o haridžijama i kaderijama i onima koji su odbili izdvajanje zekata, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

TREĆE POGLAVLJE

OTPADNIŠTVO KROZ KNJIGE SELEFA

Ovo poglavlje sadrži dvije studije:

Prva studija: Nespojivost širka i islama.

Druga studija: Otpadništvo većinom biva zbog džehla i šubhi

TREĆE POGLAVLJE

OTPADNIŠTVO KROZ KNJIGE SELEFA

Kadi Ijad, malikijski alim, kaže: "Poglavlje. 'Pojašnjenje šta od izreka predstavlja kufr, ono oko čega u tom pogledu postoji razilaženje, i ono što ne predstavlja kufr'. Znaj da je Šerijat osnova za verifikaciju i analizu ovog poglavlja, u ovom poglavlju nema mjesta za čovjekov razum. Sigurno se zna da svaka izreka u kojoj se jasno niječe Allahov rububijet, ili Njegova jednoća, ili činjenje ibadeta nekome mimo ili zajedno pored Allaha, sve to predstavlja kufr... Zatim, ko prizna Allahov uluhijet i vahdanijet-jednoću, ali nosi ubjeđenje da Allah nije živ, ili da nije od praiskona. Ili da misli kako je On nešto novo tek nastalo, ili da ga prestavlja u nekom obliku. Ili da mu pripisuje drugu, sina, da vjeruje da ima oca. Ili da misli da se rodio ili nastao iz nečeg ili da je sa njim prije u ezelu neko bio. Ili da misli da negdje u svemiru postoji drugi stvoritelj i upravitelj mimo Njega, dželle še'nuhu. Sve to predstavlja kufr po idžmau svih muslimana....

Zatim, onaj ko tvrdi i priziva da je bio u društvu sa Allahom, da se k Njemu uspinjao, da je s Njim razgovarao, da se Allah utjelovio u neku osobu, kao što to tvrde neke sufije, batinije, kršćani i keramiti, (je kafir). Također, kategorički tekfirimo onog ko tvrdi da je svijet-svemir od praiskona ili ko tvrdi da će vječno trajati kao i onog ko u to sumnja....

Zatim, onaj ko namjerno pripiše laž našem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u pogledu onog što je dostavio i o čemu nas je obavjestio. Ili ko sumnja u njegovu iskrenost, ili da ga psuje i vrijeđa, ili da nije dostavio, ili da ga omalovažava, kao i bilo kojeg drugog poslanika. Zatim, da uznemirava nekog poslanika, da ubije ili da se bori protiv nekog poslanika; svi ovi su po idžmau

kafiri. Zatim, postoji idžma oko tekfirenja svakog ko se suprostavi Kur'anskom tekstu ili smatra posebnim hadis oko čijeg prenošenja i vanjskog poimanja postoji slaganje, kao što je tekfir haridžija zbog poništavanja kamenovanja. Zatim, proglašavamo nevjernikom svakog pripadnika druge vjere mimo islama i onoga ko zastane po pitanju takvih (tj. ko takve ne tekfiri). Zatim, ko sumnja ili smatra da je njihov pravac vjerodostojan, pa makar vanjštinom pokazivao islam, nosio njegov akidet i smatrao druge pravce neispravnim. Takav je kafir shodno onome što pokazuje, a što je suprotno onome što govori....

Također, tekfirimo počinioca svakog djela oko kojeg su se složili muslimani da takvo djelo ne čine osim kafiri, pa makar njegov počinioc tvrdio da je musliman. Primjer toga je činjenje sedžde kipu, Suncu, Mjesecu, krstu, vatri, odlazak u crkve i sinagoge zajedno sa onima koji u njih odlaze, oblačenje njihove odjeće od kaiša i kapa. Muslimani se slažu da ovako nešto ne biva osim od kafira, te da su pomenuta djela znakovi nevjerstva pa makar njihov počinioc tvrdio da je musliman. Zatim, muslimani se slažu oko tekfira svakog ko ohalali ubistvo, zinaluk, konzumiranje alkohola i drugo što je Allah zabranio, nakon saznanja da je to zabranjeno, kao što su ibahije-oni koji dozvoljavaju zabranjene stvari od keramita i neke zabludjele i fanatične sufije.”¹ Završen citat.

¹ Knjiga *Šifa* 'sa šerhom od Nuruddina Karija, 5/401-431.

1. studija

NESPOJIVOST ŠIRKA I ISLAMA

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, u govor Kadija koji se odnosi na veliki širk. On je njegovom počiniocu presudio da je nevjernik-otpadnik makar se njegov počinioc izjašnjavao kao musliman. Nije spomenuo i uslovio posjedovanje znanja kod dotičnog o njegovoj zabrani. A kada je spomenuo nevjerstvo onih koji ohalale ubistvo, zinaluk, alkohol spomenuo je postojanje znanja o njegovoj zabrani. Jer, ovo prvo predstavlja poništenje tevhida i ugovora o prihvatanju islama na osnovu kojeg se dalje sprovode propisi islama. Jer se kod njega podrazumjeva prisustvo tevhida, te da je napustio širk. Pa kada se dokaže da nije napustio širk, ili da se ponovo vratio u njega, ponovo se pokreće borba protiv njega i spada svetost i zaštita njegove krvi i imetka, po drugi put, za razliku od ogranaka Šerijata. Jer, on u islam nije ušao tako što je svaki ogranak posebice priznao već je u islam ušao tako što je priznao i posvjedočio tevhid.

Zbog toga tevhid i jest glavni temelj vjere koji ako čovjek ostavi neće mu koristiti svi drugi oblici pokornosti, niti će biti od njega primljeni, naprotiv, bit će poništeni. Onaj ko dođe s njim (tevhidom), što je mimo toga može mu biti oprošteno ako Allah htjedne. Jer Uzvišeni kaže: **“Allah neće oprostiti da mu se širk čini a oprostiti će što je mimo toga kome hoće.”** I zbog Njegovih riječi: **“A tebi, i onima prije tebe objavljeno je: Ako budeš Allahu širk činio, tvoja djela će sigurno propasti, a ti ćeš izgubljen biti.”** Otuda se prenosi idžma' svih muslimana da činjenje ibadeta drugome mimo Allahu ne biva osim od nevjernika, tj. takvo nešto se ne može pojmiti osim od kafira, pa makar njegov vlasnik tvrdio da je u islamu. Ovakav oblik izražavanja (jezički gledano) je najrječitiji oblik *umuma*-uopćenosti, to je skraćeni oblik, tj. “činjenje ibadeta drugom mimo Allaha ne biva osim od kafira” i nikada ne dolazi zajedno sa islamom. Za razliku od onog koji ohalali zabranjene stvari, njegov vlasnik ostaje musliman, ako je odrastao u udaljenim naseljima ili ako je nanovo primio islam ili ako se radi o stvari koja nije općepoznata po svojoj zabranjenosti u tom vremenu. U ovim situacijama čovjek biva opravdan zbog džehla, ako ohalali zabranjenu stvar, jer kada se radi o obavjestima džahil zbog toga ne pada u kufr, osim nakon dostave *nassa*-šerijatskog teksta, za razliku od tevhida čije poništenje predstavlja nevjerstvo prije i poslije obavjesti.

Definicija riddeta-otpadništva i njegove vrste

Autor *Kifajetul-ahjara* Ebu Bekr ibn Muhammed kaže: "Er-ridde jezički znači vraćanje od nečega u nešto drugo." U tom kontekstu su riječi Uzvišenog u suri El-Maide: **"...i ne uzmičite nazad..."** U terminološkom značenju Šerijata to znači vraćanje od islama u kufr i napuštanje islama. Ponekad se dešava zbog govora, a ponekad zbog djela, a ponekad zbog ubjeđenja. U svakoj od ove tri vrste se nalazi veliki broj mes'ela koje da se skoro ne mogu prebrojati. Spomenut ćemo svaki odjel pomoću kojeg ćemo spoznati onaj drugi.

Što se tiče govora u to spadaju riječi čovjeka od njegova neprijatelja: "Da je moj Gospodar ja ga ne bih obožavao." Ta izreka predstavlja kufr. Ili da kaže: "Da je bio poslanik ne bih vjerovao u njega." Zatim da svom sinu ili ženi kaže: "Oni su mi draži od Allaha ili od Njegovog Poslanika." Zatim, da bolesnik nakon ozdravljenja kaže: "U ovoj bolesti me je snašla muka koja nije ravna ubistvu Ebu Bekra i Omera." Takva izreka spada u nevjerstvo. Grupa učenjaka je mišljenja da se takav obavezno ubija jer njegove riječi sadrže vrijeđanje Allaha....

Isti je slučaj sa onim koji tvrdi da mu se objavljuje, pa makar i ne tvrdio da je poslanik. Ili da tvrdi kako je ušao u Džennet i jeo njegove plodove i da je grlio hurije, takav je po idžmau nevjernik. Primjer ovog i njemu sličnih je govor heretika od sufija, Allah ih ubio. Nema većih glupana, džahila i gorih nevjernika. Isto tako, ko opsuje nekog od poslanika ili ga omalovažava postaje nevjernik po idžmau....

A što se tiče kufra u djelima u to spada sljedeće: Činjenje sedžde kipu, Suncu, Mjesecu, bacanje mushafa u smeće, sihr u kojem se obožava Sunce, prinošenje žrtve kipovima, ismijavanje sa nekim od Allahovih imena, ili nekom Njegovom naredbom ili prijetnjom. Učenje Kur'ana uz udaranje u def.... Ako uradi djelo oko kojeg se muslimani slažu da ne može poteći osim od kafira, pada u nevjerstvo, pa makar tvrdio da je u islamu, kao što je npr. činjenje sedžde krstu, odlazak u crkvu sa njenim pripadnicima, te da obuče nešto od njihove odjeće kao što je pojas (njihovih svećenika) i drugo, takav pada u nevjerstvo....

Što se tiče kufra ubjeđenja toga je vrlo mnogo. Tako npr. ko vjeruje u praiskonost svijeta, da je postojanje Stvoritelja novina, ili da zaniječe ono što se po idžmau pripisuje Allahu, ili da Mu pripiše ono što je po idžmau zanijekano kao boja, spojenost, razdvojenost i sl. - takav postaje kafir....

Zadovoljstvo kufrom predstavlja kufr, odluka da počini kufr predstavlja kufr, kolebanje da li da počini kufr predstavlja kufr, vezanje kufra za neku stvar u budućnosti predstavlja kufr....

Kada si ovo saznao, onda znaj da krv onog čije se otpadništvo potvrdi biva dozvoljena¹ jer je takav došao sa najgorom vrstom kufra. Uzvišeni Allah kaže: **"Ko od vas otpadne od svoje vjere"** do riječi **"u njemu će vječno ostati."** Da li je traženje tevbe od takvog mustehab ili je vadžib? Oko toga postoje dva mišljenja. Po jednom mišljenju traženje tevbe od takvog biva mustehab, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko promjeni vjeru ubijte ga."* Ispravan stav je ipak da je traženje tevbe u tom pogledu vadžib....Jer *riddet* većinom biva zbog šubhi i nejasnoća tako da ga nije dozvoljeno ubiti dok mu se šubha ne razjasni i dok se od njega ne zatraži pokajanje zbog nje. Isti je slučaj sa onima protiv kojih se ratuje, ne ubijamo ih sve dok im se ne dostavi da'va i ne ukaže na mu'džize."² Završen citat.

¹ Ovdje treba napomenuti da se sve šerijatske kazne sprovode samo u slučaju postojanja islamske države. Sam imam-vođa islamske države treba presuditi u ovakvim slučajevima. Vladar obično po pokrajinama zaduži kadije koji predstavljaju vladara, te oni donose odluke, tj. sudi o šerijatskim kaznama. Kadija je dužan samo da donese presudu, a vladar je dužan ovlastiti nekoga (u našem vremenu je to obično policija) ko će sprovesti kaznu. Pojedinci u slučaju postojanja islamske države nemaju pravo suditi i sprovoditi šerijatske kazne, a u slučaju nepostojanja islamske države pogotovu to nemaju pravo. Često se desi da neku našu braću ponese iman i hamas u vjeri pa sami i sude i sprovode neke kazne onako kako ih oni interpretiraju. Treba istaći da ovo nije dozvoljeno. (Op. pr.)

² *Kifajetul-ahjar*, 2/123, poglavlje "Er-ridde".

2. studija

OTPADNIŠTVO VEĆINOM BIVA ZBOG DŽEHLA I ŠUBHI

Kažem: Pogledaj, Allah ti se smilovao, u njegove riječi da onaj ko uradi djelo, oko kojeg se slažu muslimani da ne biva osim od kafira, postaje kafir, pa makar njegov vlasnik tvrdio da je u islamu. Zatim, njegove riječi o obaveznosti traženja pokajanja od murteda, navodeći kao razlog da većina otpadništva biva zbog šubhi. Isto tako kaže imam Tahavi: "Traženje tevbe je propisano u pogledu onog ko u neznanju iziđe iz islama." Navodeći mišljenje o obaveznosti traženja pokajanja kao ispravnije Ibn Kudame kaže: "Jer, otpadništvo većinom biva zbog šubhi i nejasnoća na koje naiđe, pa ako mu se lijepo objasni i otklone nejasnoće takav se opet vrati u islam..."

Ako se ubije prije traženja pokajanja nije obaveza odgovarati za takvog jer sa otpadništvom spada pravo na zaštitu."¹ Završen citat.

Autor knjige *Mevahibul-dželil šerh muhtesar halil od Hataba*, kaže: "Na početku knjige *Teveessut fi usuli din*, Ibn el-Arabi kaže: "Zar ne vidiš da ulema zastupa stav da je mustehab oduljiti u slučaju murteda, jer postoji mogućnost da se odmetnuo zbog sumnji i nejasnoća. Zbog toga se sa njim pričekava ne bi li se iz sumnje vratio u ubjeđenje i iz neznanja u znanje. A nije obaveza oduljiti sa njim zbog prethodnog vjerodostojnog znanja."² Završen citat.

Ovo još jednom potvrđuje negiranje pravila da je džehl potpuno opravdanje koje su utemeljili neki kasniji učenjaci. Mnogo je slučajeva gdje ljudi padaju u otpadništvo zbog džehla i pogrešnog tumačenja stvari. Ne uslovljava se znanje u slučaju potvrde nečijeg otpadništva.

Ševkani kaže: "Nije ti nepoznato ono što se potvrđuje od uzroka otpadništva da se kod potvrde istog ne uzima u obzir znanje, tj. u pogledu onoga što izgovori od riječi kufra i uradi od djela kufra."³ Završen citat.

Kažem: Ono što sam prethodno prenio iz poglavlja *riddeta* je mutevatir stvar u fikhskim knjigama cijenjenih učenjaka. Da se ne bojim da ću oduljiti naveo bih puno više citata koji ukazuju da su oni tekfirili onog ko svojim djelima i govorom poništi tevhid, i nisu uslovljavali znanje u tom pogledu, za razliku od ogranaka Šerijata gdje se vlasnik počinjenih djela ne tekfiri, osim u slučaju ako

¹ *El-Kafi*, poglavlje "Murted".

² *Mevahibul-dželil bišerh muhtesar halil*, od Hatabija, 6/281.

³ *"Dur nedid"*, str. 43.

je posjedovao znanje o zabrani dotičnog djela. Jer, kao što sam prethodno spomenuo, na tevhid upućuje razum *fitra*-ljudska priroda i *misak*. To ne zahtjeva prisustvo poslanika, za razliku od ogranaka vjere za koje se uslovljava dostavljanje dokaza o istima.

Na kraju ovog poglavlja spomenut ću deset djela koja poništavaju islam a koja je spomenuo vlasnik djela *El-Vela vel-bera'*, a koja prenosi od Muhameda ibn Abdulvehhaba, a to su:

1. Širk-pripisivanje sudruga Jedinom Allahu koji nema sudruga. Uzvišeni kaže:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

“Allah neće oprostiti da mu se širk čini a oprostiće ono što je mimo toga kome hoće.” (En-Nisa, 116)

2. Ko između sebe i Allaha uzme posrednike i moli ih za šefa'at-zauzimanje postaje nevjernik po idžmau.

3. Ko ne tekfiri mušrike-mnogobošce ili sumnja u njihov kufr, ili da smatra da je njihov put ispravan, također po idžmau postaje kafir.

4. Onaj ko smatra da je nečija uputa potpunija od Poslanikove ﷺ upute ili ko smatra da je nečiji sud mimo njegova suda bolji, kao oni koji daju prednost sudu taguta nad njegovim sudom, takav postaje kafir.

5. Ko mrzi nešto sa čim je došao Poslanik ﷺ pa makar to i radio po idžmau postaje kafir. Dokaz tome su riječi Uzvišenog:

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ ﴿١٠﴾

“Zato što ne vole ono što Allah objavljuje, i On će djela njihova poništiti.” (Muhammed, 9)

6. Ko se ismijava sa nečim od vjere, od nagrade i kazne, time postaje kafir a dokaz tome su riječi Uzvišenog:

قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرُسُلِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿١١﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ

“Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.” (Et-Tevba, 65-66)

7. Činjenje sihra, u to spada spajanje i razdvajanje ljudi putem sihra. Onaj ko to čini, ili je sa tim zadovoljan, postaje kafir. Dokaz tome su riječi Uzvišenog:

وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ
وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا حُنُّ فِتْنَةٍ فَلَا تَكْفُرْ

“Šejtani su nevjernici učeći ljude sihru i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojice nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" (El-Bekara, 102)

8. Prijateljevanje sa mušricima i potpomaganje istih protiv muslimana. U tom kontekstu Allah, dželle šehnuhu, kaže:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ ۚ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنكُمْ
فَإِنَّهُ مِنْهُمْ

“O vjernici, ne uzimajte za zaštitnike Jevreje i kršćane! Oni su sami sebi zaštitnici! A njihov je onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati.” (El-Maida, 51)

9. Ko vjeruje da nekim ljudima nije obaveza da slijede Poslanika ﷺ, te da mu je dozvoljeno izići iz kruga njegovog Šerijata, kao što je Hidru bilo dozvoljeno da izide iz kruga Musaova Šerijata. Ko to vjeruje postaje kafir.

10. Okretanje od Allahove vjere ne želeći da je nauči niti da po njoj radi. Dokaz tome su riječi Uzvišenog:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ دُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا ۚ إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ

“A ima li nepravednijeg od onoga koji, opomenut riječima Gospodara svoga, njima leđa okrene? Mi ćemo, zaista, kazniti zlikovce!” (Es-Sedžda, 22)

Nema razlike među ovim djelima da li se čine u šali ili ozbiljno ili strahu osim ako se čine u prisili. Sva ova djela predstavljaju najveću moguću opasnost i nešto u šta ljudi često zapadaju. Zato ih se svaki musliman treba čuvati te da se u tom pogledu boji za sebe.” Završen citat.

Kažem: Ovim je završeno ovo poglavlje Allahovom dobrotom, koje govori o šerijatskom propisu onog koji učini otpadništvo i promjeni vjeru nakon što je bio ustrajan na tevhidu i islamu.”

ČETVRTA KNJIGA

ODGOVOR NA ŠUBHE
U VEZI TEME O
NEOPRAVDANOST DŽEHLA
I NEISPRAVNIH TUMAČENJA
U POGLEDU OSNOVA VJERE

Ova knjiga sadrži četiri poglavlja:

Prvo poglavlje: *Odgovor na šubhe oko pogrešnog shvatanja nekih ajeta.*

Drugo poglavlje: *Odgovor na šubhe oko pogrešnog razumjevanje nekih hadisa.*

Treće poglavlje: *Odgovor na potvoru da je podjela vjere na usul-temelje i furu'-ogranke novotarija.*

Četvrto poglavlje: *Stav Ibn Tejmije, Ibn Kajjima i Muhammeda ibn Abdulvehhaba o tekfiru pojedinca.*

PRVO POGLAVLJE

ODGOVOR NA ŠUBHE OKO POGREŠNOG SHVATANJA NEKIH AJETA

Ovo poglavlje sadrži tri studije:

Prva studija: Izvođenje posebnog dokaza iz općeg dokaza kod dokazivanja greškom.

Druga studija: Šartovi-uslovi idžtihada.

Treća studija: Potvrda zablude i prije obznane dokaza.

Prva šubha

NAVOĐENJE OPĆEG DOKAZA GREŠKE KAO ŠERIJATSKE OLAKŠICE

Ovo se odnosi na dokazivanje greškom (ar. *hata'*), kao šerijatskom olakšicom, te da po njima džehl predstavlja jedinku od jedinki greške. Smatraju da se džehl, kao podvrsta greške, u pogledu tevhida, temelja i ogranaka vjere prašta u našem ummetu. Uvažena braća su u tom pogledu kao dokaz naveli riječi Uzvišenog:

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ۖ

Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što greškom (nehotice) učinimo! (El-Bekara, 286) Kao i riječi Uzvišenog:

وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ ۚ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ

“Nije grijeh ako u tome pogriješite, grijeh je ako to namjerno učinite.” (El-Ahzab, 5)

Zatim, kao dokaz navode vjerodostojan hadis koji bilježi Buharija: “Ako sudija uloži trud pa pogodi ima dvije nagrade, a ako pogriješi ima jednu nagradu.” Zatim, drugi hadis: “Sa mog ummeta je dignuto (oprešteno), greška, zaborav i ono što učine pod prisilom.”

Kažu, pomenuta olakšica je općeg karaktera, a s druge strane predstavlja poseban dokaz u pogledu ajeta širka.

Moleći Allaha za uputu kažem: Ova olakšica po Kur'anu, sunnetu i idžmau ummeta, shodno svaćanju ashaba i imama poslije njih, ne predstavlja olakšicu općeg karaktera.

1. studija

IZVOĐENJE POSEBNOG DOKAZA IZ OPĆEG DOKAZA KOD DOKAZIVANJA POGREŠKOM

Dokazi iz Kur'ana.

Prvi dokaz su riječi Uzvišenog: **“...da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primjetite.”** Ajet upućuje na to da djela mogu biti poništena a da to čovjek i ne primjeti.

Buharija u knjizi *Tefsira* kaže: “Riječi **“a da to i ne primjetite”** znače: 'A da to i ne znate.'” Ovo je jasan dokaz da rob može doći sa djelima i govorom koji bi mu poništili djela a da to i ne zna i ne osjeća. Već smo prenijeli govor Ibn Tejmije, prethodno, da potpuno poništenje djela ne biva osim s kufrom, kao što potpuni oprost grijeha ne biva osim s tevnom. Ovo je od osnova ehli-sunneta.

Ovaj ajet izdvaja kufr iz općih ajeta koji tretiraju grešku kao olakšicu.

Drugi dokaz. Riječi Uzvišenog:

“A ako ih upitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se. Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.”

Ovi ljudi su, kako to navodi Ibn Tejmije, znali za zabranjenost ovog govora i time nisu namjeravali počiniti kufr. Mislili su da igra i zabava na račun vjere ne vodi u nevjerstvo, kao što prisila ne vodi u nevjerstvo, te da se u kufr ne može pasti osim u slučaju namjere i ozbiljnosti, kada su u pitanju takva djela. I pored toga Šerijat ih je proglasio kafirima i nije prihvatio njihovo pravdanje. Ovima, i pored džehla, nije prihvaćeno pravdanje greškom kao šerijatskom olakšicom jer su počinili kufr. Ovo je, također, jasan tekst da djelo ili riječ kufra biva izuzeto iz općeg karaktera greške kao šerijatske olakšice.

Treći dokaz. Ovaj dokaz se vraća na dokazivanje uopćenosti ajeta o nifaku, kao što su riječi Uzvišenog: **“Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne osjećaju”** Kao i Njegove riječi: **“...ali ne znaju.”**

Opis pripadnika kible

Što se tiče dokazivanja sa dva ajete: **“Gospodaru naš, ne kazni nas...”** I ajeta: **“Nije grijeh ako u tome pogriješite...”**, može se reći da se ova olakšica odnosi na pripadnike kible, a poznato je da opisivanje nekog kao pripadnika

kible ne biva osim u pogledu roba muvehida-jednobošca, koji je napustio kufr i sve što se obožava mimo Allaha, dželle še'nuhu, i koji je znano i s ciljem napustio širk i okrenuo se obožavanju Jedinog i Moćnog Allaha. Ovakav podliježe pod olakšice koje imaju pripadnici kible. A što se tiče mušrika i kafira takav nije od pripadnika kible.¹ Dokaz tome je da je olakšica greške došla nakon konteksta koji govori o ostvarenju imana u riječima Uzvišenog: **“Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje.... Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što greškom (nehotice) učinimo! ...”** Iz konteksta se vidi da se olakšica odnosi na ono što je mimo tevhida i imana, koji su osnova vjere. Ovo je poput hadisa koji bilježi Buharija u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, u prisustvu velikih ashaba rekao: *“Daj te mi prisegu da nećete Allahu širk činiti, da nećete krasti, da nećete zinaluk činiti, da nećete ubijati svoju djecu.... onaj ko od vas to ispoštuje njegova nagrada je osigurana kod Allaha, a onaj ko od toga nešto učini pa zbog tog bude kažnjen na dunjaluku to mu je otkupljenje za taj grijeh.”*

Hafiz kaže: “Nevevi kaže: 'Uopćenost ovog hadisa je izdvojena riječima Uzvišenog: **“Allah neće oprostiti da mu se širk čini.”** Tako, ako se *murted* ubije zbog svog otpadništva to mu ubijanje neće biti iskupljenje za njegov grijeh.” Hafiz dalje nastavlja: “Zato što njegove (Poslanikove ﷺ) riječi 'a onaj ko od toga nešto učini', obuhvataju sve ono što je spomenuo i to je očigledno.”² Završen citat.

Zatim je Hafiz počeo nabrajati mišljenja uleme u tom pogledu, da bi na kraju, kao preovladavajuće mišljenje, naveo mišljenje imama Nevevija. Ove opće zabrane širka i neopraštanje istog su iz mekkanskog perioda i sačuvane su, tj. nisu derogirane. Oni važe kao poseban dokaz u odnosu na *ruhse*-olakšice za pripadnike kible, jer, to svojstvo (svojstvo pripadnosti kibli) nisu dobili osim s tevidom i napuštanjem svih lažnih božanstava koja se obožavaju mimo Allaha.

Imam mufessira Taberi komentarišući riječi Uzvišenog: **“Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što greškom (nehotice) učinimo”**, kaže: “Ovo predstavlja podučavanje robova od strane Allaha, dželle še'nuhu, kako da Mu upućuju dovu i šta da u toj dovi kažu. To znači: “Recite, Gospodaru naš, nemoj nas kaznit ako zaboravimo uraditi nešto što si nam naredio, ili ako pogriješimo u činjenju nečega što si nam zabranio činiti pa ga mi učinimo ne namjeravajući učiniti grijeh, već ako to uradimo iz neznanja i greške.” Zatim je sa svojim senedom od Ibn Zejda u pogledu riječi Uzvišenog: **“Gospodaru naš, ne kazni nas**

¹ Vрати se i pogledaj treću studiju u trećem poglavlju druge knjige.

² Pogledaj *Fethul-bari*, 1/81-83.

ako zaboravimo ili što greškom (nehotice) učinimo", naveo 'ako zaboravimo nešto što si nam naredio ili pogriješimo u pogledu nečega što si nam zabranio'....

A što se tiče onoga što rob uraditi iz nemara i zapostavljanja tj., ostavi nešto što mu je naređeno da čini, to spada u zaborav zbog kojeg je Allah, dželle šehnuhu, kaznio Adema, alejhi selam, te ga zbog toga izveo iz Dženneta. U tom kontekstu On kaže: **"A Adem smu odmah u početku naredili; ali on je zaboravio, i nije odlučan bio."** To je vrsta zaborava o kojoj Allah, dželle šehnuhu, kaže: **"Sada ćemo Mi njih zaboraviti, zato što su zaboravljali da će na ovaj Dan pred Nama stajati"**

Olakšica greške se odnosi na stvari mimo kufra

Molba roba koja se ogleda u riječima Uzvišenog: **"Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što greškom (nehotice) učinimo"**, a koja se odnosi na zaborav stvari koje je Allah naredio da se čine, na način kako je to spomenuto a ne zbog nemara i zapostavljanja i u slučaju kada se radi o kufu. Jer, ako se radi o nevjerstvu u Allaha onda molba Allahu da ga ne kazni zbog te stvari nije dozvoljena, zato što je Allah obavjestio svoje robove da im neće oprostiti širk, pa ispada da Ga mole za stvar o kojoj ih je On obavjestio da je neće učiniti (neće oprostiti), što je greška. Već se treba moliti da im oprost stvari kao što je zaborav Kur'ana, nakon hifza, jer su bili zauzeti od njegova učenja, ili kao što je zaborav namaza ili posta....

Zatim, greška može biti dvostrukog karaktera. Prvo da rob namjerno učini zabranjenu stvar. To je greška od njega i za to će biti odgovoran. Ovo je vrsta greške zbog koje rob traži od njegova Gospodara da mu oprost grijeh, osim ako se radi o kufu." Završen citat.

Kažem: Ovo je komentar imama mufessira o ovom tekstu. To je tefsir o čijem vlasniku Ibn Tejmije kaže: "Što se tiče tefsira koje danas iščitavaju ljudi najbolji je tefsir Muhameda ibn Džerira Taberija. On spominje izreke selefa sa vjerodostojnim senedima u kojem nema novotarija i ne prenosi od onih koji su osumnjičeni za laž.....

O njemu, također, kaže: "Tefsir Ibn Džerira je tačniji od svih ovih (tj. od tefsira Begavija, Kurtubija, Ibn Atije, Zamahšerija i drugih)." ¹ Završen citat.

¹ *Medžmu' fetava*, 13/385-388.

Imam mufessira jasno kaže, da se olakšica greške i zaborava odnosi na stvari mimo kufra, zbog Allahove obavijesti: **“Allah neće oprostiti da mu se širk čini.”**

Jer, kao što sam prethodno rekao: Pripadnici kible su oni koji su se pokajali od širka i čvrsto prihvatili propise kao što stoji u riječima Uzvišenog: **“Ali ako se oni budu pokajali i molitvu obavljali i zekat davali, braća su vam po vjeri.”** Jedan od najvećih učenjaka ummeta Ibn Abbas ؓ, kaže da ovaj ajet zabranjuje krv pripadnika kible.¹ Ovo je karakteristika pripadnika kible, tj., oni su ti koji su napustili širk i pridržavaju se propisa islama. Takav polaže pravo na olakšice koje su propisane pripadnicima kible. A što se tiče mušrikamnogobošča, takav se ne može deklarirati kao pripadnik kible, te zbog toga ne može uživati povlastice olakšica. Ibn Tejmije u pogledu riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *“Allah će oprostiti mome ummetu ono našta ih navraća njihova duša sve dok to ne progovore ili urade”*, kaže: “Oprost onoga na šta čovjeka navraća njegova duša je propisan u Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, ummetu, onima koji vjeruju u Allaha, Njegove meleke, knjige, poslanike i Sudnji dan. Poznato je da se ovaj oprost odnosi na stvari koje ne poništavaju iman, a što se tiče stvari koje negiraju iman na njih se ne može odnositi značenje hadisa. Jer, ako negira iman onda više nije od Muhammedova ummeta, već biva na stepenu munafika. Nije obaveza da oprost ono što se nalazi u dušama (ovih munafika) od govora i djela, i ovo je jasna razlika na koju upućuje hadis, i u tom kontekstu se mogu spojiti šerijatski dokazi. Ovo je poput oprosta greške i zaborava ovome ummetu a na što upućuje Kur'an i sunnet. Onaj čiji je iman ispravan, njemu se mogu oprostiti pogreške i zaborav i ono na šta ga navraća duša. Oni ako i zapadnu u Džehennem mogu izići iz njega, za razliku od onih koji ne posjeduju iman. Šerijatski tekstovi ne upućuju na to da ovakav neće biti odgovoran za pogreške, zaborav i ono na šta ga navraća njegova duša.”²

Ovo je jasan govor Ibn Tejmije da robovi koji uživaju u povlasticama olakšica su pripadnici kible. To je onaj ko ima ispravan iman, a oprost se odnosi na stvari koje ne poništavaju iman. A što se tiče kafira, mušrika i onih koji su poništili iman od pripadnika kible, njih ne obuhvata ovaj hadis. Ovakvim tumačenjem objedinjuju se šerijatski dokazi. Ovim se završava dokazivanje iz Kur'ana.

¹ Pogledaj *Ahkamul-Kur'an* od Kurtubija.

² *Medžmu' fetava*, 10/760.

Dokazi iz sunneta

Prvi hadis je hadis o haridžijama. Pogledaj studiju o njima u ovoj knjizi kada su došli sa akidatom pri kojem su mislili da su odabrani Božiji robovi, te da će biti prihvaćeni kod svog Stvoritelja mimo ostalih. I ne samo to, već su protekfirili sve koji su se sa njima razilazili u njihovom akidetu. Činili su puno ibadet pa i pored toga ummet se složio oko prijekora i zablude istih, a razišli su se u pogledu njihova tekfira. Iako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u pogledu njih rekao: "*Učit će Kur'an misleći da je u njihovu korist a on će biti protiv njih.*" Unatoč njihovom džehlu i neispravnom tumačenju stvari ummet se složio da su grješni i nije ih opravdavao olakšicom pogreške.

Ponovit ću na ovom mjestu govor imama mufesira Taberija: "Poznato je da oni nisu ohalalili krv i imetke musliman osim s greškom, tako što su tumačili Kur'anske ajete na način na koji se ne odnose."¹

Ovaj hadis je jasan dokaz da olakšica greške nije općeg karaktera, već je u Šerijatu potvrđena njena posebnost. Ovo se odnosi ili na ogranke vjere ili na osnove akideta ili na temelj vjere, a to je ispoljavanje tevhida i ostavljanje širka. Ako se posebnost odnosi na ogranke onda se odnosi i na osnove akideta, a još je preče da se odnosi na temelj vjere, (tevhid i napuštanje širka).

Ako je to potvrđeno u osnovima akideta, onda je preče da bude potvrđeno u temelju vjere.

Ili se posebnost odnosi na temelj vjere. Ako se potvrdi da se *tahsis*-posebnost odnosi na njega, to ne obavezuje da bude i u osnovama akideta, a pogotovo ne obavezuje da bude u *furu'u*-ograncima Šerijata. U svakoj od ovih situacija potvrđena je posebnost (a ne uopćenost) olakšice pogreške.

Drugi hadis. Bilježi Buharija u svom *Sahihu*: "...A što se tiče *munafika* i *kafira* njemu će se reći šta si govorio o ovom čovjeku? Reći će: 'Ne znam govorio sam ono što su ljudi govorili.'"

Hafiz kaže: "U hadisu je dokaz o prijekoru *taklida*-slijepog slijeđenja, u pogledu akideta, zbog kazne onih koji će reći: 'Čuo sam ljude kako nešto govore pa sam i ja to rekao.'"²

¹ Ovo je prenešeno iz *Fethul-barija*. Ovo je prethodilo.

² *Fethul-bari*, 3/284, Kitabu el-dženaiz

Kažem: Poznato je da je onaj ko slijepo slijedi džahil – neznalica, koji čini pogreške, s tim da nema opravdanja za svoj džehl u pogledu slijeđenja neispranog akideta, i ne može se opravdati olakšicom pogreške.”

Treći hadis. Bilježi Buharija u svom *Sahihu*: “...zaista rob izgovori riječ s kojom rasrdi Allaha a zbog nje će biti bačen u Džehennem.” U rivajetu koji se prenosi u oba *Sahiha* stoji “Ne obraća na nju pažnju.” Komentarišući ovaj hadis Hafiz kaže: “Bilježi Tirmizi ovaj hadis u lancu preko Muhammeda ibn Ishaka s lafzom: “Ne vidi u njoj ništa loše a zbog nje će biti bačen u Džehennem duboko koliko iznosi sedamdeset godina.”¹ Završen citat.

Kažem: Ovo je hadis o čovjeku koji progovori riječ koja rasrdi Allaha, a ne obraća pažnju na njeno značenje koje za sobom povlači od grijeha, zbog nje će biti bačen u Džehennem koliko iznosi padanje od sedamdeset godina, a da pri tome nije opravdan zbog džehla i pogreške. Šejh 'Iz ibn Abdusselam kaže: “To je riječ u kojoj njen govornik ne raspoznaje lijepo od ružnog.” Kaže: “Zabranjeno je čovjeku da govori ono za što ne zna da li je lijepo ili ružno.”

Hafiz dalje kaže: “Ovo je ono što se odnosi na predhodno pravilo i to je vadžib.”² Najbolji primjer za ovo je haridžija koji se pobunio protiv Poslanikove podjele plijena rekavši: “Ovo je podjela kojom se ne želi Allahovo zadovoljstvo.” Ovaj buntovnik je želio negirati, po njegovom mišljenju, loše djelo, pa je tako izrekao riječ za koju se nadao da će dobiti sevap, a zbog nje je postao kafir murted. Nije mislio da će njome dospjeti do Allahove srdžbe i nije bio svjestan kako lahko i brzo zbog toga može izići iz vjere, niti je u tome vidio nešto loše. I pored svega toga nije prihvaćeno opravdanje džehla i pogreške. Tako da je potvrđen *tahsis*-posebnost za ovu olakšicu u pogledu velikog kufra. Mnogo je hadisa na ovu temu. Da se ne bojim oduljivanja naveo bi ih kao i komentare istih od strane dobrih prethodnika.

¹ *Fethul-bari*, 11/314-318.

² Pogledaj prethodni izvor.

A što se tiče dokaza idžma'a

Kadi Ijad kaže: "Ubejdullah Ibn Hasan el-Anberi smatra da su svi govori mudžtehida po pitanju osnova vjere ispravni, u stvarima koje mogu podleći te'vilu. Ovim je on oprečan svim skupinama ummeta, jer su se svi složili da istina u pogledu usula-osnova vjere može biti samo kod jedne strane, te da je suprotna strana počinila grešku zbog koje njen počinio postaje grješnik-fasik, a postoji razilaženje oko njegova tekfira."¹ Dakle postoji idžma' da onaj ko pogriješi u usulima-temeljima islamskog vjerovanja je grješnik-fasik ali se razilaze oko njegova tekfira. Ummet se složio da se olakšica pogreške odnosi na stvari mimo usula-temelja vjere. Pod usulima vjere se misli na temelje vjerovanja i ubjeđenja kod ehli-sunneta. U to spada: Vjerovanje da je iman govor i djelo, vjerovanje da je Allah na nebesima, vjerovanje da će se Allah vidjeti na Ahiretu, vjerovanje da je Kur'an Allahov govor i da nije stvoren.....

Onaj ko se razilazi sa njima, (ehli-sunnetom) je grješnik oko čijeg tekfira postoji razilaženje. Samim tim, on postaje novotar zbog svog razilaženja u osnovama vjerovanja sa ehli-sunnetom, u pogledu kojih postoji idžma'. Pod tim se ne misli na tevhid i ostavljanje širka, jer je tevhid osnova svih osnova, on je glavni temelj vjere.

Autor *Avnul-ma'buda* i Abdurrahman, također, kažu: "Pitao sam svog oca i Ebu Zur'u o mezhebu-stavu ehli-sunneta u pogledu *usula*-temelja vjere i ono na čemu su zatekli selef te šta su od toga vjerovali? Pa je rekao: "Zatekli smo ulemu u svim pokrajinama: Hidžazu, Iraku, Egiptu i Šamu i Jemenu, da je njihov *mezheb*-pravac bio sljedeći: Iman je djelo i govor, povećava se i smanjuje, Kur'an je Allahov govor u bilo kom pogledu i kontekstu i nije stvoren, kader - bilo dobro ili zlo - je od Allaha, Allah, dželle še'nuhu, je na Aršu odvojen od stvorenja onako kako je Sebe opisao u Svojoj knjizi i na jeziku svog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bez pitanja o kakvici. On sve obuhvata Svojim znanjem. U tom kontekstu kaže: **"Ništa nije kao On sve čje i sve vidi."**² Završen citat.

¹ *Eš-Šifa'*, komentar Nurudin Karij, 5/393-394.

² Pogledaj *Avnul-ma'bud*, komentar Sunena od Ebu Davuda, 13/48.

*Novotari se ne tekfire pod uslovom ako potvrđuju tevhid i
pridrđavaju se propisa Šerijata*

Prethodno navedeno predstavlja osnove akideta i osnove, tj. temelje vjere u pogledu kojih se selef razišao po pitanju novotara koji se razilaze u tom pogledu. Neki tekfire takve, a *džumhur* (većina) ih ne tekfiri pod uslovom da ne izlaze iz kruga tevhida, i da se pridrđavaju propisa Šerijata. Nadovezujući se na hadis: “*naređeno mi je da se borim protiv ljudi...*” Hafiz kaže: “Iz ovog hadisa izvlačimo pouku da se ne tekfire novotari koji priznaju tevhid i koji se pridrđavaju propisa Šerijata.” Završen citat.

Kažem: Ovo je ono oko čega se slaže selef ummeta da je novotar oko čijeg tekfira postoji razilaženje onaj novotar koji je ustrajan na tevidu i šerijatskim propisima.

2. studija

ŠARTOVI-USLOVI IDŽTIHADA

Hadis: “*Kada sudija uloži trud i pogodi...*”

Idžtihad biva u ograncima a ne u osnovama akideta, a pogotovu se ne odnosi na osnovni temelj vjere (tevhid). Također, idžtihad se odnosi na one ogranke Šerijata za koje ne postoji kategorički dokaz u Šerijatu. Tako npr. nije dozvoljeno baviti se idžtihadom u pogledu broja rekata, i oko njihove obaveze, niti u pogledu obaveze hadždža, posta, zabrane nemorala u pogledu kojih postoje kategorički šerijatski dokazi. Idžtihad se odnosi na mali dio Šerijata, a to su praktični ogranci u pogledu kojih nisu prenešeni kategorički dokazi. Što se tiče mudžtehida on mora biti svestran u pogledu 'oruđa' idžtihada, a ako nije svestran onda je grješnik shodno riječima Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: “*Tri su vrste kadija-sudija. Dvojica će u vatru a jedan u Džennet.*” Pa je spomenuo da je jedan od one dvojice džahil koji je sudio bez znanja. Postoje dva uslova da bi mudžtehid koji pogriješi bio nagrađen.

Prvi šart je da bude učen i svestran u pogledu 'oruđa' idžtihada. Šerijat džahilu uopće ne dozvoljava da se bavi idžtihadom.

Drugo. Da se bavi idžtihadom u praktičnim stvarima Šerijata, za koje ne postoje kategorički dokazi u Šerijatu. Šerijat je donio jasne propise u pogledu tevhida, koji je temelj vjere, osnōva akideta, te u pogledu mnogih praktičnih ogranka, kao što su farzovi i zabrana nemorala. U pogledu ovih stvari nema idžtihada, niti Šerijat dozvoljava mudžtehidu, koji je svetrano učen i posjeduje oruđe idžtihada, da se po tim pitanjima bavi idžtihadom, a šta onda reći za mudžtehida džahila po tom pitanju? Onaj ko upotrijebi idžtihad u osnovama vjere nema sumnje da je grješnik, kao što je grješnik onaj ko se bavi idžtihadom u stvarima koje je dozvolio Šerijat ali ne posjeduje oruđe idžtihada. Oko ovog postoj slaganje među selefom, a Kadi u tom kontekstu navodi idžma'.

Komentarišući hadis “*Ako sudija uloži trud...*” imam Nevevi kaže: “Učenjaci kažu da su se muslimani složili da se ovaj hadis odnosi na sudiju alima koji je dostojan da izda presudu. Pa ako pogodi ima dvije nagrade: jednu za uloženi trud a drugu zbog ispravne presude. A ako pogriješi ima jednu nagradu, zbog uloženog truda. U hadisu je izbrisan dio a podrazumjeva: “Ako htjedne sudija i uloži trud”. Kažu: “A ko nije kompetentan da iznosi presudu njemu nije dozvoljeno da presuđuje, pa ako i presudi on za to nema nagradu već je grješan. Njegova presuda se ne sprovodi bez obzira da li je potrefio istinu ili ne. Jer, ako

je i pogodio to nije na osnovu šerijatskih propisa. Smatra se grješnikom u pogledu svih svojih propisa, bez obzira da li je potrefio istinu ili ne. Njegova se presuda u potpunosti odbija i ne toleriše se ništa od toga. Jer je došlo u hadisu koji se bilježi u *Sunenima* da su tri vrste kadija, dvojica će u vatru a jedan u Džennet... kadija koji sudi po neznanju će u vatru. Zatim je govorio o mes'eli: 'Da li se smatra da je svaki mudžtehid pogodio istinu ili je samo jedan pogodio pravu istinu po dotičnom pitanju', da bi rekao: "Ovo razilaženje se odnosi na idžtihad u ograncima vjere, a što se tiče osnova tevhida, po tom pitanju je samo jedan u pravu i na tome je idžma'.¹" Završen citat. Komentarišući hadis autor *Avnul-ma'buda* kaže: "Kaže Hatabi: 'Mudžtehid koji pogriješi biva nagrađen za svoj trud u traženju istine. Jer njegov idžtihad predstavlja ibadet. Ne biva nagrađen zbog greške već mu samo zbog nje biva oprošten grijeh. Ovo se odnosi na onog ko u potpunosti posjeduje oruđe idžtihadu, poznaje usule-temelje i poznaje vrste kijasa. A što se tiče onog ko nije kompetentan da se bavi idžtihadom njegova greška nije opravdana već se bojimo da je zaradio grijeh i na njega se odnose riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Tri su vrste kadija, dva će u vatru a jedan u Džennet." Ovo se odnosi na ogranke vjere, koji mogu imati više različitih opcija, mimo usula koji su temelji Šerijata i osnova propisa koji nemaju drugih opcija niti trpe neka prenesena ili druga značenja. Onaj ko pogriješi u njima nije opravdan u pogledu te greške a njegov sud u tome se odbacuje."² Završen citat. Kažem: "Pogledaj Fethul-bari i druge hadiske knjige na tu temu."

Idžtihad se ne odnosi na stvari u kojima je Šerijat kategoričan

Prenoseći od Gazalija imam Ševkani u pogledu definicije idžtihadu kaže: "To je maksimalno ulaganje truda, radi stava i mišljenja, u stvarima za koje nema ukora, uz ulaganje truda. To se odnosi na mes'ele *furu'a*-ogranaka vjere. Zato se te mes'ele i zovu mes'ele idžtihadu, a onaj koji ih razmatra i proučava se zove mudžtehid. To se ne odnosi na Usul vjere..." Završen citat.

Neki od njih kažu da je idžtihad fekihovo ulaganje truda kako bi dospio do nekategoričkog šerijatskog stava u šerijatskom propisu. Ovde je dodan dodatak "nekategorički (ar. *ez-zan*) jer se idžtihad ne odnosi na stvari u kojima je Šerijat kategoričan (ar. *kat'ijat*).

¹ Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 12/13.

² *Avnul ma'bud* šerh Sunena od Ebu Davuda. 9/488-489.

Ševkani dalje nastavlja: "Kada ovo znamo, onda možemo reći da je mudžtehid fekih koji ulaže trud kako bi dospio do nekategoričkog mišljenja-dokaza u pogledu šerijatskog propisa... Pošto si spoznao značenje riječi idžtiḥad i mudžtehid, onda znaj da je *mudžtehid fihi*-tj. stvar oko koje se ulaže trud šerijatski praktični propis.

U *Mahsulu* kaže: "*El-mudžtehid fihi* (ono oko čega se može činiti idžtiḥad), je svaki šerijatski propis za koji ne postoji kategorički dokaz. To što u definiciji stoji "šerijatski" time se distanciramo od racionalnih dokaza i meš'ela iz *kelama*-apologetike. Zatim riječ u definiciji "kategorički dokaz" izuzima pet dnevnih namaza, zekat i ono oko čega se složio ummet, od većine propisa Šerijata....

Sedma meš'ela. Razilaze se u pogledu meš'ela u kojim se postavlja pitanje da li se mišljenje svakog mudžtehida po tom pitanju smatra istinom kao i u pogledu meš'ela u kojima samo jedan mudžtehida biva u pravu. Rezime toga je da se te mese'le dijele na dvije vrste:

Prva vrsta: Ono što je nemoguće pogrešiti, od spoznaje Allaha i Njegova Poslanika, kao što je potvrda znanja o Stvoritelju, tevḥid i pravda. Što se tiče ovih meš'ela u njima je istina samo jedna, onaj ko pogodi pogodio je istinu a ko pogriješi takav je nevjernik.

Druga vrsta: Primjer toga su meš'ele: Viđenja Allaha (na ahiretu), meš'ela o tome da li je Kur'an stvoren, izlazak muvehhida iz vatre i slično tome. Istina u tom pogledu je samo jedna. Onaj ko pogodi taj je pogodio a za onog koji pogriješi neki kažu da pada u nevjerstvo. Od njih je i Šafija. Neki od njegovih prijatelja kažu da se taj njegov stav uzima prema svojoj vanjštini a drugi kažu da se to odnosi na nevjerstvo ni'meta (tj. mali kufr).¹

Kažem: Ovo značenje je ustaljeno u knjigama šerha-kommentara i knjigama Usuli fikha.

Mudžtehid treba da bude svestran i da posjeduje oruđe idžtiḥada, da stvar-meš'ela, na kojoj se trudi, bude od praktičnih ogranaaka, za koje ne postoje kategorički dokazi. Kada ovo znamo, kako onda neko može reći za mušrika da je mudžtehid koji ima opravdanje u hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "*Kada sudija uloži trud...*" i u riječima Uzvišenog: "**Gospodaru naš, ne kazni nas**

¹ *Iršadul fuhul* 205-259, poglavlje o idžtiḥadu.

ako zaboravimo ili što greškom (nehotice) učinimo"? Ne možemo to reći iz sljedećih razloga:

1. Mušrik nije od pripadnika kible
2. Mušrik ne posjeduje oruđe idžtihada
3. On je idžtihadio u stvari u kojoj Šerijat ne dozvoljava idžtihad.

A što se tiče govora ashaba i imama poslije njih od toga je:

1. Stav ashaba spram onih koji su odbijali dati zekat. Nisu uzeli u obzir neispravno tumačenje i pogrešku kod pogrešnog shvatanja riječi Uzvišenog: **"Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš."** Već su se, naprotiv, protiv njih borili kao protiv otpadnika. Pogledaj treće poglavlje, u trećoj knjizi ovog djela.

2. Zatim, stav Ibn Omera spram kaderija. On nije uzeo u obzir šubhu u koju su upali i to što su namjeravali da time Allahu ne pripišu manjkavost, (ar. *tenzih*). Oni su mu pripisali manjkavost a da to nisu ni primjetili. Zatim, pogledaj kako ih se Ibn Omer, odrekao shodno onome što je čuo o njihovim izrekama. Pogledaj prethodne predaje koje smo naveli o tome.

3. Zatim, stav imama naspram vlasnika teških novotarija. Nisu ih opravdavali njihovim pogrešnim tumačenjem, džehlom i pogreškom. Primjer toga su Džehmije.

Ibn Tejmije kaže: "A što se tiče pojedinačnog označavanja propalih sekti najprvi ko je govorio o njihovoj zabludi po našim saznanjima je Jusuf ibn Ešbat a zatim Abdullah ibn Mubarek. To su dva velika imama od najvećih imama muslimana. Oni kažu: "Četiri su glavne novotarske skupine i to: Rafidije, haridžije, kaderije i murdži'je. Pa je rečeno Ibn Mubareku: "A džehmije?" Oni nisu od Muhamedovog ummeta, odgovori." On je znao reći: "Mi ponekad pripovjedamo govor kršćana i židova a ne možemo pripovjedati govor džehmija."¹ Završen citat.

Također je rekao: "Buharija kaže: 'U mushafu je Kur'an, u prsima ljudi je Kur'an onaj ko kaže drugačije od njega se traži pokajanje u protivnom njegov put je put kufra.'" ²Završen citat.

¹ *Medžmu' fetava* 3/350.

² *Medžmu' fetava* 4/182.

Autor *Avnul-ma'buda* kaže: "Spominje se da je do imama Ahmeda, u rivajetu Fadla ibn Zijada, dospjelo da je neki čovjek rekao kako se Allah neće vidjeti na ahiretu, pa se jako naljutio i reče: "Onaj ko kaže da se Allah neće vidjeti na ahiretu je uznevjerovao, na njemu je Allahaovo proklestvo i srdžba. Zar Allah, dželle še'nuhu, nije rekao: **"Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati."** I Njegove riječi: **"Uisitnu, oni će toga dana od Gospodara svoga zaklonjeni biti."** Ovo je dokaz da će vjernici vidjeti Allaha. Ebu Davud kaže: "Čuo sam Ahmeda ibn Hanbela kada je kod njega spomenuto nešto o viđenju Allaha kako se rasrdio pa reče: "Onaj ko kaže da se Allah neće vidjeti taj je kafir."¹ Završen citat.

Kažem: Ovo što sam spomenuo je, Allahovom dobrotom, dovoljno kao odgovor na ovu šubhu i pojašnjenje da se olakšica greške ne odnosi na temelj vjere, tj. na tevhid i ostavljanje širka. To potvrđuje Kur'an, sunnet i idžma' selefa ummeta i njegovih imama.

U odgovoru na ovu šubhu sam oduljio jer je to sa stanovišta emaneta i s naučne strane najjači dokaz koji sam mogao navesti. Nadam se da kod razbijanja narednih šubhi neću toliko oduljiti.

Događaj o havarijinima-(Isaovim učenicima)

Druga šubha: Ajet o havarijinima koji navode kao dokaz. Uzvišeni o tome kaže:

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ ۖ قَالَ أَتَقُولُوا لِلَّهِ إِنَّكُمْ مَوْمِنِينَ ﴿١١٣﴾ قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْبِخَ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَّقَتْنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٤﴾

"A kada učenici rekoše: "O Isa, sine Merjemin, može li nam Gospodar tvoj trpezu s neba spustiti?" – on reče: "Bojte se Allaha ako ste vjernici" "Mi želimo" – rekoše oni – "da s nje jedemo i da naša srca budu smirena i da se uvjerimo da si nam istinu govorio, i da o njoj budemo svjedoci." (El-Maida, 112-113)

Kažu: "Ovi ljudi su posumnjali u Božiju moć i u iskrenost poslanstva njihova poslanika ali su zbog džehla opravdani.

¹ *Avnul ma'bud* šerh Sunena od Ebu Davuda. 13/54-55

Odgovor:

Havarijuni (Isaovi učenici) su učeniji i bolje su poznavali Allaha od toga da posumnjaju u Njega

Ajet na arapskom jeziku počinje u trećem licu (*hel jesteti'u*) tj. da li može on-Gospodar. Međutim, većina mufessira ajet tumači shodno drugom kiraetu koji postoji kod ovog ajeta, a koji počinje u drugom licu (*hel testeti'u*), što bi značilo “da li ti možeš” a riječ Gospodar koja u prvom kiraetu dolazi u nominativu (ar. *rabbuke*) u drugom kiraetu dolazi u akuzativu (ar. *rabbeke*). Tako da bi ajet shodno drugom kiraetu značio: “Da li bi ti mogao da zamoliš svoga Gospodara da spusti sofru?” I kažu: “Isaovi učenici su bili učeniji od toga da posumnjaju u Allahovu moć. A riječ “može li” shodno prvom kiraetu tumače da li će ti se odazvati tvoj Gospodar i poslušati te u pogledu tvoje molbe? Jezički gledano ovo je poznata stvar u Arapskom jeziku. Ibn Tejmijje kaže: “Isti je slučaj sa riječima havarijuna u ajetu: **“Može li nam Gospodar tvoj trpezu s neba spustiti?”** Ovo se odnosi upitno. Isto je sa Kur'anskim riječima o Junusu “*Zanne en len nakdire alejhi*” Riječ kudret- moć se ovde tumači u kontekstu kao kad kaže čovjek: “Da li možeš da uradiš ovo?” u upitnom kontekstu: “Hoćeš li uraditi ovo?” Ovo je poznato u govoru ljudi (tj. arapa)¹. Neki učenjaci kažu da su oni posumnjali u Allahovu moć i vjerodostojnost poslanice Njegova poslanika, te da su u to upali prije nego se spoznaja ustalila u njihovim srcima te su shodno tome po njima pali u kufr, a njihov poslanik je od njih tražio da se pokaju rekavši: “Bojte se Allaha ako ste vjernici.” Ovo je mišljenje imama Taberija. Isto je i sa njihovim riječima: **“...i da se uvjerimo da si nam istinu govorio:”** Imam Taberi kaže da su oni posumnjali u njegovo poslanstvo, zbog toga on smatra da su pali u nevjerstvo. Većina ostalih mufessira kažu da se značenje svodi na: “To jest, pokaži nam to kako bi se povećalo naše ubjeđenje i vjerovanje, te da bude čisto od duševnog naklapanja i šaptanja.” Postavlja se pitanje da li nakon ovog pojašnjenja mufesira u pogledu ove šubhe ostaje mjesta da se ista navodi kao dokaz u sklopu teme pravdanja džehlom?

Oni učenjaci koji su odabrali mišljenje da su havarijuni posumnjali, protekfirili su ih zbog toga i nisu uvažili njihovo opravdanje. Džumhur-većina učenjaka je mišljenja da je pomenuti narod daleko bolje poznao Allaha da bi posumnjali u Njegovu moć, i to je preovladavajuće mišljenje. Tog stava su i

¹ *Medžmu' fetava* 8/374.

Aiša, Ibn Abbas i Mudžahid.¹ Međutim, oni su tražili opipljiv čulni dokaz kako bi uz njega povećali svoje ubjeđenje i vjerovanje. Niko od uleme nije rekao da su posumnjali u Allahovu moć i vjerodostojnost poslanice te da su zbog toga imali opravdanje.

I Njegove riječi: “...**i da se uvjerimo da si nam istinu govorio.**” To jest, da vidimo čulni dokaz. Arapi riječ “viđenje” stavljaju na mjesto “znanja” a znanje na mjesto viđenja.

Kurtubi u pogledu riječi Uzvišenog o promjeni kible:

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ ۚ

“I Mi smo promijenili Kiblu prema kojoj si se prije okretao samo zato da bismo znali (ukazali na) one koji će slijediti Poslanika i one koji će se stopama svojim vratiti.” (El-Bekara, 143),

Kurtubi kaže: “Alija u pogledu riječi “da bismo znali” kaže da to znači “da bismo vidjeli.” Arapi riječ “znati” stavljaju na mjesto riječi “vidjeti” i obrnuto, kao što stoji u Njegovim riječima: **“Zar nisi vidio šta je sa vlasnicima slona Gospodar tvoj uradio!** To jest, zar ne znaš.” Završen citat.

Ovdje se pod znanjem, a Allah najbolje zna, misli na čulno viđenje, kako bi se na taj način smirila njihova srca, kao što se to navodi u Kur'anu o Ibrahimu, Allahovom prijatelju, kada je od svog Gospodara tražio čulni dokaz kako bi mu se srce smirilo: **“Vjerujem” – odgovori on -, “ali bih da mi se srce smiri.”**

Begavi kaže: “Kesai je prethodni ajet učio sa harfom *ta* - “*hel testeti'u*” tj. da li ti možeš? A riječ **rabbuke** u akuzativu tj. *rabbeke*. To je kiraet po kojem su učili Alija, Aiša, Ibn Abbas i Mudžahid. Što bi značilo: “Da li bi ti mogao da zamoliš svoga Gospodara?” Dok su ostali učili prema prvom kiraetu (ar. *hel jesteti'u*). Isaovi učenici nisu sumnjali u Allahovu moć. Već bi značenje ajeta bilo 'da li će spustiti trpezu ili ne?' Kao što čovjek rekne svom prijatelju: “Da li možeš poći sa mnom? On zna da može ali ga želi pitati hoće li to uraditi ili ne?”

Njegove riječi: “...**i da se uvjerimo da si nam istinu govorio.**” To jest, da si ti Allahov poslanik te da nam se time poveća iman i ubjeđenje.” Završen citat.

¹ Pogledaj *Tefsir* od Begavija.

Ibn Kesir kaže: "Mnogi ovaj ajet uče shodno prvom kiraetu, dok ga drugi uče po drugom kiraetu, što bi značilo 'da li možeš da zamoliš svog Gospodara?' A riječi **"da se uvjerimo da si nam istinu govorio"**, to jest, da povećamo vjerovanje i znanje u tebe i tvoju poslanicu." Završen citat.

Kurtubi kaže: "Suddi kaže: "To bi značilo hoće li te poslušati tvoj Gospodar, ako ga zamoliš da ti spusti trpezu?" Riječ 'može li' dolazi u značenju poslušati. Kao što kažu 'odazvao se' u smislu 'odgovoriti', isto tako 'moći' ovde dolazi u značenju 'poslušati' odnosno 'odazvat se'. Drugo mišljenje je da su oni pitali (shodno prvom kiraetu) da li tvoj Gospodar posjeduje moć. Na osnovu tog mišljenja, kažemo da su to pitanje postavili na početku, prije nego su spoznali Allaha. Zbog toga je u odgovoru njima na ono što su pogriješili i rekli o Allahu, što nisu smjeli, Isa rekao: "Bojte se Allaha ako ste vjernici." To jest, ne sumnjajte u Allahovu moć.

Kažem: Ovo mišljenje je sporno, jer su havarijuni bili sljedbenici i pomagači poslanika, kao što to stoji u Ajetu:

كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ حُنَّ أَنْصَارُ اللَّهِ

"...kao što su učenici rekli: "Mi ćemo pomoći Allahovu vjeru!" – kad ih je Isa, sin Merjemin, upitao: "Hoćete li me pomoći Allaha radi?" (Es-Saff, 14)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Svaki poslanik je imao havarijina-pomagača, a moj pomagač je Zubejr." Poznato je da su poslanici, alejhim selam, dolazili sa spoznajom o Allahu i da su poznavali šta je obaveza spram Njega, te šta im je u tom pogledu dozvoljeno, i da su to dostavljali svojim narodima. Postavlja se pitanje: Kako je moguće da to bude nepoznato njihovim povjerenicima i odabranicima? Postoji i drugo mišljenje u pogledu značenja ajeta, a to je da ti ljudi nisu sumnjali u moć Stvoritelja, jer su bili vjernici u Njega i Njegovi poznavaooci, već pomenuti ajet dolazi u kontekstu kao kad čovjek nekome rekne: "Da li taj i taj može doći?" Znano je da može doći ali se misli da li će doći ili ne? Oni su to kao vijest teoretski znali ali su htjeli i eksperimentalno da se uvjere. Ovo je poput Ibrahimovih, alejhi selam riječi: "A kada Ibrahim reče: **"Gospodaru moj, pokaži mi kako mrtve oživljuješ!" – On reče: "Zar ne vjeruješ?" – "Vjerujem" – odgovori on -, "ali bih da mi se srce smiri."** Ibrahim je to teoretski i kao obavjest znao ali je želio da se praktično i eksperimentalno uvjeri na način koji čovjeku ne ostavlja nimalo sumnje....

Taberi smatra prvo mišljenje jačim i kaže: "Allahu je bilo mrsko to što su rekli. Izgovorili su teške riječi s toga im je naredio da se pokaju te da se vrate

vjerovanju spram onog šta su rekli, te da priznaju Allahovu svemoć nad svim i iskrenost Njegova poslanika, u pogledu onog o čemu ih je obavjestio o njihovom Gospodaru. Otuda im je Isa i rekao: **“Bojte se Allaha ako ste vjernici.”** To što ih je Isa pozvao na pokajanje i da vjeruju u Njega i Njegova Poslanika te da se povrate od svog govora i da poštuju svog Poslanika je dovoljan dokaz o ispravnosti prvog kiraeta, u tom pogledu (ar. *hel jesteti'u rabbuke*). To što je Isa rekao učenicima da se boje Allaha nakon što su ga pitali da li Njegov Gospodar može da im spusti trpezu sa neba znači: “Bojte se Allaha i znajte da i nad vama bdi, Bojte se da nad vama ne spusti kaznu zbog tih vaših riječi. Jer, ako Allah nešto hoće ništa ga u tome ne može spriječiti. U vašoj sumnji, u pogledu moći Allaha da vam spusti trpezu, se ogleda nevjerovanje u Njega. Zato se bojte da vas ne kazni, ako ste vjernici.” Završen citat.

Kažem: Da li nakon navoda pomenutih citata uleme ostaje prostora za šubhu i nejasnoću u pogledu temnatike pravdanja džehlom, kada je u pitanju glavni temelj vjere? Ostavljam cijenjenim čitaocima da sami odgovore na ovo pitanje.

Treća šubha:

Navođenje kao dokaza riječi Uzvišenog:

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ

“Allah neće odvesti u zabludu narod koji je na pravi put uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio.” (Et-Tevba, 115) kažu:

“Zabluda ne biva osim nakon pojašnjenja. Ovaj tekst obuhvata širk i ostalo mimo njega. Izraz zabluda ovde ne dolazi osim nakon pojašnjenja.

👉 Odgovor:

Metoda ehli-sunneta pri izvođenju propisa

Kada ehli-sunnet izvodi propis u nekoj situaciju oni gledaju sve dokaze zajedno koji se prenose u tom pogledu, a ne razdvojeno. Jer je poznato da jedni dijelovi Kur'ana potvrđuju druge a nesuprostavljaju se jedni drugima. To opet shodno riječima Uzvišenog: **“Knjigu čiji su ajeti slični”**. Dijelovi te knjige su međusobno slični, među kojima nema kontradiktornosti. U tom kontekstu On kaže: **“Zašto oni ne razmisle o Kur'anu? Da je on od nekog drugog, a ne od Allah, sigurno bi u njemu našli mnoge protivrječnosti.”** Tako, kada se objedine svi

dokazi i kada se svaki dokaz obrazloži onim na šta upućuje, onda propis biva jasan i dolazi do izražaja njegova veličina i jasnoća. A što se tiče novotara, neuzu billahi, oni slijede one manje jasne ajete i pojedinačne dokaze i tako Šerijat učine međusobno kontradiktornim. Na ovom mjestu Kur'an negira da će jedan narod nazvati zabludjelim osim nakon pojašnjenja. Međutim, ovo se odnosi na stvari mimo kufra i širka. Jer je Kur'an na mnogo mjesta potvrdio postojanje zablude prije pojašnjenja, kao što su Njegove riječi: **“On je neukima poslao Poslanika, jednog između njih, do riječi: “jer su prije bili u očitoj zabludi.”** Kao i Njegove riječi:

وَأَذْكُرُهُ كَمَا هَدَيْتُكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الضَّالِّينَ ﴿١٨﴾

“...spominjite Njega, jer vam je On ukazao na pravi put, a prije toga ste bili u zabludi.” (El-Bekara, 198)

Kurtubi kaže: “Prije spuštanja Kur'ana niste bili ništa do zabludjeli.” Završen citat. I riječi Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, u hadisu: *“Zar vas nisam našao u zabludi pa vas je preko mene uputio i bili ste siromašni pa vas je Allah preko mene obogatio.”*¹ Ovo se odnosi na neke ensarije koje su zamjerile Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme, u njegovoj podjeli.

Pomenuti tekstovi iz Kur'ana i sunneta ukazuju da su mušrici i prije pojašnjenja propisa vjere bili zalutali. Također, Njegove riječi:

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ ۚ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٢٥﴾

“On jednima na pravi put ukazuje, a druge, s pravom, u zabludi ostavlja, jer oni, mjesto Allaha, šejtane za zaštitnike uzimaju i misle da dobro rade.” (El-E'araf, 30)

Ibn Kesir navodi riječi Taberija pa kaže: “Ovo je najjasniji dokaz da griješe oni koji misle da Allah neće kazniti nikoga zbog grijeha ili zablude u koju vjeruje, osim ako to uradi svjesno, znano i iz inata prema Gospodaru. Da je tako, onda ne bi bilo razlike između onih koji su zalutali a misle da su upućeni i onih koji su stvarno na uputi. Allah, dželle šehnuhu, ih je razdvojio u pogledu imena i propisa u ovom ajetu.

Begavi kaže: “U njemu je dokaz da su: kafir koji misli da je u pogledu svoje vjere na istini i kafir inadžija koji niječe, jednaki.” Završen citat.

¹ Pogledaj Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 7/157.

Kažem: "Ova dva velika imama ehli-sunneta: Taberi i Ibn Kesir kao i Begavi stava da se ovaj ajet koji je pred nama odnosi na kafira koji misli da je na istini i pravom putu a u stvari je na na nekom od krivih puteva, te da takav zbog svog džehla i neispravnog tumačenja nema opravdanja. Tako da je to jasan tekst da su kufr i širk izuzeti od riječi Uzvišenog: **“Allah neće odvesti u zabludu narod koji je na pravi put uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio.”**

Ibn Tejmije kaže: "Ako riječ zabluda dođe u općem kontekstu, onda obuhvata onog ko skrene sa upute bez obzira da li je to namjerno ili iz neznanja. To za sobom povlači kaznu, kao što stoji u riječima Uzvišenog: **“Oni su očeve svoje u zabludi zatekli pa su i oni stopama njihovim nastavili.”** Kao i Njegove riječi: **“I govoriće: "Gospodaru naš, mi smo prvake naše i starješine naše slušali, pa su nas oni s pravog puta odveli, Gospodaru naš, podaj im dvostruku patnju i prokuni ih prokletstvom velikim!"** I Njegove riječi: **“I onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesrećan biti.”**¹ Završen citat.

¹ Medžmu' fetava, 7/166.

3. studija

POTVRDA STANJA ZABLUDE I PRIJE OBZNANE I POJAŠNJENJA

Kažem: “U tom kontekstu su i riječi Uzvišenog: **“Ima li nepravednijeg od onog ko o Allahu izmišlja laži da bi ljude odveo u zabludu bez znanja.”** I Njegove riječi:

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا

كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾

“Oni koji iz lakoumnosti i ne znajući šta rade djecu svoju ubijaju i koji ono čime ih je Allah obdario zabranjenim smatraju, govoreći neistine o Allahu, sigurno će nastradati. Oni su zalutali i oni ne znaju šta rade.” (El-En'am, 140)

Ibn Kesir kaže: “Allah, dželle šehenuhu, kaže da će propasti oni koji rade pomenute radnje i na dunjaluku i na ahiretu. Što se tiče na dunjaluku izgubili su djecu zbog toga što su ih ubijali. Otežali su sebi u pogledu svojih imetaka tako što su od sebe izmislili stvari koje su sebi zabranili. A na ahiretu će završiti na najgorem mjestu zbog laži i izmišljanja na Allaha.... Prenosi se od Seida ibn Džubejra od Ibn Abbasa da je rekao: “Ako želiš da saznaš o džehlu arapa onda prouči ajete koji dolaze iza sto tridesetog ajeta sure El-En'am, **“Oni koji iz lakoumnosti i ne znajući šta rade djecu svoju ubijaju... Ovako je predaju prenio Buharija izdvojeno u svom Sahihu u knjizi “Vrline Kurejšija” Završen citat.**

Kažem: Ovaj ajet govori o Kurejšijama prije poslanstva, oni su unatoč svom džehlu i izmišljanima i prije obznane od Allaha bili smatrani zalutalim, jer se to odnosi na propisivanje propisa, a to je od najopasnijih vrsta širka, čak šta više, to je najopasnija vrsta širka. Donošenje i propisivanje propisa pored Allaha je osnova svakog širka. Jer, da robovi nisu oskrnavili svetost Allahova propisivanja propisa, i da su se držali granice u tom pogledu, ne bi ni došlo do pojave širka i novotarija. U tom kontekstu su i Njegove riječi:

لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۚ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ

﴿١٤١﴾

“Da bi na Sudnjem danu nosili čitavo breme svoje i dio bremena onih koje su, a da oni nisu bili svjesni, u zabludu doveli. A grozno je to što će oni nositi!” (En-Nahl, 25)

Džehl je osnova zablude

Kurtubi u pogledu riječi Uzvišenog **"I dio bremena onih koje su, a da oni nisu bili svjesni (bez znanja), u zabludu doveli"**, kaže: "Mudžahid kaže: 'Nositi će breme onih koje su u zabludu odveli a da se od grijeha zabludjelog neće ništa umanjiti.' Otuda je u hadisu došlo: *"Ko god poziva u zabludu pa bude slijeđen, on će nositi breme grijeha onih koji ga slijede, a da se njegovim sljedbenicima neće ništa umanjiti od njihovog bremena. Ko god poziva ka uputi pa bude slijeđen, on će imati nagradu onih koji ga slijede, a njima se od njihovih nagrada neće ništa umanjiti."* Bilježi ga Muslim u istom značenju. Ovdje rječica "od" označava vrstu a ne udio. Tako da će pozivači u zabludu nositi breme onih koji ih slijede. A riječi Uzvišenog: **"a da oni nisu bili svjesni (bez znanja)"** znače zavodiće stvorenja bez znanja, tako da će upadati u grijeh a da su znali ne bi ih zavodili." Završen citat.

Kažem: Pogledaj tefsire ibn Džerira i ibn Kesira (u pogledu ovog ajeta) pa ćeš vidjeti da su komentari potpuno isti. Ovo je jasan tekst o grešnosti onog ko padne u zabludu bez znanja, a odnosi se na širk i novotarije unutar akideta. Vрати se još jednom na prethodnu studiju o idžtihađu i na citate uleme u pogrešnom idžtihađu, njegovim normama i pravilima. Ovaj ajet se u potpunosti slaže sa hadisom koji bilježi Buharija. U knjizi "Zaštita Kur'anom i sunnetom" poglavlje "Prije kor dokazivanja mišljenjem i pretjeranim kijasom". Uzvišeni kaže: **"Ne govori ono što ne znaš."** Zatim je naveo predaju: "Allah neće između vas dići znanje, nakon što vam ga je dao, tek tako, već će ga dići usmrćivanjem uleme koja ga posjeduje. Pa će ostati ljudi neznalice od kojih će ljudi tražiti fetve, pa će im davati odgovore po svom mišljenju, te će tako pasti u zabludu i druge u nju odvoditi."... U rivajetu Hermele se kaže: "Pa će im davati odgovore bez znanja i tako će pasti u zabludu i druge u nju odvoditi." Hafiz kaže: "U hadisu Ebi Umame se krije dodatno značenje, a to je da ostanak knjiga nakon usmrćivanja uleme neće koristiti ništa ako čovjek nije alim i znalac." U ostatku predaje se navodi: "Pa ga je beduin upitao: 'O Allahov Vjerovjesniče, kako će se dići znanje između nas kada posjedujemo mushafe, naučili smo šta je u njima i tome podučili svoje sinove, svoje žene i svoje slugе?' Pa je ljutito digao glavu prema njemu te reče: *"Židovi i kršćani među sobom posjeduju mushafe pa se ne pridržavaju ni jednog harfa*

od onoga sa čime su im dolazili poslanici.”¹ Ovaj dodatak ima više predaja koje ga podupiru u hadisu Avfa ibn Malika i Ibn Omera i Safvana ibn Asala i drugih. Bilježi ga Tirmizi, Taberani, Bezar i Darimi s različitim *lafzovima* a svi sadrže ovo značenje.”² Završen citat.

Kažem: Ovaj hadis jasno ukazuje na padanje u zabludu pored džehla kako u pogledu sljedbenika tako i u pogledu sljeđenog. Ajet i hadis jasno ukazuju da termin “zabluda” i nošenje bremena grijeha bivaju i pored čovjekovog džehla i neispravnih tumačenja stvari. Ovo se odnosi na širk i novotarije. Zbog toga je Buharija u istoj ovoj knjizi (Zaštita Kur'anom i suneton) naslovio poglavlje “Grieh onog ko poziva u zabludi ili izmisli loš običaj shodno riječima Uzvišenog: **“I dio bremena onih koje su, a da oni nisu bili svjesni (bez znanja), u zabludu doveli”**, ajet.

Hafiz kaže: “Što se tiče hadisa: ‘Ko poziva u zabludu...’ bilježe ga Muslim, Ebu Davud i Tirmizi... od Ebi Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko poziva u uputu imaće nagradu onih koji ga slijede, a ni njima se neće ništa umanjiti od njihovih nagrada. A ko poziva u zabludu snosit će grijeh onih koji ga slijede a da se i njima neće ništa umanjiti od njihovih grijeha.”

Muheleb kaže: “Ovo poglavlje i ono prije njega ukazuju na opasnost od zablude te da se ljudi trebaju kloniti novotarija i novina u vjeri, i ukazuje na zabranu razilaženja od pravca i puta vjernika. Ta opasnost se ogleda u tome što onaj ko izmisli novotariju u početku se prema tome ne odnosi ozbiljno, jer na prvi pogled ne predstavlja nešto veliko i ne osjeća da ona za sobom povlači veliku štetu, a to je da će ga stići grijeh onih koji je budu radili poslije njega pa makar je on i ne radio ali je bio njen izumitelj.”³ Završen citat.

Kažem: Iz Kur'anskog teksta i vjerodostojnih hadisa saznajemo da zabluda i grijeh dolaze sa džehlom i slijepim sljeđenjem u pogledu širka i novina u vjeri, što daje poseban karakter općem značenju riječi Uzvišenog: **“Allah neće u zabludu odvesti narod koji je na pravi put uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio.”**

Ibn Kesir navodi riječi Ibn Džerira da je rekao: “Allah dželle še'nuhu, kaže da ne želi da vas osudi kao zalutale zbog vašeg traženja oprosta za vaše

¹ Ovaj dodatak se također prenosi u *Sunenu* Ibn Madže koji je šejh Albani ocjenio vjerodostojnim, 2/377, poglavlje «Odlazak Kur'ana i znanja».

² *Fethul-bari*, 13/295-299.

³ *Fethul-bari*, 13/315.

mrtve koji su bili mušrici, prije nego vas opskrbi uputom i uputi vas na iman u Njega i Njegova Poslanika i dok vam to prethodno ne zabrani, kako biste se toga klonuli. Pokornost i grijeh bivaju u naredenom i zabranjenom. A onaj kome nije naredeno ili zabranjeno, postavlja se pitanje kako može biti pokoran ili grijешan?" Završen citat.

Kažem: Pogledaj Allah ti se smilovao riječi dva imama, Ibn Kesira i Ibn Džerira u pogledu ajeta: **"On jednima na pravi put ukazuje, a druge, s pravom, u zabludi ostavlja."** Ovaj ajet jasno ukazuje da će kazniti za stvari koje se tiču akideta za razliku od ajeta: **"Allah neće nazvati zalutalim narod..."** gdje neće kazniti u pogledu zabrana i naredbi. Ovo je najveći dokaz da se razlog propisa u prvom ajetu razlikuje od razloga propisa u drugom ajetu. Među njima nema kontradiktornosti, zbog različitosti razloga propisa koji iz njih-ajeta proizilaze.

Spuštanje kazne ne biva osim nakon pojašnjenja

Komentarišući ajet: **"Allah neće u zabludu odvesti narod koji je..."**, imam Begavi kaže: "Značenje ajeta bi bilo da Allah neće donijeti osudu da ste zalutali ako ostavite naredbe koje se odnose na traženje oprosta za mušrike **"prije nego što učine ono što im je On zabranio"**, to jest, dok vas prethodno ne upozori da je to zabranjeno. Pa kada vam objasni, a vi to ne prihvatite u tom slučaju zaslužujete da vas nazove zalutalim."

Mudžahid kaže: "Ovo je posebno pojašnjenje vjernicima da se klone traženja oprosta za mušrike i opća obznana njima u pogledu stvari griješnja i pokornosti Njemu, pa ili radite ili ostavite."

Dahak kaže: "Allah neće kazniti jedan narod dok im ne obznani šta trebaju činiti a šta ostaviti."

Kažem: Ovo su citati mufessira koji upućuju na činjenicu da je sebeb objave pomenutog ajeta to što su muslimani činili istigfar za njihove umrle očeve, mušrike, slijedeći u tome Ibrahima, alejhi selam, koji je tražio oprost za svog oca. O ovom grijehu njima nije prethodila zabrana u vidu šerijatskog teksta, pa su se muslimani, nakon što je zabranjeno traženje oprosta za mušrike, pobojali grijeha zbog toga pa su tim povodom spuštane riječi Uzvišenog: **"Allah neće u zabludu odvesti narod koji je..."** Ulema kaže: "Ovo je opći ajet u pogledu svih naredbi i zabrana osim širka i novotarija, tako da se na taj način mogu objediniti šerijatski dokazi, dobrotom jedinog Allaha.

*Zabluda koja za sobom povlači kaznu ipak ne biva
osim nakon dostave dokaza*

Negiranje pripisivanja zablude nekom o čemu govori ajet je zabluda koja za sobom povlači kaznu kao što kaže Dahhak: "Kazna je uzdignuta u osnovama, ograncima, cjelokupnim i pojedinačnim stvarima sve dok šerijat nije došao sa riječima Uzvišenog: **"A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!"** Nema upozorenja niti naredbi osim s šerijatom. Robovi nemaju obavezu činjenja radnji dok do njih ne dospije dokaz. Ovo važi u slučaju ako nije moguće doći do znanja. Ovo je zabluda koja povlači kaznu na oba svjeta.

A što se tiče zablude koja se odnosi na odsustvo sunneta upute, ovo se desilo prije objave šerijatskih tekstova, jer nema načina da se izbjegne zabluda osim uz tekstove od Allaha. Ovo zaključujemo iz riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u vjerodostojnom hadisu: *"O robovi moji svi ste vi zalutali osim onog koga Ja uputim, zato tražite da vas uputim uputit ću vas."*¹ Tako da nema načina da se izbjegne zabluda osim uz objavu i dostavljanje dokaza od Allaha. Zato, ko je pao u širk prije poslanstva takav se smatra zalutalim mušrikom, pa makar mu i ne došlo pojašnje od Allaha, jer je prekinuo i zanijeko preuzeti ugovor - *misak*, fitru kao i kosmičke dokaze. Otuda je Kur'an mušrike u vremenu prije poslanstva oslovio kao zalutale. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: **"...jer su prije bili u očitoj zabludi."** Kao i Njegove riječi: **"...spominjite Njega, jer vam je On ukazao na pravi put, a prije toga ste bili u zabludi."** A u vjerodostojnom hadisu se prenosi: "Zar vas nisam zatekao u zabludi pa vas je Allah preko mene uputio?"

Širk se i prije poslanstva smatra ružnim, a zabluda i odsustvo od sunneta upute su razlog za kaznu. Međutim, kazna je uslovljena dolaskom poslanice. Kao što je prethodno rekao Ibn Tejmije ime "mušrik" je spomenuto i potvrđeno prije poslanice, jer takav čini širk Allahu i kao što kaže Ibn Kajjim da je razum dokaz protiv širka a dokaz poslanice je dokaz u pogledu kazne. Na osnovu ovoga zaključujemo da prisutnost zablude, prije dolaska pojašnjenja, predstavlja skretanje sa pravog puta, a ako je dotični pao u širk, kažemo da takav sigurno

¹ Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu*, poglavlje "El-birr vessile vel-adab." I Ibn Madže u *Zuhdu* i Tirmizi.

nije musliman, s tim da se takav ne kažnjava na oba svjeta, po ispravnijem mišljenju, sve dok mu se ne dostavi dokaz poslanice.

Shodno ovome se razumijevaju riječi Uzvišenog: **“Mi nismo poslali nijednog poslanika koji nije govorio jezikom naroda svoga, da bi mu objasnio. A Allah ostavlja u zabludi onoga koga hoće i ukazuje na pravi put onome kome hoće...”** Pod zabludom se misli na ono što se desi poslije poslanstva, to je zabluda koja za sobom povlači kaznu za njenog nosioca na oba svjeta, nakon što se donese dokaz protiv njega. Inače, ljudi su i prije tog (dokaza) bili u očitoj zabludi, jer se poslanici šalju svojim narodima koji su mušrici. Oni ih pozivaju u zdravu ljudsku narav-fitru, islam i ibadet zbog kojeg su stvoreni. Prije toga su bili u jasnoj zabludi i sa pravog puta skrenuli i nisu bili upućeni. Otuda Uzvišeni kaže: **“A Allah ostavlja u zabludi onoga koga hoće i ukazuje na pravi put onome kome hoće...”** Jer, prije poslanstva nisu bili na uputi i pravom putu, tako da je Kur'an potvrdio termin zablude prije dostavljanja dokaza i poslanice, kao što sam to prije spomenuo. Mnogo je ajeta koji govore o tome, a mi smo samo neke naveli kao primjer.

Uzvišeni kaže: **“To vam Allah objašnjava, da ne zalutate.”** To jest, zato što mrzi da zalutate. Mušrici su prije poslanice bili u zabludi, i u to nema sumnje. Međutim, ako i poslije dostavljanja dokaza ustraju na svom širku time zaslužuju kaznu na oba svjeta. Uzvišeni kaže:

الرَّ كَتَبْتُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

“Elif-lam-ra. Knjigu ti objavljujemo zato da ljude, voljom njihova Gospodara, izvedeš iz tmina na svjetlo, na put Silnoga i Hvaljenoga.” (Ibrahim, 1)

U komentaru ajeta imam Ševkani kaže: “Da ih iz tame kufra, džehla i zablude izvedeš ka svjetlu znanja, imana i upute.” Završen citat. Shodno Kur'anskom tekstu ljudi su prije dolaska poslanice i pojašnjenja bili u mraku, kufru, širku i zabludi, međutim, pomenuta zabluda tek nakon dostavljanja dokaza poslanice obavezno povlači kaznu. Tumačeći riječi Uzvišenog: **“Mi nismo poslali nijednog poslanika koji nije govorio jezikom naroda svoga, da bi mu objasnio. A Allah ostavlja u zabludi onoga koga hoće i ukazuje na pravi put onome kome hoće...”**, Ševkani kaže: “To što se u ajetu prvo spominje zabluda a zatim uputa ukazuje da je to ostavljanje u zabludi osnova a uputa je stvaranje nečeg novog što nije bilo.” Pogledaj, Allah ti se smilovao, kako je zabluda stvar

koja se potvrđuje prije poslanstva, i to je u ajetu spomenuto prije upute, jer je zabluda osnova na kojoj su ljudi bili prije upute a uputa predstavlja nešto novo što nije bilo.

Sa ovim ajetom ćemo završiti ovaj govor i rezimirati:

1. Širk je i prije poslanstva i dokaza poslanice očita zabluda, a njegov vlasnik je mušrik i nije musliman. Njemu sa prijete kaznom, ako nakon dostavljanja dokaza ustraje na širku. (Shodno mišljenju koje preovladava kod ehli-sunneta)

2. Nakon dostavljanja šerijata zabluda ne biva osim nakon pojašnjenja u pogledu naredbi i zabrana.

3. U pogledu novih stvari i novotarija u vjeri ljudi bivaju grješni, padaju u zabludu i nose breme grijeha unatoč džehlu i slijepom slijeđenju.

Nakon dostavljanja poslanice riječi Uzvišenog: **“Allah neće u zabludu odvesti narod koji je...”** su uopćeg karaktera u pogledu naredbi i zabrana, ako se izuzme širk i uvođenje novotarija. A riječi Uzvišenog: **“Da bi na Sudnjem danu nosili čitavo breme svoje i dio bremena onih koje su, a da oni nisu bili svjesni, u zabludu doveli”** i hadis: *“Ko god poziva u zabludu imat će za to grijeh i nosit će breme grijeha onih koji ga slijede a ni njima se od njihova bremena neće ništa umanjiti.”* Ova dva teksta su općeg karaktera u pogledu akideta, kada je u pitanje slijeđenje nekog drugog mimo Allaha, Njegova Poslanika i puta vjernika. Razumjevanjem ove tematike na pomenuti način, svi dokazi se uklapaju bez međusobne kontradiktornosti. I na kraju, neka je hvala Allahu. I kažemo Allah najbolje zna. Ovim završava odgovor na najvažnije šubhe u vezi dokazivanja iz Kur'ana.

DRUGO POGLAVLJE

ODGOVOR NA ŠUBHE OKO POGREŠNOG RAZUMJEVANJE NEKIH HADISA

Ovo poglavlje sadrži tri studije:

Prva studija: Nije dozvoljeno odgađati dokaze i pojašnjenja u vremenu kada za to postoji potreba

Druga studija: Razlika između traženja od stvorenja i traženja posredstvom stvorenja

Treća studija: Preneseno značenje je dokaz o suprostavljanju djelomičnog dokaza općem pravilu

DRUGO POGLAVLJE

ODGOVOR NA POGREŠNO RAZUMJEVANJE NEKIH HADISA

Hadis naše majke Aiše, radijellahu anha

Prva šubha. Pogrešno svatanje hadisa naše majke Aiše, radijellahu anha, o znanju.

Bilježi Muslim u svom *Sahihu* od Aiše, radijellahu anha, da je rekla: "Hoćete li da vam od Poslanika ispričam hadis?" "Svakako", rekosmo. Reče: "Jedne noći kad je Poslanikova reda bila da boravi kod mene Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenuo i skinuo svoj ogrtač, te je papuče stavio pored svojih nogu. Rub svog izara (donji dio odjeće) je prostro po svojoj postelji i leže. Tako je proveo kratko vrijeme, misleći da sam zaspala, a zatim polahko uze svoj ogrtač, obuče papuče polahko, otvori vrata a zatim iziđe i zatvori ih polagano. Ja stavih svoj prekrivač-maramu na glavu i prekrih lice, (ar. *ihtemertu*), obukoh svoj ogrtač a zatim sam išla za njim dok nije došao do Bekije (grobља), gdje je dugo stajao a zatim je tri puta digao ruke. Zatim se okrenuo pa sam se i ja okrenula, zatim je požurio pa sam i ja požurila, pa je ubrzao a i ja sam ubrzala. Kada je stigao i ja sam stigla prije njega. Samo što sam uspjela leći on uđe i reče: "O Aiša zašto si zadihana?" "Nije ništa", rekoh. "Obavjesti me ili će me obavjestiti El-Latif El-Habir (Lijepi i Onaj ko je o svemu obavješten)", reče. Rekoh: "O

Allahov Poslaniče, ti si mi draži i od oca i od majke, pa sam ga onda obavjetila (šta se zbilo)". "Ti si crnilo-sjenka koju sam vidio ispred sebe?" "Da", reko. Pa me je kucnuo u prsa tako da me je zaboljelo, te reče: "Zar si mislila da će Allah i Njegov Poslanik prema tebi nepravedno postupiti?" "Da, zaista, koliko god ljudi krili nešto Allah to zna", reče ona. On zatim reče: "Došao mi je Džibril ^{جبريل}, kada si vidjela (da sam ustao), pa me je zovnuo, a ja sam to sakrio od tebe, te sam mu se odazvao. Nije ulazio kod tebe (u sobu) jer si bila skinula svoju odjeću. Mislio sam da si već zaspala pa mi je bilo mrsko da te budim, a bilo me je strah da se ne uplašiš. Pa je rekao: "Tvoj Gospodar ti naređuje da iziđeš do stanovnika Bekije i da tražiš oprost za njih." reče: Rekla sam: "Šta da im kažemo Allahov Poslaniče?" Reci im: "Neka je selam na vlasnike kaburova od mu'mina i muslimana i neka se Allah smiluje onima koji su prije bili i onima koji će doći, i mi ćemo se ako Bog da vama pridružiti."

Imam Nevevi kaže: "Njene riječi u hadisu: 'Da, zaista, koliko god ljudi krili nešto Allah to zna', reče ona." Ovako je u *usulima*-osnovama, i to je tačno. Kao da je htjela reći koliko god ljudi nešto krili Allah to zna, onda je sama potvrdila svoj govor rekavši: "Da."¹ Završen citat.

Nije dozvoljeno odgađati dokaze i pojašnjenja u vremenu kada za to postoji potreba

Kažem: Pitam se, gdje je u ovom hadisu od početka do kraja izražena sumnja naše majke Aiše, radijellahu anha? Njene riječi: "Da, zaista, koliko god ljudi krili nešto Allah to zna, reče ona", su potvrda za znanje i to je u osnovama kako reče Nevevi. Da li bi, neuzubillahi, da je Aiša u ovoj situacija posumnjala Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to prešutio a da to ne negira?

Ako bi neko rekao da je to zbog njena džehla, odgovor na to bi glasio: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je negirao i žestoko ukorio novajlije u islamu u priči o Zatu Envat i poistovjetio ih sa Israelićanima kada su rekli Musau: "Napravi i ti nama boga kao što oni imaju bogove." Zatim je ukorio onog koji mu je rekao: "Što hoće Allah i što ti htjedneš", rekavši: "Zar si me učinio sudrugom Allahu? Reci: 'Što hoće Allah sam.'" Razlog zbog kojeg su pali u ovo je džehl. Zašto Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije negirao Aiši? Ona je odgojena u kući poslanstva, koja je bila njena kuća i u kojoj se učio Kur'an i spominjala mudrost (sunnet). Ona je Allahovom dobrotom bila muslimanka još od mekkanskog perioda, a nije bila od novih pristalica islama. Da je ovim svojim

¹ Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 7/44.

obraćanjem napravila prekršaj Poslanik ﷺ bi je ukorio, jer, nije dozvoljeno odgađati dokaze i pojašnjenja u vremenu kada za to postoji potreba.

1. studija

NIJE DOZVOLJENO ODGAĐATI DOKAZE I POJAŠNJENJA U VREMENU KADA ZA TO POSTOJI POTREBA

Ibn Kudame kaže: "Nema razilaženja oko tog da nije dozvoljeno odgađati dokaze i pojašnjenja u vremenu kada za to postoji potreba."¹ Završen citat.

Ševkani u pogledu odgađanja dokaza u vremenu kada postoji potreba za njima kaže: "Znaj da svi šerijatski tekstovi koji su u obliku: *mudžmela*², *ama*³-općeg, *medžaza*⁴, *muštereka*, višeznačnih glagola i *mutlaka*⁵ kojima treba *bejan*⁶-pojašnjenje, znaj ako okasni pojašnjenje u pogledu pomenutih termina, to se može promatrati kroz dvije situacije. Prvo. Da kasni *bejan* u vremenu kada postoji potreba za njim. To je vrijeme u kojem ako okasni *bejan*-pojašnjenje onda *mukellef*-obveznik nema mogućnosti da spozna sadržinu *hitaba*-govora. Kada su u pitanju trenutni vadžibi, koje treba izvršiti, po tom pitanju (kašnjenje) nije dozvoljeno. Jer, činjenje nečeg bez znanja je zabranjeno po svima koji su mišljenja o zabrani *teklifa*-šerijatske obaveznosti u pogledu stvari koje čovjek nije u stanju učiniti. A što se tiče onih koji dozvoljavaju *teklif*, mimo stvari koje čovjek nije u stanju učiniti, oni su samo mišljenja da je to dozvoljeno ali ne i da

¹ Pogledaj "*Revdatu nazir ve džunetul-munazir*".

² Ovo je izraz koji se koristi u terminologiji usuli-fikha. Ako određen govor podrazumjeva samo jedno značenje takav se naziva "*nass*". Ako upućuje na dva moguća značenja ili više onda neko značenje mora biti izražajnije na koje bi se pomenuti tekst odnosio i to se zove "*zahir*". Nasuprot *zahira* je "*muhtemel*" što znači jedno od mogućih značenja. Tako npr. izraz lav u arapskom označava divlju, krvoločnu životinju i to je *zahir*; ali bi mogao imati i značenje hrabrog čovjeka i to bi bilo *muhtemel* značenje. Ali, ako se ne može ocjeniti koje značenje preovladava u nekom tekstu onda se takav izraz oslovljava kao "*mudžmel*". Pogledaj "*Muzekeru*" od šejha Muhameda Emina Šenkitija. (Op. pr.)

³ *Am*-opšti izraz. To je izraz koji upućuje na dva i više značenja uopšteno. Ovo je jedna od definicija. Prethodni izvor. (Op. pr.)

⁴ *Medžaz* ukratko rečeno označava preneseno značenje nekog govora. Definicija *medžaza*: "To je izraz koji se koristi na mjestu mimo svog osnovnog mjesta na ispravan način." Pogledaj prethodni izvor. (Op. pr.)

⁵ Definicija *mutlaka* u uslu je: "Izraz koji označava jednog ali ne tačno određenog." Pogledaj prethodno izvor. (Op. pr.)

⁶ Ovo je također izraz iz usuli-fikaha. *Bejan* i *mubin* su nasuprot *mudžmela*. *Bejan* ima više definicija jedna od njih je: «Izvođenje nečeg iz nejasnoće u jasnoću.» Prethodni izvor. (Op. pr.)

se čini. Tako da se mišljenje obje strane svodi na ne činjenje istog i oko toga se slažu. Otuda Ebu Bekr Bakalani navodi idžma' o zabrani istog.

Ibn Sem'an kaže: "Nema razilaženja oko toga da nije dozvoljeno kasniti sa *bejanom*-objašnjenjem u vremenu potrebe za njim kod same radnje i nema razilaženja oko njegove dozvole (odgađanja) do vremena radnje (koja ne zahtjeva trenutačno izvršenje.)."¹

Razlika između vremena potrebe i vremena hitaba tj. govora ili obraćanja

Kažem: Vidimo da se ulema slaže da nije dozvoljeno kasniti sa *bejanom* u vremenu potrebe za njim, tj. u vremenu kada šerijat zahtjeva izvršavanje neke radnje. A što se tiče kašnjenja *bejana* u pogledu vadžiba, za koje šerijat ne zahtjeva trenutačno izvršavanje, u odnosu na vrijeme dostavljanja *hitaba* pa do vremena kada treba uraditi neko djelo, onda treba istaći da su mnogi učenjaci to dozvolili, zato obrati pažnju na ovu razliku. Sigurno se zna da je u pogledu akaida potreban hitan bejan i pojašnjenje, jer je obaveza u to vjerovati i jer je to šart za ispravnost imana od prvog momenta kako bi dotični čovjek ušao u ovu vjeru. A što se tiče prethodnog hadisa, u njemu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ukorio Aišu, radijellahu anha, zbog onog što je rekla, što sigurno upućuje da nije napravila šerijatski prekršaj. Jer, ne postojanje bejana-pojašnjenja, na mjestu i vremenu kada bi trebao biti, upućuje na nepostojanje. (potrebe za tim jer nije ni bilo prekršaja).

¹ *Iršadul-fuhul*, str 173.

Mu'azova, radijellahu anhu, sedžda

Druga šubha. Bilježi ibn Madže u svom *Sunenu* i Besti u svom *Sahihu* od Ebu Vakida da je rekao: "Kada je Mu'az, radijellahu anhu, došao iz Šama učinio je sedždu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Pa mu Poslanik reče: "Šta je ovo?" On reče: "O Allahov Poslaniče, došao sam iz Šama i vidio sam ih kako čine sedždu svojim patrijasima i biskupima, pa sam naumio da i ja isto učinim prema tebi." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ne čini to. Da sam naredio ikome da učini sedždu nekome naredio bih ženi da učini sedždu svom čovjeku. Žena neće ispuniti pravo svom Gospodaru dok ne dadne pravo svom čovjeku, tako, kada bi od nje zatražio (spolni odnos) a da bude na samaru (nosiljci jahalice) ne smije mu zabraniti." Ovaj lafz pripada Bestiju.¹ Završen citat.

Razlika između sedžde pozdrava i sedžde ibadeta

Kažem: Ono na čemu je većina učenjaka, bez razilaženja i rasprave među njima, jeste da je ova Mu'azova sedžda bila sedžda pozdrava a ne sedžda ibadeta. Kako je moguće da ovaj veliki ashab ne znadne da činjenje sedžde ne biva nikome osim Allahu, slavljen neka si Ti Bože, ovo je nepravda i velika potvora na ovog cijenjenog ashaba, kojeg je Poslanik ﷺ, izabaro između svih ashaba da raspravlja sa kitabijama i da im dostavlja tevhid i temelje vjere, rekavši mu: "Ti ćeš doć kod naroda od kitabija..."

Komentarišući ovaj dio hadisa Hafiz u *Fethu* kaže: "Ove riječi su kao uvod u *vasijet*-oporuku kako bi se mogao koncentrisati na tu stvar, zbog činjenice da su kitabije ljudi od znanja, tako da njegov trud i napor u razgovoru i raspravljanju sa njima nije kao razgovor sa džahilima od onih koji su obožavali kipove."² Završen citat.

Hadis Mu'aza je derogirao sedždu pozdrava

Da li bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izabrao od svojih ashaba onog koji ne poznaje osnovu tevhida kako bi vodio debatu i raspravu sa učenicima u pogledu onog što ne poznaje? Kurtubi u svom tefsiru ovaj hadis navodi kao

¹ Pogledaj tefsir Kurtubija 1/250 kod komentara riječi Uzvišenog: «Kada melecima rekosmo učinite sedždu Ademu.»

² *Fethul Bari*, 3/419.

dokaz da je sedžda pozdrava bila dozvoljena do vremena Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, .

Ibn Kesir u pogledu riječi Uzvišenog kaže: **“Kada smo melecima rekli učinite sedždu Ademu”** Činjenje sedžde Ademu je predstavljalo pokornost Allahu. Činjenje sedžde Ademu od strane meleka predstavlja počast za Adema. Neki su mišljenja da je to bila sedžda pozdrava, selama i počasti, kao što to Uzvišeni kaže: **“Pa je postavio svoje roditelje na prijesto i oni mu se nakloniše.”** Ovo je bilo dozvoljeno prijašnjim narodima, pa je derogirano u našem ummetu, zatim je spomenuo hadis Mu`aza.” Završen citat.

Također, u pogledu prethodnog ajeta iz sure Jusuf kaže: “Ovo je bilo dozvoljeno u prijašnjim narodima, naime, kada bi selamili starijeg naklanjali bi mu se. Ovo je bilo dozvoljeno od Adema do šerijata Isa'a, alejhi selam pa je to zabranjeno u ovom našem ummetu, a sedžda je učinjena samo za Allaha, dželle šehnuhu. U tom kontekstu su i riječi Katade i drugih.” Zatim je spomenuo hadis Mu`aza. Završen citat.

U pogledu riječi Uzvišenog: **“Kada smo melecima rekli učinite sedždu Ademu”**, Ševkani kaže: “Preovladava mišljenje da je to bila sedžda pozdrava i počasti Ademu, alejhi selam. Činjenje sedžde ljudima je u šerijatima pojedinih naroda bilo dozvoljeno shodno koristi. Ovaj ajet je dokaz da je to bila sedžda Ademu, također, drugi ajeti, tj. riječi Uzvišenog: **“I kad mu dam lik i u nj udahnem dušu, vi mu se poklonite!”** I kaže Uzvišeni: **“I on roditelje svoje postavi na prijesto i oni mu se svi pokloniše.”** To što je taj čin zabranjen u šerijatu našeg Poslanika ﷺ, ne znači da je zabranjen i u drugim šerijatima.” Završen citat.

Ibn Tejmijje kaže: “Nije dozvoljeno upražnjavati stvari od ibadeta osim Jedinom Allahu, ni Suncu ni Mjesecu, ni vladaru niti poslaniku niti dobrim ljudima, niti kaburu poslanika i dobrih ljudi. Ovo je došlo u miletima svih poslanika. Nakon što je spomenuto u našem miletu bijaše zabranjeno da se čini u kontekstu pozdrava i počasti spram stvorenja. Zato je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i zabranio Mu'azu da mu čini sedždu ili da mu se naklanja. Pa je spomenuo pomenuti hadis. Također, zabranio im je da se prilikom pozdrava naklanjaju i zabranio im je da stojeći iza njega klanjaju ako on klanja sjedeći.”¹ Završen citat.

¹ *Medžmu' fetava*, 1/74-75.

Kažem: Ovo su citati uleme koji govore o **dozvoljenosti sedžde u vidu pozdrava** u prijašnjim šerijatima sve dok to nije derogirano u našem šerijatu. A poznato je da činjenje sedžde kao ibadeta nekome mimo Allaha nije bilo dozvoljeno ni u jednom šerijatu. Svi poslanici su to zabranjivali i svojim narodima bi govorili: **“Obožavajte Allaha vi pored Njega nemate drugog boga.”** Najveći dokaz tome¹ su riječi na kraju hadisa: “Da sam ikome naredio da učini nekome sedždu mimo Allaha naredio bih ženi da učini sedždu svome mužu.” Ovo je jasan tekst da je to bila sedžda pozdrava i počasti, u protivnom da nije tako, onda bi to, neuzu billahi, bilo kontradiktorno riječima Uzvišenog: **“On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici, nakon što ste postali muslimani?”** Ovo što smo spomenuli je Allahovom dobrotom dovoljno u pogledu pobijanja pogrešnog svatanja prethodnog hadisa i šubhe u tom pogledu.

Događaj Zatu Envat

Treća šubha. Pogrešno interpretiranje hadisa o Zatu Envat, od Ebu Vakida Lejsija, kaže: “Sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, smo izišli na Hunejn, a tek smo bili prihvatili islam. Mušrici su imali lotos kojeg su nazivali Zatu Envat a oko kojeg su obilazili i na njega vješali svoje oružje. Pa smo i mi naišli kraj lotosa, te rekosmo: “O Allahov Poslaniče načini i ti nama Zatu Envat kao što i oni imaju Zatu Envat. *Pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allahu ekber - Allah je najveći, tako mi Onog u čijoj je ruci moja duša kao što su rekli israelićani: “**Napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!**” Postepeno će te primati običaje onih prije vas”* Bilježi ga Tirmizi i ocjenio ga je sahihom.

¹ Tj. da je Muazova sedžda bila u kontekstu pozdrava.

2. studija

RAZLIKA IZMEĐU TRAŽENJA OD STVORENJA I TRAŽENJA POSREDSTVOM STVORENJA

Tražeci od Allaha uputu kažem: "Oni koji su tražili pomenutu stvar od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, su bili novi u islamu i pomenutu stvar su tražili ali je nisu uradili. Ulema je na stavu da je trežanje pomenute stvari bilo samo puko poistovjećivanje kako bi na to drvo kačili oružje, tražeći **posredstvom njega a ne od njega** pomoć uz pomoć berićeta koje bi Allah spustio na njega. Zato i jesu to od Poslanika tražili rječima "načini i ti nama Zatu Envat". Oni to nisu tražili iz svojih prohtjeva već su htjeli da to bude od strane Allaha-putem Njegovog odabranog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. I kao što sam prije rekao - time su htjeli tražiti pomoć posredstvom njega a ne od njega. Slična jezička konstrukcija dolazi u hadisu gdje su neki ljudi govorili: "Pala nam je kiša zbog (posredstvom) te i te zvijezde" To jest, sebebom-zbog te i te zvijezde. Ovo predstavlja novotariju i mali širk. A onaj ko kaže da je zvijezda ta koja je spustila kišu to predstavlja širk u Allahovom rububijetu-gospodarstvu. Oni su tražili pomoć posredstvom tog drveta, ali prekršaj koji su napravili se ogleda u poistovjećivanju sa mušricima. Otuda je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, predmet poistovjećivanja sasjekao u korijenu, i rekao ono što se navodi u hadisu. Poznato je da onaj što se poistovjećuje liči onome koji se poistovjećuje, sa nekih aspekata mimo drugih ali ga ne oponaša u potpunosti, u protivnom, da je tako, i on bi bio jedan od njih. Ovo je poput riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "*Notorni pijanica je poput obožavaoca kipa.*"¹ I njegovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*Vi ćete vidjeti svog Gospodara kao što vidite ovaj mjesec i pri tome se nećete gurati.*"² Poznato je da je poistovjećivanje u pogledu viđenja ovde u kontekstu pojašnjavanja a ne u kontekstu oblika i izgleda, neuzu billahi. Isti je slučaj sa pomenutim hadisom. Naime, israelićani su tražili da se poistovjete sa mušricima u velikom širku a i vi ste tražili da se poistovjetite sa mušricima ali u malom širku.

¹ Bilježi ga Ibn Madže u svom *Sunenu*, a Albani ga je ocjenio kao hasen. Pogledaj poglavlje «Ešribe».

² Bilježi ga Buharija u svom Sahihu, knjiga tevhida, poglavlje «Riječi Uzvišenog: "Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati."»

Međutim, može se reći da ovaj njihov zahtjev vremenom može odvesti u veliki širk, jer, novotarije postepeno mogu odvesti u veliki širk. Prvi širk koji se pojavio na zemlji veže se za slikanje i oblikovanje kipova dobrih ljudi, zatim su pomenuti kipovi obožavani, nakon što se diglo znanje. Oblikovanje kipova je bilo klica koja je poslije odvela u širk. Zbog iste stvari je u našem šerijatu zabranjena izgradnja mesdžida na kaburovima, jer to vodi u veliki širk. Ako bi neko na ovo prigovorio riječima: "Ako se njihovo pitanje odnosi samo na puko poistovječivanje zašto im je onda Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Rekli ste ono što su rekli israelićani..."? Kažemo: To je zbog opasnosti u koju može odvesti taj njihov postupak, i u smislu kritikovanja, kao što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kritikovao onoga koji je rekao: "Što Allah htjedne i ti." Pa mu je rekao: "Zar si me učinio Allahovim sudrugom?"

Šatibi na temu slijeđenja prijašnjih naroda, posebno kitabija, u pogledu njihovih novotarija kaže: "Sve dok moj ummet ne uzme (ne bude slijedio) ono što su uzele generacije prije njih." Ovaj hadis upućuje da će ovaj ummet slijediti isto što su slijedili i prijašnji narodi, s tim da to ne moraju biti iste novotarije već ih ponekad mogu slijediti u istim novotarijama a ponekad u sličnim. Na ovo prvo se donose riječi: "Slijediće te običaje onih prije vas." U njemu se spominje: "Tako kada bi ušli u gušterovu rupu vi biste ih slijedili." A na drugo upućuju njegove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Pa smo rekli o Allahov poslaniče načini i ti nama Zatu Envat." Ovo je poput onog što su rekli israelićani: **"Napravi i ti nama boga"**...hadis.

Uzimanje *Zatu Envata* sliči uzimanju nekoga za boga mimo Allaha ali to lično nije to. Zbog toga nije obaveza da ono na šta upućuje tekst bude to, sve dok sam tekst na to jasno ne ukaže sa svih aspekata, a Allah najbolje zna."¹

Traženje (u pomenutom hadisu) je samo puka sličnost

Pomenuti citat predstavlja jasan tekst imama u *usuli dinu* tj. učenjaka koji su imami u osnovama akideta, da pomenuti ljudi nisu tražili veliki širk već da taj čin predstavlja puku sličnost i ništa više. Pomenuti zahtjev liči zahtjevu israelićana ali sam po sebi nije kao njihov zahtjev. Tako da oni međusobno nisu slični sa svih aspekata. Zbog toga, nije obaveza da ono na šta upućuje tekst bude to sve dok sam tekst na to jasno ne ukaže sa svih aspekata.

¹ *I'tisam*, 2/245-246.

Šejh Muhammed b. Abdulvehhab, nakon što je spomenuo hadis u poglavlju "Traženje berićeta posredstvom drveta ili kamena i slično" kaže: "Ovdje postoji nekoliko mes'ela... Treća mes'ela je činjenica da oni to nisu učinili... Jedanaesta mes'ela. Može se zaključiti da se širk dijeli na veliki i mali jer oni ovim svojim postupkom nisu postali odmetnici od islama."¹

Kažem: "Ovo je jasan tekst, od šejha, da se pomenuto traženje odnosi na mali širk."

Ibn Tejmije kaže: "Pošto su mušrici imali drvo po imenu Zatu Envat, na koje su kačili oružje, to je navelo neke ljude da kažu: "O Allahov Poslaniče učini i ti nama Zatu Envat, kao što oni imaju Zatu Envat." Pa im je rekao: "Allahu ekber, rekli ste kao štiti je rekao Musaov narod Musau. 'Napravi i ti nama boga kao što oni imaju bogove', zaista je to ustaljena praksa. Slijedit ćete običaje onih prije vas." Pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, negirao poistovjećivanje sa kafirima time što bi uzeli drvo oko kojeg bi obilazili i na njega kačili svoje oružje. A šta tek reći za ono što je još veće u poistovjećivanju sa mušricima ili za ono što je samo po sebi jasan širk? Zato, onaj ko ima namjeru da posjeti neko mjesto, želeći time hajr i dobro, a koje šerijat nije učinio pohvaljenim, onda to spada u loša djela gdje su pojedina od njih gora i opasnija od onih drugih. Bez obzira da li se radi o: drvetu, kamenu, rječnom kanalu, tunelu-pećini itd. I bez obzira da li ima namjeru da kod tog mjesta klanja ili da kod njega moli ili da kod njega uči Kur'an ili da tu spominje Allaha, ili da na tom mjestu prinese žrtvu namjeravajući tim ibadetom da odlikuje to mjesto."²

Razlika između tevhide, novotarije i širka

Ovo je jasan citat Šejhul-islama da je traženje pomenutih ljudi bilo samo puka sličnost sa mušricima, te da time nisu pali u širk. Zatim, pogledaj primjere koje je poslije toga naveo, a svi se odnose na novotarije a ne na veliki širk, a odnosi se na slučaj da neko od robova odlikuje određeno drvo ili kanal nekom vrstom berićeta a za šta ne postoji dokaz od Allaha o tome da na tom mjestu obožava Allaha, nadajući se velikoj nagradi. Ovo je jasna novotarija, jer tevhid predstavlja obožavanje Jedinog Allaha na osnovu onog što je On propisao na jezicima svojih poslanika, dok širk predstavlja činjenje ibadeta nekom drugom pored Njega.

¹ Knjiga tevhide, pohvaljuje «Men teberreke bišedžerin ev hadžerin ev nahviha».

² Pogledaj *Iktidau siratil-mustekim*, 314-315.

Novotarija¹ je obožavanje Allaha Jedinog na način koji nije propisao, ako to rob čini u nekoj pojedinačnoj stvari, a ne uopćeno. Onaj ko obožava Jedinog Allaha kod časnog hrama (Kabe), nadajući se pri tome velikoj nagradi, ovakav je muvehid-jednobožac na sunnetu, jer je Allah to mjesto odlikovao nad drugim. A onaj ko obožava mrtve takav je mušrik, jer obožava nekog drugog mimo Allaha. A što se tiče onog koji obožava Jedinog Allaha pored kaburova takav je muvehid, nije pripisao Allahu sudruga, ali se smatra novotarom jer je odlikovao neko mjesto bez šerijatskog dokaza o tome. I na taj način je izišao iz kruga sunneta u krug novotarije.

*Od momenta primanja islama rob je odmah dužan da čvrsto
prihvati tevhid*

Pomenuti ljudi sigurno nisu tražili da učine veliki širk, jer, kao što smo prije spomenuli: 'Nije dozvoljeno kašnjenje sa pojašnjenjem i dokazom u vremenu potrebe za istim', bez razilaženja među ulemom. Opće je poznato da se od momenta prihvatanja islama od roba traži ispoljavanje tevhida a zabranjuje mu se činjenje širaka. Pa, kako je onda moguće kasniti sa pojašnjenjem ovako važne stvari? Zar može neko misliti da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije govorio i objašnjavao svom ummetu o širk, i da im ga nije zbranjavao, te da je čekao da se u ummetu dogodi širk u ibadetima pa da tek tada rekne: 'Ovo je širk Allahu?'" Ili da se u pogledu suđenja dogodi širk pa da ih tek onda obavjesti da je to širk. Ili da se dogodi širk u pogledu vlasti pa da tek u tom momentu obavjesti kako je to širk? Ili da misli da se nije dogodio taj širk on ga ne bi ni zabranio?

Kažem: Slavljen neka si Ti (Bože), ovo bi zaista bila velika potvora i napad na ličnost Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Jer, kako je moguće da on Mu`azu naredi da kada stigne do kitabija da ih pozove u tevhid, te da ne prelazi u poziv ka propisima sve dok ne spoznaju Allaha, tako da mogu razlikovati tevhid od širka i da ih poduču njihovom Bogu, kojeg ne poznaju kako treba, a da

¹ Ovo je definicija novotarije koja ne izvodi iz vjere tj. novotarija u koje upadaju pripadnici kible a koja ih ne izvodi iz vjere. Moje riječi: «U nekoj pojedinačnoj stvari a ne uopšteno» podrazumjevaju da je dotični potrefio u većini stvari šerijata, za razliku ove pojedinačne stvari u kojoj nije potrefio ispravno slijeđenje. Inače, potpuno ostavljanje slijeđenja (Poslanika) je kufr, i u to nema sumnje. Na ovaj način se vidi razlika između kafira i muhtedie-novotara. Prvi tj. kafir ostavlja slijeđenje Poslanika u potpunosti a drugi - novotar uopšteno gledajući slijedi poslanika ali u pojedinim stvarima čini pogreške po ovom pitanju.

on to, sallallahu alejhi ve sellem, ne uradi? Allahu se utječemo od pomisli na to. Mi smatramo da je naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čist od te manjkavosti. Na osnovu ovog prljavog govora proizilazi da su mnogi ashabi umrli prije nego su spoznali suštinu tevhida i širka. Ko ovako misli neka preispita svoj iman i neka se boji Allaha u pogledu sebe prije nego u kaburu bude pitan o svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, te nemogne odgovoriti već će reći: *“ahh, ahh, čuo sam ljude kako nešto govore pa sam i ja to govorio.”* Ja sam čvrsto ubjeđen da nijedan rob nije ušao u islam a da ga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije podučio tevhidu i ljepoti tevhida, s jedne strane i širku te ružnoći širka s druge strane, u istom momentu. Jer se čitav ummet slaže da nije dozvoljeno odugovlačenje sa dokazima i objašnjenjima u vremenu potrebe za istimm u pogledu ogranaka šerijata, a šta tek reći za temelj temelja tj. tevhid i zabranu činjenja širka? Da li je dozvoljeno odugovlačenje i kašnjenje dokaza i pojašnjenja o tome?

Poslanikov narod je poznavao arapski jezik

Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, narod je bio učen u pogledu arapskog jezika na kojem je spuštan Kur'an. O tome Kur'an jasno kaže:

كَتَبَ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

“Knjiga čiji su ajeti jasno izloženi, Kur'an na arapskom jeziku za ljude koji znaju.” (Fussilet, 3)

Imam Begavi u komentaru riječi **“Kur'an na arapskom jeziku za ljude koji znaju.”** kaže: “Ističe da je na arapskom jeziku jer da je na nekom drugom jeziku ne bi ga mogli znati i razumjeti.” Završen citat.

Imam Ševkani u pogledu riječi: **“za ljude koji znaju”**, kaže: “To jest, znaju njegova značenja i razumiju ih, jer su oni nosioci arapskog jezika.” Završen citat.

Znači da znaju i razumiju ono u što su pozivani, jer su pripadnici arapskog jezika. Tako da su oni koji su uznevjerovali svjesno i znano uznevjerovali, znajući da Kur'an poziva u vjerovanje u Allahovu jednoću, s jedne strane a da se zaniječe sve što se obožava mimo Njega s druge strane. Otuda su, kako to spominje Kur'an, rekli: **“Zar da bogove svede na jednog boga?”** A oni koji su povjerovali od njih povjerovali su shodno znanju. Nevjernici su poznavali ono u što ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

pozivao, pa kako je moguće da oni koji su povjerovali ne znaju suštinu tog poziva?

Na osnovu ovog još jednom zaključujemo da se pitanje ljudi iz prethodnog hadisa o *Zatu Envatu* ne odnosi na veliki širk, već se radi o formalnom poistovjećivanju sa mušricima.

Hadis o Božijem kudretu-moći

Četvrta šubha. Pogrešno svatanje hadisa o Božijem kudretu te navođenje istog kao dokaza, a koji se bilježi u dva sahiha. Bilježi imam Muslim u svom sahihu od Ebu Hurejre رضي الله عنه da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Neki čovjek koji nikada nije uradio nikakva dobra reče svojoj porodici kada umre da ga spale i da jednu polovicu bace u more a drugu na kopno. 'Tako mi Allaha, ako Allah imadne moći (da me sastavi) kaznit će me žestokom kaznom kakvom nikoga nije kaznio na svijetu'. Kada je umro čovjek oni uradiše ono što im je naredio. Pa je Allah naredio kopnu da sakupi ono što je na njemu i naredi moru da sakupi ono što je u njema (od njegovih ostataka). Zatim ga upita: "Zašto si ovo uradio?" Iz straha od Tebe o Gospodaru, Ti si nazvaniji, reče. Pa mu je Allah oprostio.*”

Nevevi kaže: “Ulema se razilazi u pogledu značenja ovog hadisa. Ovo se ne može protumačiti da je dotični htio zanijekati Božiju moć, jer, ko sumnja u Allahovu moć postaje kafir a dotični je na kraju ovog hadisa rekao da je to učinio iz straha od Allaha, a poznato je da se kafir ne boji Allaha niti mu se kao takvom oprašta. Ovi kažu da hadis može imati dva značenja. Jedno bi bilo 'ako mogne' tj. ako izvrši kaznu, a riječ *kadera* bi u tom kontekstu bila bez pojačanja tj. bez tešdida. Drugo značenje riječi *kadera* u hadisu bi bilo stjesniti ili uskratiti, kao što je to u riječima Uzvišenog u suri El-Fedžr: **“Pa mu opskrbu oskudnom učini.”** To je jedno od mišljenja u pogledu Njegovih riječi o Junusu: **“I pomisli da ga nećemo kazniti.”**

Druga skupin kaže da se *lafz*-izraz u hadisu uzima shodno svojoj vanjštini, međutim, pomenuti čovjek je izrekao onaj govor ne razmišljajući o njegovom značenju i ne namjeravajući ono na što se ovaj govor istinski odnosi, niti je nosio to ubjeđenje, već je, po njima, taj govor izrekao u stanju straha i zbunjenosti. U takvom stanju on je izgubio prisebnost te je izrekao onaj govor bez razmišljanja o njegovom značenju. Tako da je u toj situaciji pao u nemar i zaborav spram značenja ovog govora, što mu se ne zamjera. Primjer njega je poput čovjeka koji je pronašao devu sa namirnicama u sred pustinje, pa je od velike radosti uzvuiknuo: “Ti si moj rob a ja sam tvoj Gospodar.” Zbog ovih

riječi nije pao u kufr jer je njime vladala zbunjenost i zaborav. U drugom rivajetu, mimo Muslimovog, se prenosi da je rekao: "Nadam se da ću se tako udaljiti od Allaha." Ovo upućuje da se njegove riječi iz prvog rivajeta trebaju svatiti shodno svojoj vanjštini.

Jedna skupina kaže da je to vrsta govora u prenesenom značenju, koju arapi nazivaju miješanje sumnje sa ubjeđenjem, kao što su riječi Uzvišenog: **"Da li smo onda mi ili vi na pravom putu?"** Izgled ove konstrukcije upućuje na sumnju a u pomenutom primjeru se želi istaći *jekin*-ubjeđenje.

Druga skupina kaže da ovaj čovjek nije poznao jedno od Allahovih svojstava. Ulema se razilazi u pogledu tekfira onoga ko je džahil u pogledu (Božijeg) svojstva.

Kadi kaže: "Od onih koji ga tekfire je Ibn Džerir Taberi a tog je stava i Ebu Hasan Ešari. Drugi su mišljenja da zbog džehla nekog sifatta-svojstva ne pada u nevjerstvo i da time ne izlazi iz kruga imana, za razliku ako bi ga zanijekao. Na to mišljenje se vratio i Ebu Hasan Ešari i na tom stavu je i ostao. Jer, to nije njegovo ubjeđenje i tako nešto nije namjeravao proglasiti djelom vjere i šerijata. Ovi još kažu: "Kada bi svijet bio pitan o sifatima-Božijim svojstvima mali bi broj njih to znao.

Neki su mišljenja da je čovjek u pomenutom hadisu živio u vremenu kada je bilo prekinuto slanje poslanika i da je u tom vremenu dovoljno bilo ispoljavati samo tevhid, te da nema teklifa-šerijatskih obaveza u vremenu prije dolaska šerijata, po ispravnom mišljenju, a shodno riječima Uzvišenog: **"A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!"**

Jedna skupina je mišljenja da je u vremenu tog naroda u njihovom šerijatu bilo dozvoljeno oprostiti kafiru za razliku od našeg šerijata. To je po ehli-sunnetu moguće, dok je u našem šerijatu to zabranjeno, shodno riječima Uzvišenog: **"Allah neće oprostiti da mu se širk čini."**, kao i drugi dokazi a Allah najbolje zna."¹ Završen citat.

¹ Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 7/70-74.

Po svojoj vanjštini ovaj hadis je problematičan

Hafiz navodi riječi Hatabija koji kaže: “Ovo je problematičan hadis za shvatiti. Naime, kako to da mu je Allah oprostio a on je nijekao proživljenje i Njegovu moć da oživi mrtve. Odgovor na to bi bio sljedeći: On nije nijekao proživljenje, već je bio neznalica te je mislio ako sa njim urade onako kako je oporučio neće se moći povratiti te tako neće biti ni kažnjen. Međutim, pokazalo se da on vjeruje, time što je priznao da je to uradio iz straha od Allaha.” Ibn Kutejbe kaže: “Neki od muslimana griješe u pogledu pojedinih Božijih *sifata*-svojstava, ali ih to ipak ne odvodi u nevjerstvo. Ibn Dževzi odbija ovo mišljenje i kaže: “Nijekanje sifeta kudreta-moći je kufr po slaganju svih. A značenje njegovih riječi: “Ako Allah mogne...” je u kontekstu uskraćivanja kao što je u riječima Uzvišenog: **“Kome bude uskraćena opskrba...”** A njegove riječi: “Nadam se da ću se tako udaljiti od Allaha.” znače “vjerovatno ću ga proći-mašiti.” Ar izraz u ovoj predaji “dalle” znači nešto što mimoide i ode. Taj izraz se spominje u riječima Uzvišenog: **“Gospodaru mome ništa nije skriveno** (ar. *la jedillu rabbi*) **i On ništa ne zaboravlja.”** Vjerovatno je ovo pomenuti čovjek izrekao greškom, zbog velikog straha, kao što je onaj drugi rekao: “Ti si moj rob a ja sam tvoj Gospodar.” Ili je u pomenutoj predaji riječ *kaddere* došla sa tešdidom što bi značilo: “Ako je Allah odredio da me kazni onda će me žestoko kazniti.” Ili je pomenuti čovjek živio u vremenu kada je bilo prekinuto slanje poslanika, vjerovao je u Stvoritelja ali do njega nisu doprli uslovi ispravnosti imana. Najočitije mišljenje po ovom pitanju je da je to izrekao u stanju velikog straha, tako da nije bio svjestan onoga što je rekao, a nije istinski namjeravao ono na šta ukazuje vanjsko značenje pomenutih riječi. Njegovo stanje je kao stanje nemarnog i onoga koji zaboravi a kojima se ne zamjera za ono što urade u takvom stanju. A najudaljenije mišljenje je mišljenje da je u šerijatu naroda tog čovjeka bilo dozvoljeno opraštanje kafirima.”¹ Završen citat.

Ovaj čovjek je ispoljavao *tevhid*

Kažem: Da li se iz mišljenja uleme, u pogledu tumačenja ovog hadisa, može vidjeti da su govorili kako je ovaj čovjek u potpunosti bio neznalica u pogledu Allahove moći te da su ga opravdavali zbog njegova džehla? To je jedna stvar. Drugo, ovaj hadis ne govori o tevhidu i ostavljanju širka, što je osnova vjere, već govori o džehlu u pogledu jednog Božijeg sifata. Otuda imam Ahmed

¹ *Fethul-bari*, knjiga Ehadisul-enbija', 6/604.

bilježi od Ebu Hurejre od Poslanika ﷺ, a više njih prenosi od Hasana od Ibn Sirina da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Prije vas je bio čovjek koji nikada nije uradio nikakvo dobro, osim što je bio na tevhidu. Kada mu se približila smrt rekao je svojoj porodici: "Kada umrem spalite me dok ne postanem ugarak, zatim me sameljite pa me u vjetrovitom danu prospite." Kada je umro sa njim tako i postupiše. Kada ga je proživio, Uzvišeni Allah mu reče: 'O čovječe, šta te je navelo da to učiniš?' Strah prema Tebi, o Gospodaru, reče. Pa mu je oprostio to, a nikada nije uradio nikakva dobra, osim što je bio na tevhidu."¹ Autor djela Ehadis kudsije prenoseći od Kastalanija u komentaru Sahiha kaže: "Riječi u hadisu da nikada nije uradi nikakvo dobro, ne podrazumijevaju negiranje svakog dobra uopćeno već se misli na negaciju stvari mimo tevhida, zato mu je i oprostio. U protivnom, da to podrazumjeva negiranje tevhida ne bi mu oprostio.....da bi još rekao: "To što je rekao ne podrazumjeva da je sumnjao u Allahovu moć u pogledu njegova proživljenja, niti znači da je negirao proživljenje. Njegov iman se ukazao kada je rekao da je to učinio iz straha prema Allahu."² Završen citat.

Tako da možemo konstatovati: Prvo. Da ovaj hadis izlazi iz kruga rasprave, jer se ne odnosi na tematiku tevhida, koji je osnova svih osnova. Drugo. Tumačenja hadisa, koja navodi ulema, a koja upućuju da hadis ima preneseno značenje, su najbolji dokaz da se hadisom ne misli na ono na šta on upućuje vanjštinom. Te da se, shodno vanjskom značenju, suprostavlja osnovama vjere. Jer, ulema pitanja pojedinaca tretira kroz pravila i propise koji se odnose na većinu. Da je od priznatih osnova opravdanje džahilu za njegova djela, onda bi svi rekli: Ovaj čovjek je bio neznalica u pogledu Allahova kudreta te je kao takav opravdan zbog svog džehla i uopće ne bi hadis tumačili u prenesenim značenjima. Jer, te'vil-preneseno značenje je po njima zlo i ne odlučuju se na njega osim u slučaju nužde, kada se sukobi pojedinačni dokaz sa općim usulskim-temeljnim pravilima.

¹ *Musned* imama Ahmeda, 2/304. Izdanje organizacije Kurtuba.

² *El-ehadis kudsije*, 1/90.

3. studija

PRENESENO ZNAČENJE JE DOKAZ O SUPROSTAVLJANJU POJEDINAČNOG DOKAZA OPĆEM PRAVILU

Šatibi kaže: "Kada se proučavanjem i naučnim analiziranjem ustvrdi neko opće pravilo a zatim se pojavi neki pojedinačni tekst koji se suprostavlja pomenutom pravilu, u jednom od aspekata, onda se teoretski mora naći odgovarajući spoj između njih. Jer, Zakonodavac nije dostavio taj pojedinačni dokaz a da nije sačuvao kompaktnost općih šerijatskih pravila. Jer su ova opća pravila nužno poznata, nakon što se obuhvate i u obzir uzmu ciljevi šerijata...."¹ Također je rekao: "Kada se potvrdi opće pravilo na njega ne utječu pojedinačni slučajevi, koji mu se u suštini suprostavljaju, niti pripovjesti o stanju pojedinaca, i to iz više razloga... Treći razlog: Pojedinačni slučajevi su djelimični a šerijatska pravila su ustaljena. S toga pojedinačni dokazi i situacije ne mogu poništiti opća pravila, tako da propisi općih pravila i dalje važe u dotičnom slučaju, makar se i ne uklapao u značenje općeg pravila."² Završen citat. Ebu Zuhra kaže: "Šartovi te'vila-prenesenog značenja.... Drugo. Da postoji neizbježan razlog za te'vil-tj. da se nešto tumači u prenesenom značenju, jer se vanjština dotičnog šerijatskog teksta suprostavlja općem ustaljenom pravilu, koje je nužno poznato u vjeri, ili ako se dotični tekst suprostavlja drugom tekstu koji je tačnijeg i ispravnijeg seneda."³ Završen citat.

Kaže Nevevi: "Poglavlje, 'Dokaz da će onaj ko umre na tevhidu sigurno ući u Džennet'... Niko neće vječno ostati u vatri ko umre na tevhidu, bez obzira koliko počinio grijeha, kao što niko neće ući u Džennet ko umre na kufru bez obzira koliko dobrih djela učinio." Ovo je ukratko mezheb-pravac pripadnika istine po ovom pitanju. Mnogobrojni su dokazi iz Kur'ana, sunneta i idžma'a onih koji se ubrajaju u ummet u pogledu ovog pravila. Šerijatski tekstovi u tom pogledu su na stepenu *tevatura* (najveći stepen vjerodostojnosti), koji predstavljaju *ilm kat'i* - kategoričko znanje. Pošto je ovo pravilo ustaljeno, na osnovu njega se posmatraju svi hadisi koji se prenose u ovom poglavlju i drugi. Ako se pojavi hadis koji se vanjštinom suprostavlja (općem pravilu), onda ga je obaveza protumačiti u prenesenom značenju, kako bi se na taj način spojili šerijatski tekstovi."

¹ *El-Muvafekat*, 3/9-10.

² *El-Muvafekat*, 3/261-262.

³ *Usulu-fikh* od Ebu Zuhra, 106,107 str.

Kažem: Ovo su citati uleme kao konačan sud da ako se ustanovi opće šerijatsko pravilo a zatim se pojavi predaja, koja mu se suprostavlja svojom vanjštinom, u nekim pojedinačnim slučajevima ili u pogledu pojedinačnih dokaza, onda ih je obaveza uklopiti u šerijatska pravila i protumnačiti u prenesenom značenju, kako bi se mogli spojiti šerijatski tekstovi, (tj. da ne izgledaju kontradiktorni, jer u vjeri nema kontradiktornosti). To što većina učenjaka pribjegava *te'vilu* u pogledu hadisa o Božijem kudretu je najveći dokaz da se njegova vanjšтина suprostavlja općim osnovama kod njih ili da se suprostavlja drugom dokazu koji je jači od njega, zato su i pribjegli *te'vilu*.

Da li je pomenuti čovjek bio džahil u pogledu Allahova kudreta i proživljenja

Odgovor: Nije bio džahil u tom smislu, jer je naredio sinovima da sa njim postupe onako kako im je oporučio, u protivnom bi im rekao: “Kada umrem ukopajte me u kaburu u mom stanju, ako Allah imadne moći sigurno će me kazniti.” Međutim, on je, kao što to navodi ulema, mislio ako na pomenuti način sa njim postupe njegova djeca, kako im je oporučio, da je nemoguće da bude sastavljen iz pepela. A nemoguće stvari izlaze iz kruga mogućnosti a to nije moguće znati osim putem šerijata.

Imam Dehlevi kaže: “Ovaj čovjek je nosio ubjeđenja da Allah posjeduje svojstvo potpune moći ali je mislio da se *kudret* odnosi na moguće a ne na nemoguće stvari. Mislio je da sastavljanje pepela, čija se polovica raspe po moru a druga po kopnu, spada u nemoguće stvari. To nije smatrao kao manjkavost, kudret-moć je poimao shodno znanju koje je posjedovao, tako da se ne ubraja u kafiye.”¹ Završen citat.

Čovjekov iman u Allahovu moć proživljenja stvorenja

Da je vjerovao u Allahovu moć dokazuje rivajet u *Sahih* Muslimu u kojem stoji: “Ja kod Allaha nikada nikakvo dobro nisam uradio, Allah je moćan da me kazni.” Nevevi kaže: “Ovaj rivajet se nalazi u većini prepisa koji se nalaze u našim krajevima. Prenosi se slaganje ravija u tom pogledu. U prepisu doslovice stoji “in” tj. ako, a riječ “en” tj. da, je izostavljena u nekim prepisima. Na osnovu toga, prvi dio predstavlja uslovnu rečenicu, što bi značilo: “Ako me se Allah

¹ *Hudžetullahil-baliga*, 1/60.

domogne kaznit će me”, što se slaže sa prethodnim rivajetom.... Dozvoljeno je ovaj rivajet protumačiti shodno vanjštini, kao što je ovaj govornik to spomenuo, tako da bi u tom slučaju zančenje bilo: “Ako me zakopate u mom obliku-stanju Allah je moćan da me kazni, a ako me sameljete i bacite po moru i kopnu neće me se domoći.” Tako da odgovor na to biva kao što smo prethodno naveli i na taj način bi se svi rivajeti složili, a Allah najbolje zna”¹ Završen citat. .

Kažem: Ovaj rivajet koji zastupa *džumhur*-većina ravija jasno ukazuje da je dotični čovjek bio vjernik u u Allahovu nadmoć nad njim, uopćeno gledajući, međutim, kada je u pitanju ova situacija (kako je on oporučio) u to je sumnjao. Poznato je da džehl u pomenutom primjeru ne predstavlja povreda Allahova uluhijjeta. Otuda je u drugom rivajetu došlo da nije nikada uradio nikakvo dobro, osim što je bio na tevidu. To nije isto kao da u potpunosti sumnja u Božiju moć što predstavlja povredu Božijeg uluhijjeta. Jer, kako da bude Bog ako je nemoćan, neznalica, mrtav, gluh, ili da ne može stvarati, što bi predstavljalo direktan napad na Allahov uluhijjet tj. božanstvenost. Zbog toga, džehl u pogledu sifata-Božijih svojstava ne predstavlja džehl o biću, osim ako se radi o svojstvu bez kojeg se ne može zamisliti biće i osim ako se radi o svojstvu bez kojeg se ne može razumjeti i pojmiti božanstvo osim s njim. U tom slučaju džehl-neznanje o tom svojstvu predstavlja džehl o biću. Pogledaj ovu temu u komentaru hadisa Mu`aza kitabijama. Ovo su mišljenja uleme u pogledu tumačenja ovog hadisa, pa da li nakon navedenih citata ima prostora za šubhu u pogledu nedozvoljenosti korištenja istog kao dokaza u ovoj našoj tematici?

Govor o ovome bi zapečatio riječima imama Ebu Bettina koji kaže: “Oni koji brane mušrike predajom u kojoj se spominje čovjek koji je oporučio svojoj porodici da ga poslije smrti spale kažu da je to dokaz da onaj ko padne u kufr iz neznanja ne biva kafirom, te da u nevjerstvo ne pada osim kafir inadžija.

Odgovor na ovo bi glasio: Allah, dželle še'nuhu, je poslao poslanike kao donosioce radosnih vijesti i opominjače da ljudi pred Allahom ne bi imali dokaza i opravdanja, nakon slanja poslanika. Najvažnija stvar zbog koje su slati i čemu su pozivali je robovanje Allahu Jedinom, Koji nema sudruga, te su zabranjivali širk koji predstavlja obožavanje drugih mimo Njega. Ako je vlasnik velikog širka opravdan zbog džehla, onda se postavlja pitanje: 'ko to onda nije opravdan?' Ovo mišljenje za sobom povlači tvrdnju da Allah ni protiv koga nema dokaz, osim protiv inadžije. Vlasnici ovog mišljenja ne mogu zasnovati opće pravilo u opravdanju neznanjem već moraju pasti u kontradiktornost. Jer,

¹ Sahih Muslim sa komentarom od Nevevija, 17/83-84.

takav ne može zastati i biti neopredjeljen kada je u pitanju tekfir onog ko sumnja u Muhammedovo poslanstvo ili ko sumnja u proživljenje ili u neke druge stvari od usuli dina-tj. osnova vjere, ako je dotični sumnjivac džahil. Fekihi, Allah im se smilovao u fikhskim djelima spominju propis murteda-otpadnika i definišu ga kao muslimana koji je uznevjerovao, nakon islama zbog: govora, djela, ubjeđenja ili sumnje. Uzrok sumnje je džehl. Iz toga proizilazi da zbog džehla kršćani i židovi ne padaju u nevjerstvo, kao ni oni koji čine sedždu Suncu, Mjesecu i kipovima zbog svog džehla. Po takvom shvatanju nisu nevjernici ni oni koje je Alija, radijellahu anhu, zapalio, jer, sigurno možemo reći da su bili džahili, a treba znati da postoji konsenzus uleme oko nevjerstva onog ko ne tekfiri kršćane ili židove ili ko sumnja u njihov kufr. A mi smo sigurno ubjeđeni de su većina njih džahili-neznalice.....

Onaj ko tvrdi za onoga ko je počinio kufr, tražeći mu opravdanja u smislu da se možda radi o: mute'envilu, mudžtehidu, vlasniku pogreške, mukallidu-koji slijepo slijedi ili džahilu, takav se suprostavlja Knjizi tj. Kur'anu, sunnetu, i idžma'u bez sumne. Iako takav poništava svoju osnovu (tj. opravdanje neznanjem), jer, kada bi zasnovao opće pravilo o opravdanju neznanjem pao bi u kufr bez sumnje, kao da neopredjeljen zastane kod tekfira onog koji sumnja u poslanstvo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. A što se tiče čovjeka koji je oporučio svojoj porodici da ga spale poslije smrti te činjenice da mu je Allah oprostio, treba istaći da mu je Allah oprostio iz razloga što do njega nije dospjela poslanica i to je mišljenje više učenjaka. Zbog toga šejh Tekijuddin kaže: "Ko sumnja u neko svojstvo od svojstava Gospodara a ne radi se o džehlu takav pada u nevjerstvo, a ako se radi o džehlu onda ne pada u nevjerstvo. Zbog toga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije tekfirio čovjeka koji je posumnjao u Božiji kudret, jer tekfir ne biva osim nakon što se dostavi poslanica. Isto to kaže i Ibn Akil, te pomenutu predaju tumači da do dotičnog nije dospjela da'wa. Šejh Tekijuddin je, također, mišljenja da džahil u pogledu Božijih sifata ne pada u nevjerstvo, a to se ne odnosi na širk kao što ću, ako Bog da, spomenuti neke njegove izreke o tome. Već smo spomenuli nešto od njegova govora u temi o onima koji drže da je Bog utjelovljen ili pomiješan sa stvorenjima i drugima, te da postaje kafirom onaj ko sumnja u njihov kufr. On kaže: "Murted je je onaj ko učini širk Allahu i ko mrzi Njegova Poslanika, ili ono sa čim je došao ili da napusti negiranje svih loših djela svojim srcem.Ili da između sebe i Allaha uzme posrednike na koje bi se oslanjao i koje bi molio i od njih tražio. Takav po idžma'u pada u nevjerstvo. Dalje Ibn Tejmiije kaže: "Onaj ko sumnja u neki

sifat-svojstvo od Božijih *sifata*, a neradi se o džahilu, takav postaje murtedom. A ako se radi o *džehlu*-neznanju onda ne biva odmetnikom. Zbog toga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije protekfirmio čovjeka koji je sumnjao u Božiji kudret-moć. U onome što je spomenuo prethodno, uopćeno je naveo djela koja odvođe u nevjerstvo, dok je kod spomena *sifata* napravio razliku između džahila i drugih. Unatoč tome Šejh je, Allah mu se smilovao, suzdržan oko tekfira džehmija i njima sličnih, za razliku od onoga što se prenosi od imama Ahmeda i drugih islamskih imama.

Medžd kaže: "Svaka novotarija zbog koje smo protekfirmili njene pozivače, slijepe sljedbenike istih smatramo samo grješnicima kao što je npr: novotarija o stvorenosti Kur'ana, ili da je Allahovo znanje stvoreno, ili da su njegova imena stvorena ili da se Allah na ahiretu neće vidjeti ili ko smatra psovanje ashaba pobožnim činom ili da je iman samo puko ubjeđenje i sl. Onaj ko poznaje ove novotarije, poziva njima i raspravlja u njihovu korist takav se po mišljenju imama Ahmeda smatra nevjernikom. Od njega je to prenešeno na više mjesta. Pogledaj kako su ih unatoč džehlu protekfirmili.¹

¹ *El-intisar lihizbillahil-muvehhdin*, str 16-18.

TREĆE POGLAVLJE

PODJELA VJERE NA USUL-OSNOVE I FURU'-OGRANKE

Ova knjiga sadrži dvije studije:

Prva studija. Izmišljene osnove vjere kod novotara.

Druga studija. Pojašnjenje usula-osnova vjere kod ehli-sunneta. Osnove vjere su dobro pojašnjene tako da nema mjesta bilo kakvom opravdanju u pogledu njih.

PODJELA VJERE NA USUL-OSNOVE I FURU'-OGRANKE

Mnoga naša braća koja brane mušrike koji su prije toga bili muslimani, na bilo koji način ponavljaju nedovršenu rečenicu šejhul-islama Ibn Tejmije kako je podjela vjere na usule-osnove i furu'-ogranke novotarija, i napadaju one koji govore da je vjera podijeljena na usul i furu' da su došli sa novotarijom. Moleći Allaha za uputu, kažem sljedeće:

Zar nije krajnje vrijeme, onima koji ponavljaju ove izreke, da se poboje Allaha. Ovo je stvar od koje se ježi koža i cijepa srce. Zar nisu čuli riječi Uzvišenog:

“Ako bi širk učinio tvoje djelo bi bilo poništeno i sigurno bi bio od onih koji su nastradali. Zato Allaha obožavaj i budi od zahvalnih.”

I riječi Uzvišenog:

“Oni koji budu vjerovali i svoje vjerovanje ne budu sa zulumom (širkom) mješali oni će biti sigurni i upućeni.”

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u prethodnom ajetu zulum protefsirio kao veliki širk, a zatim je kao dokaz tome spomenuo Kur'anski ajet: **“Zaista je širk veliki zulum.”** Zar nisu čuli za riječi Poslanika, ﷺ: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče la ilahe illallah” i njegove riječi: “Ko kaže la ilahe illellah i zaniječe sve što se obožava mimo Allaha.” Nije rekao naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne posvjedoče da je zinaluk haram a brak halal ili da je trgovina halal a kamata haram. Da je neki mušrik došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i posvjedočio da je alkohol haram da li bi time ušao u

islam? Da li ovi hoće od nas da kažemo da je tevhid isto što i uklanjanje smetnji sa puta, te da je širk isto što i drugo grijehenje, te da među njima nema razlika? Slavljen neka si Ti Bože, ovo je velika potvora. Kur'an i sunnet od početka do kraja pobijaju ovu izmišljotinu.

1. studija

IZMIŠLJENE OSNOVE VJERE KOD NOVOTARA

Govor šejha u ovom kontekstu se odnosi na usule-osnove koje su izmislili novotari, a koji se razlikuju od usula dina s kojim je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, od mes'ela i dokaza. Ti usuli-temelji su uslov i osnova da bi čovjek bio musliman, a ako ih ostavi za to nema opravdanja. Ono što je mimo toga su ogranci vjere. Ogranci se mogu pravdati neznanjem i raznim tumačenjima i prenesenim značenjima (a da čovjek ne iziđe iz vjere). Svaka sekta ima svoje usule, koje smatra osnovama vjere, a koji se u suštini razlikuju od usûla dina s kojim je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Onaj ko ne dođe s tim usulima, koje su oni postavili, takvog smatraju nevjernikom, a opravdavaju u stvarima mimo tih usula, kao što je primjer sa džehmijama, mu'tezilama, rafidijama i drugim.

Šejh kaže: "Riječ tevhid je najznačajnija riječ s kojom su došli poslanici i zbog koje su spuštane knjige. Novotari koriste termin tevhida shvatajući to na njima svojstven način, tako da onaj ko ne zna da se ono što je time namjeravao suprostavlja onome što je Poslanik ﷺ, htio dokazati sa tevhidom, pomisli da je to što ovi prizivaju ustvari tevhid s kojim je došao Poslanik ﷺ. A svoje pristalice nazivaju *muvehhidima*-jednobošcima. Primjer toga su džehmije i mu'tezile kao i drugi koji se sa njima slažu u nijekanju Božijih sifata. To oslovljavaju tevhidom a svoje sljedbenike muvehhidima, a svoje znanje nazivaju ilmu tevhid-znanje o tevidu. Isto tako mu'tezile i oni koji se sa njima slažu u pogledu nijekanja kadera to oslovljavaju terminom '*adl*-pravda, a sebe nazivaju '*adlije*-pravednici. Primjera ovakvih novotarija ima zaista mnogo gdje dotični novotari koriste Kur'ansko sunnetsku terminologiju sa značenjima koja se suprostavljaju onome što su Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, namjeravali reći i dostaviti s tim terminima. Odmah, u startu, vlasnici ovih mišljenja nisu namjeravali ove termine vezati za Allaha i Poslanika ﷺ, već su ih izgovarali zbog šubhi u koje su upali oni i njihovi imami. Oni su korištenje terminologije Kur'ana i sunneta uzeli kao dokaz i osnovu za njih i njihove stavove kako bi vanjštinom izgledalo da slijede Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ne da mu se suprostavljaju. Mnogi od njih ne znaju da se ono što oni spominju suprostavlja Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, već misle da to značenje koje oni podrazumijevaju je isto kao značenje koje su time željeli iskazati Poslanik, i njegovi ashabi. ... Da bi rekao: "Kur'an je krcat opisom Allaha da je On Ehad i Vahid-tj. Jedan, i spomenom da je vaš bog Jedan Bog, kao i spomenom da nema

drugog boga osim Allaha i slično. Ashabi su to sigurno znali jer spoznaja toga predstavlja osnovu vjere. To je prvo čemu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozivao stvorenja i to je prvo zbog čega se borio protiv njih. To je prva stvar koju je Allah naredio svojim poslanicima da dostave i narede ljudima. Predaje o tome da je prvo pozivao stvorenja u la ilahe illallah dostižu stepen tevatura." Završen citat.¹

¹ *Medžmu' fetava*, 17/352.

2. studija

POJAŠNJENJE USŪLA-OSNŌVA VJERE KOD EHĻI-SUNNETA

Šejhu je postavljeno sljedeće pitanje: "Da li je dozvoljeno proučavati i baviti se onim što neki nazivaju mes'elama usuli-dina a u pogledu čega nije ništa prenešeno od našeg časnog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem? Ako je dozvoljeno po kojem osnovu? Pa je odgovorio: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Ovo pitanje je postavljeno na osnovu stanja koje su prouzrokovali novotari u određenom vremenu. Što se tiče mes'ela usuli-dina, koje zasluŹuju da se tako nazivaju, tj. vjere s kojom je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na osnovu koje je Allah spustio Knjigu, nije dozvoljeno reći da u tom pogledu nije od Poslanika prenešen nikakav govor. Takav govor bi sam po sebi bio kontardiktoran, jer, ako je nešto od usula-osnova vjere onda je to najvaŹnija stvar u vjeri. Zatim, ako bi smo zaniĹekali da tako nešto nije preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, to bi značilo jednu od dvije stvari: Prvo: Ili je Poslanik zanemario vaŹne stvari koje su potrebne u vjeri i nije nam to pojasnio, (drugo) Ili ih je pojasnio ali nam ih ummet nije dostavio. Obe ove solucije su sigurno netačne, a to istovremeno predstavlja najveće napade munafika na vjeru. Ove stvari i njima slične pomišlja onaj ko je neznalica o suštini onoga sa čim je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ili je pak neznalica u pogledu onoga što ljudi poimaju svojim srcima, ili je džahil sa oba ta aspekta. U prvom slućaju njegov džehl podrazumjeva ne posjedovanje znanja o tome šta sadrŹe osnove vjere a šta ogranci. Druga solucija podrazumjeva da se upusti u racionalne spoznaje, koje on i njemu slični nazivaju *aklijat*-racionalne spoznaje, a one su u stvari *džehlijat*-džehl spoznaje. Džehl u pogledu obije stvari nuŹno povlaći da misli da je od usula vjere ono što nije od nje, od neispravnih mes'ela i naćina, i da misli da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije pojasnio ono što bi trebao da vjeruje u tom pogledu, kao što je to slućaj kod mnogih grupa među vještima i upućenima od njih, a šta tek reći za ostali svijet....

Sve što ljudi trebaju od spoznaje, akideta i vjerovanja u pogledu ovih mes'ela treba znati da su to Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potpuno i jasno objasnili i time prekinuli svako opravdanje u tim stvarima. Jer je to najvaŹnija stvar koju je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jasno dostavio i pojasnio ljudima. To je najvaŹnija stvar s kojom je Allah protiv ljudi dostavio dokaz putem poslanika koji su taj dokaz dostavili i pojasnili. ... Ovdje se Źeli naglasiti i skrenuti paŹnja da u Kur'anu i poslanićkoj mudrosti postoje opći usuli-osnove vjere od mes'ela i dokaza koji zasluŹuju da budu usuli dina tj. osnovi

vjere. A što se tiče iskrivljenih stvari, koje pojedini ljudi svrstavaju pod ovaj termin, treba reći da to ne predstavlja usule vjere, kao što su iskrivljene mes'ele i dokazi o: nijekanju sifata i kadera i druge slične mes'ele."¹ Završen citat.

Osnova vjere se prihvata isključivo od Allaha Jedinog

Definišući osnovu vjere Šejhul-Islam kaže: "Osnova vjere je da nema vadžiba osim stvari koje su Allah i Njegov Poslanik učinili *vadžibom*-obavezom, i nema harama osim onoga što su Allah i Njegov Poslanik ﷺ, oharamili, niti mekruha osim onoga što su oni učinili mekruhom. Nema halala osim onoga što Allah i Njegov Poslanik ﷺ, ohalale, niti mustehaba osim onog što Allah i Njegov Poslanik, vole. Halal je ono što su ohalali Allah i Njegov Poslanik, a haram je ono što su oharamili Allah i Njegov Poslanik. *Din*-vjera je ono što je propisao Allah i Njegov Poslanik ﷺ. Zato je Allah negirao mušricima i drugima ono što su oni po sebi učinili halalom, ono što su oharamili i što su uzeli za propise vjere, bez Allahove dozvole."² Završen citat.

Osnova vjere je iman u Allaha i obožavanje Njega Jedinog

I rekao je: "I neka svi muslimani znaju da ono što rade novotari koji se mogu vidjeti nije od vjere niti od djela dobrih robova već je to od djela onih koji su u džehlu, zabludi i koji čine širk Uzvišenom Allahu, koji izlaze iz tevhida i iskrenog ispovjedanja vjere Njemu i koji izlaze iz pokornosti Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Osnova islama je šehadet la ilahe illallah muhammedun resulullah. Onaj ko svojim ibadetom bude namjeravao *rija'*-pretvarao se radi drugih, takav nije realizovao la ilahe illallah muhammedun resulullah. Ove dvije osnove će ostvariti onaj ko ne bude obožavao nikoga osim Allaha i ko ne bude izlazio iz kruga Muhammedova šerijata koji je dostavio od Allaha."³ I kaže: "Poziv k Allahu biva pozivom roba u Njegovu vjeru, suština i osnova toga je robovanje Allahu Jedinom, Koji nema sudruga, na način zbog kojeg je poslao poslanike i objavio knjige. Svi poslanici se slažu oko usula vjere kako onih koji se tiču ubjeđenja, kao što su: iman u Allaha, Njegove poslanike i knjige i Sudnji dan, tako i onih praktičnih kao što su: "Opća djela koja su spomenuta u suri El-En'am i El-E'araf. Zbog toga je govor mekkanskih sura započinjao sa: "O ljudi" zbog općeg pozivima ka *usulima*-osnovima vjere, jer, ne

¹ *Medžmu' fetava*, 3/293-303.

² *Medžmu' fetava*, 29/345.

³ *Medžmu' fetava*, 11/617,

može se neko pozivati da izvršava ogranke vjere ako nije prihvatio i potvrdio osnove vjere.”¹

I kaže: “Riječ iman se mnogo spominje u Kur'anu i hadisu i to mnogo više nego drugi termini. To je osnova vjere. Pomoću njega ljudi izlaze iz tame na svjetlo i on ljude razdvaja na sretne i nesretne.”² Završen citat. I kaže: “Din biva srcem putem imana znanja i stanja, i to je osnova. Vanjska djela su ogranci i ona predstavljaju potpuni iman (kemalul iman). Vjera se počinje graditi osnovama ili temeljima a nadopunjuje se ograncima. Tako je Allah, dželle še'nuhu, u Mekki objavio *usule*-temelje od tevhida i drugih strvari, što predstavlja racionalna mjerila, zatim kazivanja, prijetnje i obećanja da bi zatim u Medini sputio ono što je učvrstilo temelje od vanjskih ogranaka, kao što je Džuma i džemat. *Usuli*-temelji ili korjeni vjere izbacuju ogranke ili izdanke i učvršćuju ih a ogranci upotpunjuju temelje i čuvaju ih.”³ Završen citat. Također je rekao: “Tevhid je osnova imana, to je govor koji razdvaja stanovnike Dženneta od stanovnika Vatre. On predstavlja cijenu Dženneta. Ničiji islam nije ispravan bez njega.”⁴ Završen citat.

Kažem: Nakon spomena ovih šejhovih citata da se ne bojim oduljivanja još bih mnogo toga spomenuo. Molim Allaha da se svaki rob koji vjeruje da vjera nema usula i ogranaka te da su tevhid, pokornost širk i grijehenje na jednom stepenu i da među njima nema razlike, molim Allaha da se takav poboji Allaha te da se prikloni istini poslije koje nema ništa drugo do zabluda. Allahu moj ja sam dostavio, Allahu moj Ti posvjedoči.

¹ *Medžmu' fetava*, 15/158-160.

² *Medžmu' fetava*, 7/289.

³ *Medžmu' fetava*, 10/355.

⁴ *Medžmu' fetava*, 24/235.

ČETVRTO POGLAVLJE

**STAV IBN TEJMIJJE, IBN KAJJIMA I
MUHAMMEDA B. ABDULVEHHABA O TEKFIROU
POJEDINCA**

Ovo poglavlje sadrži četiri studije:

Prva studija: Mušrik nije od muslimana.

Druga studija: Džehl je uzrok zbog kojeg širk preovladava u dušama.

Treća studija: Jedno ime se potvrđuje i nijeće shodno onom što se za njega veže od propisa.

Četvrta studija: Definicija kufra kojeg negiraju ovi imami.

ČETVRTO POGLAVLJE

**STAV IBN TEJMIJJE, IBN KAJJIMA I MUHAMMEDA B.
ABDULVEHHABA O TEKFIROU POJEDINCA**

U ovom poglavlju ću, Allahovom voljom i pomoći, navesti stav Ibn Tejmijje, Ibn Kajjima i Muhammeda ibn Abdulvehhaba u pogledu tematike koju razmatramo, a to je: Da li je mušrik opravdan svojim džehlom ili ne? Tražeći uputu od Allaha kažem: Ovi imami ne opravdavaju mušrika zbog njegova džehla kada je u pitanju temelj temelja, tj. ispoljavanje tevhida i ostavljanje širka posebno, mimo ostalih propisa Šerijata.

1. studija

MUŠRIK NIJE OD MUSLIMANA

Njihovo definisanje i opisivanje islama jasno ukazuje da mušrika ne svrstavaju pod naziv muslimana. Vрати se i pogledaj šta sam po tom pitanju prenio od njih. U tom pogledu ovde ću spomenuti samo neke njihove citate. Kaže Ibn Tejmije: "Također, tevhid je osnova imana, to je govor koji razdvaja stanovnike Dženneta od stanovnika Vatre. On predstavlja cijenu Dženneta i bez njega čovjekov islam ne može biti ispravan." I kaže: "Allahova vjera, s kojom je On zadovoljan i s kojom je poslao poslanike, znači potpunu predanost jedinom Allahu. Osnova te vjere je u srcu, a to znači pokornost i poniznost Jedinom Allahu u obožavanju Njega Jedinog mimo drugih. Onaj ko bude obožavao Njega i pored Njega drugog boga takav nije musliman. Onaj ko Ga ne obožava, već se oholi da mu robuje, takav, također, nije musliman, jer islam znači predanost Allahu Jedinom.

Ibn Kajjim kaže: "Islam nije samo puka spoznaja, niti je islam samo spoznaja i potvrđivanje, već je islam spoznaja, potvrđivanje, predanost i pokornost Njemu i Njegovoj vjeri, vanjstinom i unutrašnom." I kaže: "Islam je ispoljavanje Allahove jednoće i obožavanje Njega Jedinog, Koji nema sudruga i vjerovanje u Njegova Poslanika, i njegovo slijeđenje u onome sa čim je došao. Ako rob ne dođe sa ovim nije musliman. Pa, ako i nije kafir inadžija, ipak je kafir džahil." Muhammed ibn Abdulvehhab kaže: "Znaj, Allah ti se smilovao, da ova riječ (riječ tevhida) pravi razliku između kuфра i islama. To je riječ bogobojznosti, to je čvrsto uže koje je Ibrahim učinio trajnom riječi za svoje potomstvo kako bi se njoj vraćali (aludira na kur'anski citat, Op. pr.). To ne podrazumjeva puko izgovaranje jezikom bez poznavanja njenog značenja. Jer, i munafici izgovaraju riječi tevhida (šehadet) a biće u Džehennemu ispod kafira, na samom dnu vatre, unatoč činjenici da klanjaju i udjeljuju. Već to podrazumjeva da se riječi šehadeta izgovore zajedno sa srčanom spoznajom, s ljubavlju prema šehadetu i s ljubavlju prema njegovim sljedbenicima a mržnji spram onih koji se suprostavljaju šehadetu i pokazuju neprijateljstvo, kao što Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *'Ko iskreno izgovori la ilahe illalla...'* A u drugom rivajetu kaže: *'Iskreno iz srca.'* U drugom hadisu kaže: *'Ko kaže la ilahe illallah i zanijeće sve što se obožava mimo Allaha...'* Kao i mnogi drugi hadisi koji upućuju da većina ljudi nije spoznala riječi šehadeta." Komentarišući hadis: *'Ko kaže la ilahe illallah i zanijeće sve što se obožava mimo Allaha...'*, kaže: "Ovo je

najveća stvar koja pojašnjava značenje la ilahe illallah. Nije učinio da samo izgovaranje šehadeta zaštititi čovjekov imetak i krv. Čak, spoznaja sa izgovorom, također, ne štiti njegov život i krv. Zatim, čak i potvrda zajedno s tim neće ga spasiti. Čak i ako moli Jedinog Allaha, Koji nema sudruga. Sve ovo neće zaštititi njegovu krv i imetak dok ne bude zanijekao sve ono što se obožava mimo Allaha. Ako posumnja u to ili zastane nije zaštitio imetak i krv. Kako je ovo samo velika meš'ela. A dokaz o tome je jasan i kategoričan i prekida svaku raspravu. Ove citate sam već navodio ali ih ponavljam po drugi put kako bi se cijereni čataoc uvjerio da oni koji veličaju i obožavaju kaburove, kao i mušrici, ne ulaze pod pojam muslimana, po mišljenju ovih imama. To je **prva stvar**.

Drugo

Robovi su ili u širku ili u tevhidu

Ova ulema je jasno naglasila da se ljudi mogu podijeliti na dvije vrste, treće nema. Ili je *muvehhid*-jednobožac koji ne obožava nikog osim Allaha Jedinog ili je mušrik koji obožava druge mimo Allaha. Poznato je da obožavaoci kaburova, kao i oni koji nešto posvete drugima mimo Allaha a koje pripadaju samo Allahu (ibadete), ne spadaju u one koji obožavaju Allaha iskreno Mu ispovjedajući vjeru. Ako je tako, onda oni nisu muvehhidi što u suprotnom znači da su mušrici jer ne postoji treća kategorija.

Ibn Tejmije kaže: "Zbog toga, svako onaj ko ne obožava Allaha Jedinog mora obožavati nekoga drugog i tako postaje mušrik, tj. mnogobožac ili onaj koji Allahu čini širk. Među Ademovim potomcima nema treće kategorije. Ili je muvehhid ili je mušrik ili eventualno od onih koji su pomiješali ovo dvoje, kao oni koji su izmijenili svoju vjeru, poput kršćana i njima sličnih po zabludi a koji se deklariraju kao muslimani. Svako onaj ko ne obožava Allah iskreno mu ispovjedajući vjeru nužno postaje mušrik koji obožava nešto drugo mimo Allaha. A ustvari, takav obožava šejtana. Svaki Ademov potomak obožava ili Milostivog ili šejtana. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: **"Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Milostivog veličao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni drug postati. Oni će ih od pravog puta odvrćati, a ljudi će misliti da su na pravom putu. I kada koji dođe pred Nas, reći će: "Kamo sreće da je između mene i tebe bila tolika razdaljina kolika je između istoka i zapada! Kako si**

ti bio zao drug!" Toga dana vam neće biti od koristi to što ćete u mucu zajedno biti, kad je jasno da ste druge Allahu ravnim smatrali."¹

Ibn Kajjim kaže: "Onaj čije srce prekrije: ljubav prema Allahu, spominjanjem Njega, oslonac na Njega i obraćanje Njemu to mu je dovoljno, s tim da te stvari ne čini drugima mimo Njega. A ako to ostavi onda postaje rob prohtjeva i strasti. Onaj ko se okrene od tevhida postaje mušrik, htio on to ili ne, a onaj ko se okrene od sunneta postaje zalutalim novotarom, htio on to ili ne."² Završen citat.

I kaže: "Uzvišeni je rekao: **"Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe."** Allah ﷻ je stvorenja podjelio na dvije skupine: *sefihe*-one koji ne drže do sebe i *rešide*-pametne i upućene. Sefih je onaj ko se okrene od njegove vjere ka širku, a rešid je onaj ko se odrekne širka govorno, praktično i stanjem. Tako da njegov govor biva tevhid, njegovo djelo biva tevhid te njegovo stanje i da'va bivaju tevhidom."³ Završen citat.

Ibadet i šartovi ibadeta, te njegovo upropaštavanje širkom

Ovi imami potvrđuju da robovanje Allahu Jedinom ne može biti zajedno sa širkom, te da je od šartova ispravnosti ibadeta znanje o obožavanom a mušrik je džahil u pogledu Allaha. Allah ﷻ je Gospodar, Vlada i Stvoritelj svega, zato i zaslužuje činjenje ibadeta i da se tretira kao istinsko božanstvo. Zato je obaveza zahvaljivati Njemu Jedinom, Koji nema sudruga, a mušrik o tome ne posjeduje znanje. Zatim, od šartova ibadeta je da se ibadet ispoljava iskreno samo Njemu Jedinom, Koji nema sudruga. I da onaj ko mu se obraća bude musliman-pokoran u momentu obraćanja. Uzvišeni kaže: **"Vi niste bili prisutni kada je Jakubu smrtni čas došao i kada je sinove svoje upitao: "Kome ćete se, poslije mene, klanjati?" – "Klanjaćemo se" – odgovorili su – "Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima i Ismaila i Ishaka, Bogu jednome! i mi se Njemu pokoravamo!"** Uzvišeni Allah nije nikada bio do samo Jedan bog. Nikada ni u kom vremenu nije dozvolio višeboštvo. On je u svojoj božanstvenosti Jedan Jedin. To je Njegovo stalno svojstvo koje se ne odvaja od Njega i ne obožava se osim s njim. Ovo nije dovoljno kod činjenja ibadeta, već je obaveza da onaj ko se obraća Allahu bude muslim-pokoran i skrušen. Da se preda Njemu Jedinom, Koji nema sudruga, vanjštinom i unutrinom. Ibadet ne

¹ *Medžmu' fetava*, 14/282-285.

² *Iğasetul-lihfan*, 1/214.

³ *Medaridžus-salikin*, 3/446.

može biti osim s ovim. Ovo bi predstavljalo skraćeni tefsir šejha u pogledu riječi Uzvišenog: **“Reci, o nevjernici.”** Poznato je da je u pogledu svih ovih stvari mušrik džahil.

Ibn Tejmije kaže: “Teoretičari, apologetičari i učenjaci akaida od muhadisa kao i drugi, govore o znanju, spoznaji i srčanom vjerovanju koji je osnova htijenja. Kažu: 'Pri ibadetu mora postojati *kasd*-namjera. Namjera ili nijet ne može biti ispravna osim uz adekvatno znanje o cilju obožavanog.' Ovo je tačno, mora postojati znanje o obožavanom i kako se obožava.” Zabludjeli od mušrika i kršćana i njima sličnih, ispoljavaju ibadete i suptilnost drugima mimo Allaha ili mimo Allahove naredbe. Međutim, koristan nijet i htijenje je nijet usmjeren ka obožavanju Allaha Jedinog. On se obožava putem onog što je propisao a ne preko novotarija. Na ove dvije osnove se zasniva vjera islam. Tj. da se obožava jedino Allah i da se obožava na način kako je to propisao a ne putem novotarija.”¹

Ibn Kajjim kaže: “Nije moguće obožavati Allaha, a to je njegovo pravo kod svih robova, osim putem znanja a znanje nije moguće postići osim učenjem i traženjem.”²

Komentarišući suru Kafirun Ibn Tejmije kaže: “Njegove riječi: **‘Niti ćete vi obožavati ono što ja obožavam’**, obuhvataju njihov širk tj. ako mu pripisuju druga onda ne obožavaju Njega, pa makar Ga dozivali i namaz mu obavljali... Svako ko obožava Allaha iskreno (bez primjesa širka), takav je musliman, bez obzira u kojem vremenu živio.

Kažem: “Šejh potvrđuje da Ibrahimova boga ne obožava osim onaj ko je njegova milleta-vjere. Mušrik nije na milletu Ibrahima, jer se njegova vjera ogleda kroz tevhid i pokornost jedinom Allahu, Koji nema sudruga, te ostavljanju širka svjesno i namjerno. Kao što kaže Jusuf, alejhi selam: **“Ja se klonim vjere naroda koji u Allah ne vjeruje i koji onaj svijet ne priznaje, i ispovijedam vjeru predak svojih, Ibrahima i Ishaka i Jakuba; nama ne priliči da ikoga Allahu smatramo ravnim.”** Mušrik koji pored Allaha uzima druga božanstva ne ulazi u naziv imana uopćeno...” I kaže: “Onaj ko obožava dva boga taj ne obožava njegovog boga tj. Jakubova boga niti boga njegovih predaka, već Njegova boga obožava onaj ko obožava samo jednog boga. Kada

¹ *Medžmu' fetava*, 19/172-173.

² Ovaj citat je prethodio.

bi se onaj ko obožava Allaha i druge pored njega smatrao obožavaocem Allaha onda bi se ibadet dijelio na dvije vrste: ibadet širka i ibadet ihlasa-iskrenosti.” I kaže: “Onaj ko pored Njega obožava drugog ne obožava Allaha kao jednog boga. Ko pored Njega čini širk ne obožava Allaha, jer on nije do jedan bog. Ako ga ne obožava u stanju koje je obavezno za to ne postoji drugo stanje u kojem bi ga obožavao.”¹ Ovo je **treća stvar**.

Četvrto

Potvrda svojstva širka prije poslanice a dokaz tome su razum i fitra-ljudska narav

Pomenuti imami potvrđuju prisustvo osobine širka i prije poslanice. Dokaz tome su razum i *fitra*. Tako da za to ne treba poslanik. S tim da kažnjavanje ne biva osim nakon dostavljanja dokaza poslanice, shodno riječima Uzvišenog: **“A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!”**

Ibn Tejmijje kaže (citat je već prethodio): “Većina prijašnjih i kasnijih učenjaka su mišljenja da je ono na čemu su bili, prije dolaska Poslanika od širka i džahilijeta, bilo ružno ali ne zaslužuju kaznu osim nakon dolaska Poslanika. I kaže da ovo sve objašnjava ružnoću onog na čemu su bili prije zabrane i ukora istog. I kaže: “Da ljepota tevhida i ružnoća širka nije stvar koja je poznata sama po sebi, koju priznaje razum, ne bi im se obraćao u tom kontekstu.” I kaže: “Ime 'mušrik' je potvrđeno i prije poslanice. To je onaj koji druge smatra Allahu ravnim i pored Njega uzima druga božanstva i idole, prije dolaska Poslanika.” Komentarišući ajet o misaku Ibn Kajjim kaže: “Ovo znači da je sam razum putem kojeg spoznaju tevhid dokaz o neispravnosti širka. Ta činjenica ne treba poslanika. On je ono što je prethodilo učinio dokazom protiv njih i bez ovog. Ovo nije kontreadiktorno riječima Uzvišenog: **“A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!”** I kaže: “Činjenica da je to razvrat, grijeh i činjenica da je širk sam po sebi širk prije zabrane i poslije zabrane...”

Ko kaže da razvrat, grijeh, ružne stvari postaju takvi tek poslije njihove zabrane takav je na stepenu onih koji kažu da je širk postao širkom poslije zabrane a da prije toga nije bio širkom. Kažem: “Ime 'mušrika' je potvrđeno prije poslanice a dokaz tome su razum i fitra, a kakav je tek onda propis o tome poslije dolaska poslanice?”

¹ Ovi citati su također prethodili, vrati se na njihove izvore.

2. studija

DŽEHL JE UZROK ZBOG KOJEG ŠIRK PREOVLADAVA U DUŠAMA

Peto

Potvrda svojstva širka unatoč džehlu, te da je džehl uzrok zbog kojeg širk preovladava u dušama

Ovo je opći propis za svakog mušrika bez obzira da li se radi o pripadniku našeg mileta ili o nekom drugom miletu-narodu. Ibn Tejmijje kaže: "Veće od toga je da kaže: 'Oprosti mi ili primi moje pokajanje', kao što to rade neke skupine džahila mušrika. Još veće od toga je da učini sedždu kaburu. Da klanja okrenut ka njemu i da misli da je namaz prema njemu vrjedniji od okretanja prema kibli. Neki su toliko zastranili da kažu: "Ovo je kibra za posebne a Kaba je kibra za obični svijet."¹

I kaže: "Sljedbenici strasti su na raznim stepenima. Tako su neki od njih mušrici koji bez znanja i dokaza obožavaju mimo Allaha ono što im se učini lijepim."²

U obraćanju nekim sufijskim džematima, koji su pali u širk kaže: "Neki od njih govore: 'Mi ljude pozivamo da se pokaju.' Kažem od čega ih pozivate na pokajanje?" Od krađe, drumskog razbojništva i slično tome, reče. Rekoh: "Njihovo stanje prije poziva u vašu tevbu je bolje od njihova stanja poslije vaše tevbe. Oni su prije toga bili grješnici koji su vjerovali u zabranu onog što čine. Nadali su se Allahovoj milosti i Njemu se kajali ili su imali nijet da Mu se pokaju. Pa ste ih vi vašom tevбом učinili zalutalim mušricima koji su izišli iz kruga islamskog Šerijata."³

I kaže: "Ako bih rekao da neki ljudi to rade kod kaburova (tj. širk) ja ti kažem: "Što se tiče da to čini pored kabura (tj. Poslanikova kabura) znaj da to nije moguće jer je Allah, dželle šeh'nuhu, uslišao njegovu dovu u kojoj je molio: "Allah moj ne učini moj kabur idolom koji će se obožavati." A što se tiče njegovog (Poslanikova) mesdžida, treba reći da to rade neki ljudi džahili. A što

¹ Medžmu' fetava, 1/351.

² Medžmu' fetava, 10/592.

³ Medžmu' fetava, 11/472.

se tiče onih koji poznaju šerijat islama, oni rade ono što je propisao. Oni ove džahile sprječavaju koliko su u mogućnosti. Posjetioci nisu složni na zabludi. A što se tiče kabura drugih mimo njegova, svi njihovi posjetioci su zalutali džahili mušrici, okupljaju se oko njihovih kaburova i tamo ih niko ne sprječava.”¹

Ibn Kajjim kaže: “Šejtan se poigrava sa mušricima u pogledu obožavanja kipova, a za to je više razloga. Poigrava se sa svakim narodom shodno njihovoj pameti. Tako neke poziva da im robuju(tj. kipovima) preko veličanja mrtvih koji su oblikovali kipove u njihovim likovima, kao što je to bio slučaj sa Nuhovim narodom. Zato je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo one koji kaburove uzimaju za mesdžide i svjetiljke. I zabranio je namaz prema kaburu i molio je svog Gospodara da njegov kabur ne učini idolom koji bi se obožavao i zabranio je svom ummetu da uzimaju njegov kabur mjestom za praznovanje. I još je rekao: “Povećala se Allahova srdžba nad narodom koji su kaburove svojih poslanika uzeli za mesdžide.” Naredio je poravnavanje kaburova i rušenje kipova. Mušrici su odbijali da to učine i suprostavljale mu se u svemu tome. To su činili ili iz džehla ili iz inata prema pripadnicima tevhida, a to muvehhidima ništa nije naškodilo. To je preovladavajući uzrok nad većinom mušrika.”²

Također je rekao: “A što se tiče govora o Allahu bez znanja, među svim zabranjenijm stvarima ne postoji gora stvar kod Allaha od tog, niti ima težeg grijeha. To je osnova širka i kufra. Na tome počivaju novotarije i zablude. Svaka zabludjela novotarija u vjeri vuče korjen od govora o Allahu bez znanja....

Osnova kufra i širka je govor o Allahu bez znanja. Mušrik misli da će ga onaj koga je uzeo za božanstvo pored Allaha približiti Allahu i da će se za njega zauzimati. Te da će mu on svojim posredništvom riješiti njegove potrebe, kao što to rade posrednici kod vladara. Svaki mušrik o Allahu govori bez znanja a obrnuto ne važi. Jer, govor o Allahu bez znanja nekad sadrži nijekanje i uvođenje novina u Allahovu vjeru što upće nije od širka. Širk je jedna jedinka od njegovih jedinki.”³

I rekao je: “Nije dozvoljeno ostaviti uspravnim mjesta širka i tagutizma nijedan dan nakon što se steknu uslovi i mogućnosti za njihovo rušenje, jer su

¹ *Medžmu' fetava*, 27/269.

² *Igasetul-lihfan*, 2/222.

³ *Medaridžus-salikin*, 1/378.

to simboli kufra i širka. To su najveći munkeri-grijesi tako da ih nije dozvoljeno podržavati, nakon što se ukaže mogućnost za uklanjanje. Ovo je propis koji se odnosi na *mešhede*-turbeta i mauzoleje koji su sagrađeni nad kaburovima koji su uzeti za idole i tagute koji se obožavaju pored Allaha, kao i kamenje koje se obilazi radi veličanja i traženja berićeta, zavjeta i ljubljenja. Ništa od ovoga nije dozvoljeno ostaviti na licu zemlje nakon što se ukaže prilika za njihovo uklanjanje. Mnoge od ovih stvari su na stepenu Lata i Uza'a i Menata trećeg sa njima. Ili su još na većem stepenu širka od njih, neka je Allah na pomoći. Niko od vlasnika pomenutih taguta nije nosio ubjeđenje da oni stvaraju i opskrbljuju, umrtvljuju i oživljavaju. Oni su kod njih radili ono što su radili i njihova braća mušrici kod svojih taguta. Pa su ovi slijedili običaje i praksu onih prije njih, tako da su postepeno pedalj po pedalj, lakat po lakat uzeli ih za idole, pa je širk zavladao većinom duša, zbog raširenosti džehla i nepostojanja znanja. Tako je munker-zlo i grijeh postalo dobro a dobro postade munekrom. Sunnet u očima takvih postade novotarija a novotarija sunnet. U takvom stanju odrastoše mladi a stariji doživiše starost. Izbrisaše se simboli vjere a islam postade strancem, smanji se broj uleme a poveća broje sefiha-nerazumnih i poveća se fesad na kopnu i zemlji zbog onog što su zaradile ljudske ruke. Ali nije prestala postojati skupina od Muhamedova ummeta ustrajna na istini boreći se protiv mušrika i novotara sve dok Allah ne naslijedi zemlju i one na njoj, a On je najbolji nasljednik.”¹

Kažem: Ovo su citati pomenutih imama da širk nije zavladao među ljudima osim zbog džehla, te iznošenjem govora o Allahu bez znanja. Da li je nakon ovoga ispravno reći da je mušrik opravdan zbog svog džehla?”

Znanje je rukn-temelj od ruknova imana

Šesto

Ovi imami su jasno rekli da je znanje rukn od ruknova imana. Rob ne može biti vjernik sve dok ne stekne vjerodostojno znanje koje je u skladu sa poznatim stvarima. Od poznatih stvari je i to da je iman osnova vjere i šart za postojanje i ostvarenje islama. To jest, nema islama ko nema imana niti ima imana onaj ko nema islama. Od momenta kada rob izgovori dva šehadeta donosimo presudu da je ušao u islam, s tim da se podrazumjeva prisustvo imana

¹ *Zadul-mead*, 2/200, Darul-fikr.

u njegovoj unutrašnjosti koji ga koriguje. Ovo važi u slučaju ako u momentu izgovaranja nije šehadet pomiješao sa širkom. Ako bi rob nakon ovoga došao sa nekim djelom koje poništava dva šehadeta time bi smo znali da je njegov iman poništen. To je ili zbog neispravnog znanja, a što predstavlja govor srca a to je ujedno i prvi rukn imana ili je zbog neispravnog pokoravanja a to je djelo srca a što je ujedno i drugi rukn imana. Tako da time dolazi do poništenja imana i islama kod ovog roba. Ibn Tejmije kaže: "Iman u srcu ne može biti imanom samo pukim vjerovanjem bez djela i bez obavezne ljubavi prema Allahu i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Isto tako iman ne može biti samo puko mišljenje i prohtjev već iman u svojoj osnovi mora sadržavati govor i djelo srca." I kaže: "Govorili su (tj. selefi) da je iman spoznaja srca, potvrda jezikom i rad udovima." Komentarišući riječi Uzvišenog: **"A da vjeruju u Allaha i vjerovjesnika i u ono što se njemu objavljuje, oni s njima ne bi prijateljevali, ali, mnogi od njih su nevjernici."** kao i Njegove riječi: **"I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne private"**, kaže: "Allah, dželle še'nuhu, je pomenute stvari učinio šartom za potvrdu imana. Tako da se da uočiti da je iman spoznaja, uz određene šartove bez kojih ne bi važio." Ibn Kajjim kaže: "Kažu da srce ima dva vadžiba bez kojih čovjek ne može biti vjernik, osim s njima. A to su: vadžib spoznaje i znanja i vadžib ljubavi, pokornosti i predanosti. Kao što ne može biti mu'minom bez prvog isto tako ne može biti mu'minom bez ovog drugog vadžiba. Naprotiv, ako bi ostavio vadžib znanja i spoznaje bio bi žešćeg nevjerstva i udaljeniji od imana od kafira džahila." Također je rekao: "Iman je fard-obaveza svakom pojedincu, to je suština sastavljena od znanja i rada. Nemoguće je pojmiti iman bez znanja i rada tj. djela."

Kažem: Na osnovu ovoga kažemo: Ako rob učini širk iz džehla kategorički tvrdimo da ne posjeduje znanje koje je rukn od ruknova imana, a stim i o neispravnosti imana, a sa njim i islama, kod dotičnog roba. Ovo je šesta stvar. Iz ovih šest tačaka, a ima ih još mnogo, može se zaključiti da ovi imami ne opravdavaju mušrika zbog njegova džehla, niti ga svrstavaju pod ime muslimana. A što se tiče fetvi ovih učenjaka u kojima ne tekfire nikoga ko je pao u širk i kufr, osim nakon što mu se dostavi dokaz, zbog preovladavanja džehla, manjkavosti znanja i tragova poslanice - kao što je fetva Ibn Tejmije, nakon što je spomenuo neke stvari od velikog širka on kaže: "Ove kategorije, iako su mnogobrojne u ovom vremenu, ali zbog malobrojnosti učenih, daija i ljudi od imana te zbog neproširenosti tragova poslanice u većini zemalja, većina ovih ne posjeduje poslaničku ostavštinu putem koje bi spoznali uputu. Za

izreku koja je kufr po Kur'anu, sunnetu i idžma'u osnova je da se kaže: 'To je kufr općenito, shodno šerijatskim dokazima.' Pojam imana je stvar koja je preuzeta od Allaha i Njegova Poslanika ﷺ. Iman nije ono što ljudi poimaju shodno svojim mišljenjima i prohtjevima. Međutim, nije obaveza svakom ko to izgovori presuditi da je kafir dok se kod njega ne potvrde šartovi tekfira i uzroci koji sprečavaju tekfir."¹

¹ *Medžmu' fetava*, 35/164-165.

3. studija

JEDNO IME SE POTVRĐUJE I NIJEČE SHODNO ONOM ŠTO SE ZA NJEGA VEŽE OD PROPISA

Tražeci uputu od Allaha kažem: Pomenuti imami termin kufra upotrebljavaju u raznim kontekstima, shodno tome šta se za njega veže od propisa. Jer, jedno ime se potvrđuje i niječe shodno propisima za koje se veže. Nije obaveza ako se tvrdi ili negira u nekom propisu da se to odnosi i na ostatak propisa. Ovako nešto je poznato u govoru arapa. Kufr prije dostavljanja dokaza se drugačije tretira i njegov propis se razlikuje od kufra nakon dostavljanja dokaza. Tako oni ponekad negiraju kufr, osim ako se radi o slučaju nakon dostavljanja dokaza, shodno onom što se na njega odnosi od propisa, međutim, to ne znači da se niječe drugi kufr koji je potvrđen prije dostave dokaza i poslanice.

Šejhul-islam u tom kontekstu kaže: "Ukratko o toj stvari možemo reći da se jedno ime potvrđuje i niječe shodno onom što se za njega veže od propisa. Nije obaveza ako se potvrdi i niječe nešto u pogledu jednog propisa da to važi i za ostale propise. Ovako nešto je poznato u arapskom jeziku i drugim narodima jer je značenje jasno. Primjer toga su munafici. Na nekim mjestima se svrstavaju sa vjernicima a na drugim mjestima se kaže da nisu od njih. Tako Uzvišeni kaže: **"Allah dobro zna one među vama koji su druge zadržavali i prijateljima svojim govorili: "Priključite se nama!" a samo su neki u boj išli."** U pomenutom ajetu je munafike, strašljivce, okarakterisao kao neprijatelje koji ne idu u džihad i druge odvrćaju, one koji preziru vjernike. U drugom ajetu kaže: **"Oni se zaklinju Allahom da su doista vaši, a oni nisu vaši, nego su narod kukavički."** Pomenuti munafici u ovom ajetu su manjeg grijeha jer nisu vrijeđali vjernike, niti putem zabrane i odvrćanja od džihada, niti oštrim jezicima, već su se zaklinjali Allahom da su oni od vjernika, u svojoj unutrašnjosti svojim srcima. Jer, vjernici su po vanjštini znali da su oni od njih. Allah, dželle šehenuhu, ih je utjerao u laži rekavši **"oni nisu vaši"**. Dok je prije toga rekao: **"Allah dobro zna one među vama..."** Govor se odnosi na onog ko je vanjstinom musliman vjernik a ne misli se da je vjernik od vas ko posjeduje ovu osobinu.. Ovakav nije vjernik, naprotiv, Allah je poništio njegovo djelo, tako da je on od njih (vjernika) samo vanjstinom ali ne i unutrinom. Otuda, kada su neki tražili dozvolu od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ubiju neke munafike on je rekao: *"Ne želim da svijet priča kako je Muhammed ubio svoje prijatelje."* Oni su od njegovih prijatelja

vanjštinom, za onoga ko ne zna suštinu stvari. A što se tiče njegovih pravih prijatelja pri njima nema nifaka-licemjerstva...

Isti je slučaj sa porijeklom. Tako npr. čovjek može nekome biti otac ili brat tako da se to primjenjuje u pogledu nekih propisa a u pogledu drugih ne. Prenosi se u dva Sahiha da su se kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, raspravljali Sad ibn Ebi Vekas i Abd ibn Zem'a ibn Esved u pogledu sina Zem'ove robinje. Utbe ibn Ebi Vekas je sa njom vanbračno imao odnos u džahilijetu pa mu je rodila sina. Utbe reče svom bratu Sadu: "Kada stigneš u Mekku obidi sina Zem'ove robinje, on je moj sin." Pa su se u pogledu njega on i Abd b. Zem'a parničili pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Sad reče: "O Allahov Poslaniče, on je sin moga brata Utbeta. Moj brat me je zadužio da kada stignem u Mekku obidem sina Zem'ove robinje, jer je on njegov sin. Zar ne vidiš, Allahov Poslaniče, sličnost između njega i Utbeta?" Abd reče: "O Allahov Poslaniče, to je moj brat i sin Ibn Velida, mog oca, rodio se u postelji mog oca." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je vidio jasnu sličnost sa Utbetom pa reče: "*On pripada tebi o Abde b. Zem'a, djete pripada postelji (u kojoj se rodio), a preljubnika sljeduje kamen. Zagрни se od njega, o Sevda.*" To je rekao jer je vidio jasnu sličnost sa Utbetom. Ovo ukazuje da jedno te isto ime niječe jedan a potvrđuje drugi propis. Tako da je on (Abd) njegov brat u pogledu nasljedstva ali ne i brat u pogledu mahremstva, tj. ne tretira se kao bliža rodbina. Termin "*nikah*"-ženidba- i drugi u pogledu naredbe obuhvata potpuno značenje, a to je bračni ugovor i polni odnos, kao što stoji u riječima Uzvišenog: **"Onda se ženite sa onim ženama koje su vam dopuštene..."** I Njegove riječi: **"..što se neće za drugog muža udati."** U pogledu zabrane obuhvata i potpuno i nepotpuno značenje. Tako zabranjuje posebice bračni ugovor bez intimnog odnosa, kao što stoji u Njegovim riječima: **"I ne ženite se ženama kojima su se ženili očevi vaši."**¹

Kažem: Kufr koji niječu Ibn Tejmije, Ibn Kajjim i Muhammed ibn Abdulvehhab je kufr čiji vlasnik zaslužuje kaznu na oba svijeta. Na dunjaluku zaslužuje ubistvo zbog toga, a na ahiretu vječni boravak u vatri. Ovo ne biva osim nakon dostavljanja dokaza poslanice jer je kazna uslovljena dostavom poslanice shodno riječima Uzvišenog: **"A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!"** Ovaj kufr njegova nosioca, ako padnu u širk, čini mušrikom i takav nije musliman, međutim, zbog syog kufra neće biti kažnjeni, kako smo to već spomenuli a dokaz tome je: **Prvo.** Šest prethodnih tačaka.

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 7/418-419.

4. studija

DEFINICIJA KUFRA KOJEG NEGIRAJU OVI IMAMI

Drugo

Ibn Tejmije kaže: "Stanje kafira može biti ili da poznaje i poima poslanicu ili ne. Ako ne poznaje poslanicu onda je na neki način u *gaфletu*-nemaru spram nje i nema imana kao što Uzvišeni veli: **"I ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili koji strast svoju slijedi i čiji su postupci daleko od razboritosti."** I kaže: **"Pa smo se njima osvetili i more potopili jer su ajete naše poricali i spram njih nemarni bili."**

Međutim, čisti i potpuni *gaфlet* ne biva osim u slučaju onog do koga nije dospjela poslanica a kufr zbog kog se kažnjava ne biva osim nakon dostavljanja poslanice. Svako ko niječe ono sa čim je došao Poslanik, postaje kafir. A nije pravilo da je svaki kafir od onih koji niječu, već ponekad može biti od onih koji sumnjaju u njega ili od onih koji se okreću od njega. Ponekad može biti u *gaфletu* spram njega ili ga uopće ne može pojmiti. Međutim, kažnjavanje ovog je obustavljeno sve dok mu se ne pošalje poslanik." ¹

Pogledaj, Allah ti se smilovao, Imamove riječi na početku citata kada kaže da stanje kafira ne izlazi iz okvira jedne od dvije stvari, ili poima poslanicu ili ne. A što se tiče kufra za koji slijedi kazna on ne biva osim nakon dostave poslanice i o tome ovisi kažnjavanje.

Negirajući onima koji kažu da se ljepota tevhida i ružnoća širka i mogućnost proživljenja ne može spoznati razumom kaže: "Veliki broj ovih vjeruje da u tome ima nešto što ne može pojmiti razum, kao što je proživljenje, ljepota tevhida, pravda, iskrenost, ružnoća širka, nepravda, laž. Kur'an navodi razumske dokaze koji na to upućuju i negira onom ko smatra da ne mogu poslužiti kao dokaz i pojašnjava da se razumom može spoznati proživljenje, ljepota robovanja Njemu Jedinom, te ljepota zahvaljivanja Njemu, s jedne strane a ružnoća širka i nijekanja Njegovih blagodati s druge strane. O tome sam do utančine govorio na više mjesta... Onaj koji ostavi vadžib i čini loša djela, pa ako i ne bi bio kažnjen bolovima, kao što je kažnjavanje vatrom, uskraćuju mu se blagodati što biva njegovom kaznom. To je kazna onom ko ne zahvaljuje na blagodatima već ih niječe. Za razliku od onog ko zahvaljuje, jer je zahvala oruđe za pribavljanje blagodati i njihovo povećanje. Kufr u situaciji nakon dostavljanja

¹ *Medžmu' fetava*, 2/78-79.

dokaza obavezuje kaznu a prije toga umanjuje blagodat a ne povećava je, s tim da se uslovljava slanje poslanika posredstvom kojeg bi zaslužio ili blagodat ili kaznu. Jer, ne postoji druga kuća osim kuće Dženneta ili Vatre."¹ Pogledaj u Šejhov govor kako razum prepoznaje ljepotu tevhida, proživljenja (ar. *me'ad*), i ružnoću širka. Tako da kufr koji se pojavi prije dokaza poslanice a kojem se suprostavlja dokaz razuma i fitre, smanjuje ni'mete a ne povećava ih. A kufr poslije dostave dokaza za sobom povlači sigurnu kaznu. Zbog toga je rekao: "Kažu, tj. ehli-sunnet, pošto znanje o Allahu predstavlja iman a džehl u pogledu Allaha kufr, onda treba znati da je rad po farzovima iman. Džehl u pogledu farzova prije njihova spuštanja-objavljivanja nije kufr, jer su ashabi Allahova Poslanika potvrdili prvo sa čime im je Allah poslao Poslanika ﷺ, a nisu radili farzove koji su im naređeni poslije toga, tako da njihov džehl u tom pogledu nije predstavljao kufr. Zatim im je Allah spustio farzove pa je priznanje istih i rad po njima postao imanom. A onaj ko bi ih zanijekao postao bi kafirom, jer je time zanijekao Allahovu obavijest. Da nije stigla vijest od Allaha, zbog svog džehla u tom pogledu ne bi bili kafiri. Također, ako do nekog od muslimana ne stigne obavijest zbog takvog džehla, također, ne biva kafirom. Džehl-neznanje o Allahu je kufr u svakoj situaciji, prije i poslije obavjesti.»²

Pogledaj u ovaj citat iz kojeg se vidi da je neznanje o Allahu kufr prije i poslije obavjesti (objave). Ovde se pod džehlom misli na neznanje o Njegovoj jednoći, a dokaz tome je da su ashabi Allahova Poslanika priznali Allaha na početku Muhammedova poslanstva. Poznato je da pod potvrdom ovde misli na potvrđivanje tevhida ilahijeta a ne tevhida rububijeta koji ne pravi razliku između muvehhida i mušrika već ga obje strane posjeduju. Tako da je džehl o Allahu kufr prije i poslije obavjesti, s tim da prije obavjesti smanjuje blagodati a ne povećava ih a njegovim nosiocima je zabranjen ulazak u Džennet. Ako bi umrli u takvom stanju njima se ne klanja dženaza, za njih se ne traži oprost i ne ukopavaju se u muslimansko groblje, jer su mušrici a ne muslimani, s tim da se neće kazniti ni na jednom od oba svjeta osim nakon dostave dokaza. A što se tiče kufra nakon spuštanja obavjesti-objave to je kufr zbog kojeg slijedi kazna. A što se tiče prvih treba reći oni ako se ne kažnjavaju isto tako i ne uživaju.

Šejh još kaže: "Neće se spasiti od Allahove kazne osim onaj ko mu bude iskreno vjeru ispovjedao i ibadet činio. Onaj ko mu ne bude činio širka ali ga ne

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 16/252-253.

² Pogledaj *Medžmu' fetava*, 7/325.

bude ni obožavao takav spada u one koji se sustežu od robovanja Njemu i robovanja drugima, kao što je Faraon i njemu slični. Takav je u gorem položaju od mušrika. Obaveza je ispoljavati ibadet Allahu Jedinom, i to je obaveza svakom čovjeku i ne spada ni sa koga. To predstavlja opći islam pored kojeg Allah neće primiti drugu vjeru. Međutim, Allah neće kazniti nikoga dok mu ne pošalje poslanika. Ali, i pored toga što ga neće kazniti treba znati da u Džennet neće ući osim muslimanska vjernička duša. U Džennet neće ući mušrik, niti onaj ko se oholio i ustezao od činjenja ibadeta Njemu. Onaj do koga nije doprla da'va islama na dunjaluku biće iskušan na ahiretu. U vatru neće ući osim onaj ko bude slijedio šejtana. Onaj ko nema grijeha neće ući u vatru. Allah neće nikoga kazniti vatrom dok mu ne pošalje poslanika."¹ Završen citat.

Iz ovih šejhovih citata može se zaključiti da se mušrik džahil ne može tretirati muslimanom nikako, s tim da se ne osuđuje na kaznu na oba svjeta dok mu se ne dostavi dokaz, a prije toga su bili mušrici a ne muslimani.

I kaže Šejh: "Istina je da mnogim ljudima izgledaju problematični za poimanje šerijatski, tekstovi jer ih ne razumiju. U Kur'anu nema stvari koje se suprostavlja jasnom razumu i čulima a da se u Kur'anu ne nalazi pojašnjenje značenja istih. Jer je Allah, dželle šehnuhu, Kur'an učinio lijekom za srca i pojašnjenjem za ljude i nije dozvoljeno da bude drugačije. Međutim, tragovi poslanice se u pojedinim vremenima i mjestima zagube tako da ljudi dođu u situaciju da ne znaju ono s čim je došao poslanik. Ili ne poznaju uopće riječi, ili poznaju riječi ali ne poznaju značenje istih i tako bi se vraćali u džahilijet zbog nepostojanja poslaničkog nura. Tako se pojavljivao širk a ljudi bi se cijepali u stranke u pogledu vjere. Otuda se rađala smutnja koja je rezultirala smutnjom. Govorne i praktične fitne (smutnje) su od džahilijeta zbog ne postojanja poslaničkog nura među njima, kao što to kaže Malik b. Enes: "Kad se smanji znanje pojavi se grubost, a kada se izgubi znanje o predajama pojave se strasti." Otuda je fitna poistovjećena sa mračnom noći. Tako Ahmed u svojoj hutbi kaže: "Hvala Allahu koji je u svakom vremenu ostavio nosioce znanja." Uputa koja postoji među stanovnicima Zemlje vodi porijeklo od poslaničkog nura, kao što kaže Uzvišeni: **"Od Mene će vam uputa dolaziti, i onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesrećan biti."**

Upućeni i spašeni su oni koji slijede poslanike. To su muslimani mu'mini u svakom vremenu i mjestu. Oni koji će biti kažnjeni i koji su zalutali to su oni koji poslanike u laž ugone. Ostaje treća kategorija a to su džahili-neznalice do

¹ *Medžmu' fetava*, 14/476-477.

kojih nije doprla poslanička poruka. Oni se nalaze u širku, zabludi i zlu, međutim, Allah je rekao: **"A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali"** I rekao je: **"O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali."** I kaže: **"A Gospodar tvoj nikada nije naselja uništavao dok u njihov glavni grad poslanika ne bi poslao, koji im je dokaze Naše kazivao. I Mi smo samo onda naselje uništavali kad su stanovnici njihovi nasilnici bili."** Pomenute kategorije Allah neće uništiti i kazniti sve dok im ne pošalje poslanika. Prenešene su mnoge predaje da onaj do koga ne doprije poslanica na dunjaluku da će se takvom na nekom od mjesta Sudnjeg dana poslati poslanik."¹

U ovom citatu Šejhul-islam kaže da su upućeni i spašeni oni koji budu slijedili poslanike, takvi su muslimani mu'mini. A oni koji su u zabludi i koji će biti kažnjeni, to su oni koji poslanike u laž ugone što predstavlja kufr zbog kojeg će biti kažnjeni. Ostaje još kategorija džahila do kojih nisu doprli poslanici tako da ih nisu mogli u laž ugoniti i time pasti u kufr zbog kojeg bi bili kažnjeni. Međutim, isto tako ih nisu slijedili te su pali u širk. Ova kategorija je u stanju zablude, širka, džehla i u zlu, međutim, neće biti kažnjeni dok im se ne dostave dokazi poslanice. Ovo je kufr prije dostave dokaza i obavjesti (objave). Može se primjetiti da se ovaj citat odnosi na ummet Muhameda ﷺ, i da se niko ne ustručava da takve oslovi mušricima, u općem kontekstu, bez ukazivanja na pojedince. Jer, da je tako onda Šejh o njima ne bi rekao: "Oni će se iskušati na nekom od mjesta Sudnjeg dana, jer da su muslimani ušli bi u Džennet bez pomenutog ispita i iskušavanja. To što je potvrđeno postojanje ispita za ovu kategoriju ukazuje da su oni pojedinačno gledajući mušrici.

I kaže, Allah mu se smilovao: "Osnova imana i bogobožnosti je vjerovanje u Allahove poslanike a vrhunac toga je vjerovanje u pečat svih poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme. Vjerovanje u njega obuhvata vjerovanje u sve Božije knjige i poslanike. A osnova kufra i nifaka je nevjerovanje u poslanike i ono sa čime su došli. Ovo je kufr čiji vlasnik zaslužuje kaznu na Ahiretu. Allah, dželle šeh'nuhu, je obavjestio u Svojoj knjizi da neće nikoga kazniti dok do njega ne doprije poslanica."²

Kažem: Ovo je kufr koji niječe Ibn Tejmije uopćeno, pojedinačno, u usulima i furu'ima, to je kufr koji za sobom povlači kažnjavanje. Jer nema

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 17/307.

² *Medžmu' fetava*, 11/186.

obavezivanja osim s šerijatom. Šerijat obavezuje dostavu ako se otklone prepreke, čak i u pogledu temelja svih temelja, tj. tevhide, a njegovi nosioci prije dostavljanja dokaza nisu muslimani. Osim kada se radi o kufru ponižavanja i ismijavanja čiji se počinioци uopćeno kažnjavaju jer se ne može pojmiti njihov džehl i obožavanje putem njega.

Šejh je, Allah mu se smilovao, upitan¹ o ljudima koji su se bavili dugo duhovnim vježbama, pa su uvidjeli da su se kristalizirali te rekoše: “Od sada nećemo obraćati pažnju na ono što radimo, naredbe i zabrane se odnose na obične ljude. Da su se okitili znanjem kao i mi sa njih bi spala obaveza pridržavanja (zebrana i naredbi). Suština poslanstva se vraća na mudrost i korist čime se žele ustrojiti obični ljudi. Mi nismo od običnih kako bi se na nas odnosila obaveza *teklifa*, tj. šerijatskih naredbi i zabrana, jer smo se mi kristalizirali i spoznali smo mudrost.” Da li govor ovog čovjeka predstavlja kufr ili je samo novotarija a ne i kufr? Da li takvo nešto može poteći od čovjeka koji je pokoran Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme?

Pa je odgovorio: “Nema sumnje među učenjacima i vjernicima da ovakav govor predstavlja najgoru i najtežu vrstu kufra. Takav govor je gori od govora kršćana i židova. Oni koji se pridržavaju vjere koja je derogirana i izmjenjena bolji su od ovih koji misle da naredbe i zabrane u potpunosti spadaju sa njih. Ovi u ovakvom stanju izlaze iz kruga svih šerijata, svih nebeskih Knjiga i svih vjera. Ovakvi se uopće ne pridržavaju nijedne Allahove naredbe i zabrane. Ovakvi su gori čak i od mušrika koji se pridržavaju ostataka nekih vjera, kao što su mušrici od arapa koji su držali do nekih ostataka Ibrahimove, alejhi selam, vjere... Iz čijeg se govora može zaključiti da on ili neka grupa imaju pravo izići iz kruga svih naredbi i zabrana tako da ništa ne smatraju obavezom, niti da im je išta zabranjeno, takav spada u najgore nevjernike na zemlji, kao što je kategorija faraona i onih uz njega. Mnogi ljudi u određenim mjestima i vremenima odrastu u okruženju gdje je nestalo mnogo stvari od poslaničkog znanja, tako da ne ostane niko ko bi im prenio ono s čime je Allah poslao svog poslanika, od stvari Knjige i mudrosti. Tako da mnogi ne znaju ono s čim je poslan poslanik, niti postoji neko ko bi im to dostavio. Ovakav se ne tekfiri, (zatim je nastavio navoditi dokaze u tom kontekstu).

Da se zaključiti, da pomenuti govor spada u nevjerstvo. Međutim, izricatelju ovog govora ne sudimo da je nevjernik sve dok do njega ne dospije

¹ *Medžmu' fetava*, 11/401-413.

znanje s kojim bi se protiv njega mogao donijeti dokaz usljed čijeg ostavljanja bi postao kafir.

Dokazi neispravnosti ovog govora su mnogobrojni u Kur'anu, sunnetu kao i po slaganju selefa ummeta i njegovih imama i šejhova. To ne zahtjeva pojašnjenje već je to nužno poznata stvar u vjeri islamu, tj. da naredbe i zabrane ne spadaju sa robova sve do njihove smrti. A što se tiče riječi: "Da li tako nešto može poteći od nekoga u čijem srcu ima pokornosti prema Poslaniku?" Kažemo takvo nešto ne može poteći od onog ko uopće priznaje poslanstva, već se izricatelj takvog govora smatra nevjernikom u sve poslanike i vjerovjesnike, jer su svi oni dolazili sa naredbama i zabranama prema robovima do njihove smrti. Čak šta više, ovakav govor ne može poteći od onog u čijem srcu ima pokornosti spram Allaha i ko vjeruje i potvrđuje da je On Bog svijeta. Ova potvrda (da je Allah njegov Bog i Bog svijeta), za sobom povlači da se čovjek deklarirše kao Allahov rob koji mu je pokoran. Onaj ko misli da može raditi što hoće bez namjere da robuje Allahu, takav niječe da je Allah njegov Bog."¹ Završen citat.

Pogledaj, Allah ti se smilovao, u ovu fetvu, na njenom početku on presuđuje da su najgori nevjernici na zemlji, te da su čak gori od kršćana i židova i da su gori od mušrika. Da bi nakon toga negirao njihov kufr zbog slabog znanja i preovladavanja džehla, a radi se o kufru koji povlači kaznu. Nakon toga opet potvrđuje da su nevjernici u sve Knjige i poslanike, te da su nevjernici u pogledu božanstva Uzvišenog Allaha. Ovo je kufr prije obavjesti i dostavljanja dokaza.

Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, (u odgovoru Ibn Abdulberru na njegovo negiranje hadisa o ispitivanju pripadnika fetre, tj. onih do kojih nije dospjela objava), odgovarajući na njegove riječi da pripadnici fetre koji umru u takvom stanju su kafiri ili nisu... kaže: "Odgovor na ovo može biti na više načina.

Prvo. Njima se ne može presuditi da su vjernici niti nevjernici jer je kufr nijekanje onog s čim je došao Poslanik ﷺ. Da bi to zanijekao onda se prije toga uslovljava dostavljanje poslanice. Iman je vjerovanje u Poslanika u pogledu onog što obavjesti, te pokornost njemu u onom što je naredio, a da bi se po tome postupilo opet se uslovljava dostava poslanice. Nije obavezno da nepostojanjem jednog od ovo dvoje mora biti ono drugo, osim u slučaju dostavljanja njegovog uzroka. Pošto ovi na dunjaluku nisu ni kafiri ni mu'mini iz toga proizilazi da se

¹ Pogledaj *Medžmu' fetava*, 11/401-413.

na njih na ahiretu odnosi poseban propis koji se razlikuje od propisa dvije pomenute skupine (tj. muslimana i kafira). Ako bi rekli: "Pa vi ih na dunjaluku tretirate kao kafire kada se radi o propisima nasljeđivanja, zaštite i bračnih odnosa." Kažemo: "Tako ih osuđujemo na dunjaluku u pogledu ovosvjetskih propisa, ali ih ne osuđujemo u pogledu nagrade i kazne, kao što smo to objašnjavali."

Drugo. Ako prihvatimo mišljenje da su kafiri, međutim, mi negiramo njihovo kažnjavanje zbog nepostojanja preduslova za to, a to je dostavljanje dokaza protiv njih, jer, Allah neće kazniti osim onog protiv koga je podignut dokaz."¹ Završen citat.

Ovo je jasan citat imama koji negira kufr kažnjavanja, osim nakon dostavljanja dokaza, iako su njegovi nosioci kafiri u pogledu dunjalučkih propisa ali ne i kada se radi o propisima nagrade i kazne. Ovako kaže unatoč njegovim riječima prije toga da se nečiji širk potvrđuje (tj. da se širk tretira širkom) kod njegovih vlasnika i da za to ne treba poslanik, jer je dokaz za to razum i fitra-priroda.

U knjizi *Tarikul hidžretejn* kaže: "Četvrta kategorija. Narod koji nema pokornosti, grijeha, nisu u kufru a ni u imanu. Ovakvi se dijele na više kategorija: Kategorija do koje nikako nije dospjela da'va niti je o njoj čuo ikakva habera. Zatim skupina ludih koja ništa ne razumije niti raspoznaje. Među njima ima i gluhi koji ništa ne čuju. Od njih su i djeca mušrika, koja su umrla prije nego su počeli išta raspoznavati." Zatim kaže: "Sedamnesta kategorija, na str 411 kaže: 'Djeca nevjernika i njihovi luđaci. Na dunjaluku imaju propis kafira i na nih se odnosi propis njihovih zaštitnika.'"²

Kažem: Kada je Ibn Kajjim negirao kufr mušričke djece onda je to bilo u kontekstu njihova kažnjavanja na oba svijeta, a kada je istu skupinu osudio kao nevjernike onda je to bilo u kontekstu propisa nevjerstva koji se nad njima sprovode na dunjaluku. Na ovu temu pogledaj sedamnaestu skupinu o kojoj govori Ibn Kajjim u svojoj knjizi *Tarikul hidžretejn*. On kaže: "Kategorija slijepih sljedbenika i nevjernika džahila i onih koji ih slijede. Oni govore: 'Mi smo na ovome zatekli naše očeve i mi se za njima povodimo...' Ummet se složio da su pripadnici ove kategorije kafiri, unatoč tome što su džahili, ili oni koji slijepo slijede svoje vođe i glavešine..." Prenosi se u vjerodostojnoj predaji od njega,

¹ *Ahkam ehliz-zimme*, 2/656.

² *Tariku hidžretejn*, str 387.

sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Zaista u Džennet neće ući osim muslimanska duša." A Ovaj mukallid (slijepi sljedbenik) nije musliman, a razuman je i podliježe šerijatskim obavezama. Onaj ko podliježe šerijatskim obavezama, a uz to je razuman, ili je u islamu ili u kufru (tj. ili je musliman ili kafir). A što se tiče onog do koga nije dospjela *da'va* (poziv u vjeru), takav nema obaveza i u tom stanju on biva kao djeca i luđaci u pogledu odgovornosti, a o čemu smo već govorili.

Islam je ispoljavanje Allahove jednoće i robovanje Njemu Jedinom, Koji nema sudruga, te vjerovanje u Allaha i Njegova Poslanika ﷺ. A njegovi sljedbenici vjeruju u ono s čim je došao. Ako rob ne dođe sa ovim, nije musliman. U tom slučaju, ako nije kafir inadžija onda je kafir džahil. Suština ove kategorije se ogleda u tome da su oni kafiri džahili a ne inadžije. To što nisu inadžije ne izvodi ih iz kruga kufra. (zatim je Šejh nastavio govoriti o džahilu koji se okreće od spoznaje i džahilu koji nema mogućnosti da dođe do upute. Oba su kafiri, s tim da će prvi biti kažnjen zbog okretanja a drugi neće biti kažnjen već će biti iskušan na Ahiretu.)...

Već je na robu obaveza da vjeruje, da svako onaj ko ispovjeda drugu vjeru osim islama postaje kafirom i da Allah neće kazniti nikoga dok mu ne dostavi dokaz putem poslanika. Ovo je uopćeno, a pojedinačni slučajevi se vraćaju Allahovom znanju i mudrosti. Ovo se odnosi na propis nagrade i kazne. A što se tiče na dunjaluku prema njima se postupa shodno vanjštini. Djeca i luđaci od nevjernika imaju propis njihovih šticećenika.

Ovim pojašnjenjem razbijaju se nejasnoće u ovoj mes'eli koja se temelji na četiri osnove:

Prva: Allah, dželle šeh'nuhu, neće kazniti nikoga osim nakon uspostave argumenta nad njim (ar. *kijamul hudže*).

Druga: Kazna (na dunjaluku i ahiretu) se zaslužuje uz dva uzroka ili dvije stvari: Prva je - okretanje od dokaza a druga je - neprihvatanje iz oholosti i inata. A što se tiče kufra džehla, bez dostavljanja dokaza i u slučaju nemogućnosti njegove spoznaje, u tom slučaju Allah je negirao njegovo kažnjavanje dok se ne dostavi poslanički dokaz.

Treća osnova: Dostavljanje dokaza se razlikuje shodno vremenu, prostoru i osobi. Tako, nekada, u nekom vremenu i mjestu biva dostavljen Allahov dokaz mimo drugog vremena i mjesta...

Četvrta: "Allahove radnje su shodno Njegovoj mudrosti."¹

Iz ovog citata ćemo izvući sljedeće pouke:

1. Mušrik - džahil koji slijepo slijedi druge je kafir.
2. U Džennet neće ući osim muslimanska duša (tj. musliman). A mušrik *mukallid* (onaj koji slijepo slijedi) nije musliman.
3. Musliman je onaj ko obožava Allaha jednog Jedinog, Koji nema sudruga, i vjeruje u Njegova Poslanika ﷺ, i slijedi ga u onome s čim je došao.
4. Rob koji podpada pod šerijatske obaveze (*mukellef*) je ili u islamu ili u kufru (tj. ili je musliman ili je kafir).
5. Nosioci kufra neznanja (džehla), bez dostavljanja dokaza (nad kojim nije uspostavljen argument), su kafiri u pogledu propisa dunjaluka ali ne i u pogledu propisa nagrade i kazne, tj. kufra za koji slijedi kazna.
6. Što se tiče kufra neznanja, ako se njegovim vlasnicima dostavi dokaz, onda se na njih odnose propisi kufra na dunjaluku i propisi nagrade i kazne.
7. Mušrik džahil koji slijepo slijedi svoje vođe nije musliman, bez obzira da li je do njega dopro dokaz ili ne, jer se islam ogleda kroz napuštanje širka i predanost Allahu Jednom jedinom, kao i vjerovanje u Njega i Njegova Poslanika ﷺ, te slijeđenje njega u onome s čim je došao.

Šejh Muhammed ibn Abdulvehhab kaže u svome pismu bratu (tj. njegovom učeniku) Ahmedu Tuvejdžeriju: "Naprotiv, Allaha uzimamo za svjedoka, koji zna šta je u našim srcima, da onaj ko radi po tevhidu a odrekne se širka i mušrika - da je takav musliman, bez obzira u kojem vremenu i mjestu bio. Već mi tekfirmo onog ko Allahu čini širk u pogledu Njegova božanstva, nakon što mu dostavimo i pojasnimo dokaze o neispravnosti širka."² Završen citat.

Pogledaj, Allah mu se smilovao, kako Šejh tekfiri onog ko Allahu širk učini, nakon što mu se dostavi dokaz. Ovo je kufr za koji slijedi kazna. Opće je poznato da ovakav mušrik po Šejhu nije musliman, a dokaz tome je da on u istom pismu kaže: "Onaj ko bude radio po tevhidu a odrekne se širka i mušrika je musliman." Tako da je propis vezao za islam kojeg ne posjeduje mušrik. Zbog toga Šejh kaže: "A što se tiče drugih mes'ela (zbog kojih mi prigovaraju) da kažem: 'Ne može biti ispravan islam čovjeka koji ne poznaje značenje šehadeta

¹ *Tariku hidžretejn*, str 411-414.

² *Muellefât šejh Muhammed b. Abdulvehhab*, peti dio, lična pisma, str 60.

la ilahe illallah'. Zatim da znam ko mi dolazi sa njihovim značenjem. Zatim da je bog onaj u kome je tajna¹. Od toga je tekfir onog ko se zavjetuje želeći se time približiti nekome mimo Allaha te činjenje zavjeta radi toga. Zatim da je klanje (žrtva) radi džina kufr a da je takva životinja haram, pa makar nad njom dotični spomenuo Allaha, ako ju je zaklao radi džina. Ovo je pet mes'ela, sve su istina i ja ih zastupam. Počet ćemo govor o njima jer su one majka-osnova mes'ela. A prije toga spomenut ću značenje la ilahe illallah i kažem:

"Tevhid se dijeli na dvoje. Prvo. Tevhid-rububijje, a to označava Allahovu jednoću u stvaranju, uređenju meleka, poslanika i drugog. Ovo je nepobitna istina bez koje se ne može ali to samo po sebi čovjeka ne uvodi u islam, jer to većina ljudi potvrđuje. Uzvišeni u tom kontekstu kaže:

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ
وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدِيرُ الْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

Upitaj: "Ko vas hrani s neba i iz zemlje, čije su djelo sluh i vid, ko stvara živo iz neživog, a pretvara živo u neživo, i ko upravlja svim"? – "Allah"! – reći će oni -, a ti reci: "Pa zašto Ga se onda ne bojite?" (Junus, 31)

Ono što čovjeka uvodi u islam je tevhid-uluhijje, a to znači - da se niko ne obožava pored Allaha, čak ni bliski melek niti poslanik. Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslat džahili su u njegovom vremenu obožavali razne stvari pored Allaha: neki su dozivali i molili se kipovima, drugi su dozivali Isa'a, a neki su se molili melecima. On im je to zabranio te ih je obavjestio kako ga je Allah poslao radi ispovjedanja tevhida, te da se ne doziva niko mimo Njega, ni meleci niti poslanici. Onaj ko ga bude slijedio i potvrđivao njegov tevhid takav ispravno svjedoči šehadet *la ilahe illallah*. A onaj ko mu se suprostavi i bude molio i dozivao Isa'a i meleke, te od njih tražio pomoć i kod njih tražio utočište, takav je zanijekao *la ilahe illallah*, unatoč tome što potvrđuje da niko pored Allaha ne stvara i opskrbljuje. O ovome postoji dugačko objašnjenje, međutim, ovo je ukratko ono oko čega se slaže ulema."²

Pogledaj u njegove riječi, Allah ti se smilovao, kada je rekao da čovjekov islam neće biti ispravan dok ne spozna značenje *la ilahe illallah* i da on zna ko

¹ za kog vjeruju da zna gajb. Op.kor.

² Prethodni izvor.

dođe sa ispravnim značenjem šehadeta, te da čovjeka u islam uvodi tevhid-uluhijet, a to ukratko znači da se ne obožava niko mimo Allaha, te da onaj ko bude slijedio Poslanika i ispoljavao tevhid Allahu takav istinski svjedoči *la ilahe illallah*. Onaj ko učini širk, taj niječe šehadet *la ilahe illallah*, te njegove riječi da se oko prethodno spomenutog slaže ulema. Pomenuti citati jasno ukazuju na stav ovih imama u pogledu ove naše tematike, a to je da mušrik džahil nema opravdanja zbog svog džehla i da se ne može deklarise (nazvati) kao musliman. Na dunjaluku spram njega se primjenjuju propisi kufra, a ako se radi o vremenu i mjestu fetre (vremenu i mjestu do kojeg nije dospjela poslanica) i ako mu nije dostavljen dokaz, ne tretira se kao kafir kufra zbog kojeg će biti kažnjen. Također, neće uživati na ahiretu sve dok ne bude iskušán i dok ne prođe ispit na nekom od mjesta Sudnjeg dana. Jer, u *Džennet neće ući osim muslimanska duša* (tj. musliman). A suština islama se ogleda u ispoljavanju jednoće Jedinog Allaha, Koji nema sudruga, kao i vjerovanjem u Njegova Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, i slijeđenjem onoga s čim je došao. Mušrik ne posjeduje pomenute stvari i nakon što mu se dostavi dokaz postaje kafirom u pogledu propisa dunjaluka i ahireta, tj. propisa nagrade i kazne.

Ovo što smo spomenuli, Allahovom dobrotom predstavlja vrhunac u pogledu diskusije o ovoj velikoj meš'eli zbog koje je Allah stvorio stvorenja, zbog nje je uzeo *misak*-ugovor i to usadio u *fitri*-prirodu ljudi. Zbog toga je slao poslanike i spuštao knjige, zbog toga je pripremio Džennet i Vatru. A suština toga se ogleda u činjenju ibadeta Allahu Jedinom, Koji nema sudruga, a nijekanje i nevjerovanje svega što se obožava mimo Njega. U tom kontekstu je govorio i uvaženi šejh muhaddis Ishak b. Abdurrahman b. Hasen Alu-Šejh u svojoj poslanici *Hukmu tekfiri muajjen vel-ferku bejne kijamil-hudže ve fehmil-hudže*. Pogledaj šestu poslanicu u knjizi *Akidetul-muvehhidin ver-reddu ala dalali mubtedi'in*, str 149-163.

Obožavaoci kaburova ne podpadaju pod naziv muslimana

Na strani 150-151, kaže: "Suština ove naše mes'ele je činjenje ibadeta Jedinom Allahu, Koji nema sudruga, i negiranje ibadeta drugima mimo Njega, te da onaj ko bude obožavao pored Allaha drugog takav je počinio veliki širk koji izvodi iz mileta. To je temelj temelja zbog kojeg je Allah poslao poslanike i spustio knjige, te je nad ljudima putem Poslanika i Kur'ana iznešen dokaz. Naći ćeš da je to stav imama u pogledu tog temelja, kada se radi o tekfiru onog ko Allahu širk učini; da se od takvog traži pokajanje, u protivnom se ubija.¹ Oni ne spominju podučavanje (ta'rif) u pogledu mes'ela usula (osnova) već spominjuju

¹ Kada je riječ o grijesima ulema ehli-suneta uopšteno govori o određenim djelima i ubjeđenjima, te ih kategorišu kao male, velike i teške grijehe koji izvode iz vjere. U pogledu presude nad pojedincom za to je zadužena islamska država na čelu sa islamskim vladarom. Islamski vladar po pokrajinama ovlasti kadije koji ako im se dostave ovakve optužbe povedu parnicu i na kraju daju konačnu presudu. Vladar je dužan zadužiti neki od državnih aparata koji posjeduju snagu i silu, kao što je vojska ili policija, da sprovedu kadijinu presudu. Sam kadija nije dužan sprovoditi kaznu, on je zadužen da na osnovu validnih šerijatskih propisa i dokaza donese presudu. U slučaju nepostojanja islamske države pojedincima nije dozvoljeno da se ponašaju kao kadije ili još gore od toga da izvršavaju šerijatske kazne nad ljudima, jer to vodi u smutnju nesagledivih razmjera. Muslimanima je dužnost, zajedno na čelu sa ulemom, da rade na uspostavljanju islamske države koja bi sudila po propisima islama. Nijedan islamski pokret neće uspjeti bez smjernica eminentne islamske uleme. Tako iz bliže istorije imamo pouku kako su mnogi pokreti zastranili, a drugi su opet nemarni i olahko prilaze toj stvari. Eminentna islamska ulema je najkompetentnija, da u slučaju nepostojanja islamske države, po pitanju mnogih problema s kojima se susreću muslimani, dâ ispravno rješenje, tj. fetvu. Jer ako njih, učenjake, njihovo znanje nije učinilo bogobojaznim treba znati da nas naše neznanje sigurno neće učiniti bogobojaznim. Obični muslimani, pa čak i mnoge učene daije, ne smiju se stavljati u poziciju muftije i mudžtehida. Jer da bi neko bio mudžtehid i muftija za to postoje šartovi o kojima ovdje ne želim govoriti. Ono što želim istaći jeste činjenica da će svako onaj ko ljudima izdaje šerijatsko pravna rješenja - fetve biti za to pitan, a snosit će i breme odgovornosti onih koji ga budu slijedili. Zato se bojmo Allaha i ovo teško breme izdavanja fetvi, suđenje o ljudima u pogledu njihovih grijeha prebacimo na leđa uleme jer su oni za to kvalificirani, i oni su za to pred Allahom odgovorni a ne mi. A svi problemi, manje ili više, s kojima se muslimani susreću danas pojavljivali su se kroz istoriju islama i vijesti o tome se nalaze u islamskoj literatur. Ulema je ta koja poznaje te stvari i stav ehli-sunneta u pogledu tih problema a njihovi vidici su širi. I na kraju čuvajmo se teasuba-tj. pristrasnosti pojedinim daijama ili učenjacima jer svi oni mogu da pogriješe. Od svačijeg govora se uzima i ostavlja osim vlasnika ovog kabura (Poslanika ﷺ) kako to kaže imam Malik. Na kraju molim Allaha da popravi stanje svih muslimana. (Op. pr.)

ta'rif u manje poznatim mes'elama čiji dokazi ponekad mogu biti nepoznati nekim muslimanima. Kao što su mes'ele u kojima se suprotstavljaju neki novotari, kao što su kaderije i murdžije, ili kao što je mes'ela sarfa i 'atfa. Pa kako da podučavaju obožavaoce kaburova kada oni nisu muslimani, niti podpadaju pod pojam islama. A da li pored širka opstaje djelo? Uzvišeni Allah kaže: **"...i prije će debelo uže kroz iglene uši proći nego što će oni u Džennet ući."** I kaže: **"A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan – biće kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio."** I kaže: **"Allah neće oprostiti da mu se drug pripisuje."** I kaže: **"A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili."** Kao i drugi ajeti u tom kontekstu. Iz ovog ubjeđenja(akide) proizilazi drugo prljavo ubjeđenje, a to je da nad ovim ummetom nije uspostavljen dokaz dolaskom Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, i objavom Kur'ana. Allahu se utječemo od zlog shvatanja i poimanja. Pripadnici fetre do kojih nije doprla poslanica po idžma'u se ne nazivaju muslimanima, niti se za njih traži oprost. Učenjaci se u pogledu kažnjavanja istih na ahiretu razilaze...

Na str 159 kaže: "Ibn Kajjim je potvrdio kufr *mukallida* koji slijede svoje šejhove u mes'elama koje se dotiču kufra, ako imaju mogućnosti da tragaju za istinom i da je spoznaju i da se u tom kontekstu poduče i kvalificiraju. A onaj ko nema mogućnosti da se poduči i da spozna ono sa čim su došli poslanici, po njemu takvi spadaju pod kategoriju pripadnika fetre - onih do kojih nije doprla da'va poslanika. Obje kategorije se ne mogu proglasiti muslimanima niti ulaze u naziv muslimana, čak i kod onih koji neke od njih ne tekfire. Govor o tome će doći. Širk i ime širka se na njih odnosi. Šta ostaje od islama ako se negira njegov temelj i njegov osnovni postulat, tj. šehadeta la ilahe illallah, šta u tom slučaju ostaje od islama i njegova naziva? Da bi na str 160 rekao: "Također, razmisli o onome što je rekao šejh Abdullatif, u navodu od Ibn Kajjima, da je ovakav (džahil koji počini širk) u najboljem slučaju na stepenu pripadnika fetre, koji su umrli prije poslanstva i do kojih nije doprla da'va nekog od poslanika. Da bi rekao: "Obje vrste ne možemo okarakterisati kao muslimane, niti se mogu podvesti pod naziv muslimana, čak ni kod onih koji neke od njih ne tekfire. Na ovakve se odnosi naziv širka. Šta ostaje od islama uz negiranje njegova temelja i velikog pravila šehadeta la ilahe illallah?..."

Na str 163, nakon što je naveo govor Ibn Kajjima o pripadnicima fetre iz njegove knjige *Tarikul hidžretejn*, Šejh je zatim rekao: "Zastani i dobro razmisli o ovom obrazloženju. Šejh, Allah mu se smilovao, nije nikoga izuzeo osim onoga ko i pored upornog nastojanja i traženja nije u mogućnosti spoznati istinu. Ovo

je vrsta na koju se odnosi govor Šejhul-islama i Ibn Kajjima kao i govor drugih *muhakkika* (verifikatora) poput njih. A što se tiče Irakija i njegove braće, oni su prikazali govor šejha da on ne tekfiri džahila (u pogledu tevhide), te kako on smatra da je džahil u tom pogledu opravdan, a govor o tome su uljepšali. Po tom pitanju nisu pravili razlike, a ovu šubhu su uzeli kao štit kojim su odbijali kur'anske ajete i Poslanikove ﷺ hadise, te podviknuše na Allahove robove muvehhide, kao što se to desilo njihovim prethodnicima od strane obožavaoca kaburova i mušrika. Allahu ćemo se svi vratiti i on će presuditi među svojim robovima u onome oko čega su se razilazili... I tako do kraja onog što je spomenuo šejh, Allah mu se smilovao."

Zato dobro razmisli, ako si od onih koji traže istinu s dokazom a boriš se protiv batila. I na kraju, neka je salavat na Muhammeda vjerovjesnika, na njegovu porodicu i sve ashabe.¹

Ovu studiju ću završiti ajetom iz Allahove knjige i govorom cijenjenog alima šejha Abdulaziza Abdullaha bin Baza.

Opis Poslanika ﷺ i njegovih sljedbenika

Što se tiče ajeta to su riječi Uzvišenog:

فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ۚ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ءَأَسْلَمْتُمْ ۚ فَإِنْ
أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ ۚ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾

"Ako se oni budu prepirali s tobom, reci: "Ja se samo Allahu pokoravam, a i oni koji me slijede." I reci onima kojima je data Knjiga i neukima: "Primitе islam!" Ako prime islam, onda su na pravom putu. A ako odbiju, tvoje je jedino da pozivaš. – A Allah dobro vidi robove Svoje." (Ali-Imran, 20)

Ajet je Poslanika i njegove sljedbenike opisao narazdvojivim svojstvom s kojim se razlikuju od ostalih nevjerničkih naroda, a to je pokornost Allahu. Svi se mufessiri slažu, bez razilaženja, da pomenuta pokornost Allahu znači iskreno činjenje ibadeta Allahu Jedinom, Koji nema sudruga, i odricanje od svega što se obožava mimo Allaha.

¹ *Akidetul-muvehhidin ver-reddu ala dalali mubtedi'in*, šesta poslanica, str 149-163.

Ovdje se postavlja pitanje da li je onaj ko obožava druge mimo Allaha pokoran Allahu? Ako bi rekli da, onda to predstavlja širk i izlazak iz vjere. Ako bi rekli ne, onda pitamo da li je ovaj mušrik koji nije pokoran i iskren prema Allahu od sljedbenika Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme? U uvodu knjige *Akide tul-muvehhidin ver-reddu ala dalali mubtedi'in*, uvaženi šejh Ibn Baz kaže: "Hvala Allahu Gospodaru svjetova i neka je salavat i selam na najčasnijeg poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme, na njegovu porodicu i sve ashabe i one koji ih u dobru slijede do Sudnjeg dana, a zatim: Došao mi je brat po vjeri, uvaženi šejh Abdullah ibn Sad Gamidij, koji je poznat po iskrenosti, emanetu i ljubomori spram vjere, kao i svom stavu protiv izmišljotina u vjeri, djela širka i novotarija i koji je poznat u odbrani islamskog akideta i pozivu u isti s jedne a borbi protiv onoga što mu se suprostavlja s druge strane. On mi je spomenuo da je odlučio sabrati nekoliko korisnih poslanica ili studija iz djela imama da'veta i nekih učenjaka Nedžda u pogledu tekfira pojedinca (*tekfir mu'ajjen*) i o nepostojanju *uzra*-opravdanja zbog džehla kada se radi o mes'elama tevhide i širka, te da to želi odštampati. Od mene je tražio da mu napišem predgovor za tu knjigu. Pregledao sam ove studije i ocjenio ih kao korisne i vrijedne za podjelu i distribuciju. Te poslanice su napisali veliki imami i učenjaci koji su proveli život u podučavanju korisnog znanja iz Allahove Knjige i sunneta Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, radu po njima i pozivu k Allahu. Pročišćavali su akidet, branili ga i upozoravali na one koji su zalutali u tom pogledu. Ove poslanice pojašnjavaju tevhid i ono s čim su dolazili poslanici i zbog čega su objavljivane Knjige, te ono što Allah voli kod robova od robovanja Njemu Jedinom, i iskrenog činjenja ibadeta u svim oblicima: riječju, djelom i ubjeđenjem. Ne doziva se niko osim On Jedini, ne nada se ni od kog osim od Njega Jedinog, ne traži se pomoć osim od Njega Jedinog.....

Abdulaziz b. Abdullah b. Baz,
 generalni direktor odjela za naučna istraživanja, izdavanje fetvi i da'vet.

REZULTATI STUDIJE

- ❖ Potvrda svojstva širka za njegova počinioca makar bio džahil i makar mu ne bio dostavljen dokaz.
- ❖ Što se tiče stvari od obavjesti i farzova, ako se izuzmu osnovi vjere, džahil u tom slučaju ne pada u nevjerstvo osim nakon dostave i pojašnjenja dokaza.
- ❖ Širk koji se učini prije obznane i pojašnjenja biva uzrokom kazne s tim što je kazna uslovljena dostavom dokaza.
- ❖ Ajet o misaku je poseban dokaz u pogledu širka a nije poseban dokaz u pogledu kazne shodno jačem mišljenju kod ehli-sunneta.
- ❖ Ne postoji povezanost u pogledu propisa širka i nijekanja kazne.
- ❖ Svako ko bude (vječno) kažnjen na oba svijeta je mušrik a ne kažnjava se svaki mušrik osim nakon dostave dokaza. Između ove dvije stvari je uopćenost (ar. *umum*) i posebnost (ar. *hususu mutlak*).
- ❖ Ljepota tevhida i ružnoća širka je poznata i ustaljena u fitri-prirodi ljudi a objava upozorava i upućuje ljudski razum na fitru u kojoj su stvoreni.
- ❖ Razvratna djela se smatraju ružnim i prije dokaza poslanice. Njihovim počiniocima je obavezna tevba nakon što im stigne upozorenje i obznana.
- ❖ Ispoljavanje Allahove jednoće kroz ibadet i kufr u sve ono što se obožava mimo Allaha, dželle še'nuhu, iz pokornost i prihvatanje propisa od jedinog Allaha, Koji nema sudruga, predstavlja šartove i prava la ilahe illallah.
- ❖ Izgovaranje šehadeta za sobom povlači ostale propise islama osim ako se sa tim pomiješa širk ili vanjski dokaz koji ukazuje na promjenu čovjekova akideta. Onaj ko izgovori šehadet uslovljava se da ispuni i šartove la ilahe illallah. Ako poslije toga dođe sa nečim što negira šehadet nad njim se primjenjuju propisi riddeta-otpadništva.
- ❖ U Džennet neće ući osim duša muslimana mu'mina.
- ❖ Određivanje halala i harama je jedna od specijalnih stvari i osobenosti Božijeg rububijeta. Zato ko priziva da mu je dozvoljeno to činiti taj se stavlja na stepen božanstva.
- ❖ Onaj ko mu to prizna i prihvati uzeo ga je za božanstvo koje se obožava.

- ❖ Onaj ko dođe sa tevhidom, ostavi širk i bude se pridržavao propisa iz (slijepog) slijedenja očeva i starih mimo Allaha i Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, takav se smatra munafikom velikog nifaka.
- ❖ Zatim, postoje određena svojstva Uzvišenog Allaha bez kojih se ne može pojmiti Uzvišeni Allah kao božanstvo koje se obožava. Onaj ko ih ne poznaje i ne spozna taj ne poznaje Allaha, dželle še'nuhu, te time obožava nekog dugog pa makar mislio drugačije od toga.
- ❖ Ibadet Allahu ne može biti validan sve dok se Allah ne učini jedinim božanstvom te da se čovjek preda Allahu od momenta kada Allaha prizna za jedinog boga, Koji nema sudruga.
- ❖ Sprovođenje tevhida je šart za šefa'adžiju kao i onoga kome se čini šefa'at.
- ❖ Islam je izražavanje Allahove jednoće i činjenje ibadeta Njemu Jedinom, Koji nema sudruga, te vjerovanje u Njegova Poslanika i slijedenje onoga s čim je došao.
- ❖ *Hanif* je onaj koji ciljano i znano napusti širk, a okrene se ispoljavanju tevhida govorom i djelima.
- ❖ Tevhid uluhijje pravi razliku između muslimana i mušrika.
- ❖ Opća osnova vjere s kojom su dolazile sve poslanice i u kojoj je spas na ahiretu se ogleda u obožavanju Allaha Jedinog, Koji nema sudruga, vjerovanje u Njega, Njegove poslanike i Sudnji dan uz činjenje dobrih djela.
- ❖ Iman je srčana spoznaja, potvrda jezikom i rad udova. Povećava se s pokornošću a smanjuje s grijehanjem. A znanje i rad su ruknovi imana.
- ❖ Nema islama onaj ko nema imana niti ima imana onaj ko nema islama. Prvo je nifak a drugo je kufr pored kojeg ne opstaje tevhid.
- ❖ Onaj ko griješi prema Allahu iz oholosti takav po slaganju svih pada u nevjerstvo. Onaj ko griješi prema Allahu slijedeći strasti kod ehli-sunneta ne pada u nevjerstvo, takvog ne proglašavaju nevjernicima osim haridžije.
- ❖ Džehl je osnova nifaka i njegov uzrok.
- ❖ Psovanje i vređanje Allaha i Njegova Poslanika ili Njegove knjige je kufr vanjštinom i unutrinom bez obzira da li takav vjerovo da je to zabranjeno ili dozvoljeno. Ovo je stav fekiha i ostalih pripadnika ehli-sunneta koji su stava da je iman govor i djelo.

- ❖ Izgovaranje šehadeta bez znanja o njegovom značenju i bez rada po onom na šta upućuje neće koristiti po idžma'u svih.
- ❖ Djela i riječi vanjštinom su osnova za sprovođenje propisa.
- ❖ Govor o Allahu bez znanja je osnova novotarija i širka.
- ❖ Mržnja prema ashabima je dokaz čovjekova nevjerstva.
- ❖ Nijekanje Allahova znanja, kada'a i kadera u pogledu naredbi i zabrana je nevjerstvo oko kojeg nema razilaženja.
- ❖ Ko navodi kader kao dokaz nad djelima i odredbom taj je goreg nevjerstva od židova i kršćana.
- ❖ Onaj ko potvrdi Allahovo prethodno znanje u pogledu stvari kadera i zaniječe stvaranje djela robova i htjenje stvorenja takav je zabludjeli novotar u pogledu čijeg tekfira postoji poznato razilaženje među učenjacima.
- ❖ Prizivanje Božije pomješanosti sa stvorenjima je kufr po idžmau' svih muslimana.
- ❖ Većina otpadništva biva zbog džehla.
- ❖ Opis pripadnika kible: To je rob *hanif*, koji se ciljano i znano klonio širka. Na takvog se odnose olakšice pripadnika kible za razliku od mušrika koji ne podliježu pod svojstvo pripadnika kible.
- ❖ Šartovi mudžtehida: Da bude alim u svim vjerskim disciplinama i da posjeduje oruđe idžtihada. Zatim, da radi na idžtihadu u praktičnim i nekategičkim ograncima šerijata u pogledu kojih ne postoje kategorički dokazi (ar. *delil kati*) u šerijatu.
- ❖ Nije dozvoljeno odgađati obznanu i pojašnjenje propisa u vremenu kada za to postoji potreba.
- ❖ Novotar koji ne pada u kufr zbog svojih novotarija je onaj koji ispoljava tevhid i pridržava se propisa šerijata.
- ❖ Te'vil-upotreba prenesenog značenja je dokaz o suprostavljanju pojedinačnog *nasa*-teksta opštem pravilu ili dokazu koji ima jače značenje od njega.
- ❖ Onaj ko smatra da je vlasnik velikog širka, koji je pao u njega zbog te'vila, idžtihada ili taklida-slijepog slijeđenja, opravdan takav se razišao sa Kitabom, sunnetom i idžma'om.

- ❖ Vjera se sastoji od *usula*-osnova i *furu'a*-ogranaka. Osnovi vjere kod pripadnika ehli-sunneta se razlikuju od osnova vjere kod novotara. Osnovi vjere kod ehli-sunneta su vjerodostojni temelji koji su u skladu sa onim s čime je došao šerijat. Temelji vjere kod novotara su novotarski temelji, koji se razlikuju od vjerodostojnih temelja. Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, su krajne jasno i precizno pojasnili usule-osnove vjere.
- ❖ Kufr koji ulema niječe kod pojedinca od mušrika dok mu se ne dostavi dokaz je kufr za koji slijedi kazna, a njegovi nosioci nisu muslimani zbog poništenja osnova vjere, jer se veliki širk nikada ne može spojiti sa islamom. Nad takvim se na dunjaluku sprovode propisi kufra u pogledu nasljedstva, zaštite i bračnih propisa osim kazne i propisa koji se odnose na stvari ahireta.

Na kraju ove poslanice zahvaljujem se Allahu, dželle šeh-nuhu, na blagodati što mi je podario i olakšao sakupljanje ove poslanice. Molim Ga, subhanehu ve teala, da mi to učini lijepom opskrbom i zalihom na dunjaluku, meni i mojoj porodici i sebebom mog oslobođenja od vatre na ahiretu. Na danu za koji Uzvišeni kaže:

"Na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spasen biti." (Eš-Šu'ara, 88-89)

I molim Ga Uzvišenog da okupi srca muslimana na jasnoj istini i na Pravom putu. Nije dozvoljeno nikom od braće da slijedi ono što sam spomenuo u ovoj poslanici i da koristi rezultate do kojih sam došao, kako bi se uzdizao nad svojom braćom koji se ne slažu sa njim, te da ovu studiju koristi za rasprave i prepirke koje za sobom povlače razjedinjenost srca i slabljenje bratske veze među vjernicima, kao i slabljenje njihove snage. Ja ni u kom slučaju nisam zbog toga napisao ovu poslanicu. Allah najbolje zna da sam ovu studiju uradio da bude uzrok i pomoć u preciziranju određenih propisa i stavova te kako bi islamistička struja hodila po čvrstoj zemlji na jasnim i čvrstim temeljima a ne po nesigurnom tlu. Te kako bi svoje prve korake započeo ispravno na ostvarenju Allahovih obećanja i na putu eliminisanja taguta, *mulhida*-bezbožnika i njihovih pomagača koji se kriju iza zastora vjere radi dunjalučkih interesa. Zatim, knjigu sam napisao s ciljem poziva ljudi u čisti tevhid a da se klone prljavštine širka, da bi se spasili na dunjaluku i na ahiretu, a ne da žive pod obmanom i u željama. Također sam imao namjeru da ova knjiga bude od pomoći daijama tevhida, sa jasnim dokazima i objašnjenjima, te da im bude od pomoći pri otklanjanju šubhi. Zatim sam htio ukazati na istinsku bitku između pripadnika tevhida i pripadnika širka, kako bi proislamisti konsolidovali svoje snage i usmjerili se na pravu

borbu, a ne da vode pogrešnu borbu. Zatim sam htio pojasniti *muhkemat*-jasne i *mutešabuhat* –manje jasne mese'ele, sa dokazima, kako bi uklonio nejasnoće u vezi stvari koje poništavaju tevhid putem džehla i te'vila. Zatim, želio sam osramotiti i ukazati na virus *irdža'a*, zbog kojeg je ummet postao lahak plijen neprijateljima islama. Preko vrata irdža'a razni taguti, *zindici*-heretici i sekularisti se poigravaju kako žele sa islamom i muslimanima. Ono što se na svjetskom nivou čini od borbe protiv islama od raznih međunarodnih spletki i dogovora na putu rušenja islama je najbolji dokaz za prethodno izrečeno.

I na kraju: Krajnje je vrijeme da se pocjepani safovi i razjedinjena srca muslimana okupe oko imanskog bratstva, koje se temelji na temeljima ehli-sunneta - koji su prosvijetljeni Allahovim nurom i na putu naših dobrih prethodnika, koji su se odlikovali visokim imanom, čvrstim uvjerenjem u pomoć od Gospodara svjetova i saburom na dugom putu islama. Oni su se odlikovali odlučnošću da ustraju na teškoćama, bogobojaznošću i naukom radi spasa od šubhi i strasti. Nisu skretali sa tog puta već su bili ustrajni na uspostavljanu principa ove vjere. Nastojali su da ovaj ummet izvade iz gurbeta-nemara i zaostalosti ka počasti i uzvišenosti. I da izvedu robove iz obožavanja robova u obožavanje Gospodara stvorenja. I da ljude izvedu iz dunjalučke tjeskobe u širinu dunjaluka i ahireta. Te da ih izvedu iz nepravde širka i kufra u pravednost tevhida i imana. Molim Gospodara veličanstvenog Arša da nas sve oživi i umrtvi i proživi na ovome. Slavljen neka je On jedini, Koji nema sudruga. On je nad svim moćan. I neka je salavat i selam na Muhammeda, na njegovu porodicu i na one koji ga slijede na putu dobra do Sudnjeg dana. Moja zadnja dova je: "Hvala Allahu Gospodaru svjetova."

Ovo djelo sam Allahovom dobrotom i pomoći završio u utorak 23. džumadel-ula, 1413. h. u Rijadu.

Vaš brat po vjeri Ebu Jusuf Midhat b. Hasan Alu Ferradž

Abo_yosef2003@hotmail.com

Mobile:056237685

Rijad:11472 Box:7612

LITERATURA

- Džami'ul-bejan fi tefsiril-Kur'an* od Ebu Džafera Muhammeda b. Džerira Taberija
Me'alimut-tenzil od Muhammeda Husejna b. Mesuda Begavija
Fethul-kadir el-džami'u bejne fenir-rivajeti min ilmit-tefsir Od Muhammeda b. Alija b. Muhammeda Ševkanija.
El-džami'u li ahkamil-Kur'an od Muhammeda b. Ahmeda Ensarija Kurtubija
Edva'ul-bejan fi idahil-Kur'an bil-Kur'an od Muhammeda Emina Šenkitija.
Ahkamul-Kur'an od Ebu Bekra Muhammeda b. Abdullaha b. Muhammeda b. Abdullaha poznat kao Ibn el-Arabi Maliki.
Tefsirul-Kur'anil-azim od hafiza Ibn Kesira.
Sahihul-Buhari od Ebu Abdullaha Muhammeda b. Ismaila Buharije
Sahih-Muslim od Ebu Husejna Muslima b. Hadžadža.
Musned imama Ahmeda b. Hanbela, u organizacije Kurtube.
Sahih sunen od Ibn Madže sa skraćenim senedima od Muhammeda Nasirudina Albanija u štampi Mektebetu terbijje el-Arabi, za zemlje Arapskog zaljeva
Fethul-Bari, komentar Sahihul-Buharija od hafiza Ahmeda b. Alija Ibn Hadžera Askalanija, Darur-rejan litturas.
Sahih Muslim s komentarom od Nevevija, Darul-kutubi el-ilmijje u Bejrutu.
El-mufhim šerh sahihul-Muslim, od Ebu Abbasa Ahmeda b. Omera b. Ibrahima Ensarija Kurtubija.
Avnul-ma'bud komentar Sunena od Ebu Davuda od Ebu Tajjiba Muhammeda Šemsul-hakka.
Nejlul-evtar šerh muntekal-ahbar od Muhammeda b. Alija b. Muhammeda Ševkanija.
El-ehadis kudsije, grupa učenjaka.
Zadul-mead lihedji hajril-ibad od Šemsuddina Ebu Abdullaha Muhammeda b. Ebi Bekra, poznatog kao Ibn Kajjim el-Dževzijje, Darul-fikr.

Džamiul-ulum vel-hikem fi šerhi hamsine hadisen min dževami'il-kelim, od Zejnuddina Ebu Ferredža Abdurrahmana b. Šihabuddina poznatog kao Ibn Redžeb el-Hanbeli.

Eš-šifa'u bita'rif hukuki mustafa, od Kadi Ijjada, Bišr Nuruddin Kari. Štamparija El-Medeni.

Medžmu' fetava od šejhul-islama Tekijuddina Ebu Abbasa Ahmeda b. Abdulhalima b. Tejmije.

Es-sarimul-meshul ala šatimirresul od šejhul-islama Tekijuddina Ebu Abbasa Ahmeda b. Abdulhalima ibn Tejmije.

Itidaussiratil-mustekim fi muhalefeti ashabil-džehim od Tekijuddina Ebu Abbasa Ahmeda b. Abdulhalima ibn Tejmije.

Muvafekatu sarihil-ma'kul lisahihil-menkul kao fus nota u knjizi *Minhadžu sunne ennebevije* od Ibn Tejmije.

Medžmu'atu tevhid od dva šejhul-islama, Ibn Tejmije i Muhammeda b. Abdulvehhaba i njegovih unuka.

El-ihkam šerh usulil-ahkam od Abdurrahman b. Muhammeda b. Kasima Hanbelija Nedždija.

Akidetul-muvehhidin ver-reddu ala dalali mubtedi'in (medžmuaturresail fit-tevhid), sakupio Abdullah b. Sad Gamidi.

El-kismul-hamis er-resail šahsije min muellefatil-imam mudžeddid, od Muhammeda ibn Abdulvehhaba.

Et-tevhid hakkullahi alel-abid od Muhammeda ibn Abdulvehhaba.

El-kelimat nafi'a fil-mukeffirat el-vaki'a od Abdullaha b. Muhammeda ibn Abdulvehhaba.

Kurretu ujunil-muvehhidin fi tahkiki da'vetil-enbija'i vel-murselin od Abdurrahmana b. Hasena b. Muhammeda ibn Abdulvehhaba.

El-intisar lihizbillahil-muvehhidin ver-reddu ala mudžadil anil-mušrikin od Abdullaha b. Abdurrahmana ibn Abdulaziza Ebu Bettina.

Medžmua'turresail vel-mesail en-Nedždije od neke uleme Nedžda, Darul-asime, u Rijadu.

Fethul-medžid šerh kitabuttevhid od Abdurrahmana b. Hasena Alu Šejh.

Tejsirul-azizil-hamid fi šerhi kitabittevhid od Sulejmana b. Abdullaha b. Muhammeda b. Abdulvehhaba.

Tarihu Nedžd od Husejna b. Ganama.

Eddurru en-nedid fi ihlasi kelimeti tevhid od Muhammeda b. Alije b. Muhammeda Ševkanija.

SADRŽAJ

Predgovor uvaženog šejha Abdullaha b. Abdurrahman el-Džibrina -----	5
Uvod -----	7
KNJIGA PRVA: OSOBINE ŠIRKA UNATOČ NEZNANJU I PRIJE DOSTAVLJANJA DOKAZA POSLANICE -----	11
PRVO POGLAVLJE: DOKAZI O POTVRDI OSOBINE ŠIRKA UNATOČ NEZNANJU I PRIJE DOSTAVLJANJA DOKAZA POSLANICE -----	13
Prva studija: Nestanak i iščezavanje poslanica prije dolaska Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme -----	18
Druga studija: Spojenost osobine širka sa džehlom -----	23
DRUGO POGLAVLJE: RAZLOG ZBOG KOJEG JE PRIPISIVANJE OSOBINE ŠIRKA VAŽEĆE PRIJE DOSTAVLJANJA DOKAZA -----	29
Prva studija: Dokazivanje <i>misakom</i> -preuzetom obavezom -----	29
Priroda u kojoj su stvorena stvorenja se ogleda u predanosti Jedinom Allahu -----	34
Druga studija: Tevhhid rububijeta za sobom povlači tevhhid uluhijjeta, i dokaz je njemu (uluhijjetu) -----	37
Treća studija: Misak je dokaz o neispravnosti širka i kažnjavanja za isti nakon dokaza poslanice -----	43
Četvrta studija: Racionalno poimanje lijepog i ružnog u pogledu djela prije dostavljanja Šerijata -----	48
 DRUGA KNJIGA: NAČIN NA KOJI ROB PRELAZI IZ KRUGA ŠIRKA U KRUG ISLAMA -----	 63
PRVO POGLAVLJE: DOKAZI IZ ČASNOG KUR'ANA O RAZUMIJEVANJU SUŠTINE ISLAMA -----	65
Prva studija: Ostavljanje širka je uslov za ulazak u islam -----	65

Posjedovanje znanja o ružnoći i zabrani širka je uslov za pokajanje od istog -----	72
Druga studija: Kufr u taguta je šart za vjerovanje u Jedinog Allaha -----	73
Treća studija: Ispoljavanje Allahove jednoće u propisima je uslov potvrde islama-----	76
DRUGO POGLAVLJE: DOKAZI IZ VJERODOSTOJNOG SUNNETA O POIMANJU SUŠTINE ISLAMA -----	
Prva studija: Znanje o značenju dva šehadeta je uslov za zaštitu krvi i imetka -----	81
Govor je dokaz nečijeg ubjeđenja- <i>akideta</i> -----	82
Znanje je uslov ispravnosti šehadeta-----	83
Druga studija: Ubjeđenje i rad po onome što za sobom povlači šehadet je uslov njegove ispravnosti -----	86
Treća studija: Nijekanje svega što se obožava mimo Allaha je uslov za zaštitu krvi i imetka -----	89
Četvrta studija: Maksimalna tevhid (šehadet) čuva onog ko je izgovori pod uslovom ako se odrekne širka-----	93
Vanjšina islama- <i>islam hukmi</i> -----	95
Peta studija: Srž tevvida se ogleda u spoznaji Allaha-----	97
Šesta studija: Nevalidnost ibadeta Allahu ako ima primjesa širka-----	100
Šartovi ibadeta -----	105
Širk je dokaz o nepoznavanju Allaha -----	106
Sedma studija: Znanje je prije govora i djela -----	109
Spoznaja i izgovor su dva uslova za spas-----	110
Tevhid je preduslov za činenje šefa'ata-----	112
TREĆE POGLAVLJE: OPIS SUŠTINE ISLAMA OD STRANE ULEME --- -----	
Prva studija: Tevhid je šart ispravnosti islama -----	117

Druga studija: Pridržavanje propisa islama je šart za njegovo prihvatanje -----	120
Treća studija: <i>Hanifija</i> (ar. <i>el-hanif</i>) je čovjek koji svjesno, znano i s jasnim nijetom ostavi širk -----	124
Četvrta studija: Ispoljavanje tevhida kroz govor i djelo je šart za spas od kazne -----	128
Peta studija: Prihvatanje propisa od nekog mimo Allaha predstavlja širk u uluhijetu i rububijetu-----	137
Vjerovanje srca i pokornost su dva rukna-temelja imana -----	138
Ne prihvatanje propisa od Allaha je kufr i oko toga nema razilaženja -----	140
ČETVRTO POGLAVLJE: TEMELJI IMANA I NJEGOVE GRANICE -	143
Prva studija: Međusobna povezanost islama i imana -----	143
Pravo šehadeta la ilahe illallah se ogleda u napuštanju širka i pridržavanju propisa -----	145
Onaj ko smatra da je napuštanje pokornosti od Šerijata takav je uznevjerovao -----	146
Prava la ilahe illallah -----	147
Druga studija: Znanje i rad su temelji imana -----	148
Šartovi za ostvarenje imana -----	149

TREĆA KNJIGA: DŽEHL NIJE OPRAVDANJE U POGLEDU RIDDETA-OTPADNIŠTVA-----

155

PRVO POGLAVLJE: DOKAZI IZ KUR'ANA O NEOPRAVDANOSTI RIDDETA ZBOG DŽEHLA-----

157

Prva studija: Džehl je osnova i uzrok nifaka-licemjerstva-----

157

Vrste munafika i njihovo stanje -----

159

Druga studija: Propis za onog koji se ismijava sa Allahovim ajetima -----

166

Ukorijenjivanje nifaka je bez namjere i osjećaja -----

167

Ko izgovori riječi nevjerstva dobrovoljno, bez prisile, postaje nevjernik vanjštinom i unutrinom -----	171
Treća studija: Ajeti koji govore o nevjernicima odnose se i na muslimane ako budu činili njihova djela-----	175
DRUGO POGLAVLJE: DOKAZI IZ SUNNETA O NEOPRAVDANOSTI RIDDETA ZBOG DŽEHLA-----	
Prva studija: Propis okretanja od Poslanikove presude-----	179
Propis onoga ko namjerno slaže na Poslanika ﷺ -----	182
Govor i djela su osnova za sprovođenje propisa -----	184
Uzroci koji poništavaju djela počinioca grijeha a da to i ne primjeti -----	187
Govor o Allahu bez znanja je osnova novotarija i širka -----	189
Druga studija: Opis haridžija i sud o njima -----	192
Problem haridžija je u neispravnom tumačenju -----	193
Brzina kojom su haridžije izišle iz vjere -----	195
Sud o haridžijama-----	197
Značenje hadisa upućuje na naopravdanost nijeta po pitanju <i>riddeta</i> -otpadništva -----	198
Dokazi o nevjerstvu haridžija -----	202
Razlog tekfirenja haridžija -----	205
Treća studija: Mržnja prema ashabima je dokaz nevjerstva -----	207
Četvrta studija: Kaderijske sekte i sud o njima -----	213
Kaderijske sekte -----	214
Novotarije nisu na istom stepenu -----	215
Potvrda praiskonskog znanja je dokaz protiv kaderija-----	216
Zagovaranje akideta utjelovljenja Stvoritelja u stvorenjima pojedinačno je kufr po idžmau muslimana-----	218
Otpadništvo onih koji odbijaju udjeljivanje zekata-----	219
TREĆE POGLAVLJE: OTPADNIŠTVO KROZ KNJIGE SELEFA -----	
	223

Prva studija: Nespojivost širka i islama -----	225
Definicija <i>riddeta</i> -otpadništva i njegove vrste -----	226
Druga studija: Otpadništvo većinom biva zbog džehla i šubhi -----	228

ČETVRTA KNJIGA: ODGOVOR NA ŠUBHE U VEZI TEME O NEOPRAVDANOST DŽEHLA I NEISPRAVNIH TUMAČENJA U POGLEDU OSNOVA VJERE----- 231

PRVO POGLAVLJE: ODGOVOR NA ŠUBHE OKO POGREŠNOG SHVATANJA NEKIH AJETA-----	233
Prva šubha. Navođenje općeg dokaza greške kao šerijatske olakšice -----	233
Prva studija: Izvođenje posebnog dokaza iz općeg dokaza kod dokazivanja pogreškom-----	235
Opis pripadnika kible -----	235
Olakšica greške se odnosi na stvari mimo kufra-----	237
Dokazi iz sunneta-----	239
A što se tiče dokaza idžma'a-----	241
Novotari se ne tekfire pod uslovom ako potvrđuju tevhid i pridržavaju se propisa Šerijata-----	242
Druga studija: Šartovi-uslovi idžtihada-----	243
Idžtihad se ne odnosi na stvari u kojima je šerijat kategoričan -----	244
Druga šubha. Događaj o havarijinima-Isaovim učenicima -----	247
Havarijuni (Isaovi učenici) su učeniji i bolje su poznavali Allaha od toga da posumnjaju u Njega-----	248
Treća šubha -----	251
Metoda ehli-sunneta pri izvođenju propisa -----	251
Treća studija: Potvrda stanja zablude i prije obznane i pojašnjenja -----	254
Džehl je osnova zablude -----	255
Spuštanje kazne ne biva osim nakon pojašnjenja -----	257

Zabluda koja za sobom povlači kaznu ipak ne biva osim nakon dostave dokaza -----	258
DRUGO POGLAVLJE: ODGOVOR NA ŠUBHE OKO POGREŠNOG RAZUMJEVANJE NEKIH HADISA -----	
Hadis naše majke Aiše, radijellahu anha-----	261
Nije dozvoljeno odgađati dokaze i pojašnjenja u vremenu kada za to postoji potreba -----	262
Prva studija: Nije dozvoljeno odgađati dokaze i pojašnjenja u vremenu kada za to postoji potreba -----	264
Razlika između vremena potrebe i vremena <i>hitaba</i> tj, govora ili obraćanja -----	265
Mu'azova, radijellahu anhu, sedžda -----	266
Razlika između sedžde pozdrava i sedžde ibadeta -----	266
Hadis Mu'aza je derogirao sedždu pozdrava -----	266
Događaj Zatu Envat -----	268
Druga studija: Razlika između traženja od stvorenja i traženja posredstvom stvorenja -----	269
Traženje (u pomenutom hadisu) je samo puka sličnost-----	270
Razlika između tevhida, novotarije i širka -----	271
Od momenta primanja islama rob je odmah dužan da čvrsto prihvati tevhid -----	272
Poslanikov narod je poznavao arapski jezik-----	273
Hadis o Božijem kudretu-moć -----	274
Po svojoj vanjštini ovaj hadis je problematičan -----	276
Ovaj čovjek je ispoljavao tevhid -----	276
Treća studija: Preneseno značenje je dokaz o suprostavljanju pojedinačnog dokaza općem pravilu -----	278
Da li je pomenuti čovjek bio džahil u pogledu Allahova kudreta i proživljenja-----	279

Čovjekov iman u Allahovu moć proživljenja stvorenja-----	279
TREĆE POGLAVLJE: PODJELA VJERE NA USUL-OSNOVE	
I FURU'-OGRANKE-----	283
Prva studija. Izmišljene osnove vjere kod novotara-----	285
Druga studija. Pojašnjenje usula-osnova vjere kod ehli-sunneta-----	287
Osnova vjere se prihvata isključivo od Allaha Jedinog-----	288
Osnova vjere je iman u Allaha i obožavanje Njega Jedinog-----	288
ČETVRTO POGLAVLJE: STAV IBN TEJMIJJE, IBN KAJJIMA I	
MUHAMMEDA B. ABDULVEHHABA O TEK FIRU POJEDINCA ---	291
Prva studija: Mušrik nije od muslimana-----	292
Robovi su ili u širku ili u tevhidu-----	293
Ibadet i šartovi ibadeta, te njegovo upropaštavanje širkom-----	294
Potvrda svojstva širka prije poslanice a dokaz tome su razum i fitra-ljudska narav-----	296
Druga studija: Džehl je uzrok zbog kojeg širk preovladava u dušama-----	297
Potvrda svojstva širka unatoč džehlu, te da je džehl uzrok zbog kojeg širk preovladava u dušama-----	297
Znanje je rukn od ruknova imana-----	299
Treća studija: Jedno ime se potvrđuje i nijeće shodno onom što se za njega veže od propisa-----	302
Četvrta studija: Definicija kufra kojeg negiraju ovi imami-----	304
Obožavaoci kaburova ne podpadaju pod naziv muslimana-----	315
Opis Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih sljedbenika-----	317
Rezultati studije-----	319
Literatura-----	325
Sadržaj-----	329

Oni koji su slijedili druge reći će: "Gospodaru naš, mi smo se pokoravali našim prvacima i glavešinama, pa su nas skrenuli sa Pravog puta." On im to neće prihvatiti kao opravdanje. Otuda su neki savremeni učenjaci pokušali naći opravdanje onima kojima nije dolazio poslanik i džahilima unatoč postojanju šerijatskih tekstova, koji upućuju na obavezu praktikovanja vjere svim ljudima. Otuda je cijenjeni brat Ebu Jusuf Midhat b. Hasan Alu Ferradž napiso ovu studiju, koju je nazvao "Pravdanje neznanjem pod lupom Šerijata", u kojoj je sabrao dokaze i mišljenja uleme i imama. Pojasnio je dokaze o eventualnim *šubhama*-sumnjama i nejasnoćama koje navode oni suprotnog mišljenja. Otuda dolazimo do zaključka da svaki čovjek, na bilo kom djelu Zemlje, kome je Allah dao blagodat razuma, spoznaje, sluha i vida, uz mogućnost da istražuje, pita i da spozna istinu i obaveze - ukoliko bude nemaran i ne bude nastojao doći do istine a za to ima mogućnost, u tom slučaju neće imati opravdanja. Tako da je u tom kontekstu ova studija najopširnije djelo iz ovog poglavlja. Neka Allah nagradi pisca, istraživača ovog djela, i neka ovo djelo i njemu slična učini korisnim i neka njegove napore blagoslovi.

Abdullah b. Abdurrahman el-Džibrin